

На основу члана 172. став 2, члана 173. став 2, члана 176. став 1, члана 177. став 1, члана 179. став 4, члана 180. став 3, члана 182, члана 188. став 2, члана 189. став 2, члана 190. став 2, члана 191, члана 239, члана 249. став 1. и члана 265. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 - др. закон и 83/18),

Директор Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије доноси

## **ПРАВИЛНИК**

### **о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља**

#### **Предмет Правилника**

##### **Члан 1.**

Овим правилником прописују се поступак по коме се проверава стручна оспособљеност летачког особља, услови под којима се издаје дозвола летачког особља и уписује овлашћење у дозволу, услови под којима се издаје ауторизација, време на које се издају дозвола и ауторизација, време на које важе овлашћења која су уписана у дозволу, услови под којима се мењају, суспендују или стављају ван снаге дозвола и ауторизација, услови под којима се суспендују или стављају ван снаге овлашћења која су уписана у дозволу, као и обрасци дозволе и ауторизације.

Овим правилником прописују се услови под којима се издаје, мења, суспендује и ставља ван снаге потврда о праву на обучавање ваздухопловног особља, временски период на који се издаје потврда и образац потврде и одређују услови који морају да буду испуњени за издавање дозволе за коришћење уређаја за симулирање летења или друге врсте симулатора за обуку, као и за издавање уверења о градацији.

Овим правилником прописују се услови под којима се обука, звања и други услови које је војно ваздухопловно особље остварило за време обављања војне службе признају код полагања испита за издавање дозволе летачког особља.

Овим правилником прописују се услови под којима се испитује здравствена способност летачког особља, поступак по коме се она испитује, време на које се она испитује, класе и обрасци лекарског уверења, услови под којима овлашћени лекари и овлашћене здравствене установе (ваздухопловно-медицински центри) обављају здравствене прегледе, врше оцену здравствене способности и издају лекарска уверења, услови под којима се издаје, мења, суспендује или ставља ван снаге потврда о праву на испитивање здравствене способности, време на које се потврда издаје и образац потврде, као и садржина и начин вођења евиденције здравствених усанова и лекара.

#### **Преузимање прописа Европске уније**

##### **Члан 2.**

Овим правилником се преузима Уредба Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 од 3. новембра 2011. године о утврђивању техничких захтева и административних процедура у вези са члановима посаде цивилног ваздухоплова у складу са Уредбом Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 216/2008, измењена и допуњена следећим уредбама:

- 1) Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 290/2012 од 30. марта 2012. године;
- 2) Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 70/2014 од 27. јануара 2014. године;
- 3) Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 245/2014 од 13. марта 2014. године;
- 4) Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2015/445 од 17. марта 2015. године;
- 5) Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2016/539 од 6. априла 2016. године;

- 6) Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2018/1065 од 27. јула 2018. године;
- 7) Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2018/1119 од 31. јула 2018. године;
- 8) Спроведбеном уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2018/1974 од 14. децембра 2018. године;
- 9) Спроведбеном уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2019/27 од 19. децембра 2018. године;
- 10) Спроведбеном уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2019/430 од 18. марта 2019. године.

Уредба Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 је дата у Прилогу 1, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Допунски услови за примену Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 у Републици Србији су дати у Прилогу 2, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Прихватљиви начини усаглашавања (*Acceptable Means of Compliance (AMC)*) и Упутства (*Guidance Material (GM)*) на које упућују одредбе овог правилника и који су доступни путем Интернета, примењују се као препоручена пракса.

### Значење израза

#### Члан 3.

Поједини изрази који се користе у овом правилнику имају следеће значење:

1) *Агенција* је Европска агенција за безбедност ваздушног саобраћаја (*European Aviation Safety Agency, EASA*);

2) *дозвола члана летачке посаде (flight crew licence)* је дозвола летачког особља у смислу закона којим се уређује ваздушни саобраћај у Републици Србији;

3) *надлежни орган (competent authority)* у Републици Србији је Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије;

4) *одобрена организација за обуку (approved training organisation, ATO)* је, у смислу закона којим се уређује ваздушни саобраћај у Републици Србији, центар за обуку који поседује потврду о праву на обучавање ваздухопловног особља;

5) *орган надлежан за издавање дозвола (licensing authority)* у Републици Србији је Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије (у даљем тексту: Директорат);

6) *потврда кабинске посаде (cabin crew attestation)* је дозвола кабинског особља у смислу закона којим се уређује ваздушни саобраћај у Републици Србији;

7) *сертификат ваздухопловно-медицинског центра / овлашћеног лекара (aero-medical centre certificate / aero-medical examiner certificate)* је потврда о праву на испитивање здравствене способности у смислу закона којим се уређује ваздушни саобраћај у Републици Србији;

8) *сертификат испитивача (examiner certificate)* је ауторизација испитивача у смислу закона којим се уређује ваздушни саобраћај у Републици Србији;

9) *сертификат одобрене организације за обуку (approved training organisation certificate)* је потврда о праву на обучавање ваздухопловног особља у смислу закона којим се уређује ваздушни саобраћај у Републици Србији;

10) *Упутство 2003/42/ЕЗ* је Упутство 2003/42/ЕЗ Европског парламента и Савета од 13. јуна 2003. године о пријављивању догађаја у цивилном ваздухопловству. Ово упутство је у Републици Србији примењено Правилником о пријављивању догађаја у цивилном ваздухопловству („Службени гласник РС”, бр. 54/12 и 86/16);

11) *Уредба (ЕЗ) бр. 216/2008* је Уредба Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 216/2008 од 20. фебруара 2008. године о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и оснивању Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја, којом се укидају Упутство Савета 91/670/ЕЕЗ, Уредба (ЕЗ) бр. 1592/2002 и Упутство 2004/36/ЕЗ. Ова уредба је у Републици Србији примењена Правилником о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и надлежностима Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја („Службени гласник РС”, бр. 23/12 и 104/17);

12) *Уредба (ЕУ) бр. 965/2012* је Уредба Комисије (ЕУ) бр. 965/2012 од 5. октобра 2012. године о утврђивању техничких захтева и административних процедура који се односе на делатности у ваздушном саобраћају у складу са Уредбом Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 216/2008. Ова уредба је у Републици Србији примењена Правилником о условима за обављање ваздушног саобраћаја („Службени гласник РС”, бр. 9/18, 56/18 и 12/19);

13) *Уредба (ЕУ) бр. 996/2010 Европског парламента и Савета* је Уредба Европског парламента и Савета (ЕУ) бр. 996/2010 од 20. октобра 2010. године која се односи на истраживање и превенцију удеса и незгода у цивилном ваздухопловству. Ова уредба је у Републици Србији примењена Законом о истраживању несрећа у ваздушном, железничком и водном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 66/15 и 83/18);

14) *Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 1330/2007* је Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 1330/2007 од 24. септембра 2007. године којом се утврђују правила за извршење о прослеђивању података заинтересованим странама о догађајима у цивилном ваздухопловству из члана 7. став 2. Упутства 2003/42/ЕЗ Европског парламента и Савета. Ова уредба је у Републици Србији примењена Правилником о пријављивању догађаја у цивилном ваздухопловству („Службени гласник РС”, бр. 54/12 и 86/16);

15) *Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 1321/2007* је Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 1321/2007 од 12. новембра 2007. године којом се утврђују правила за извршење о укључивању података о догађајима у цивилном ваздухопловству који се размењују сагласно Упутству 2003/42/ЕЗ Европског парламента и Савета у централну базу података. Ова уредба је у Републици Србији примењена Правилником о пријављивању догађаја у цивилном ваздухопловству („Службени гласник РС”, бр. 54/12 и 86/16);

16) *Уредба Комисије (ЕУ) бр. 748/2012* је Уредба Комисије (ЕУ) бр. 748/2012 од 3. августа 2012. године којом се утврђују правила за извршење за сертификацију ваздухоплова и са њима повезаних производа, делова и уређаја у области пловидбености и заштите животне средине, као и за одобравање организација за производњу и организација за пројектовање. Ова уредба је у Републици Србији примењена Правилником о сертификацији ваздухоплова и других ваздухопловних производа, делова и уређаја и о издавању дозвола за обављање ваздухопловно-техничке делатности организацијама за производњу и пројектовање („Службени гласник РС”, бр. 5/18 и 1/19);

17) *Чикашка конвенција* је Конвенција о међународном цивилном ваздухопловству (Чикаго, 1944. године).

Појам „држава чланица” који се користи у Прилогу 1. овог правилника тумачи се сагласно тач. 2. и 3. Анекса II Мултилатералног споразума између Европске заједнице и њених држава чланица, Републике Албаније, Босне и Херцеговине, Републике Бугарске, Републике Хрватске, Бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Исланд, Републике Црне Горе, Краљевине Норвешке, Румуније, Републике Србије и Мисије привремене управе Уједињених нација на Косову (у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 1244 од 10. јуна 1999.) о успостављању Заједничког европског ваздухопловног подручја.

Остали изрази који се користе у овом правилнику имају значење које је наведено у члану 2. Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011, у одредби FCL.010 Анекса I ове уредбе и у одредби MED.A.010 Анекса IV ове уредбе.

## **Прелазне одредбе**

### **Члан 4.**

Дозволе летачког особља и припадајућа овлашћења, сертификати и ауторизације, лекарска уверења, потврде о праву на обучавање ваздухопловног особља, потврде о праву на испитивање здравствене способности, дозволе за коришћење уређаја за симулирање летења или друге врсте симулатора за обуку, као и уверења о градацији уређаја за симулирање летења, који

су издати или прихваћени на основу Правилника о летачком особљу („Службени гласник РС”, бр. 33/13, 61/15, 37/18, 63/18 и 69/18) остају на снази по ступању на снагу овог правилника.

Поступци који до дана ступања на снагу овог правилника нису окончани, окончаће се по одредбама прописа из става 1. овог члана.

### **Престанак важења других прописа**

#### **Члан 5.**

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о летачком особљу („Службени гласник РС”, бр. 33/13, 61/15, 37/18, 63/18 и 69/18).

### **Ступање Правилника на снагу**

#### **Члан 6.**

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Изузетно од става 1. овог члана:

1) одредбе Прилога 1. овог правилника у делу који се односи на декларисане организације за обуку (DTO) примењују се од 1. јуна 2020. године;

2) члан 4. став 9. Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011, одредба FCL.045(е), друга реченица одредбе ARA.FCL.200(а) и одредбе MED.A.025(ф) и ARA.MED.160 Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 примењују се од дана приступања Републике Србије Европској унији.

Број 5/1-01-0017/2019-0001

У Београду, 5. август 2019. године

Директор

**Мирјана Чизмаров**

**Уредба Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 од 3. новембра 2011. године  
о утврђивању техничких захтева и административних процедура у вези са члановима  
посаде цивилног ваздухоплова у складу са Уредбом Европског парламента и Савета (ЕЗ)  
бр. 216/2008**

**Члан 1.**

**Предмет**

Ова уредба уређује детаљна правила за:

- 1) различита овлашћења за пилотске дозволе, услове за издавање, продужење, измену, ограничавање, суспендовање или стављање ван снаге дозвола, права и одговорности имаоца дозвола, услове за конверзију постојећих националних пилотских дозвола и националних дозвола инжењера летача у пилотске дозволе, као и услове за прихватање дозвола издатих од стране трећих држава;
- 2) сертификацију лица одговорних за спровођење летачке обуке или обуке на уређају за симулирање летења и за оцену пилотских вештина;
- 3) различита лекарска уверења за пилоте, услове за издавање, продужење, измену, ограничавање, суспендовање или стављање ван снаге лекарских уверења, права и одговорности имаоца лекарских уверења, као и услове за конверзију националних лекарских уверења у међусобно прихваћена лекарска уверења;
- 4) сертификацију овлашћених лекара, као и услове под којима лекари специјалисти опште медицине могу да раде као овлашћени лекари;
- 5) периодичну ваздухопловно-медицинску оцену чланова кабинске посаде, као и квалификације лица одговорних за ту оцену;
- 6) услове за издавање, продужење, измену, ограничавање, суспендовање или стављање ван снаге потврда кабинске посаде, као и права и одговорности имаоца потврда кабинске посаде;
- 7) услове за издавање, продужење, измену, ограничавање, суспендовање или стављање ван снаге сертификата организација за обуку пилота и ваздухопловно-медицинских центара укључених у оцену квалификованости и ваздухопловно-медицинску оцену чланова посаде цивилних ваздухоплова;
- 8) услове за сертификацију уређаја за симулирање летења и за организације које користе и рукују тим уређајима;
- 9) услове за административни систем и систем управљања које морају да испуне државе чланице, Агенција и организације у вези са правилима из тач. 1-8.

**Члан 2.**

**Дефиниције**

За потребе ове уредбе, примењују се следеће дефиниције:

- 1) „*Part-FCL* дозвола” је дозвола члана летачке посаде која испуњава захтеве Анекса I;
- 2) „*JAR*” су заједнички ваздухопловни захтеви усвојени од стране Заједничких ваздухопловних власти, примењиви на дан 30. јун 2009. године;
- 3) „Дозвола пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*)” је дозвола рекреативног пилота из члана 7. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008;
- 4) „*JAR* усаглашена дозвола” је дозвола пилота и припадајућа овлашћења, сертификати, ауторизације и/или квалификације, издати или прихваћени у складу са националним законодавством које одражава *JAR* захтеве и процедуре, од државе чланице која је применила

одговарајући *JAR* и која је препоручена за међусобно прихватање унутар система Заједничких ваздухопловних власти у односу на тај *JAR*;

5) „*JAR* неусаглашена дозвола” је дозвола пилота издата или прихваћена од државе чланице у складу са националним законодавством и која није препоручена за међусобно прихватање у односу на одговарајући *JAR*;

6) „Кредит” означава признавање претходног искуства или квалификација;

7) „Извештај о признавању” је извештај на основу кога се могу признати претходно искуство или квалификације;

8) „Извештај о конверзији” је извештај на основу кога се дозвола може конвертовати у *Part-FCL* дозволу;

9) „*JAR* усаглашено лекарско уверење пилота и *JAR* усаглашени сертификат овлашћених лекара” је сертификат издат или прихваћен у складу са националним законодавством које одражава *JAR* захтеве и процедуре, од државе чланице која је применила одговарајући *JAR* и која је препоручена за међусобно прихватање унутар система Заједничких ваздухопловних власти у односу на тај *JAR*;

10) „*JAR* неусаглашено лекарско уверење пилота и *JAR* неусаглашени сертификат овлашћених лекара” је сертификат издат или прихваћен од државе чланице у складу са националним законодавством и који није препоручен за међусобно прихватање у односу на одговарајући *JAR*;

11) „Члан кабинске посаде” је одговарајуће квалификовани члан посаде, који није члан летачке посаде или технички члан посаде и кога је оператер одредио да обавља дужности у вези са безбедношћу путника и лета током операција;

12) „Посада ваздухоплова” означава летачку посаду и кабинску посаду;

13) „*JAR* усаглашени сертификат, одобрење или организација” је сертификат или одобрење издато или прихваћено или организација сертифицирована, одобрена, регистрована или прихваћена, у складу са националним законодавством које одражава *JAR* захтеве и процедуре, од државе чланице која је применила одговарајући *JAR* и која је препоручена за међусобно прихватање унутар система Заједничких ваздухопловних власти у односу на тај *JAR*;

14) „Прихватљиви начини усаглашавања (*AMC*)” су необавезујући стандарди које је Агенција усвојила за описивање начина успостављања усаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење;

15) „Алтернативни начини усаглашавања (*AltMoC*)” су они начини који представљају алтернативу постојећим прихватљивим начинима усаглашавања (*AMC*) или они који представљају нове начине успостављања усаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење за које Агенција није усвојила повезане прихватљиве начине усаглашавања (*AMC*);

16) „Одобрена организација за обуку (*ATO*)” је организација која је овлашћена да спроводи обуку пилота на основу одобрења издатог у складу са чланом 10а став 1. тачка 1);

17) „Уређај за основну обуку инструменталног летења (*BITD*)” је уређај за обуку пилота на земљи, који представља станицу пилота ученика за одређену класу авиона и који може да користи инструменталне панеле и механичке команде лета, омогућавајући платформу за обуку најмање за процедуралне аспекте инструменталног летења;

18) „Сертификациони захтеви (*CS*)” су технички стандарди које је усвојила Агенција у којима се наводе начини које организација може да користи у сврху сертификације;

19) „Инструктор летења (*FI*)” је инструктор који има право да спроводи обуку у ваздухоплову, у складу са Главом J Анекса I (*Part- FCL*);

20) „Уређај за симулирање летења (*FSTD*)” је уређај за обуку пилота који је:

(а) у случају авиона, уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажер летења (*FTD*), уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*) или уређај за основну обуку инструменталног летења (*BITD*);

(б) у случају хеликоптера, уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажер летења (*FTD*) или уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*);

21) „Градација уређаја за симулирање летења (*FSTD*)” је ниво техничке способности уређаја за симулирање летења (*FSTD*), како је наведено у сертификационим захтевима који се односе на предметни уређај за симулирање летења (*FSTD*);

22) „Главно место пословања” је седиште или регистрована канцеларија организације унутар које се одвијају главне финансијске функције и оперативна контрола активности из ове уредбе;

22а) „*ARO.RAMP*” је Глава *RAMP* Анекса II Уредбе о делатностима у ваздушном саобраћају;

22б) „Аутоматско прихватање” је прихватање, без формалног поступка, од стране државе уговорнице *ICAO* наведене у *ICAO* додатку, дозволе члана летачке посаде издате у држави у складу са Анексом I Чикашке конвенције;

22ц) „*ICAO* додаток” је додаток аутоматски прихваћеној дозволи члана летачке посаде, издатој у складу са Анексом I Чикашке конвенције, који се наводи у рубрици XIII дозволе члана летачке посаде;

23) „Упутство за тест градације (*QTG*)” је документ састављен да докаже да перформансе и управљачке карактеристике уређаја за симулирање летења (*FSTD*) представљају одређени ваздухоплов, класу авиона или тип хеликоптера, који су симулирани унутар прописаних ограничења и да су сви примењиви захтеви испуњени. Упутство за тест градације (*QTG*) укључује и податке о ваздухоплову, класи авиона или типу хеликоптера и податке уређаја за симулирање летења (*FSTD*) који се користе да подрже прихватање;

24) „Декларисана организација за обуку (*DTO*)” је организација која је овлашћена за обуку пилота на основу изјаве поднете у складу са чланом 10а став 1. тачка 2);

25) „Програм обуке декларисане организације за обуку (*DTO*)” је документ који је утврдила декларисана организација за обуку (*DTO*), који детаљно описује програм обуке коју спроводи та декларисана организација за обуку (*DTO*).

### **Члан 3.**

#### **Издавање пилотских дозвола и лекарских уверења**

1. Не доводећи у питање члан 8. ове уредбе, пилоти ваздухоплова из члана 4. став 1. тач. б) и ц) и члана 4. став 5. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 морају да испуне техничке захтеве и административне процедуре прописане у Анексу I и Анексу IV ове уредбе.

2. Независно од права имаоца дозвола дефинисаних у Анексу I ове уредбе, имаоци дозвола пилота издатих у складу са главом Б или Ц Анекса I ове уредбе могу да обављају летове из члана 6. став 4а Уредбе (ЕУ) бр. 965/2012. Ово не доводи у питање усклађеност са било којим додатним захтевима за превоз путника или развој комерцијалних операција дефинисаних у главама Б или Ц Анекса I ове уредбе.

### **Члан 4.**

#### **Постојеће националне пилотске дозволе**

1. *JAR* усаглашене дозволе издате или прихваћене од стране државе чланице 8. априла 2012. године сматрају се дозволама издатим у складу са овом уредбом. Државе чланице морају да замене ове дозволе са дозволама чији је формат утврђен у *Part-ARA* најкасније до 8. априла 2018. године.

2. *JAR* неусаглашене дозволе, укључујући сва припадајућа овлашћења, сертификате, ауторизације и/или квалификације издате или прихваћене од стране државе чланице пре примене ове уредбе, морају да се конвертују у *Part-FCL* дозволе од стране државе чланице која је издала дозволу.

3. *JAR* неусаглашене дозволе се конвертују у *Part-FCL* дозволе и припадајућа овлашћења или сертификате у складу са:

- (а) одредбама Анекса II; или
- (б) елементима утврђеним у извештају о конверзији.

4. Извештај о конверзији мора да:

- (а) буде састављен од стране државе чланице која је издала пилотску дозволу уз консултацију са Европском агенцијом за безбедност ваздушног саобраћаја (Агенција);
- (б) опише националне захтеве на основу којих су издате пилотске дозволе;
- (ц) садржи опис обима права која су дата пилотима;
- (д) назначи за које захтеве из Анекса I се врши признавање;
- (е) назначи сва ограничења која ће да буду уписана у *Part-FCL* дозволе и све захтеве које пилот мора да испуни у циљу уклањања ових ограничења.

5. Извештај о конверзији мора да садржи копије свих докумената који су потребни за доказивање елемената наведених у ставу 4. тач. (а)-(е), укључујући копије одговарајућих националних захтева и процедура. Приликом израде извештаја о конверзији, државе чланице настоје да се, колико год је то могуће, пилотима омогући да задрже тренутни обим активности.

6. Независно од ст. 1 и 3, имаоцима сертификата инструктора летења на класи или сертификата испитивача који су овлашћени за сложени ваздухоплов високих перформанси са једним пилотом, та права се конвертују у сертификат инструктора летења на типу или сертификат испитивача за авионе са једним пилотом.

7. Држава чланица може да ауторизује пилоте ученике који похађају обуку за стицање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) да користе ограничена права без надзора, пре него што испуне све услове потребне за издавање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), под следећим условима:

(а) обим права мора да се заснива на процени безбедносног ризика коју спроводи држава чланица, узимајући у обзир обим обуке који је неопходан за постизање планираног нивоа стручне оспособљености пилота;

(б) права морају да буду ограничена на следеће:

- (i) целокупну територију државе чланице која је издала ауторизацију или њен део;
- (ii) ваздухоплове регистроване у држави чланици која је издала ауторизацију;
- (iii) једномоторне клипне авионе и хеликоптере са максималном масом на полетању која не прелази 2.000 kg, једрилице и балоне;

(ц) за обуку која је спроведена на основу ауторизације, ималац такве ауторизације који подноси захтев за издавање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) мора да добије извештај о признавању који је одређен од стране државе чланице на основу препоруке одобрене организације за обуку (*ATO*) или декларисане организације за обуку (*DTO*);

(д) држава чланица доставља Комисији и Агенцији периодичне извештаје и процене безбедносног ризика сваке три године;

(е) државе чланице морају да прате коришћење ауторизација издатих на основу овог става како би осигурале прихватљив ниво безбедности у ваздухопловству и предузеле одговарајуће мере у случају повећања безбедносних ризика или било који других безбедносних проблема.

8. До 8. априла 2021. године, држава чланица може издати пилоту ауторизацију за коришћење ограниченог права на летење авионом по правилима за инструментално летење, пре



него што пилот испуни све потребне захтеве неопходне за издавање овлашћења за инструментално летење у складу са овом уредбом, под следећим условима:

(а) држава чланица издаје те ауторизације само када је то оправдано одређеним посебним локалним потребама које није могуће испунити са овлашћењима утврђеним овом уредбом;

(б) подручје примене права добијених ауторизацијом мора да се заснива на безбедносној процени ризика коју обавља држава чланица, узимајући у обзир обим обуке потребне за достизање траженог нивоа оспособљености пилота;

(ц) права из ауторизације морају да буду ограничена на ваздушни простор државе чланице или делове тог простора;

(д) ауторизација се издаје кандидатима који су завршили одговарајућу обуку са квалификованим инструкторима и показали захтевану оспособљеност квалификованом испитивачу, на начин који одреди држава чланица;

(е) држава чланица мора да обавести Комисију, Европску агенцију за безбедност ваздушног саобраћаја (*EASA*) и друге државе чланице о посебностима те ауторизације, укључујући своје образложење и безбедносну процену ризика;

(ф) држава чланица мора да прати активности повезане са ауторизацијом како би обезбедила прихватљив ниво безбедности и предузела одговарајуће мере у случају утврђивања повећаног ризика или било којих других безбедносних проблема;

(г) држава чланица мора да преиспита безбедносна питања која су повезана са увођењем ауторизације и поднесе извештај Комисији најкасније до 8. априла 2017. године.

9. За дозволе издате пре 19. августа 2018. године, државе чланице морају да испуне захтеве утврђене у другој реченици *ARA.FCL.200(a)*, као што је измењено Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 2018/1065, најкасније 31. децембра 2022. године.

#### **Члан 4а**

#### **Овлашћење за инструментално летење са правом навигације засноване на могућностима ваздухоплова**

1. Пилоти могу да лете у складу са навигационим поступцима заснованим на могућностима ваздухоплова (*PBN*) након што им се, у оквиру овлашћења за инструментално летење (*IR*), упише право навигације засноване на могућностима ваздухоплова (*PBN*).

2. Пилот стиче *PBN* право ако испуни све следеће захтеве:

(а) пилот је успешно завршио теоријску обуку, укључујући *PBN*, у складу са *FCL.615* Анекса I (*Part-FCL*);

(б) пилот је успешно завршио практичну обуку, укључујући *PBN*, у складу са *FCL.615* Анекса I (*Part-FCL*);

(ц) пилот је положио практичан испит у складу са Додатком 7 Анекса I (*Part-FCL*) или практичан испит или проверу стручности у складу са Додатком 9 Анекса I (*Part-FCL*).

3. Захтеви из става 2. тач. (а) и (б) се сматрају испуњеним ако надлежни орган процени да је стручна оспособљеност, стечена кроз обуку или познавање *PBN* операција, једнака стручној оспособљености стеченој кроз обуке из става 2. тач. (а) и (б) и ако пилот на задовољавајући начин прикаже такву оспособљеност испитивачу током провере стручности или практичног испита из става 2. тачка (ц).

4. Након завршетка практичног испита или провере стручности из става 2. тачка (ц), податак о успешно демонстрираној процени стручне оспособљености за *PBN* право се уписује у књижицу летења пилота или у еквивалентни документ и потписује од стране испитивача који је спровео практичан испит или проверу стручности.

5. Пилоти који поседују овлашћење за инструментално летење (*IR*) без *PBN* права могу да лете само на рутама и прилазима за које се не захтева *PBN* право и за обнову њиховог овлашћења за инструментално летење (*IR*) до 25. августа 2020. године се неће захтевати

елементи који се односе на *PBN*; након тог датума, *PBN* право ће се захтевати за свако овлашћење за инструментално летење (*IR*).

#### **Члан 5.**

##### **Постојећа национална лекарска уверења пилота и сертификати овлашћених лекара**

1. *JAR* усаглашена лекарска уверења пилота и сертификати овлашћених лекара који су издати или прихваћени од стране државе чланице пре примене ове уредбе сматраће се да су издати у складу са овом уредбом.

2. Државе чланице морају да замене лекарска уверења пилота и сертификате овлашћених лекара у складу са форматом прописаним у *Part-ARA* најкасније до 8. априла 2017. године.

3. *JAR* неусаглашена лекарска уверења пилота и сертификати овлашћених лекара које су издале државе чланице пре примене ове уредбе остају важећи до датума њиховог следећег продужења или до 8. априла 2017. године, у зависности од тога шта је раније.

4. Продужење важења сертификата из ст. 1 и 2. мора да буде у складу са одредбама Анекса IV.

#### **Члан 6.**

##### **Конверзија квалификација за пробне летове**

1. Пилотима који су пре примене ове уредбе обављали пробне летове категорије 1 и 2, као што је дефинисано у Анексу Уредбе Комисије (ЕЗ) бр. 1702/2003 или оним који су обучавали пилоте за пробне летове, квалификације за пробне летове се конвертују у овлашћења за пробне летове у складу са Анексом I ове уредбе и, ако је примењиво, у сертификате инструктора за пробно летење, од стране државе чланице која је издала квалификације за пробне летове.

2. Ова конверзија мора да се спроведе у складу са елементима наведеним у извештају о конверзији који испуњава захтеве из члана 4. ст. 4-5.

#### **Члан 7.**

##### **Постојеће националне дозволе инжењера летача**

1. Да би се дозволе инжењера летача, издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције, конвертовале у *Part-FCL* дозволе, имаоци морају да поднесу захтев држави чланици која је издала дозволе.

2. Дозволе инжењера летача се конвертују у *Part-FCL* дозволе у складу са извештајем о конверзији који испуњава захтеве из члана 4. ст. 4-5.

3. Приликом подношења захтева за дозволу транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*), морају да се испуне одредбе о признавању из *FCL.510.A* (ц) 2) Анекса I.

#### **Члан 8.**

##### **Услови за прихватање дозвола из трећих држава**

1. Не доводећи у питање члан 12. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и ако не постоје закључени споразуми између Уније и треће државе у области лиценцирања пилота, државе чланице могу да прихвате дозволе, овлашћења или сертификате, као и пратећа лекарска уверења, издате од стране или у име трећих држава, у складу са одредбама Анекса III ове уредбе.

2. Кандидати за *Part-FCL* дозволе који поседују најмање еквивалентну дозволу, овлашћење или сертификат издат од стране треће државе у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције морају да испуњавају све захтеве из Анекса I ове уредбе, осим што захтеви који се односе на трајање обуке, број часова и часове специфичне обуке могу да буду смањени.

3. Кредит који се даје кандидату се одређује од стране државе чланице код које пилот подноси захтев на основу препоруке одобрене организације за обуку.

4. Имаоцима дозвола транспортног пилота (*ATPL*) издатих од стране или у име треће државе у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције, који су испунили захтеве у погледу искуства за издавање дозволе транспортног пилота (*ATPL*) за одговарајућу категорију ваздухоплова, како је прописано у Глави Ф Анекса I ове уредбе, може да се призна у потпуности испуњење захтева у погледу похађања обуке пре полагања теоријског и практичног испита, ако дозвола треће државе садржи важеће овлашћење за летење на типу ваздухоплова који ће се користити за *ATPL* практични испит.

5. Овлашћења за летење на типу авиона или хеликоптера могу да се издају имаоцима *Part-FCL* дозвола који испуњавају захтеве за издавање тих овлашћења које је прописала трећа држава. Таква овлашћења ће бити ограничена на ваздухоплове регистроване у тој трећој држави. Ово ограничење може да се уклони када пилот испуни захтеве из тачке Ц.1 Анекса III.

## **Члан 9.**

### **Признавање обуке започете пре примене ове уредбе**

1. У погледу издавања *Part-FCL* дозвола у складу са Анексом I, обука започета пре примене ове уредбе у складу са захтевима и процедурама Заједничких ваздухопловних власти, под регулаторним надзором државе чланице која је препоручена за узајамно прихватање унутар система Заједничких ваздухопловних власти у односу на одговарајући *JAR*, признаје се у потпуности, под условом да се обука и испит заврше најкасније 8. априла 2016. године.

2. Обука започета пре примене ове уредбе у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције признаје се у сврху издавања *Part-FCL* дозвола на основу извештаја о признавању, израђеног од стране државе чланице, уз консултацију са Агенцијом.

3. Извештај о признавању мора да опише обим обуке, да укаже за које захтеве *Part-FCL* дозвола се даје кредит и, ако је примењиво, да укаже које захтеве кандидати морају да испуне да би се издале *Part-FCL* дозволе. Извештај мора да укључи копије свих докумената који су потребни за приказ обима обуке и националних захтева и процедура у складу са којима је обука започета.

## **Члан 9а**

### **Обука за стицање овлашћења за летење на типу и подаци за коришћење**

1. Када анекси ове уредбе упућују на податке за коришћење утврђене у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 748/2012, а ти подаци нису доступни за одговарајући тип ваздухоплова, кандидат на обуци за стицање овлашћења за летење на типу мора да испуни само услове утврђене анексима Уредбе (ЕУ) бр. 1178/2011.

2. Обуке за стицање овлашћења за летење на типу, које су одобрене пре него што је у подацима за коришћење за одговарајући тип ваздухоплова у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 748/2012 одобрен минималан садржај обуке пилота за стицање овлашћења за летење на типу, морају да укључе обавезне елементе обуке најкасније до 18. децембра 2017. године или до истека две године од одобравања података за коришћење, у зависности од тога шта је касније.

## **Члан 10.**

### **Признавање обуке и звања стечених у војној служби**

1. У циљу добијања *Part-FCL* дозвола, имаоци војних дозвола члана летачке посаде морају да поднесу захтев држави чланици у којој су служили.

2. Знање, искуство и вештине стечене у војној служби се признају у циљу испуњења одговарајућих захтева из Анекса I у складу са елементима извештаја о признавању установљеног од стране државе чланице, уз консултацију са Агенцијом.

3. Извештај о признавању мора да:

- (а) опише националне захтеве на основу којих су издате војне дозволе, овлашћења, сертификати, ауторизације и/или квалификације;
- (б) опише обим права која су пилотима дата;
- (ц) одреди у погледу којих захтева из Анекса I се врши признавање;
- (д) одреди сва ограничења која морају да се упишу у *Part-FCL* дозволе и све захтеве које пилоти морају да испуне у циљу уклањања тих ограничења;
- (е) садржи копије свих докумената који су потребни за доказивање горенаведених елемената, укључујући копије одговарајућих националних захтева и процедура.

## Члан 10а

### Организације за обуку пилота

1. У складу са чланом 7. став 3. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, организације су овлашћене да спроводе обуку пилота који учествују у управљању ваздухопловом из члана 4. став 1. тач. (б) и (ц) Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, само ако је надлежни орган тим организацијама издао одобрење којим се потврђује да оне испуњавају битне захтеве из Анекса III Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и захтеве из Анекса VII ове уредбе.

Међутим, одступајући од члана 7. став 3. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и првог подстава овог става, организације су овлашћене да спроводе обуку из *DTO.GEN.110* Анекса VIII ове уредбе без тог одобрења, ако су надлежном органу поднеле изјаву у складу са захтевима из *DTO.GEN.115* тог анекса и, у случају да се то захтева у *DTO.GEN.230(ц)* тог анекса, ако надлежни орган одобри програм обуке.

2. Сматра се да организације за обуку пилота које поседују *JAR* усаглашене сертификате издате или прихваћене од државе чланице пре примене ове уредбе поседују сертификат издат у складу са овом уредбом.

У таквом случају права тих организација су ограничена на права наведена у одобрењу које је издала држава чланица.

Не доводећи у питање члан 2, организације за обуку пилота морају да прилагоде своје системе управљања, програме обуке, процедуре и приручнике како би се усагласиле са Анексом VII најкасније до 8. априла 2014. године.

3. *JAR* усаглашене организације за обуку могу да пружају обуку за *Part-FCL* дозволу приватног пилота (*PPL*), за припадајућа овлашћења укључена у регистрацију, као и за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), без усаглашавања са одредбама анекса VII и VIII, до 8. априла 2018. године, под условом да су регистроване пре 8. априла 2015. године.

4. Државе чланице су дужне да најкасније до 8. априла 2017. године замене сертификате из првог подстава става 1. са сертификатима који су у складу са форматом утврђеним у Анексу VI.

5. Организације за обуку пилота су дужне да најкасније до 25. августа 2020. године обезбеде да програм обуке за инструментално летење (*IR*) укључује обуку за *PBN* право која је у складу са захтевима Анекса I (*Part-FCL*).

## Члан 10б

### Уређаји за симулирање летења

1. Уређаји за симулирање летења (*FSTDs*) који се користе за обуку пилота, испите и провере, изузев развојних уређаја за обуку који се користе за обуку за пробне летове, морају да буду у складу са техничким захтевима и административним процедурама утврђеним у анексима VI и VII и морају да имају уверење о градацији.

2. Сматра се да су *JAR* усаглашена уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) која су издата или прихваћена пре примене ове уредбе, издата у складу са овом уредбом.

3. Државе чланице су дужне да најкасније до 8. априла 2017. године замене уверења из става 2. уверењима о градацији која су у складу са форматом утврђеним у Анексу VI.

### **Члан 10ц**

#### **Ваздухопловно-медицински центри**

1. Ваздухопловно-медицински центри морају да испуне техничке захтеве и административне процедуре прописане у анексима VI и VII и морају да буду сертификовани.

2. *JAR* усаглашени сертификати ваздухопловно-медицинских центара који су издати или прихваћени од стране државе чланице пре примене ове уредбе, сматраће се да су издати у складу са овом уредбом.

Ваздухопловно-медицински центри морају да прилагоде систем управљања, програме обуке, процедуре и приручнике тако да буду усклађени са Анексом VII најкасније до 8. априла 2014. године.

3. Државе чланице морају да замене сертификате ваздухопловно-медицинских центара из првог подстава става 2. са сертификатима чији формат је прописан у Анексу VI најкасније до 8. априла 2017. године.

### **Члан 11.**

#### **Здравствена способност кабинске посаде**

1. Чланови кабинске посаде укључени у операције ваздухоплова из члана 4. став 1. тач. (б) и (ц) Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 морају да испуне техничке захтеве и административне процедуре прописане у Анексу IV.

2. Здравствени прегледи или оцене чланова кабинске посаде који су спроведени у складу са Уредбом Савета (ЕЕЗ) бр. 3922/91 и који су важећи на дан примене ове уредбе сматраће се важећим у складу са овом уредбом до тренутка који раније наступи:

(а) истека периода важења који је одредио надлежни орган у складу са Уредбом Савета (ЕЕЗ) бр. 3922/91; или

(б) истека периода важења прописаног у *MED.C.005* Анекса IV.

Период важења се рачуна од датума последњег здравственог прегледа или оцене.

До краја периода важења свака следећа ваздухопловно-медицинска оцена мора да буде спроведена у складу са Анексом IV.

### **Члан 11а**

#### **Квалификације кабинске посаде и припадајуће потврде**

1. Чланови кабинске посаде укључени у комерцијалне операције ваздухоплова из члана 4. став 1. тач. (б) и (ц) Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 морају да буду квалификовани и да поседују одговарајућу потврду у складу са техничким захтевима и административним процедурама утврђеним у анексима V и VI.

2. Чланови кабинске посаде који су, пре примене ове уредбе, поседовали потврде о обуци о безбедности издате у складу са Уредбом (ЕЕЗ) бр. 3922/91 („*EU-OPS*“):

(а) сматра се да су усклађени са овом уредбом, ако испуњавају захтеве у погледу одговарајуће обуке, провере и скорашњег искуства из *EU-OPS*; или

(б) ако не испуњавају захтеве у погледу одговарајуће обуке, провере и искуства из *EU-OPS*, они морају да заврше сву потребну обуку и провере пре него што се може сматрати да су усклађени са овом уредбом; или

(ц) ако нису учествовали у комерцијалним операцијама авиона више од пет година, они морају да заврше курс почетне обуке и положи све одговарајуће испите, као што се захтева у Анексу V, пре него што се може сматрати да су усклађени са овом уредбом.

3. Потврде о обуци о безбедности издате у складу са *EU-OPS* морају да буду замењене потврдама кабинске посаде које су у складу са форматом утврђеним у Анексу VI најкасније до 8. априла 2017. године.

4. Чланови кабинске посаде укључени у комерцијалне операције хеликоптера на дан почетка примене ове уредбе:

(а) сматра се да су усклађени са захтевима за почетно оспособљавање из Анекса V, ако испуњавају захтеве у погледу одговарајуће обуке, провере и скорашњег искуства из *JARs* за комерцијални превоз хеликоптерима; или

(б) ако не испуњавају захтеве у погледу одговарајуће обуке, провере и скорашњег искуства из *JARs* за комерцијални превоз хеликоптерима, они морају да заврше сву одговарајућу обуку и провере потребне за операције хеликоптера, осим почетне обуке, пре него што се може сматрати да су усклађени са овом уредбом; или

(ц) ако нису учествовали у комерцијалним операцијама хеликоптера више од пет година, они морају да заврше курс почетне обуке и положи све одговарајуће испите, као што се захтева у Анексу V, пре него што се може сматрати да су усклађени са овом уредбом.

5. Не доводећи у питање члан 2, потврде кабинске посаде које су у складу са форматом утврђеним у Анексу VI морају да буду издате свим члановима кабинске посаде укљученим у комерцијалне операције хеликоптера најкасније до 8. априла 2013. године.

## **Члан 116**

### **Способности надзора**

1. Државе чланице морају да одреде једно или више тела као надлежни орган унутар државе чланице, са неопходним овлашћењима и додељеним одговорностима за сертификацију и надзор лица и организација који су предмет Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење.

2. Ако држава чланица одреди више од једног тела као надлежни орган:

(а) подручја надлежности сваког органа морају да буду јасно дефинисана у погледу одговорности и географских ограничења;

(б) мора да буде успостављена координација између тих тела како би се обезбедио ефикасан надзор свих организација и лица који су предмет Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење, у оквиру њихових надлежности.

3. Државе чланице морају да обезбеде да надлежни органи имају неопходну способност да обезбеде надзор над свим лицима и организацијама који су обухваћени њиховим програмом надзора, укључујући довољне ресурсе да би се испунили захтеви ове уредбе.

4. Државе чланице морају да обезбеде да особље надлежног органа не спроводи надзорне активности ако постоје докази да би то могло довести, непосредно или посредно, до сукоба интереса, нарочито када се ради о породичном или финансијском интересу.

5. Особље које је надлежни орган овластио за обављање послова сертификације и/или надзора мора да има право да обавља најмање следеће задатке:

(а) да прегледа евиденције, податке, процедуре и било који други материјал релевантан за обављање послова сертификације и/или надзора;

(б) да узима копије или изводе из тих евиденција, података, процедура и другог материјала;

(ц) да тражи усмено објашњење на лицу места;

(д) да улази у одговарајуће просторије, оперативна места или превозна средства;

(е) да спроводи одите, истраге, процене и инспекције, укључујући инспекције на платформи и ненајављене инспекције; и

(ф) да спроводи или иницира мере принуде, по потреби.

6. Послови из става 5. се спроводе у складу са законским одредбама одговарајуће државе чланице.

### **Члан 11ц Прелазне мере**

Што се тиче организација у погледу којих је Агенција надлежни орган у складу са чланом 21. став 1. тачка (б) Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008:

(а) државе чланице морају да проследе Агенцији сву документацију везану за надзор таквих организација најкасније до 8. априла 2013. године;

(б) поступке сертификације које је држава чланица започела пре 8. априла 2012. године мора да заврши та држава чланица у координацији са Агенцијом. Агенција предузима све одговорности као надлежни орган у односу на такву организацију, након што држава чланица изда сертификат.

### **Члан 12. Ступање на снагу и примена**

1. Ова уредба ступа на снагу двадесетог дана од дана објављивања у Службеном листу Европске уније.

Ова уредба се примењује од 8. априла 2012. године.

1б. Изузетно од става 1, државе чланице могу да одлуче да не примењују одредбе анекса I-IV до 8. априла 2013. године.

2. Изузетно од става 1, државе чланице могу да одлуче да не примењују следеће одредбе Анекса I до 8. априла 2015. године:

(а) одредбе које се односе на дозволе пилота ваздухоплова са вертикалним узлетањем и ваздушних бродова;

(б) одредбу *FCL.820*;

(ц) у случају хеликоптера, одредбе Одељка 8 Главе J;

(д) одредбе Одељка 11 Главе J.

2а. Изузетно од става 1, државе чланице могу да одлуче да до 8. априла 2020. године не примењују:

1) одредбе Анекса I које се односе на дозволе пилота једрилица и балона;

2) одредбе анекса VII и VIII на организације за обуку које пружају обуку само за националне дозволе које су прихватљиве, у складу са чланом 4. став 3. Уредбе (ЕУ) бр. 1178/2011, за конверзију у *Part-FCL* дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) за једрилице или балоне, *Part-FCL* дозволу пилота једрилице (*SPL*) или *Part-FCL* дозволу пилота балона (*BPL*);

3) одредбе Главе Б Анекса I.

3. Изузетно од става 1, државе чланице могу да одлуче да не конвертују *JAR* неусаглашене дозволе пилота авиона и хеликоптера које су оне издале до 8. априла 2014. године.

4. Изузетно од става 1, државе чланице могу да одлуче да до 20. јуна 2020. године не примењују одредбе ове уредбе на пилоте који поседују дозволу и припадајуће лекарско уверење које је издала трећа држава, а који су укључени у некомерцијалне операције ваздухоплова, као што је одређено у члану 2. став 1. тачка (б) подтач. (i) или (ii) Уредбе (ЕУ) 2018/1139. Државе чланице морају да ове одлуке учине доступним јавности.

5. Изузетно од става 1, државе чланице могу да одлуче да не примењују одредбе Одељка 3 Главе Б Анекса IV до 8. априла 2015. године.

6. Изузетно од става 1, државе чланице могу да одлуче да не примењују одредбе Главе Ц Анекса IV до 8. априла 2014. године.

7. Када држава чланица одлучи да примењује одредбе ставова 1б. - 6, она о томе мора да обавести Комисију и Агенцију. Ово обавештење мора да опише разлоге за такво одступање од примене, као и програм за примену који садржи предвиђене активности и одговарајуће рокове.

8. Изузетно од става 1, *FCL.315.A*, друга реченица *FCL.410.A(a)* и *FCL.725.A(ц)* Анекса I (*Part-FCL*) се примењују од 20. децембра 2019. године.

Ова уредба је обавезујућа у целини и непосредно се примењује у свим државама чланицама.



## АНЕКС I

### [PART-FCL]

## ГЛАВА А ОПШТИ ЗАХТЕВИ

### FCL.001 Надлежни орган

У смислу овог анекса, надлежни орган је онај који је одредила држава чланица и коме лице подноси захтев за издавање пилотских дозвола, припадајућих овлашћења или сертификата.

### FCL.005 Примена

Анекс I успоставља захтеве за издавање пилотских дозвола и припадајућих овлашћења и сертификата и услове њиховог важења и коришћења.

### FCL.010 Дефиниције

За потребе овог анекса, примењују се следеће дефиниције:

„**Акробатски лет**” означава намерно изведене маневре ваздухоплова у којима долази до наглих промена положаја, правца и брзине ваздухоплова, који нису неопходни за уобичајен лет или за обуку која се изводи у циљу стицања дозвола и овлашћења, осим за овлашћење за акробатско летење.

„**Авион**” је ваздухоплов тежи од ваздуха, са моторним погоним и фиксним крилима, који се у ваздуху одржава на основу аеродинамичке реакције на крилима.

„**Авион за чије је управљање потребан и копилот**” је тип авиона за чије је управљање потребан и копилот, како је дефинисано у приручнику за управљање ваздухопловом или у сертификату ваздухопловног оператера (АОС).

„**Ваздухоплов**” је свака направа која се одржава у атмосфери услед реакције ваздуха, осим реакције ваздуха који се одбија од површине земље.

„**Вођење лета**” означава константну примену добре процене, знања, вештина и ставова како би се испунили летачки циљеви.

„**Ваздушни брод**” је ваздухоплов на моторни погон, лакши од ваздуха, са изузетком ваздушних бродова који користе топли ваздух, који су за потребе овог анекса укључени у дефиницију балона.

„**Угловна операција**” је операција инструменталног прилаза у којој се највећа дозвољена грешка/одступање од планиране путање изражава као отклон показивача на индикатору одступања од задате путање лета (*Course Deviation Indicator, CDI*) или на еквивалентном показивачу у пилотској кабини.

„**Балон**” је ваздухоплов лакши од ваздуха, без моторног погона, који се одржава у ваздуху користећи гас или други извор топлоте. За потребе овог анекса, ваздушни брод који користи топли ваздух, иако има моторни погон, такође се сматра балоном.

„**Категорија ваздухоплова**” је категоризација ваздухоплова према специфицираним основним карактеристикама, нпр. авион, ваздухоплов са вертикалним узлетањем, хеликоптер, ваздушни брод, једрилица, слободан балон.

„**Класа авиона**” је категоризација авиона са једним пилотом за чије управљање није потребно овлашћење за летење на типу авиона.

„**Класа балона**” је категоризација балона узимајући у обзир средства за генерисање узгона која се користе за одржавање балона у ваздуху.

„**Јавни авио-превоз**” је транспорт путника, робе или поште који се обавља уз плаћање накнаде или закупнине.

„**Оспособљеност**” је комбинација вештина, знања и ставова неопходних за извршавање задатака према прописаном стандарду.

„**Елемент оспособљености**” је активност која одређује задатак који има почетну и завршну радњу, које јасно дефинишу ограничења и уочљиви резултат.

„**Јединица оспособљености**” је одређена функција која се састоји из више елемената оспособљености.

„**Копилот**” је пилот који врши послове везане за управљање ваздухопловом, који су различити од послова вође ваздухоплова (*PIC*), на ваздухопловима који захтевају више од једног пилота, осим пилота који се налази на обуци за стицање дозволе или овлашћења.

„**Маршрутни лет**” је лет између тачке полетања и тачке слетања који прати припремљену планирану руту и користи стандардне навигационе процедуре.

„**Копилот са правом летења у фази крстарења**” је пилот који замењује копилота на његовим дужностима за командама током фазе крстарења у операцијама са више пилота изнад нивоа лета *FL 200*.

„**Налет на обуци са инструктором**” је време летења или време летења по инструментима на уређају за симулирање летења током којег лице добија летачке инструкције од стране одговарајуће ауторизованог инструктора.

„**Грешка**” је чињење или нечињење летачке посаде које води ка одступању од организационих намера или очекивања или намера или очекивања у лету.

„**Управљање грешкама**” је процес откривања и реаговања на грешке одговарајућим мерама које смањују или елиминишу последице грешака, могућност настанка грешака или нежељених стања ваздухоплова.

„**Уређај за потпуно симулирање летења (FFS)**” је потпуна реплика одређеног типа или производа, модела или серије пилотских кабина ваздухоплова, укључујући уграђену комплетну опрему и рачунарске програме неопходне да представе ваздухоплов на земљи и у летачким операцијама, визуелни систем који омогућава прегледност изван пилотске кабине и систем који покреће уређај за потпуно симулирање летења којим се обезбеђује реално преношење сила које делују на ваздухоплов.

„**Време летења**” је:

- за авионе, моторне једрилице - *TMG* и ваздухоплове са вертикалним узлетањем - укупно време од тренутка првог покретања ваздухоплова у сврху полетања до тренутка потпуног заустављања на крају лета;

- за хеликоптере - укупно време од тренутка почетка окретања лопатица главног ротора до тренутка њиховог потпуног заустављања на крају лета;

- за ваздушне бродове - укупно време од тренутка када је ваздушни брод ослобођен везе са платформом у сврху полетања до тренутка потпуног заустављања на крају лета и његовог везивања на платформи;

- за једрилице - укупно време од тренутка када једрилица започиње залет у циљу полетања до тренутка потпуног заустављања на крају лета;

- за балоне - укупно време од тренутка када се корпа одвоји од земље у циљу полетања до тренутка потпуног заустављања на крају лета.

„**Време летења по правилима инструменталног летења (IFR)**” је укупно време летења током којег се ваздухопловом управља по правилима инструменталног летења.

„**Тренажер летења (FTD)**” је потпуна реплика одређених ваздухопловних типова инструмената, опреме, панела и система управљања у отвореној или затвореној пилотској кабини ваздухоплова, укључујући комплетну опрему и рачунарске програме неопходне да представе ваздухоплов на земљи и у летачким операцијама, до крајњих могућности система инсталираних у тренажеру. Визуелни систем и систем за покретање уређаја за симулирање

летења који обезбеђују реално преношење сила нису неопходни, осим у случају хеликоптерског *FTD* нивоа градације 2 или 3, где се захтева постојање визуелних система.

**„Уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*)”** је уређај за обуку који представља пилотску кабину ваздухоплова, укључујући опрему и рачунарске програме неопходне да представе тип или класу ваздухоплова у току његовог коришћења у ваздуху, у оној мери у којој ти системи функционишу и у ваздухоплову.

**„Група балона”** је категоризација балона, узимајући у обзир величину или капацитет куполе балона.

**„Хеликоптер”** је ваздухоплов тежи од ваздуха, који се одржава у ваздуху углавном на основу аеродинамичке реакције ваздуха на једном или више покретних ротора на одговарајућој вертикалној оси.

**„Време летења по инструментима на ваздухоплову”** је време током којег пилот управља ваздухопловом у лету ослањајући се искључиво на инструменте.

**„Време летења по инструментима на уређају за симулирање летења”** је време летења током обуке пилота на уређају за симулирање летења (*FSTD*).

**„Време летења по инструментима”** је време летења по инструментима на ваздухоплову или време летења по инструментима на уређају за симулирање летења.

**„Линеарна операција”** је операција инструменталног прилаза у којој се највећа дозвољена грешка/одступање од планиране путање изражава у јединицама дужине, нпр. у наутичким миљама за латерално одступање од задате путање лета.

**„*LNAV*”** је латерална навигација.

**„*LPV*”** су перформансе локалајзера са вертикалним вођењем.

**„Операције са више пилота”:**

- за авионе - су операције које захтевају најмање два пилота који су обучени за сарадњу вишечлане посаде, на авионима који су сертифицирани за летење са више пилота или на авионима који су сертифицирани за летење са једним пилотом;

- за хеликоптере - су операције које захтевају најмање два пилота који су обучени за сарадњу вишечлане посаде на хеликоптерима који су сертифицирани за летење са више пилота.

**„Сарадња вишечлане посаде (*MCC*)”** је рад летачке посаде као тима у коме чланови међусобно сарађују предвођени *PIC*.

**„Ваздухоплов са више пилота”:**

- за авионе - је авион који је сертифициран за летење са посадом од најмање два пилота;

- за хеликоптере, ваздушне бродове и ваздухоплове са вертикалним узлетањем - је тип ваздухоплова за чије управљање се захтева и копилот, како је дефинисано у приручнику за управљање ваздухопловом или у сертификату ваздухопловног оператера (*AOC*) или еквивалентном документу.

**„*NoH*”** је период између завршетка грађанског сумрака и почетка грађанског свитања или други временски период између заласка и изласка сунца, који може да пропише надлежни орган државе чланице.

**„Други уређаји за обуку (*OTD*)”** су помоћни уређаји, осим уређаја за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажера летења (*FTD*) и уређаја за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*), који обезбеђују обуку у ситуацијама када није неопходна комплетна симулација пилотске кабине.

**„Навигација заснована на могућностима ваздухоплова (*PBN*)”** је просторна навигација заснована на захтеваним навигационим могућностима ваздухоплова који лете дуж *ATS* рута, у поступку инструменталног прилажења или у одређеном ваздушном простору.

„Критеријум способности” је једноставан извештај о процени захтеваног исхода елемента способности и опис критеријума који је искоришћен да се оцени да ли је постигнут захтевани ниво способности.

„Вођа ваздухоплова (*Pilot-in-command (PIC)*)” је пилот именован и одговоран за безбедно извршење лета.

„*Pilot-in-command under supervision (PICUS)*” је копилот који, под надзором *PIC*, обавља дужности и функције *PIC*.

„Ваздухоплов са вертикалним узлетањем” је било који ваздухоплов са вертикалним узлетањем које постиже помоћу променљиве геометрије ротора или моторних/потисних уређаја који су саставни или придодати део трупа или крила.

„Моторна једрилица” је ваздухоплов са једним или више мотора који у случају престанка рада мотора има карактеристике једрилице.

„Приватни пилот” је пилот који поседује дозволу која му забрањује управљање ваздухопловом на летовима за које се плаћа накнада, осим у случајевима обављања послова инструктора или испитивача, како је прописано у овом анексу.

„Провера стручности” је провера стручне оспособљености у сврху продужења важења или обнове овлашћења, укључујући и усмено испитивање, ако се захтева.

„Обнова” (нпр. овлашћења или сертификата) је административни поступак који се спроводи по истеку важења овлашћења или сертификата, а у циљу обнове важења овлашћења или сертификата на одређени период, у зависности од испуњења одређених захтева.

„Продужење” (нпр. овлашћења или сертификата) је административни поступак који се спроводи у току периода важења овлашћења или сертификата, који омогућава имаоцу да настави са коришћењем права из овлашћења или сертификата на одређени период, у зависности од испуњења одређених захтева.

„*RNP APCH*” је *PBN* спецификација која се користи за операције инструменталног прилаза.

„*RNP APCH* операција до *LNAV* минимума” је операција дводимензионалног инструменталног прилаза за коју се латерално вођење заснива на позиционирању *GNSS*.

„*RNP APCH* операција до *LNAV/VNAV* минимума” је операција тродимензионалног инструменталног прилаза за коју се латерално вођење заснива на позиционирању *GNSS*, а вертикално вођење омогућава *Baro VNAV* функција или позиционирање *GNSS* који укључује *SBAS*.

„*RNP APCH* операција до *LPV* минимума” је операција тродимензионалног инструменталног прилаза за коју се латерално и вертикално вођење заснива на позиционирању *GNSS* који укључује *SBAS*.

„*RNP AR APCH*” је навигациона спецификација која се користи за операције инструменталног прилаза које захтевају посебно одобрење.

„Рутни сектор” је лет који се састоји од фазе полетања, одласка, крстарења које није краће од 15 минута, доласка, прилаза и слетања.

„Једрилица” је ваздухоплов тежи од ваздуха који се у ваздуху одржава на основу аеродинамичке реакције на фиксним узгонским површинама и чији слободан лет не зависи од мотора.

„Ваздухоплов са једним пилотом” је ваздухоплов који је сертифициран за летење са једним пилотом.

„Практичан испит” је провера стручне оспособљености у циљу стицања дозволе или овлашћења, укључујући и усмено испитивање, ако се захтева.

„Самостално време летења” је време летења током којег је пилот ученик једини члан посаде ваздухоплова.

„Вођа ваздухоплова-ученик (*Student pilot-in-command (SPIC)*)” је пилот ученик у својству *PIC* на лету са инструктором, током којег инструктор само надгледа пилота ученика и не утиче на управљање, нити управља ваздухопловом.

„Угрожавање” су догађаји или грешке које није изазвала летачка посада, а који повећавају оперативну сложеност и којима се мора управљати да би се одржао минималан ниво безбедности.

„Управљање угрожавањем” је процес утврђивања угрожавања и одговора на угрожавање путем мера које смањују или елиминишу последице угрожавања и умањују могућност грешке или нежељених стања ваздухоплова.

„Операција тродимензионалног (*3D*) инструменталног прилаза” је операција инструменталног прилаза у којој се примењује и латерално и вертикално вођење ваздухоплова.

„Моторна једрилица - *TMG*” је посебна класа моторних једрилица које имају интегрално уграђен неувлачећи мотор и неувлачећу елису. Моторна једрилица - *TMG* мора да буде способна да изврши полетање и пењање сопственим погоном у складу са приручником за управљање ваздухопловом.

„Операција дводимензионалног (*2D*) инструменталног прилаза” је операција инструменталног прилаза у којој се примењује само латерално вођење ваздухоплова.

„Тип ваздухоплова” је категоризација ваздухоплова која захтева овлашћење за тип ваздухоплова, као што је одређено подацима за коришћење прописаним у *Part-21* и која укључује све ваздухоплове истог основног дизајна, укључујући све модификације, осим оних које проузрокују измене у начину управљања или летачким карактеристикама.

„*VNAV*” је вертикална навигација.

#### **FCL.015 Подношење захтева и издавање, продужење и обнова дозвола, овлашћења и сертификата**

(а) Захтев за издавање, продужење или обнову пилотских дозвола и припадајућих овлашћења и сертификата се подноси надлежном органу у форми и на начин који утврди тај орган. Уз захтев се подноси доказ којим подносилац захтева потврђује да испуњава захтеве за издавање, продужење или обнову дозволе или сертификата, као и припадајућих овлашћења или уписа, прописаних у овом анексу и Анексу IV (*Part-Medical*).

(б) Надлежни орган уписује у дозволу или сертификат свако ограничење или проширење права која проистичу из дозволе, овлашћења или сертификата.

(ц) Једно лице може да буде ималац само једне дозволе издате у складу са овим анексом за исту категорију ваздухоплова.

(д) Захтев за издавање дозволе за другу категорију ваздухоплова или за издавање додатних овлашћења или сертификата, као и за измену, продужење или обнову ових дозвола, овлашћења или сертификата, подноси се надлежном органу који је првобитно издао пилотску дозволу, осим ако је пилот захтевао промену надлежног органа и пренос његове документације везане за дозволу и медицинске документације том органу.

#### **FCL.020 Пилот ученик**

(а) Пилот ученик може да лети самостално само ако је за то овлашћен и ако је под надзором инструктора летења.

(б) Пре првог самосталног лета пилот ученик мора да има најмање:

- 1) за летење авионом, хеликоптером и ваздушним бродом: 16 година старости;
- 2) за летење једрилицом и балоном: 14 година старости.

#### **FCL.025 Теоријски испити за стицање дозвола и овлашћења**

(а) *Одговорности кандидата*

- 1) Кандидати морају да положи целокупан теоријски испит за одређену дозволу или овлашћење под одговорношћу једне државе чланице.
- 2) Кандидати могу да полажу теоријски испит само ако добију препоруку од стране декларисане организације за обуку (*DTO*) или одобрене организације за обуку (*ATO*) која је одговорна за њихову обуку, након што су завршили одговарајуће елементе курса теоријске обуке у задовољавајућем стандарду.
- 3) Препорука декларисане организације за обуку (*DTO*) или одобрене организације за обуку (*ATO*) важи 12 месеци. Ако кандидат током овог периода не приступи полагању теоријског испита бар једанпут у том периоду, декларисана организација за обуку (*DTO*) или одобрена организација за обуку (*ATO*) одређује потребну додатну обуку у зависности од потреба кандидата.

*(б) Стандарди успешног полагања*

- 1) Кандидат је положио предмет теоријског испита ако постигне најмање 75 % бодова од максимално предвиђеног броја бодова за тај предмет. Не постоје негативни бодови.
- 2) Ако није другачије одређено овим анексом, кандидат је положио теоријски испит за одговарајућу пилотску дозволу или овлашћење ако је положио све предмете теоријског испита у року од 18 месеци, рачунајући од краја календарског месеца када је кандидат први пут приступио полагању испита.
- 3) Ако кандидат не положи један од предмета теоријског испита из четири покушаја или не положи све предмете током шест испитних рокова или у року наведеном у тачки 2), кандидат мора поново да положи све предмете теоријског испита.

Пре поновног полагања теоријског испита, кандидат мора да заврши додатну обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или одобреној организацији за обуку (*ATO*). Декларисана организација за обуку (*DTO*) или одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да одреди обим и садржај потребне додатне обуке, у зависности од потреба кандидата.

*(ц) Период важења*

- 1) Положен теоријски испит важи:
  - (i) за издавање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозволе приватног пилота (*PPL*), дозволе пилота једрилице (*SPL*) или дозволе пилота балона (*BPL*), током периода од 24 месеца;
  - (ii) за издавање дозволе професионалног пилота (*CPL*), овлашћења за инструментално летење (*IR*) или овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*), током периода од 36 месеци;
  - (iii) временски периоди наведени у тач. (i) и (ii) се рачунају од дана када је кандидат положио теоријски испит у складу са (б) 2).
- 2) Положен теоријски испит за дозволу транспортног пилота (*ATPL*) важи за издавање дозволе *ATPL* током периода од седам година од датума последњег важења:
  - (i) овлашћења *IR* уписаног у дозволу; или
  - (ii) за хеликоптере, овлашћења за летење на типу хеликоптера уписаног у дозволу.

**FCL.030 Практичан испит**

(а) Пре полагања практичног испита за издавање дозволе, овлашћења или сертификата, кандидат мора да положи одговарајући теоријски испит, осим ако кандидат похађа интегрисану летачку обуку.

У сваком случају кандидат мора да заврши теоријску обуку пре полагања практичног испита.

(б) Осим за издавање дозволе транспортног пилота (*ATPL*), кандидат за практичан испит мора да има препоруку за полагање практичног испита од организације/лица одговорног за обуку, након завршетка обуке. Документација са обуке мора да буде доступна испитивачу.

## **FCL.035 Признавање времена летења и теоријског знања**

### *(а) Признавање времена летења*

1) Ако није другачије одређено овим анексом, време летења које се признаје у сврху стицања дозволе, овлашћења или сертификата, мора да се оствари на истој категорији ваздухоплова за коју се тражи дозвола, овлашћење или сертификат.

2) *PIC* или пилот на обуци

(i) Кандидату за дозволу, овлашћење или сертификат признаје се у потпуности самостално време летења, налет на обуци са инструктором или време летења у својству *PIC* у односу на потребно укупно време летења које се захтева за дозволу, овлашћење или сертификат.

(ii) Кандидат који је завршио интегрисану обуку за транспортног пилота (*ATP*) има право на признавање до 50 сати летења по инструментима које је остварио као *SPIC* у односу на време летења које је потребно да оствари као *PIC* за издавање дозволе транспортног пилота, дозволе професионалног пилота и овлашћења за летење на типу или класи вишемоторног ваздухоплова.

(iii) Кандидат који је завршио интегрисану обуку за дозволу професионалног пилота са овлашћењем за инструментално летење (*CPL/IR*) има право на признавање до 50 сати летења по инструментима које је остварио као *SPIC* у односу на време летења које је потребно да оствари као *PIC* за издавање дозволе професионалног пилота и овлашћења за летење на типу или класи вишемоторног ваздухоплова.

3) Време летења у својству копилота или *PICUS*. Ако није другачије одређено овим анексом, имаоцу пилотске дозволе, када делује као копилот или *PICUS*, признаје се целокупно време летења у улози копилота у сврху постизања укупног времена летења које је потребно за стицање пилотске дозволе вишег ранга.

### *(б) Признавање теоријског испита и теоријске обуке*

1) Кандидату који је положио теоријски испит за дозволу транспортног пилота признаје се потребно теоријско знање за стицање дозволе пилота лаких ваздухоплова, дозволе приватног пилота, дозволе професионалног пилота и, осим за хеликоптере, за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) и овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*) у оквиру исте категорије ваздухоплова.

2) Кандидату који је положио теоријски испит за дозволу професионалног пилота признаје се потребно теоријско знање за стицање дозволе пилота лаких ваздухоплова или дозволе приватног пилота у оквиру исте категорије ваздухоплова.

3) Имаоцу овлашћења за инструментално летење (*IR*) или кандидату који је положио теоријски испит за овлашћење за инструментално летење (*IR*) за одређену категорију ваздухоплова признаје се у потпуности завршена теоријска обука и положен теоријски испит за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) за друге категорије ваздухоплова.

4) Имаоцу пилотске дозволе признаје се завршена теоријска обука и положен теоријски испит за стицање дозволе за другу категорију ваздухоплова у складу са Додатком 1 овог анекса.

Ова врста признавања се такође односи на кандидате за стицање пилотске дозволе који су већ положили теоријски испит за издавање те врсте дозволе, али за друге категорије ваздухоплова, у оквиру периода важења прописаног у *FCL.025* (ц).

5) Не доводећи у питање тачку (б) 3), имаоцу овлашћења за инструментално летење (*IR*) на авиону који је завршио модуларни курс летачке обуке на основу претходне оспособљености за *IR(A)* или имаоцу овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*), у потпуности се признаје теоријска обука и испит за стицање овлашћења за

инструментално летење (*IR*) на другој категорији ваздухоплова, само ако је завршио теоријску обуку и испит за *IFR* део курса у складу са *FCL.720.A(б) 2) (i)*.

#### **FCL.040 Коришћење права из дозвола**

Коришћење права из дозволе зависи од важења овлашћења која су уписана у дозволи, ако је примењиво, и од лекарског уверења.

#### **FCL.045 Обавеза ношења и стављања на увид докумената**

(а) Приликом коришћења права из дозволе, пилот мора да има код себе важећу дозволу и важеће лекарско уверење.

(б) Пилот мора да има код себе лични идентификациони документ који садржи његову/њену слику.

(ц) Пилот или пилот ученик је дужан да без непотребног одлагања да на увид своју евиденцију налета ради инспекције на захтев овлашћеног лица надлежног органа.

(д) Пилот ученик мора да има код себе доказе потребне за самосталне маршрутне летове, који се захтевају у *FCL.020 (а)*.

(е) Пилот који намерава да лети изван територије Уније ваздухопловом регистрованим у држави чланици која није она која је издала дозволу члана летачке посаде, мора да поседује најновије издање додатка *ICAO*, у штампаном или електронском облику, који садржи упућивање на *ICAO* регистарску ознаку споразума којим се признаје аутоматско прихватање дозвола, као и листу држава које су стране у том споразуму.

#### **FCL.050 Евидентирање времена летења**

Пилот мора да води поуздану евиденцију детаља свих својих летова, у формату и на начин који је одредио надлежни орган.

#### **FCL.055 Знање језика**

(а) Опште. Пилоти авиона, хеликоптера, ваздухоплова са вертикалним узлетањем или ваздушног брода од којих се захтева употреба радио-комуникацијских средстава, не могу да користе права из својих дозвола и овлашћења ако немају уписано знање језика у својој дозволи, и то: знање енглеског језика или језика који се користи за радио-комуникацију током лета. Приликом уписа знања језика у дозволу наводи се језик, ниво знања и датум важења.

(б) У складу са Додатком 2 овог анекса, кандидат за упис знања језика у дозволу мора да прикаже најмање оперативни ниво знања језика, и то у употреби фразеологије и у општој употреби језика. У ту сврху, кандидат мора да прикаже способност да:

- 1) ефективно комуницира у „само гласовним” и „лицем у лице” ситуацијама;
- 2) прецизно и јасно комуницира о општим темама и темама везаним за посао који обавља;
- 3) користи одговарајуће комуникацијске стратегије за размену порука и препознавање и решавање неспоразума у општем или пословном контексту;
- 4) успешно одговори на лингвистичке изазове услед компликоване или неочекиване промене догађаја која је настала у контексту рутинске радне ситуације или у контексту комуникацијског задатка који је за њега уобичајен;
- 5) употреби дијалекат или акценат који је разумљив у ваздухопловству.

(ц) Осим за пилоте који су приказали знање језика на експертском нивоу, у складу са Додатком 2 овог анекса, знање језика се поново процењује:

- 1) на сваке четири године, ако је претходно приказан оперативни ниво знања; или
- 2) на сваких шест година, ако је претходно приказан напредни ниво знања.



(д) Специфични захтеви за имаоце овлашћења за инструментално летење (*IR*) или овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*). Не доводећи у питање горенаведене тачке, имаоци овлашћења за инструментално летење (*IR*) или овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*) морају да прикажу способност да користе енглески језик на нивоу који им омогућава да:

- 1) разумеју све информације релевантне за извршење свих фаза лета, укључујући припрему за лет;
- 2) користе радио-телефонију у свим фазама лета, укључујући ванредне ситуације;
- 3) комуницирају са осталим члановима посаде током свих фаза лета, укључујући припрему за лет.

(е) Приказивање знања језика и употреба енглеског језика за имаоце овлашћења за инструментално летење (*IR*) или овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*) мора да се врши методом процењивања коју је утврдио надлежни орган.

### **FCL.060 Скорашње искуство**

(а) Балони. Пилот може да управља балоном у јавном авио-превозу или балоном који превози путнике само ако је у претходних 180 дана извршио:

- 1) најмање три лета као пилот који управља балоном, од којих најмање један лет мора да буде на балону одговарајуће класе и групе; или
- 2) један лет на балону одговарајуће класе и групе под надзором инструктора који је квалификован у складу са Главом J.

(б) Авиони, хеликоптери, ваздухоплови са вертикалним узлетањем, ваздушни бродови и једрилице. Пилот може да управља ваздухопловом у јавном авио-превозу или ваздухопловом који превози путнике:

- 1) као *PIC* или копилот, ако је у претходних 90 дана извршио најмање три полетања, прилаза и слетања на ваздухоплову истог типа или класе или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) тог типа или класе. Ова три полетања и слетања морају да се изврше у оквиру операција са више пилота (*MPO*) или у оквиру операција са једним пилотом (*SPO*), у зависности од овлашћења које пилот поседује;
- 2) као *PIC* ноћу, ако је:

- (i) током претходних 90 дана извршио најмање једно полетање, прилаз и слетање ноћу као пилот који лети на ваздухоплову истог типа или класе или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) тог типа или класе; или
- (ii) је ималац овлашћења за инструментално летење (*IR*).

3) као копилот са правом летења у фази крстарења, ако је:

- (i) испунио захтеве из тачке (б) 1); или
- (ii) током претходних 90 дана извршио најмање три сектора као копилот са правом летења у фази крстарења на истој класи или типу ваздухоплова; или
- (iii) завршио обуку освежења знања и скорашњег искуства на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) у интервалима који не прелазе 90 дана. Ова обука освежења знања може да буде комбинована са обуком освежења знања оператера прописаном у *Part-ORO*.

4) Ако пилот има овлашћење за летење на више типова авиона са сличним управљачким и оперативним карактеристикама, три полетања, прилаза и слетања захтевана у подтачки 1) могу да се изврше на начин дефинисан у подацима за коришћење прописаним у *Part-21*.

5) Када пилот има овлашћење за летење на више типова једноставних хеликоптера са сличним управљачким и оперативним карактеристикама, на начин дефинисан у подацима за коришћење прописаним у *Part-21*, три полетања, прилаза и слетања захтевана у подтачки 1) могу да буду извршена само на једном од тих типова, ако пилот

има најмање два сата налета на сваком од типова хеликоптера током претходних шест месеци.

(ц) Специфични захтеви за јавни авио-превоз:

1) У случају јавног авио-превоза, период од 90 дана прописан у тач. (б) 1) и 2) може да буде продужен на највише 120 дана ако је пилот на линијском летењу под надзором инструктора летења на типу или испитивача.

2) Ако пилот не испуњава захтеве прописане у подтачки 1), он мора да изврши тренажни лет на ваздухоплову или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) на том типу ваздухоплова, а који ће да обухвати минимално захтеве прописане у тач. (б) 1) и 2), пре него што започне да користи права из своје дозволе.

#### **FCL.065 Ограничење права имаоца дозвола који су стари 60 година или више у јавном авио-превозу**

(а) 60-64 године живота. Авиони и хеликоптери. Ималац дозволе пилота који је навршио 60 година живота не може да врши дужност пилота ваздухоплова у јавном авио-превозу осим као члан вишечлане посаде.

(б) 65 година живота. Осим у случају имаоца дозволе пилота балона или једрилице, ималац дозволе пилота који је навршио 65 година живота не може да врши дужност пилота ваздухоплова у јавном авио-превозу.

(ц) 70 година живота. Ималац дозволе пилота балона или једрилице који је навршио 70 година живота не може да врши дужност пилота балона или једрилице у јавном авио-превозу.

#### **FCL.070 Стављање ван снаге, суспензија и ограничење дозвола, овлашћења и сертификата**

(а) Дозволе, овлашћења и сертификати који су издати у складу са овим анексом могу да буду ограничени, суспендовани или стављени ван снаге од стране надлежног органа ако пилот не испуњава захтеве прописане овим анексом, *Part-Medical* или одговарајућим оперативним захтевима који су у складу са условима и процедурама прописаним у *Part-ARA*.

(б) Ако су пилоту суспендовани или стављени ван снаге дозвола или сертификат, он мора одмах да врати дозволу или сертификат надлежном органу.

### ГЛАВА Б

## ДОЗВОЛА ПИЛОТА ЛАКИХ ВАЗДУХОПЛОВА - *LAPL*

### ОДЕЉАК 1

#### *Заједнички захтеви*

#### **FCL.100 *LAPL* - Минимална старосна граница**

Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) морају да буду:

(а) за авионе и хеликоптере, старији од 17 година;

(б) за једрилице и балоне, старији од 16 година.

#### **FCL.105 *LAPL* - Права и услови**

(а) Опште. Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) су да лети у својству *PIC* без новчане накнаде на одговарајућој категорији ваздухоплова на некомерцијалним летовима.

(б) Услови. Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) морају да испуне захтеве за одговарајућу категорију ваздухоплова и, ако је примењиво, за класу или тип ваздухоплова на којем је спроведен практичан испит.

### **FCL.110 LAPL - Признавање у оквиру исте категорије ваздухоплова**

- (а) Кандидатима за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) који су имаоци важеће друге дозволе у оквиру исте категорије ваздухоплова, признаје се у потпуности испуњеност захтева за стицање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) за ту категорију ваздухоплова.
- (б) Не доводећи у питање претходну тачку, ако је важеће дозволе истекло, кандидат мора да положи практичан испит за издавање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) за одговарајућу категорију ваздухоплова у складу са *FCL.125*.

### **FCL.115 LAPL - Обука**

- (а) Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) морају да заврше обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*).
- (б) Обука мора да обухвати теоријску и практичну обуку која одговара правима из дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) за коју се пријављује.
- (ц) Теоријска обука и практична обука се могу завршити у другој декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или одобреној организацији за обуку (*ATO*) у односу на ону у којој су кандидати започели обуку.

### **FCL.120 LAPL - Теоријски испит**

Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) морају да прикажу одговарајући ниво теоријског знања, тако што ће положити испит из следећих предмета:

- (а) Заједнички предмети:
- Ваздухопловни прописи,
  - Људске могућности,
  - Метеорологија,
  - Комуникације;
- (б) Предмети који се односе на различите категорије ваздухоплова:
- Теорија летења,
  - Оперативне процедуре,
  - Перформансе и планирање лета,
  - Опште познавање ваздухоплова,
  - Навигација.

### **FCL.125 LAPL - Практичан испит**

- (а) Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) морају да током практичног испита прикажу оспособљеност да, у својству *PIC* на одговарајућој категорији ваздухоплова, извршавају одговарајуће поступке и маневре у складу са правима из дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*).
- (б) Кандидати за практичан испит морају да имају завршену практичну обуку на истој класи или типу ваздухоплова на којем ће полагати практичан испит. Права из дозволе су ограничена на класу или тип ваздухоплова на којем је спроведен практичан испит, све док се права не прошире и упишу у дозволу, у складу са овом главом.
- (ц) Стандарди успешног полагања
- 1) Практичан испит мора да буде подељен на различите секције које представљају све различите фазе лета које одговарају категорији ваздухоплова на којој се лети.
  - 2) Ако кандидат не положи било коју тачку из једне секције, сматра се да није положио целу ту секцију. Ако кандидат не положи једну секцију, он мора поново да полаже само ту секцију. Ако кандидат не положи више од једне секције, сматра се да није положио цео испит.

3) Ако испит мора да буде поновљен у складу са тачком 2), у случају неуспеха из било које секције, укључујући и оне које су биле положене у претходном покушају, сматраће се да кандидат није положио испит у целини.

4) Неуспешно полагање свих секција испита из два покушаја захтева даљу практичну обуку кандидата.

## ОДЕЉАК 2

### *Специфични захтеви за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - LAPL(A)*

#### **FCL.105.A LAPL(A) - Права и услови**

(а) Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* су да лети у својству *PIC* на једномоторним клипним авионима (копно) или на моторним једрилицама - *TMG* са максималном дозвољеном масом на полетању од 2.000 *kg* или мање, са највише три путника, тако да у ваздухоплову никад није више од четири лица.

(б) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* могу да превозе путнике само ако су, после стицања дозволе, остварили десет сати летења у својству *PIC* на авионима или на моторним једрилицама - *TMG*.

#### **FCL.110.A LAPL(A) - Искуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* морају да остваре најмање 30 сати летења на обуци на авионима или на моторним једрилицама - *TMG*, укључујући најмање:

- 1) 15 сати налета на обуци са инструктором на класи на којој се полаже практичан испит;
- 2) шест сати самосталног времена летења под надзором, укључујући најмање три сата самосталног маршрутног летења са најмање једним маршрутним летом од најмање 150 *km* (80 *NM*), током којег мора да се изведе најмање једно слетање са потпуним заустављањем на аеродрому који није аеродром полетања.

(б) Специфични захтеви за кандидате који поседују дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* или дозволу пилота једрилице (*SPL*) са проширењем права за моторне једрилице - *TMG*. Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* који поседују дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* или дозволу пилота једрилице (*SPL*) са проширењем права за моторне једрилице - *TMG* морају да обаве најмање 21 сат летења на моторним једрилицама - *TMG(s)* након уписивања проширења права за моторне једрилице - *TMG* и да испуне захтеве из *FCL.135.A(a)* на авионима.

(ц) Признавање. Кандидатима са претходним искуством у својству *PIC* може да се призна време летења у сврху испуњења захтева из тачке (а).

Време летења које се признаје одређује декларисана организација за обуку (*DTO*) или одобрена организација за обуку (*ATO*) у којој пилот похађа обуку, на основу провере у лету пре почетка обуке, али у сваком случају тако да:

- 1) не прелази укупно време летења остварено у својству *PIC*;
- 2) не прелази 50 % сати захтеваних у тачки (а);
- 3) не укључује захтеве из тачке (а) 2).

#### **FCL.135.A LAPL(A) - Проширење права на другу класу или варијанту авиона**

(а) Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* су ограничена на класу или варијанту авиона или моторне једрилице - *TMG* на којој је полагао практичан испит. Ово ограничење може да буде укинато након што пилот испуни следеће захтеве на другој класи:

- 1) три сата летења у обуци, укључујући:
  - (i) десет полетања и слетања са инструктором;

- (ii) десет самосталних полетања и слетања под надзором инструктора;
- 2) практичан испит у циљу приказивања одговарајућег нивоа оспособљености на новој класи. Током овог практичног испита, кандидат мора да покаже испитивачу одговарајући ниво теоријског знања за другу класу из следећих предмета:
  - (i) Оперативне процедуре;
  - (ii) Перформансе и планирање лета;
  - (iii) Опште познавање ваздухоплова.

(б) Пре него што имаоц дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) може да користи права из дозволе на другој варијанти авиона, он мора да заврши обуку у разликама или обуку упознавања. Обука у разликама мора да се упише у књижицу летења пилота или еквивалентан документ и мора да је потпише инструктор.

#### **FCL.140.A *LAPL(A)* - Скорашње искуство**

(а) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* могу да користе права из својих дозвола након што су, током претходна 24 месеца, као пилоти авиона или моторне једрилице - *TMG* :

- 1) остварили најмање 12 сати летења у својству *PIC*, укључујући 12 полетања и слетања;
- 2) завршили обуку освежења знања од најмање један сат летења са инструктором.

(б) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* који не испуњавају захтеве наведене у тачки (а) морају да:

- 1) заврше проверу стручности са испитивачем пре него што наставе да користе права из својих дозвола; или
- 2) остваре додатни налет или полетања и слетања, са инструктором или самостално под надзором инструктора, како би испунили захтеве наведене у тачки (а).

### ОДЕЉАК 3

#### ***Специфични захтеви за дозволе пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - LAPL(H)***

#### **FCL.105.H *LAPL(H)* - Права**

Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* су да лети у својству *PIC* на једномоторним хеликоптерима са максималном дозвољеном масом на полетању од 2.000 *kg* или мање, са највише три путника, тако да у ваздухоплову никад није више од четири лица.

#### **FCL.110.H *LAPL(H)* - Искуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* морају да остваре најмање 40 сати летења на обуци на хеликоптерима. Од тога најмање 35 сати летења мора да буде на типу хеликоптера на којем се полаже практичан испит. Налет на обуци мора да обухвати најмање:

- 1) 20 сати налета на обуци са инструктором;
- 2) десет сати самосталног налета под надзором, укључујући најмање пет сати самосталног маршрутног летења са најмање једним маршрутним летом од најмање 150 *km* (80 *NM*), током којег мора да се изведе најмање једно слетање са потпуним заустављањем на аеродрому који није аеродром полетања.

(б) Признавање. Кандидатима са претходним искуством у својству *PIC* може да се призна време летења у сврху испуњења захтева из тачке (а).

Време летења које се признаје одређује декларисана организација за обуку (*DTO*) или одобрена организација за обуку (*ATO*) у којој пилот похађа обуку, на основу провере у лету пре почетка обуке, али у сваком случају тако да:

- 1) не прелази укупно време летења остварено у својству *PIC*;

- 2) не прелази 50 % сати захтеваних у тачки (а);
- 3) не укључује захтеве из тачке (а) 2).

#### **FCL.135.H LAPL(H) - Проширење права на други тип или варијанту хеликоптера**

(а) Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* су ограничена на тип или варијанту хеликоптера на којем је полагао практичан испит. Ово ограничење може да се укине након што пилот испуни следеће захтеве:

- 1) пет сати летења у обуци, укључујући:
  - (i) 15 полетања, прилаза и слетања;
  - (ii) 15 самосталних полетања, прилаза и слетања под надзором инструктора;
- 2) практичан испит у циљу приказивања одговарајућег нивоа оспособљености на новом типу. Током овог практичног испита, кандидат мора да покаже испитивачу одговарајући ниво теоријског знања за други тип хеликоптера из следећих предмета:
  - (i) Оперативне процедуре;
  - (ii) Перформансе и планирање лета;
  - (iii) Опште познавање ваздухоплова.

(б) Пре него што ималац дозволе пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* може да користи права из дозволе на другој варијанти хеликоптера, он мора да заврши обуку у разликама или обуку упознавања, у складу са подацима за коришћење прописаним у *Part-21*. Обука у разликама мора да се упише у књижицу летења пилота или еквивалентан документ и мора је потпише инструктор.

#### **FCL.140.H LAPL(H) - Скорашње искуство**

(а) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* могу да користе права из својих дозвола на одређеном типу хеликоптера након што су, током претходних 12 месеци, као пилоти на том типу хеликоптера:

- 1) остварили најмање шест сати летења у својству *PIC*, укључујући шест полетања, прилаза и слетања;
- 2) завршили обуку освежења знања од најмање један сат летења са инструктором.

(б) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* који не испуњавају захтеве наведене у тачки (а) морају да:

- 1) заврше проверу стручности са испитивачем на одређеном типу хеликоптера пре него што наставе да користе права из својих дозвола; или
- 2) остваре додатни налет или полетања и слетања, са инструктором или самостално под надзором инструктора, како би испунили захтеве наведене у тачки (а).

### ОДЕЉАК 4

#### ***Специфични захтеви за дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - LAPL(S)***

#### **FCL.105.S LAPL(S) - Права и услови**

(а) Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* су да лети у својству *PIC* на једрилицама или на моторним једрилицама. Да би ималац дозволе могао да користи своја права из дозволе на моторним једрилицама - *TMG*, мора да испуни захтеве из *FCL.135.S*.

(б) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* могу да превозе путнике само ако су, после стицања дозволе, остварили десет сати налета или 30 полетања у својству *PIC* на једрилицама или једрилицама са погоном.

### **FCL.110.S LAPL(S) - Искуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* морају да остваре најмање 15 сати летења на обуци на једрилицама или на моторним једрилицама, укључујући најмање:

- 1) десет сати летења на обуци са инструктором;
- 2) два сата самосталног летења под надзором;
- 3) 45 полетања и слетања;
- 4) један самостални маршрутни лет од најмање 50 *km* (27 *NM*) или један маршрутни лет са инструктором од најмање 100 *km* (55 *NM*).

(б) Од захтеваних 15 сати наведених у тачки (а), највише седам сати може да буде остварено на моторној једрилици - *TMG*.

(ц) Признавање. Кандидатима са претходним искуством у својству *PIC* може да се призна време летења у сврху испуњења захтева из тачке (а).

Време летења које се признаје одређује декларисана организација за обуку (*DTO*) или одобрена организација за обуку (*ATO*) у којој пилот похађа обуку, на основу провере у лету пре почетка обуке, под условом да:

- 1) не прелази укупно време летења остварено у својству *PIC*;
- 2) не прелази 50 % сати захтеваних у тачки (а);
- 3) не укључује захтеве из тач. (а) 2), (а) 3) и (а) 4).

### **FCL.130.S LAPL(S) - Методе полетања**

(а) Права имаоца дозволе лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* су ограничена на метод полетања који је коришћен на практичном испиту. Ово ограничење може да се укине када пилот заврши:

- 1) у случају полетања помоћу витла и аутомобилског витла, најмање десет полетања на обуци са инструктором и пет самосталних полетања под надзором;
- 2) у случају вуче или самосталног полетања, најмање пет полетања на обуци са инструктором и пет самосталних полетања под надзором. У случају самосталних полетања, летење на обуци са инструктором може да буде остварено на моторној једрилици - *TMG*;
- 3) у случају полетања еластичном гумом, најмање три полетања на обуци са инструктором или самосталних полетања под надзором.

(б) Додатна обука полетања мора да се упише у књижицу летења пилота и да је потпише инструктор.

(ц) У циљу задржавања права за сваки метод полетања, пилоти морају да остваре најмање пет полетања током претходна 24 месеца, осим у случају полетања еластичном гумом, када је потребно да остваре само два полетања.

(д) Ако пилот не испуњава захтеве наведене у тачки (ц), он мора да оствари додатни број полетања на обуци са инструктором или самостално под надзором инструктора, у циљу обнове коришћења права из дозволе.

### **FCL.135.S LAPL(S) - Проширење права на моторну једрилицу - *TMG***

Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* могу да се прошире на моторну једрилицу - *TMG*, ако пилот заврши у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или одобреној организацији за обуку (*ATO*) најмање:

- (а) шест сати летења у обуци на моторној једрилици - *TMG*, укључујући:
- 1) четири сата летења на обуци са инструктором;

2) један самосталан маршрутни лет од најмање 150 *km* (80 *NM*), током којег мора да се изведе најмање једно слетање са потпуним заустављањем на аеродрому који није аеродром полетања.

(б) практичан испит у циљу приказивања одговарајућег нивоа оспособљености на моторној једрилици - *TMG*. Током практичног испита, кандидат мора да покаже испитивачу одговарајући ниво теоријског знања за моторну једрилицу - *TMG* из следећих предмета:

- (i) Теорија летења;
- (ii) Оперативне процедуре;
- (iii) Перформансе и планирање лета;
- (iv) Опште познавање ваздухоплова;
- (v) Навигација.

### **FCL.140.S LAPL(S) - Скорашње искуство**

(а) Једрилице и моторне једрилице. Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* могу да користе права из својих дозвола на једрилицама и моторним једрилицама након што су, током претходна 24 месеца, као пилоти једрилица или моторних једрилица, искључујући моторне једрилице - *TMG*, остварили најмање:

- 1) пет сати летења у својству *PIC*, укључујући 15 полетања;
- 2) два тренажна лета са инструктором.

(б) Моторна једрилица - *TMG*. Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* могу да користе права из својих дозвола на моторним једрилицама - *TMG* ако:

- 1) заврше у последња 24 месеца на моторним једрилицама - *TMG*:
  - (i) најмање 12 сати летења у својству *PIC*, укључујући 12 полетања и слетања;
  - (ii) обуку освежења знања од најмање један сат летења са инструктором.
- 2) ако ималац дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* има и права да лети на авионима, захтеви из подтачке 1) могу да буду испуњени на авиону.

(ц) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* који не испуњавају захтеве наведене у тач. (а) и (б) пре него што почну да користе права из својих дозвола, морају да:

- 1) положи проверу стручности са испитивачем на једрилици или моторној једрилици - *TMG*; или
- 2) остваре додатно време летења или полетања и слетања, на обуци или самостално под надзором инструктора, у циљу испуњења захтева из тачке (а) или тачке (б).

## ОДЕЉАК 5

### ***Специфични захтеви за дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - LAPL(B)***

#### **FCL.105.B LAPL(B) - Права**

Права имаоца дозволе лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* су да лети у својству *PIC* на балонима или ваздушним бродовима који користе топао ваздух са максималним капацитетом куполе 3.400 *m*<sup>3</sup> или на балонима који користе гас са максималним капацитетом куполе од 1.260 *m*<sup>3</sup>, са највише три путника, тако да у балону никада није више од четири лица.

#### **FCL.110.B LAPL(B) - Захтевано искуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* морају да остваре најмање 16 сати летења на обуци на балонима исте класе, укључујући најмање:

- 1) 12 сати летења на обуци са инструктором;
- 2) десет надувавања и 20 полетања и слетања;



3) један самосталан лет под надзором инструктора у трајању од најмање 30 минута.

(б) Признавање. Кандидатима са претходним искуством на балонима у својству *PIC* може да се призна време летења у сврху испуњења захтева из тачке (а).

Време летења које се признаје одређује декларисана организација за обуку (*DTO*) или одобрена организација за обуку (*ATO*) у којој пилот похађа обуку, на основу провере у лету пре почетка обуке, под условом да:

- 1) не прелази укупно време летења балонима остварено у својству *PIC*;
- 2) не прелази 50 % сати захтеваних у тачки (а);
- 3) не укључује захтеве из тач. (а) 2) и (а) 3).

#### **FCL.130.B LAPL(B) - Проширење права на везане летове**

(а) Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* су ограничена на слободне летове. Ово ограничење може да се укине након што пилот оствари најмање три везана лета на обуци.

(б) Додатна обука мора да се упише у књижицу летења пилота и мора да је потпише инструктор.

(ц) Да би се задржало право на везане летове, пилот мора да оствари најмање два везана лета у току претходна 24 месеца.

(д) Ако пилот не испуњава захтеве наведене у тачки (ц), он мора да оствари додатни број везаних летова на обуци са инструктором или самостално под надзором инструктора, у циљу обнове коришћења права из дозволе.

#### **FCL.135.B LAPL(B) - Проширење права на другу класу балона**

Права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* су ограничена на класу балона на којој је полагао практичан испит. Ово ограничење може да се укине након што пилот на другој класи балона, у одобреној организацији за обуку (*ATO*) заврши:

(а) пет летова на обуци са инструктором; или

(б) пет сати летења на обуци са инструктором, у случају имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* за балоне који користе топао ваздух који жели да прошири права из дозволе на ваздушне бродове који користе топао ваздух;

(ц) практичан испит, током којег мора да покаже испитивачу одговарајући ниво теоријског знања за другу класу балона из следећих предмета:

- Теорија летења;
- Оперативне процедуре;
- Перформансе и планирање лета;
- Опште познавање ваздухоплова.

#### **FCL.140.B LAPL(B) - Скорашње искуство**

(а) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* могу да користе права из својих дозвола на одређеној класи балона ако су, у току претходна 24 месеца, као пилоти на тој класи балона, остварили:

1) најмање шест сати летења у својству *PIC*, укључујући десет полетања и слетања;

2) један лет на обуци са инструктором;

3) ако је пилот квалификован за летење на више класа балона, најмање три сата летења на свакој класи у току претходна 24 месеца, укључујући најмање три полетања и слетања, у циљу коришћења права из дозволе на свим класама.

(б) Имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* који не испуњавају захтеве наведене у тачки (а), пре него што наставе да користе права из својих дозвола, морају да:

1) положе проверу стручности са испитивачем на одређеној класи балона; или

2) остваре додатни налет или полетања и слетања, са инструктором или самостално под надзором инструктора, како би испунили захтеве наведене у тачки (а).

## ГЛАВА Ц

### ДОЗВОЛА ПРИВАТНОГ ПИЛОТА (*PPL*), ДОЗВОЛА ПИЛОТА ЈЕДРИЛИЦЕ (*SPL*) И ДОЗВОЛА ПИЛОТА БАЛОНА (*BPL*)

#### ОДЕЉАК 1

#### *Заједнички захтеви*

##### **FCL.200 Минимална старосна граница**

- (а) Кандидати за дозволу приватног пилота (*PPL*) морају да буду старији од 17 година;  
(б) Кандидати за дозволу пилота балона (*BPL*) или дозволу пилота једрилице (*SPL*) морају да буду старији од 16 година.

##### **FCL.205 Услови**

Кандидати за дозволу приватног пилота (*PPL*) морају да испуне захтеве за класу или тип ваздухоплова на којем је спроведен практичан испит, како је дефинисано у Глави X.

##### **FCL.210 Обука**

- (а) Кандидати за дозволу пилота балона (*BPL*), дозволу пилота једрилице (*SPL*) или дозволу приватног пилота (*PPL*) морају да заврше обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*).  
(б) Обука мора да обухвати теоријску и практичну обуку која одговара правима из дозволе пилота балона (*BPL*), дозволе пилота једрилице (*SPL*) или дозволе приватног пилота (*PPL*) за коју се пријављује.  
(ц) Теоријска обука и практична обука се могу завршити у другој декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или одобреној организацији за обуку (*ATO*) у односу на ону у којој су кандидати започели обуку.

##### **FCL.215 Теоријски испит**

Кандидати за дозволу пилота балона (*BPL*), дозволу пилота једрилице (*SPL*) или дозволу приватног пилота (*PPL*) морају да прикажу одговарајући ниво теоријског знања, тако што ће да положе испит из следећих предмета:

(а) Заједнички предмети:

- Ваздухопловни прописи,
- Људске могућности,
- Метеорологија,
- Комуникације;

(б) Предмети који се односе на различите категорије ваздухоплова:

- Теорија летења,
- Оперативне процедуре,
- Перформансе и планирање лета,
- Опште познавање ваздухоплова,
- Навигација.

### **FCL.235 Практичан испит**

(а) Кандидати за дозволу пилота балона (*BPL*), дозволу пилота једрилице (*SPL*) или дозволу приватног пилота (*PPL*) морају да током практичног испита прикажу оспособљеност да, у својству *PIC* на одговарајућој категорији ваздухоплова, извршавају одговарајуће поступке и маневре у складу са правима из дозволе.

(б) Кандидати за практичан испит морају да имају завршену практичну обуку на истој класи или типу ваздухоплова или групи балона, на којој се полаже практичан испит.

(ц) Стандарди успешног полагања

1) Практичан испит мора да буде подељен на различите секције које представљају све различите фазе лета које одговарају категорији ваздухоплова на којој се лети.

2) Ако кандидат не положи било коју тачку из једне секције, сматра се да није положио целу ту секцију. Ако кандидат не положи само једну секцију мора поново да полаже само ту секцију. Ако кандидат не положи више од једне секције сматра се да није положио цео испит.

3) Ако испит мора да буде поновљен у складу са тачком 2), у случају неуспеха из било које секције, укључујући и оне које су биле положене у претходном покушају, сматраће се да кандидат није положио цео испит.

4) Неуспешно полагање свих секција испита из два покушаја захтева даљу практичну обуку кандидата.

## **ОДЕЉАК 2**

### ***Специфични захтеви за дозволу приватног пилота (авион) - PPL(A)***

#### **FCL.205.A PPL(A) - Права**

(а) Права имаоца дозволе приватног пилота (авион) - *PPL(A)* су да лети у својству *PIC* или у својству копилота без новчане надокнаде на авионима или моторним једрилицама - *TMG* на некомерцијалним летовима.

(б) Без обзира на претходну тачку, имаоца дозволе приватног пилота (авион) - *PPL(A)* који има право да обавља послове инструктора летења или испитивача може да прима надокнаду за:

1) спровођење обуке за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* или дозволу приватног пилота (авион) - *PPL(A)*;

2) спровођење практичних испита и провера стручности за горенаведене дозволе;

3) обуку, практични испит и проверу за овлашћења или сертификате из горенаведених дозвола.

#### **FCL.210.A PPL(A) - Искуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу приватног пилота - *PPL(A)* морају да остваре најмање 45 сати летења на обуци на авионима или моторним једрилицама - *TMG*, од чега пет сати морају да остваре на уређају за симулирање летења (*FSTD*), укључујући најмање:

1) 25 сати налета на обуци са инструктором;

2) десет сати самосталног летења под надзором, укључујући најмање пет сати самосталног маршрутног летења са најмање једним маршрутним летом од најмање 270 *km* (150 *NM*), током којег мора да се изведу слетања са потпуним заустављањем на два различита аеродрома која нису аеродроми полетања.

(б) Специфични захтеви за кандидате који поседују дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)*. Кандидати за дозволу приватног пилота (авион) - *PPL(A)* који поседују дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* морају да остваре најмање 15 сати летења на авионима након стицања дозволе пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)*, од чега најмање десет сати морају да остваре на обуци у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или

одобреној организацији за обуку (*ATO*). Ова обука мора да обухвати најмање четири сата самосталног летења под надзором, укључујући најмање два сата самосталног маршрутног летења са најмање једним маршрутним летом од најмање 270 *km* (150 *NM*), током којег се изводе слетања са потпуним заустављањем на два различита аеродрома који нису аеродроми полетања.

(ц) Специфични захтеви за кандидате који поседују дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* или дозволу пилота једрилице (*SPL*) са проширењем права за моторне једрилице - *TMG*. Кандидати за дозволу приватног пилота (авион) - *PPL(A)* који поседују дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* или дозволу пилота једрилице (*SPL*) са проширењем права за моторне једрилице - *TMG* морају да остваре:

- 1) најмање 24 сата летења на моторним једрилицама - *TMG* након уписивања у дозволу проширења права за моторне једрилице - *TMG*; и
- 2) најмање 15 сати налета на авионима на обуци у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или одобреној организацији за обуку (*ATO*), укључујући најмање захтеве из тачке (а) 2).

(д) Признавање. Кандидатима који су имаоци пилотских дозвола за другу категорију ваздухоплова, са изузетком балона, признаје се 10 % укупног времена летења у својству *PIC* на том ваздухоплову, а највише до десет сати летења. Време летења које се признаје не може да обухвати захтеве наведене у тачки (а) 2).

### ОДЕЉАК 3

#### ***Специфични захтеви за дозволу приватног пилота (хеликоптер) - PPL(H)***

##### **FCL.205.H PPL(H) - Права**

(а) Права имаоца дозволе приватног пилота (хеликоптер) - *PPL(H)* су да лети у својству *PIC* или у својству копилота без новчане накнаде на хеликоптерима на некомерцијалним летовима.

(б) Без обзира на претходну тачку, ималац дозволе приватног пилота (хеликоптер) - *PPL(H)* који има право да обавља послове инструктора летења или испитивача може да прима надокнаду за:

- 1) спровођење обуке за дозволу пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* или дозволу приватног пилота (хеликоптер) - *PPL(H)*;
- 2) спровођење практичних испита и провера стручности за горенаведене дозволе;
- 3) обуку, практични испит и проверу за овлашћења или сертификате из горенаведених дозвола.

##### **FCL.210.H PPL(H) - Исуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу приватног пилота (хеликоптер) - *PPL(H)* морају да остваре најмање 45 сати летења на обуци на хеликоптерима, од чега пет сати могу да остваре на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*) или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), укључујући најмање:

- 1) 25 сати налета на обуци са инструктором;
- 2) десет сати летења под надзором, укључујући најмање пет сати самосталног маршрутног летења са најмање једним маршрутним летом од најмање 185 *km* (100 *NM*), током којег се изводе слетања са потпуним заустављањем на два различита аеродрома која нису аеродроми полетања.
- 3) 35 од 45 сати летења на обуци морају да се остваре на истом типу хеликоптера који се користи на практичном испиту.

(б) Специфични захтеви за кандидате који поседују дозволу пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)*. Кандидати за дозволу приватног пилота (хеликоптер) - *PPL(H)* који поседују дозволу пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* морају да заврше обуку у

декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или одобреној организацији за обуку (*ATO*). Ова обука мора да обухвати најмање пет сати летења на обуци са инструктором и најмање један самостални маршрутни лет од најмање 185 *km* (100 *NM*), током којег се изводе слетања са потпуним заустављањем на два различита аеродрома који нису аеродроми полетања.

(ц) Кандидатима који су имаоци пилотских дозвола за другу категорију ваздухоплова, са изузетком балона, признаје се 10 % укупног времена летења у својству *PIC* на том ваздухоплову, а највише до шест сати летења. Време летења које се признаје не може да обухвати захтеве из тачке (а) 2).

#### ОДЕЉАК 4

##### *Специфични захтеви за дозволу приватног пилота (ваздушни брод) - PPL(As)*

##### **FCL.205.As PPL(As) - Права**

(а) Права имаоца дозволе приватног пилота (ваздушни брод) - *PPL(As)* су да лети у својству *PIC* или у својству копилота без новчане накнаде на ваздушним бродовима на некомерцијалним летовима.

(б) Без обзира на претходну тачку, ималац дозволе приватног пилота (ваздушни брод) - *PPL(As)* који има право да обавља послове инструктора летења или испитивача може да прима надокнаду за:

- 1) спровођење обуке за дозволу приватног пилота (ваздушни брод) - *PPL(As)*;
- 2) спровођење практичних испита и провера стручности за горенаведене дозволе;
- 3) обуку, практични испит и проверу за овлашћења или сертификате из горенаведених дозвола.

##### **FCL.210.As PPL(As) - Искуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу приватног пилота (ваздушни брод) - *PPL(As)* морају да остваре најмање 35 сати летења на обуци на ваздушним бродовима, од чега пет сати могу да остваре на уређају за симулирање летења (*FSTD*), укључујући најмање:

- 1) 25 сати налета на обуци са инструктором, укључујући:
  - (i) три сата маршрутног летења на обуци, укључујући један маршрутни лет од најмање 65 *km* (35 *NM*);
  - (ii) три сата летења по инструментима на обуци;
- 2) осам полетања и слетања, укључујући процедуре ослобађања везе са платформом и везивања за платформу;
- 3) осам сати самосталног летења под надзором.

(б) Кандидатима који су имаоци дозволе пилота балона (*BPL*) и који су квалификовани за летење ваздушним бродовима који користе топли ваздух, признаје се 10 % укупног времена летења у својству *PIC* на тим ваздушним бродовима, а највише до пет сати летења.

#### ОДЕЉАК 5

##### *Специфични захтеви за дозволу пилота једрилице (SPL)*

##### **FCL.205.S SPL - Права и услови**

(а) Права имаоца дозволе пилота једрилице (*SPL*) су да лети у својству *PIC* на једрилицама или на моторним једрилицама. Ималац дозволе пилота једрилице (*SPL*) може да користи права из своје дозволе на моторним једрилицама - *TMG* ако испуни захтеве из *FCL.135.S*.

(б) Имаоци дозволе пилота једрилице (*SPL*):

- 1) могу да превозе путнике само ако су, после стицања дозволе, остварили најмање десет сати летења или 30 полетања у својству *PIC* на једрилицама или на моторним једрилицама;
  - 2) су ограничени на летење без новчане накнаде на некомерцијалним летовима, све док:
    - (i) не напуне 18 година живота;
    - (ii) не остваре 75 сати летења или 200 полетања у својству *PIC* на једрилицама или на моторним једрилицама, након стицања дозволе;
    - (iii) не положе проверу стручности са испитивачем.
- (ц) Без обзира на (б) 2), ималац дозволе пилота једрилице (*SPL*) који има право да обавља послове инструктора летења или испитивача може да прима надокнаду за:
- 1) спровођење обуке за дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* или дозволу пилота једрилица (*SPL*);
  - 2) спровођење практичних испита и провера стручности из горенаведених дозвола;
  - 3) обуку, практични испит и проверу за овлашћења и сертификате из горенаведених дозвола.

### **FCL.210.S *SPL* - Искуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу пилота једрилице (*SPL*) морају да остваре најмање 15 сати летења на обуци на једрилицама или на моторним једрилицама, укључујући најмање захтеве наведене у *FCL.110.S*.

(б) Кандидатима за дозволу пилота једрилице (*SPL*) који су имаоци дозволе лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* признаје се у потпуности остварено време летења које се захтева за стицање дозволе пилота једрилице (*SPL*).

Кандидатима за дозволу пилота једрилице (*SPL*) који су стекли дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* у периоду од две године пре подношења захтева признаје се у потпуности теоријска и практична обука.

Признавање. Кандидатима који су имаоци пилотских дозвола за другу категорију ваздухоплова, са изузетком балона, признаје се 10 % укупног времена летења у својству *PIC* на том ваздухоплову, а највише до седам сати. Време летења које се признаје не може да обухвати захтеве наведене у *FCL.110.S* (а) 2) до (а) 4).

### **FCL.220.S *SPL* - Методе полетања**

Права имаоца дозволе пилота једрилице (*SPL*) су ограничена на метод полетања који је коришћен на практичном испиту. Ово ограничење се укида ако пилот испуни захтеве из *FCL.130.S*.

### **FCL.230.S *SPL* - Скорашње искуство**

Имаоци дозволе пилота једрилице (*SPL*) могу да користе права из дозволе ако испуњавају услове по питању скорашњег искуства из *FCL.140.S*.

## **ОДЕЉАК 6**

### ***Специфични захтеви за дозволу пилота балона (BPL)***

### **FCL.205.B *BPL* - Права и услови**

(а) Права имаоца дозволе пилота балона (*BPL*) су да лети у својству *PIC* на балонима.

(б) Имаоци дозволе пилота балона (*BPL*) су ограничени на летење без новчане накнаде на некомерцијалним летовима све док:

- (i) не наврше 18 година старости;
- (ii) не остваре 50 сати летења или 50 полетања у својству *PIC* на балонима;

(iii) не положи проверу стручности са испитивачем на балону на одговарајућој класи.  
(ц) Без обзира на тачку (б), ималац дозволе пилота балона (*BPL*) који има право да обавља послове инструктора летења или испитивача може да прима надокнаду за:

- 1) спровођење обуке за дозволу пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* или дозволу пилота балона (*BPL*);
- 2) спровођење практичних испита и провера стручности за горенаведене дозволе;
- 3) обуку, практични испит и проверу за овлашћења или сертификате из горенаведених дозвола.

#### **FCL.210.B *BPL* - Искуство и признавање времена летења**

(а) Кандидати за дозволу пилота балона (*BPL*) морају да остваре најмање 16 сати летења на обуци на балонима исте класе и групе, укључујући најмање:

- 1) 12 сати летења на обуци са инструктором;
- 2) десет надувавања и 20 полетања и слетања;
- 3) један самосталан лет под надзором инструктора у трајању од најмање 30 минута.

(б) Кандидатима за дозволу пилота балона (*BPL*) који су имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* признаје се у потпуности испуњавање свих захтева за стицање дозволе пилота балона (*BPL*).

Кандидатима за дозволу пилота балона (*BPL*) који су стекли дозволу пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* у периоду од две године пре подношења захтева признаје се у потпуности теоријска и практична обука.

#### **FCL.220.B *BPL* - Проширење права на везане летове**

Права имаоца дозволе пилота балона (*BPL*) су ограничена на слободне летове. Ово ограничење се уклања ако пилот испуни захтеве из *FCL.130.B*.

#### **FCL.225.B *BPL* - Проширење права на другу класу или групу балона**

Права имаоца дозволе пилота балона (*BPL*) су ограничена на класу и групу балона на којој је полагао практичан испит. Ово ограничење се укида након што пилот:

- (а) у случају проширења на другу класу у оквиру исте групе, испуни услове из *FCL.135.B*;
- (б) у случају проширења на другу групу у оквиру исте класе, испуни најмање следеће:
  - 1) два лета на обуци на балону одговарајуће групе;
  - 2) доленаведено време летења у својству *PIC* на балонима:
    - (i) за балоне капацитета између  $3.401 m^3$  и  $6.000 m^3$ , најмање 100 сати;
    - (ii) за балоне капацитета између  $6.001 m^3$  и  $10.500 m^3$ , најмање 200 сати;
    - (iii) за балоне капацитета већег од  $10.500 m^3$ , најмање 300 сати;
    - (iv) за балоне на гас капацитета већег од  $1.260 m^3$ , најмање 50 сати.

#### **FCL.230.B *BPL* - Скорашње искуство**

(а) Имаоци дозволе пилота балона (*BPL*) могу да користе права из својих дозвола на одређеној класи балона након што су током претходна 24 месеца као пилоти на тој класи балона остварили најмање:

- 1) шест сати летења у својству *PIC*, укључујући десет полетања и слетања;
- 2) један лет на обуци са инструктором на балону у оквиру одговарајуће класе;
- 3) додатно, ако је пилот квалификован за летење на више класа балона, у циљу коришћења права из дозволе на другој класи, најмање три сата летења на тој класи током претходна 24 месеца, укључујући три полетања и слетања.

(б) Ималац дозволе пилота балона (*BPL*) може да управља балоном у оквиру оне групе балона на којој је спроведен тренажни лет или на балону из групе са мањим капацитетом куполе.

(ц) Ималац дозволе пилота балона (*BPL*) који не испуњава захтеве наведене у тачки (а), пре него што настави да користи права из своје дозволе, мора да:

1) успешно положи проверу стручности са испитивачем на балону у оквиру одговарајуће класе; или

2) оствари додатни налет или полетања и слетања, са инструктором или самостално под надзором инструктора, у циљу испуњења захтева наведених у тачки (а).

(д) У случају наведеном у тачки (ц) 1) ималац дозволе пилота балона (*BPL*) може да управља балоном у оквиру исте групе балона на којој је извршена провера стручности или балона у оквиру групе са мањим капацитетом куполе.

## ГЛАВА Д

### ДОЗВОЛА ПРОФЕСИОНАЛНОГ ПИЛОТА - *CPL*

#### ОДЕЉАК 1

#### *Заједнички захтеви*

#### **FCL.300 *CPL* - Минимална старосна граница**

Кандидат за дозволу професионалног пилота (*CPL*) мора да буде старији од 18 година.

#### **FCL.305 *CPL* - Права и услови**

(а) Права. Права имаоца дозволе професионалног пилота (*CPL*) су да, у оквиру одговарајуће категорије ваздухоплова:

1) користи права из дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) и дозволе приватног пилота (*PPL*);

2) лети у својству *PIC* или у својству копилота на летовима који нису у оквиру јавног авио-превоза;

3) лети у својству *PIC* у јавном авио-превозу на ваздухоплову са једним пилотом под условима дефинисаним у *FCL.060* и у овој глави;

4) лети у својству копилота у јавном авио-превозу под условима дефинисаним у *FCL.060*.

(б) Услови. Кандидати за дозволу професионалног пилота (*CPL*) морају да испуне захтеве за класу или тип ваздухоплова на којем ће се спровести практичан испит.

#### **FCL.310 *CPL* Теоријски испит**

Кандидати за дозволу професионалног пилота (*CPL*) морају да прикажу одговарајући ниво теоријског знања, тако што ће положити испит из следећих предмета:

- Ваздухопловни прописи,
- Опште познавање ваздухоплова - Конструкција/Системи/Погонске групе,
- Опште познавање ваздухоплова - Инструменти,
- Маса и центража,
- Перформансе,
- Планирање и праћење лета,
- Људске могућности,
- Метеорологија,
- Општа навигација,
- Радио-навигација,
- Оперативне процедуре,



- Теорија летења,
- *VFR* комуникације.

### **FCL.315 CPL - Обука**

Кандидати за дозволу професионалног пилота (*CPL*) морају да заврше одговарајућу теоријску и практичну обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*) у складу са Додатком 3 овог анекса.

### **FCL.320 CPL - Практичан испит**

Кандидат за дозволу професионалног пилота (*CPL*) мора да положи практичан испит у складу са Додатком 4 овог анекса и да прикаже оспособљеност да, у својству *PIC* на одговарајућој категорији ваздухоплова, извршава одговарајуће поступке и маневре у складу са правима из дозволе.

## ОДЕЉАК 2

### **Специфични захтеви за дозволу професионалног пилота (авион) - *CPL(A)***

#### **FCL.315.A CPL - Обука**

Теоријска и практична обука за издавање дозволе професионалног пилота (авион) - *CPL(A)* мора да укључи оспособљавање за избегавање и вађење из неправилног положаја.

#### **FCL.325.A *CPL(A)* - Специфични услови за имаоце дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*)**

Пре коришћења права из дозволе професионалног пилота (авион) - *CPL(A)*, имаоци дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) морају на авионима да:

(а) остваре 70 сати летења:

1) у својству *PIC*; или

2) најмање десет сати у својству *PIC*, а преостало време летења у својству *PICUS*.

Од ових 70 сати, 20 сати мора да буде време маршрутног летења према визуелним правилима летења (*VFR*) у својству *PIC* или време маршрутног летења од најмање десет сати у својству *PIC* и десет сати у својству *PICUS*, укључујући маршрутни лет по правилима визуелног летења (*VFR*) од најмање 540 *km* (300 *NM*) у својству *PIC*, при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два различита аеродрома;

(б) заврше делове *CPL(A)* модуларног курса како је дефинисано у тач. 10(а) и 11. из Додатка 3 под Е овог анекса;

(ц) положе *CPL(A)* практичан испит, у складу са *FCL.320*.

## ГЛАВА Е

### **ДОЗВОЛА ПИЛОТА ВИШЕЧЛАНЕ ПОСАДЕ - *MPL***

#### **FCL.400.A *MPL* - Минимална старосна граница**

Кандидат за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) мора да буде старији од 18 година.

#### **FCL.405.A *MPL* - Права**

(а) Права имаоца дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) су да лети у својству копилота на авиону за чије је управљање потребан и копилот.

(б) Ималац дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) може да стекне додатна овлашћења:

1) имаоца *PPL(A)*, ако су испуњени услови за *PPL(A)* наведени у Глави Ц;

2) имаоца *CPL(A)*, ако су испуњени услови наведени у *FCL.325.A*.

(ц) Имаоцу дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) је овлашћење за инструментално летење (*IR(A)*) ограничено на авионе за чије је управљање потребан и копилот. Овлашћење за инструментално летење (*IR(A)*) може да се прошири на авионе у операцијама са једним пилотом (*SPO*), ако је ималац дозволе завршио обуку неопходну за летење у својству *PIC* у операцијама са једним пилотом (*SPO*) и ако је положио практичан испит за овлашћење за инструментално летење (*IR(A)*) за авионе са једним пилотом.

#### **FCL.410.A MPL - Обука и теоријски испити**

(а) Обука. Кандидат за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) мора да заврши теоријску и практичну обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*) у складу са Додатком 5 овог анекса. Теоријска и практична обука за издавање дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) мора да укључи оспособљавање за избегавање и вађење из неправилног положаја.

(б) Испити. Кандидат за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) мора да прикаже ниво знања који одговара нивоу знања имаоца дозволе транспортног пилота (авион) - *ATPL(A)*, у складу са *FCL.515* и овлашћења за летење на типу ваздухоплова са више пилота.

#### **FCL.415.A MPL - Практичан испит**

(а) Кандидат за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) мора да током континуираног оцењивања, прикаже оспособљеност у складу са захтевима наведеним у Додатку 5 овог анекса, као пилот који лети или пилот који не лети, на вишемоторном турбинском авиону са више пилота, по правилима визуелног и инструменталног летења (*VFR* и *IFR*).

(б) Након завршетка обуке, кандидат мора да положи практичан испит у складу са Додатком 9 овог анекса и да прикаже оспособљеност да извршава одговарајуће поступке и маневре у складу са правима из дозволе. Практичан испит се полаже на типу авиона који је коришћен у напредној фази *MPL* интегрисане обуке или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) за тај тип авиона.

## ГЛАВА Ф

### ДОЗВОЛА ТРАНСПОРТНОГ ПИЛОТА - *ATPL*

#### ОДЕЉАК 1

#### *Заједнички захтеви*

#### **FCL.500. ATPL - Минимална старосна граница**

Кандидат за дозволу транспортног пилота (*ATPL*) мора да буде старији од 21 године.

#### **FCL.505. ATPL - Права**

(а) Права имаоца дозволе транспортног пилота (*ATPL*), у оквиру одговарајуће категорије ваздухоплова, су да:

1) користе права из дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозволе приватног пилота (*PPL*) и дозволе професионалног пилота (*CPL*);

2) лети у својству *PIC* у јавном авио-превозу;

(б) Кандидати за дозволу транспортног пилота (*ATPL*) морају да испуне захтеве за тип ваздухоплова на којем ће се спровести практичан испит.

### **FCL.515 ATPL - Обука и теоријски испит**

(а) Обука. Кандидати за дозволу транспортног пилота (*ATPL*) морају да заврше обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*). Обука мора да буде интегрисана или модуларна, у складу са Додатком 3 овог анекса.

(б) Испит. Кандидати за дозволу транспортног пилота (*ATPL*) морају да прикажу одговарајући ниво теоријског знања, тако што ће положити испит из следећих предмета:

- Ваздухопловни прописи,
- Опште познавање ваздухоплова - Конструкција/Системи/Погонске групе,
- Опште познавање ваздухоплова - Инструменти,
- Маса и центража,
- Перформансе,
- Планирање и праћење лета,
- Људске могућности,
- Метеорологија,
- Општа навигација,
- Радио-навигација,
- Оперативне процедуре,
- Теорија летења,
- *VFR* комуникације,
- *IFR* комуникације.

## ОДЕЉАК 2

### **Специфични захтеви за дозволу транспортног пилота (авион) - *ATPL(A)***

#### **FCL.505.A *ATPL(A)* - Ограничење права за пилоте који су имали дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*)**

Ако је ималац дозволе транспортног пилота (авион) - *ATPL(A)* имао само дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*), права из дозволе морају да буду ограничена само на операције са више пилота (*MPO*), осим ако ималац испуни услове из *FCL.405.A* (б) 2) и (ц) који се односе на операције са једним пилотом (*SPO*).

#### **FCL.510.A *ATPL(A)* - Предуслови, искуство и признавање**

(а) Предуслови: Кандидати за дозволу транспортног пилота (авион) - *ATPL(A)* морају да буду имаоци:

- 1) дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*); или
- 2) дозволе професионалног пилота (авион) - *CPL(A)* и овлашћења за инструментално летење на вишемоторним авионима (*IR/ME*). У овом случају, кандидат мора да има завршену обуку за сарадњу вишечлане посаде (*MCC*).

(б) Искуство. Кандидати за дозволу транспортног пилота (авион) - *ATPL(A)* мора да имају остварених најмање 1.500 сати летења на авиону, укључујући најмање:

- 1) 500 сати на авионима у операцијама са више пилота (*MPO*);
- 2) (i) 500 сати у својству *PICUS*; или  
(ii) 250 сати у својству *PIC*; или  
(iii) 250 сати, укључујући најмање 70 сати у својству *PIC*, а преостало време летења у својству *PICUS*;
- 3) 200 сати маршрутног летења од чега најмање 100 сати у својству *PIC* или *PICUS*;
- 4) 75 сати инструменталног летења од чега највише 30 сати може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења;
- 5) 100 сати ноћног летења у својству *PIC* или копилота.

Од 1.500 сати летења, до 100 сати може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) и на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*). Од ових 100 сати, највише 25 сати може да се оствари на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*).

(ц) Признавање.

1) Имаоцима пилотских дозвола на другим категоријама ваздухоплова може да се призна време летења највише до:

(i) за моторне једрилице - *TMG* или једрилице, 30 сати у својству *PIC*;

(ii) за хеликоптере, 50 % укупног времена летења које се захтева у тачки (б);

2) Имаоцима дозвола инжењера летача издатим у складу са националним прописима може да се призна 50 % укупног времена летења које су остварили као инжењери летачи, а највише до 250 сати. Ових 250 сати може да се призна у погледу 1.500 сати захтеваних у тачки (б) и у погледу 500 сати захтеваних у тачки (б) 1), под условом да укупно време које се признаје по било којој од ових тачака не прелази 250 сати.

(д) Искуство захтевано у тачки (б) мора да буде стечено пре полагања практичног испита за дозволу транспортног пилота (авион) - *ATPL(A)*.

### **FCL.520.A ATPL(A) - Практичан испит**

Кандидат за дозволу транспортног пилота (авион) - *ATPL(A)* мора да положи практичан испит у складу са Додатком 9 овог анекса и да прикаже оспособљеност да, у својству *PIC* на авиону са више пилота по правилима инструменталног летења (*IFR*), извршава одговарајуће поступке и маневре у складу са правима из дозволе.

Практичан испит се полаже на авиону или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) за тај тип авиона.

## ОДЕЉАК 3

### **Специфични захтеви за дозволу транспортног пилота (хеликоптер) - ATPL(H)**

### **FCL.510.H ATPL(H) - Предуслови, искуство и признавање**

Кандидати за дозволу транспортног пилота (хеликоптер) - *ATPL(H)* морају да:

(а) поседују дозволу професионалног пилота (хеликоптер) - *CPL(H)* и овлашћење за летење на типу хеликоптера са више пилота (*MPH*) и да су завршили обуку из сарадње вишечлане посаде (*MCC*);

(б) остваре најмање 1.000 сати летења на хеликоптеру, укључујући најмање:

1) 350 сати на хеликоптерима са више пилота;

2) (i) 250 сати у својству *PIC*; или

(ii) 100 сати у својству *PIC* и 150 сати у својству *PICUS*; или

(iii) 250 сати у својству *PICUS* на хеликоптерима са више пилота. У овом случају, права из дозволе транспортног пилота (хеликоптер) - *ATPL(H)* су ограничена само на операције са више пилота (*MPO*), до испуњења услова од 100 сати у својству *PIC*;

3) 200 сати маршрутног летења од чега најмање 100 сати у својству *PIC* или *PICUS*;

4) 30 сати инструменталног летења од чега највише десет сати може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења;

5) 100 сати ноћног летења у својству *PIC* или копилота.

Од 1.000 сати летења, до 100 сати може да буде остварено на уређају за симулирање летења (*FSTD*), од чега највише 25 сати може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*).

(ц) Време летења остварено на авионима може да се призна до 50 % од времена летења које се захтева у тачки (б).

(д) Искуство захтевано у тачки (б) мора да буде стечено пре полагања практичног испита за дозволу транспортног пилота (хеликоптер) - *ATPL(H)*.

### **FCL.520.H *ATPL(H)* - Практичан испит**

Кандидат за дозволу транспортног пилота (хеликоптер) - *ATPL(H)* мора да положи практичан испит у складу са Додатком 9 овог анекса и да прикаже оспособљеност да, у својству *PIC* на хеликоптеру са више пилота, извршава одговарајуће поступке и маневре у складу са правима из дозволе.

Практичан испит се полаже на хеликоптеру или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) за тај тип хеликоптера.

## ГЛАВА Г

### **ОВЛАШЋЕЊЕ ЗА ИНСТРУМЕНТАЛНО ЛЕТЕЊЕ - *IR***

#### ОДЕЉАК 1

#### ***Заједнички захтеви***

### **FCL.600 *IR* - Опште**

Изузев наведеног у *FCL.825*, по правилима инструменталног летења (*IFR*) на авиону, хеликоптеру, ваздушном броду или ваздухоплову са вертикалним узлетањем могу да лете само имаоци:

(а) дозволе приватног пилота (*PPL*), дозволе професионалног пилота (*CPL*), дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) и дозволе транспортног пилота (*ATPL*), и

(б) овлашћења за инструментално летење (*IR*) са одговарајућим правима која се односе на захтеве ваздушног простора и категорију ваздухоплова, осим када полагају практичне испите, провере стручности или су на обуци са инструктором.

### **FCL.605 *IR* - Права**

(а) Ималац овлашћења за инструментално летење (*IR*) има право да лети ваздухопловом по правилима инструменталног летења (*IFR*), укључујући *PBN* операције, до минималне висине одлуке од 200 *ft* (60 *m*);

(б) У случају овлашћења за инструментално летење на вишемоторним ваздухопловима (*IR/ME*), ова права могу да буду проширена тако да се односе на висине одлуке које су мање од 200 *ft* (60 *m*), након што кандидат заврши одговарајућу обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*) и положи секцију 6 практичног испита на ваздухоплову са више пилота у складу са Додатком 9 овог анекса.

(ц) Имаоци овлашћења за инструментално летење (*IR*) користе своја права у складу са условима дефинисаним у Додатку 8 овог анекса.

(д) Само за хеликоптере. Да би летели по правилима инструменталног летења (*IFR*) у својству *PIC* на хеликоптерима са више пилота (*MPH*), имаоци овлашћења за инструментално летење (хеликоптер) - *IR(H)* морају да имају најмање 70 сати летења по инструментима, од чега највише 30 сати може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења.

### **FCL.610 *IR* - Предуслови и признавање**

Кандидати за овлашћење за инструментално летење (*IR*) морају да:

(а) поседују:

- 1) најмање дозволу приватног пилота (*PPL*) за одговарајућу категорију ваздухоплова; и:
    - (i) право на ноћно летење у складу са *FCL.810*, ако се право *IR* користи ноћу; или
    - (ii) дозволу транспортног пилота (*ATPL*) за другу категорију ваздухоплова; или
  - 2) дозволу професионалног пилота (*CPL*) за одговарајућу категорију ваздухоплова;
- (б) остваре најмање 50 сати маршрутног летења у својству *PIC* на авионима, моторним једрилицама - *TMG*, хеликоптерима или ваздушним бродовима, од чега најмање десет сати, односно у случају ваздушних бродова најмање 20 сати, на одговарајућој категорији ваздухоплова;
- (ц) Само за хеликоптере. На кандидате који су завршили *ATP(H)/IR*, *ATP(H)*, *CPL(H)/IR*, *CPL(H)* интегрисану обуку се не односе захтеви наведени у тачки (б).

### **FCL.615 IR - Теоријска и практична обука**

- (а) Обука. Кандидати за овлашћење за инструментално летење (*IR*) морају да заврше теоријску и практичну обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*). Обука мора да буде:
- 1) интегрисана обука која обухвата обуку за овлашћење за инструментално летење (*IR*) у складу са Додатком 3 овог анекса; или
  - 2) модулarna обука у складу са Додатком 6 овог анекса.
- (б) Испити. Кандидати морају да прикажу одговарајући ниво теоријског знања тако што ће положити испит из следећих предмета:
- Ваздухопловни прописи,
  - Опште познавање ваздухоплова - Инструменти,
  - Планирање и праћење лета,
  - Људске могућности,
  - Метеорологија,
  - Радио-навигација,
  - *IFR* комуникације.

### **FCL.620 IR - Практичан испит**

- (а) Кандидат за овлашћење за инструментално летење (*IR*) мора да положи практичан испит у складу са Додатком 7 овог анекса и да прикаже оспособљеност да извршава одговарајуће поступке и маневре у складу са правима из овлашћења.
- (б) За овлашћење за инструментално летење на вишемоторним ваздухопловима (*IR/ME*), практичан испит се полаже на вишемоторном ваздухоплову. За овлашћење за инструментално летење на једномоторним ваздухопловима (*IR/SE*), практичан испит се полаже на једномоторном ваздухоплову. Вишемоторни авион са погонским групама у истој оси сматра се једномоторним авионом за потребе ове тачке.

### **FCL.625 IR - Рок важења, продужење и обнова**

- (а) Рок важења. Овлашћење за инструментално летење (*IR*) важи једну годину.
- (б) Продужење.
- 1) Важење овлашћења за инструментално летење (*IR*) мора да се продужи у току три месеца која непосредно претходе дану истицања важења овлашћења.
  - 2) Кандидати који не положе одговарајућу секцију провере стручности пре истека датума важења овлашћења за инструментално летење (*IR*), не могу да користе права из

овлашћења за инструментално летење (*IR*) све док успешно не положи проверу стручности.

(ц) Обнова. Ако је рок важења овлашћења за инструментално летење (*IR*) истекао, у циљу обнове овлашћења, кандидати морају да:

- 1) заврше обуку освежења знања у одобреној организацији за обуку (*ATO*) како би достигли ниво оспособљености потребан да би се положио део практичног испита који се односи на инструментално летење у складу са Додатком 9 овог анекса;
- 2) положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на одговарајућој категорији ваздухоплова.

(д) Ако рок важења овлашћења за инструментално летење (*IR*) није продужен или обновљен у току претходних седам година, ималац овлашћења за инструментално летење (*IR*) мора поново да положи теоријски и практичан испит за овлашћење за инструментално летење (*IR*).

## ОДЕЉАК 2

### *Специфични захтеви за авион*

#### **FCL.625.A IR(A) - Продужење**

(а) Продужење. Кандидати за продужење овлашћења за инструментално летење на авиону *IR(A)*:

- 1) ако продужење овлашћења за инструментално летење на авиону *IR(A)* комбинују са продужењем овлашћења за летење на класи или типу, морају да положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса;
- 2) ако продужење овлашћења за инструментално летење на авиону *IR(A)* не комбинују са продужењем овлашћења за летење на класи или типу, морају да:
  - (i) за авионе са једним пилотом (*SPA*), положи секцију 3б и оне делове секције 1 провере стручности дефинисане у Додатку 9 овог анекса који су релевантни за планирани лет;
  - (ii) за вишемоторне авионе, положи секцију 6 провере стручности за авионе са једним пилотом (*SPA*) у складу са Додатком 9 овог анекса, летећи искључиво по правилима инструменталног летења.

Уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) или уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) за одговарајућу класу или тип ваздухоплова може да се користи у случају из тачке 2), с тим што најмање свака друга провера стручности за продужење важења овлашћења за инструментално летење на авиону *IR(A)* мора да буде обављена на авиону.

(б) Унакрсно признавање се врши у складу са Додатком 8 овог анекса.

## ОДЕЉАК 3

### *Специфични захтеви за хеликоптер*

#### **FCL.625.H IR(H) - Продужење**

(а) Продужење. Кандидати за продужење овлашћења за инструментално летење на хеликоптеру *IR(H)*:

- 1) ако продужење овлашћења за инструментално летење на хеликоптеру *IR(H)* комбинују са продужењем овлашћења за летење на типу, морају да положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на одговарајућем типу хеликоптера;
- 2) ако продужење овлашћења за инструментално летење на хеликоптеру *IR(H)* не комбинују са продужењем овлашћења за летење на типу, морају да положи само секцију 5 и одговарајуће делове секције 1 провере стручности дефинисане у Додатку 9 овог анекса за одговарајући тип хеликоптера. У овом случају, тренажер летења (*FTD 2/3*) или уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) за одговарајући тип хеликоптера може да се

користи, с тим што најмање свака друга провера стручности за продужење важења овлашћења за инструментално летење на хеликоптеру *IR(H)* мора да буде обављена на хеликоптеру.

(б) Унакрсно признавање се врши у складу са Додатком 8 овог анекса.

#### **FCL.630.H *IR(H)* - Проширење права са једномоторних на вишемоторне хеликоптере**

Имаоци важећег овлашћења за инструментално летење *IR(H)* на једномоторном хеликоптеру који први пут желе да прошире право за инструментално летење *IR(H)* на вишемоторне хеликоптере морају да:

(а) заврше обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*) која се састоји од најмање пет сати инструменталног летења, од чега три сата може да буде на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или тренажеру летења (*FTD 2/3*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*);

(б) положе секцију 5 практичног испита у складу са Додатком 9 овог анекса на вишемоторним хеликоптерима.

### ОДЕЉАК 4

#### *Специфични захтеви за ваздушни брод*

#### **FCL.625.As *IR(As)* - Продужење**

Кандидати за продужење овлашћења за инструментално летење на ваздушном броду *IR(As)*:

(а) ако продужење овлашћења за инструментално летење на ваздушном броду *IR(As)* комбинују са продужењем овлашћења за летење на типу ваздушног брода, морају да положе проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на одговарајућем типу ваздушног брода;

(б) ако продужење овлашћења за инструментално летење на ваздушном броду *IR(As)* не комбинују са продужењем овлашћења за летење на типу, морају да положе секцију 5 и делове секције 1 провере стручности дефинисане у Додатку 9 овог анекса за ваздушни брод који су одговарајући за планирани лет. У овом случају, тренажер летења (*FTD 2/3*) или уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) за одговарајући тип ваздушног брода може да се користи, с тим што најмање свака друга провера стручности за продужење важења овлашћења за инструментално летење *IR(As)* мора да буде обављена на ваздушном броду.

### ГЛАВА X

## ОВЛАШЋЕЊА ЗА ЛЕТЕЊЕ НА КЛАСИ ИЛИ ТИПУ

### ОДЕЉАК 1

#### *Заједнички захтеви*

#### **FCL.700 Околности у којима се захтева овлашћење за летење на класи или типу**

(а) Имаоци пилотске дозволе не могу да лете у својству пилота на ваздухоплову ако не поседују важеће и одговарајуће овлашћење за летење на класи или типу ваздухоплова, осим у следећим случајевима:

(i) за дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), пилота једрилице (*SPL*) и пилота балона (*BPL*);

(ii) приликом полагања практичних испита или провера стручности за обнову овлашћења за летење на класи или типу;



(iii) у току практичне обуке;

(iv) ако поседују овлашћење за пробне летове издато у складу са *FCL.820*.

(б) Независно од тачке (а), у случају летова који се односе на увођење или модификацију типа ваздухоплова, пилоти могу да имају посебан сертификат који издаје надлежни орган, којим се овлашћују за те летове. Овај сертификат има ограничено важење које се односи на те летове.

#### **FCL.705 Права имаоца овлашћења за летење на класи или типу**

Права имаоца овлашћења за летење на класи или типу су да лети као пилот на класи или типу ваздухоплова који је наведен у овлашћењу.

#### **FCL.710 Овлашћења за летење на класи или типу - варијанте**

(а) Ималац овлашћења за летење на класи или типу може да прошири своја права на другу варијанту ваздухоплова у оквиру истог овлашћења, ако заврши обуку у разликама или обуку за упознавање. У случају варијанте ваздухоплова у оквиру овлашћења за летење на типу, обука у разликама или за упознавање мора да обухвати одговарајуће елементе дефинисане у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*.

(б) Ако пилот није летео на варијанти ваздухоплова у периоду од две године после обуке у разликама, неопходно је да заврши даљу обуку у разликама или проверу стручности на тој варијанти како би задржао права, осим за типове или варијанте у оквиру овлашћења за летење на класи једномоторних клипних авиона (*SEP*) и моторних једрилица - *TMG*.

(ц) Обука у разликама мора да се упише у пилотску књижицу летења или еквивалентни документ и мора да буде потписана од стране инструктора.

#### **FCL.725 Захтеви за стицање овлашћења за летење на класи и типу**

(а) Обука. Кандидат за овлашћење за летење на класи или типу мора да заврши обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*). Кандидат за овлашћење за летење на класи једномоторних клипних авиона који немају високе перформансе, овлашћење за класу моторних једрилица - *TMG* или овлашћење за летење на типу једномоторног хеликоптера из *DTO.GEN.110(a)2)(ц)* Анекса VIII (*Part-DTO*) може да заврши обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*). Обука за овлашћење за летење на типу мора да обухвати обавезне елементе обуке за одговарајући тип, како је дефинисано у подацима за коришћење утврђеним у складу са Анексом I (*Part-21*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 748/2012.

(б) Теоријски испит. Кандидат за овлашћење за летење на класи или типу мора да положи теоријски испит који организује одобрена организација за обуку (*ATO*) како би приказао одговарајући ниво теоријског знања, који се захтева за безбедно управљање одговарајућом класом или типом ваздухоплова.

1) За ваздухоплове са више пилота, теоријски испит мора да буде у писаној форми и да обухвати најмање 100 питања са више понуђених одговора, одговарајуће распоређених по основним предметима програма обуке.

2) За вишемоторне ваздухоплове са једним пилотом, теоријски испит мора да буде у писаној форми, а број питања са више понуђених одговора мора да зависи од сложености ваздухоплова.

3) За једномоторне ваздухоплове, теоријски испит се спроводи усмено, током практичног испита, од стране испитивача који мора да установи да ли кандидат поседује задовољавајући ниво знања.

4) За авионе са једним пилотом који су класификовани као авиони високих перформанси, испит мора да буде у писаној форми и да обухвати најмање 100 питања са више понуђених одговора, одговарајуће распоређених по предметима програма обуке.

(ц) Практичан испит. Кандидат за овлашћење за летење на класи или типу мора да положи практичан испит у складу са Додатком 9 овог анекса и да прикаже оспособљеност да безбедно лети на одговарајућој класи или типу ваздухоплова.

Кандидат мора да положи практичан испит у току периода од шест месеци након започињања обуке за овлашћење за летење на класи или типу и у току периода од шест месеци пре подношења захтева за издавање овлашћења за летење на класи или типу.

(д) Ако кандидат који већ поседује овлашћење за летење на типу ваздухоплова са правом да извршава операције са једним пилотом (*SPO*) или операције са више пилота (*MPO*), подноси захтев за проширење права за другу врсту операција на истом типу ваздухоплова, сматра се да испуњава захтеве у погледу теорије.

(е) И поред захтева из тачке изнад, пилоти који су имаоци овлашћења за пробне летове издатог у складу са *FCL.820*, а који су били укључени у пробне летове у циљу развоја, сертификације или производње типа ваздухоплова и који су остварили 50 сати укупног налета или десет сати у својству *PIC* на пробним летовима за тај тип, могу да поднесу захтев за издавање овлашћења за летење на том типу ваздухоплова, ако испуњавају услове по питању искуства и предуслове за издавање тог овлашћења за летење на типу, како је овом главом утврђено за одговарајућу категорију ваздухоплова.

#### **FCL.740 Важење и обнова овлашћења за летење на класи и типу**

(а) Период важења овлашћења за летење на класи и типу је једна година, осим за овлашћења за летење на класи једномоторних ваздухоплова са једним пилотом, чији је период важења две године, осим ако није другачије одређено подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*.

(б) Обнова. Ако је рок важења овлашћења за летење на класи или типу истекао, кандидат мора да:

1) положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса;

2) пре провере стручности из тачке 1), заврши обуку освежења знања у одобреној организацији за обуку (*ATO*), како би достигао ниво оспособљености потребан за безбедно летење на одговарајућој класи или типу ваздухоплова; Међутим, кандидат може да похађа обуку:

(i) у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*), ако је истекло овлашћење за летење на класи једномоторних клипних авиона који немају високе перформансе, овлашћење за класу моторних једрилица - *TMG* или овлашћење за летење на типу једномоторног хеликоптера из *DTO.GEN.110(a)2(ц)* Анекса VIII (*Part-DTO*);

(ii) у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*) или са инструктором, ако је овлашћење истекло пре највише три године и ако се ради о овлашћењу за летење на класи једномоторних клипних авиона који немају високе перформансе или овлашћењу за класу моторних једрилица - *TMG*.

## ОДЕЉАК 2

### *Специфични захтеви за авион*

#### **FCL.720.A Потребно искуство и предуслови за стицање овлашћења за летење на класи или типу авиона**

Ако није другачије одређено у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*, кандидат за овлашћење за летење на класи или типу мора да испуни захтеве по питању потребног искуства и предуслове за издавање одговарајућег овлашћења:

(а) Вишемоторни авион са једним пилотом. Кандидат за стицање првог овлашћења за летење на класи или типу вишемоторног авиона са једним пилотом мора да оствари најмање 70 сати у својству *PIC* на авионима.

(б) Једноставан авион високих перформанси са једним пилотом. Пре почетка практичне обуке, кандидат за стицање првог овлашћења за летење на класи или типу авиона високих перформанси са једним пилотом мора да:

1) има најмање 200 сати укупног времена летења, од чега 70 сати у својству *PIC* на авионима;

2) (i) има сертификат о успешно завршеној додатној теоријској обуци у одобреној организацији за обуку (*ATO*); или

(ii) има положен теоријски испит за дозволу транспортног пилота авиона - *ATPL(A)* у складу са овим анексом; или

(iii) осим дозволе која је издата у складу са овим анексом, поседује и дозволу транспортног пилота авиона - *ATPL(A)* или дозволу професионалног пилота авиона са овлашћењем за инструментално летење - *CPL(A)/IR* и са уписаним положеним теоријским испитом за дозволу транспортног пилота авиона - *ATPL(A)*, која је издата у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције;

3) испуњава захтеве из (д) 4), ако је у питању пилот који подноси захтев за стицање права да управља авионом у операцијама са више пилота (*MPO*).

(ц) Сложен авион високих перформанси са једним пилотом. Кандидат за стицање првог овлашћења за летење на типу авиона високих перформанси са једним пилотом, осим што мора да испуни услове из тачке (б), мора да испуни и захтеве за овлашћење за инструментално летење на вишемоторним авионима - *IR(A)*, како је утврђено у Глави Г.

(д) Авион са више пилота (*MPA*). Кандидат за стицање првог овлашћења за летење на типу авиона са више пилота мора да буде пилот ученик који тренутно похађа обуку за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) или да испуњава следеће услове:

1) има најмање 70 сати летења у својству *PIC* на авионима;

2) поседује овлашћење за инструментално летење на вишемоторним авионима - *IR(A)*;

3) положио је теоријски испит за дозволу транспортног пилота авиона - *ATPL(A)* у складу са овим анексом;

4) осим ако је обука за стицање овлашћења за летење на типу комбинована са обуком сарадње вишечлане посаде (*MCC*):

(i) има сертификат о успешно завршеној обуци сарадње вишечлане посаде (*MCC*) на авионима; или

(ii) има сертификат о успешно завршеној обуци сарадње вишечлане посаде (*MCC*) на хеликоптерима и више од 100 сати летења на хеликоптерима са више пилота; или

(iii) има најмање 500 сати летења на хеликоптерима са више пилота; или

(iv) има најмање 500 сати летења као пилот у операцијама са више пилота на вишемоторним авионима са једним пилотом, у јавном авио-превозу, у складу са одговарајућим прописом којим се уређује обављање јавног авио-превоза.

(е) Независно од тачке (д), држава чланица може да изда овлашћење за летење на типу са ограниченим правом за летење на авиону са више пилота (*MPA*) које омогућава имаоцу таквог овлашћења да лети у својству копилота са правом летења у фази крстарења изнад нивоа лета *FL 200*, под условом да друга два члана посаде имају овлашћење за летење на типу у складу са тачком (д).

(ф) Додатна овлашћења за летења на сложеном авиону високих перформанси са једним или са више пилота. Кандидат за стицање додатних овлашћења за летење на сложеном авиону високих перформанси са једним или са више пилота мора да има овлашћење за инструментално летење на вишемоторном авиону *IR(A)*.

(г) Када је тако одређено у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*, коришћење права из овлашћења за летење на типу у почетку може да буде ограничено на летење под надзором инструктора. Време летења под надзором инструктора мора да се упише у пилотску књижицу летења или еквивалентни документ и мора да буде потписано од стране инструктора. Ограничење се укида ако пилот прикаже да је остварио време летења под надзором које се захтева подацима за коришћење.

#### **FCL.725.A Теоријска и практична обука за издавање овлашћења за летење на класи или типу - авион**

Ако није другачије одређено подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*:

(а) Вишемоторни авиони са једним пилотом.

1) Теоријска обука за стицање овлашћења за летење на класи вишемоторних авиона са једним пилотом мора да обухвати најмање седам сати обуке на вишемоторним авионима.

2) Практична обука за стицање овлашћења за летење на класи или типу вишемоторних авиона са једним пилотом мора да обухвати најмање два сата и 30 минута налета на обуци са инструктором у нормалним условима лета на вишемоторном авиону и не мање од три сата и 30 минута налета на обуци са инструктором ради увежбавања процедура при отказу мотора и технике асиметричног летења.

(б) Авиони са једним пилотом (вода). Обука за стицање овлашћења за летење на класи авиона са једним пилотом (вода) мора да обухвати теоријску и практичну обуку. Обука за стицање овлашћења за летење на класи или типу авиона са једним пилотом (вода) мора да обухвати најмање осам сати летења на обуци са инструктором, ако кандидат има овлашћење за копнену верзију одговарајуће класе или типа, или десет сати ако кандидат нема такво овлашћење.

(ц) Авиони са више пилота. Обука за стицање овлашћења за летење на типу авиона са више пилота мора да укључи теоријску и практичну обуку за избегавање и вађење из неправилног положаја.

#### **FCL.730.A Специфични захтеви за пилоте на обуци за овлашћење за летење на типу авиона која се спроводи само на симулатору (*Zero Flight Time - ZFTT*)**

(а) Да би приступио обуци за овлашћење за летење на типу авиона која се спроводи само на симулатору (*ZFTT*), пилот мора да има остварено, на турбо-млазном авиону са више пилота који је сертифициван у складу са стандардима *CS-25* или еквивалентним правилима за пловидбеност или на турбо-елисном авиону са више пилота који има максималну дозвољену масу на полетању већу од 10 t или који је сертифициван за конфигурацију кабине са више од 19 путничких седишта, најмање:

1) 1.500 сати летења или 250 рутних сектора, ако се током обуке користи уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) који поседује уверење о градацији за ниво *CG*, *C* или привремени ниво *C*;

2) 500 сати летења или 100 рутних сектора, ако се током обуке користи уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) који поседује уверење о градацији за ниво *DG* или *D*.

(б) Ако пилот прелази са турбо-елисног на турбо-млазни авион или са турбо-млазног на турбо-елисни авион, мора да заврши додатну обуку на симулатору.

### **FCL.735.A Обука сарадње вишечлане посаде (MCC) - авион**

(а) Обука сарадње вишечлане посаде (MCC) мора да садржи најмање:

- 1) 25 сати теоријске обуке и вежби;
- 2) 20 сати практичне обуке сарадње вишечлане посаде (MCC) или 15 сати ако пилот ученик похађа АТР интегрисану обуку.

Током обуке мора да се користи уређај за обуку летачко-навигационих процедура за сарадњу вишечлане посаде (FNPT II MCC) или уређај за потпуно симулирање летења (FFS). Ако се обука сарадње вишечлане посаде (MCC) комбинује са иницијалном обуком за стицање овлашћења за летење на типу, практична обука сарадње вишечлане посаде (MCC) може да се скрати на не мање од десет сати, ако се исти уређај за потпуно симулирање летења (FFS) користи током обуке сарадње вишечлане посаде (MCC) и обуке за стицање овлашћења за летење на типу.

(б) Обука сарадње вишечлане посаде (MCC) мора да буде завршена у одобреној организацији за обуку (ATO) у току периода од шест месеци.

(ц) Ако обука сарадње вишечлане посаде (MCC) није комбинована са обуком за стицање овлашћења за летење на типу, након завршене обуке сарадње вишечлане посаде (MCC) кандидату се издаје сертификат о завршеној обуци.

(д) Кандидат који је завршио обуку сарадње вишечлане посаде (MCC) за било коју другу категорију ваздухоплова, изузима се од захтева наведених у тачки (а) 1).

### **FCL.740.A Продужење овлашћења за летење на класи и типу - авиони**

(а) Продужење овлашћења за летење на класи вишемоторних авиона и типу авиона. За продужење овлашћења за летење на класи вишемоторних авиона и типу авиона, кандидат мора да:

1) положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на одговарајућој класи или типу авиона или уређају за симулирање летења (FSTD) одговарајуће класе или типа током три месеца која непосредно претходе датуму истицања овлашћења;

2) током периода важења овлашћења оствари најмање:

(i) десет рутних сектора као пилот на одговарајућој класи или типу авиона; или

(ii) један рутни сектор као пилот на одговарајућој класи или типу авиона или на уређају за потпуно симулирање летења (FFS) са испитивачем. Овај рутни сектор може да се спроведе током провере стручности.

3) пилот који ради за оператера у јавном авио-превозу одобреним у складу са одговарајућим прописом којим се уређује обављање јавног авио-превоза, ако је положио компанијску проверу стручности комбиновану са провером стручности за продужење овлашћења за летење на класи или типу, не мора да испуни захтев наведен у подтачки 2).

4) Продужење овлашћења за инструментално летење на рути EIR или овлашћења за инструментално летење IR(A), ако се поседује, може да се комбинује са провером стручности за продужење овлашћења за летење на класи или типу.

(б) Продужење овлашћења за летење на класи једномоторног авиона са једним пилотом.

1) Овлашћења за летење на класи једномоторног авиона са клипном погонском групом и овлашћења за моторну једрилицу - TMG. Кандидат за продужење овлашћења за летење на класи једномоторног авиона са клипном погонском групом и за продужење овлашћења за моторну једрилицу - TMG мора да:

(i) положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на

одговарајућој класи са испитивачем током три месеца која непосредно претходе датуму истицања овлашћења; или

(ii) током 12 месеци пре датума истицања овлашћења оствари 12 сати летења на одговарајућој класи, укључујући:

- шест сати у својству PIC;

- 12 полетања и 12 слетања;
- обуку освежења знања од најмање једног сата укупног времена летења са инструктором летења (*FI*) или инструктором летења на класи (*CRI*).

Кандидати су изузети од овог захтева ако су положили проверу стручности за овлашћење за летење на класи или типу, практичан испит или процену оспособљености за било коју другу класу или тип авиона.

2) Ако су кандидати имаоци овлашћења за једномоторне авионе са клипном погонском групом (копно) и овлашћења за моторну једрилицу - *TMG*, они могу да испуне захтеве из подтачке 1) на било којој класи или комбинацији истих и на тај начин продуже оба овлашћења.

3) Једномоторни турбо-елисни авион са једним пилотом. За продужење овлашћења за летење на класи једномоторног турбо-елисног авиона кандидати морају да положе проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на одговарајућој класи са испитивачем током три месеца која непосредно претходе датуму истицања овлашћења.

4) Када кандидати поседују и овлашћење за једномоторне авионе са клипном погонском групом (копно) и овлашћење за једномоторне авионе са клипном погонском групом (вода), они могу да испуне захтеве из подтачке 1) (ii) на било којој класи или комбинацији истих и на тај начин испуне захтеве за оба овлашћења. Најмање један сат од захтеваног налета у својству *PIC* и шест од захтеваних 12 полетања и слетања морају да буду остварени на свакој од класа.

(ц) Кандидати који не положе све секције провере стручности пре истека датума важења овлашћења за летење на класи или типу не могу да користе права из тог овлашћења све док не положе проверу стручности.

### ОДЕЉАК 3

#### *Специфични захтеви за хеликоптер*

#### **FCL.720.H Потребно искуство и предуслови за стицање овлашћења за летење на типу - хеликоптер**

Ако није другачије одређено у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*, кандидат за стицање првог овлашћења за летење на типу хеликоптера мора да испуни захтеве по питању потребног искуства и предуслове за стицање одговарајућег овлашћења:

(а) Хеликоптер са више пилота. Кандидат за стицање првог овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота мора да:

- 1) има најмање 70 сати у својству *PIC* на хеликоптерима;
- 2) осим ако је обука за стицање овлашћења за летење на типу комбинована са обуком сарадње вишечлане посаде (*MCC*):
  - (i) има сертификат о успешно завршеној обуци сарадње вишечлане посаде (*MCC*) на хеликоптерима са више пилота; или
  - (ii) има најмање 500 сати летења на вишемоторним авионима; или
  - (iii) има најмање 500 сати летења на вишемоторним хеликоптерима са више пилота;
- 3) има положен теоријски испит за дозволу транспортног пилота хеликоптера - *ATPL(H)*.

(б) Кандидату за стицање првог овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота који је завршио *ATP(H)/IR*, *ATP(H)*, *CPL(H)/IR* или *CPL(H)* интегрисану обуку и који не испуњава захтев наведен из тачке (а) 1), издаје се овлашћење за летење на типу са ограничењем на основу којег може да лети само у својству копилота. Ограничење се укида након што пилот:

- 1) оствари 70 сати летења у својству *PIC* или *PICUS* на хеликоптерима;
  - 2) положи практичан испит за овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота на одговарајућем типу хеликоптера у својству *PIC*.
- (ц) Вишемоторни хеликоптер са једним пилотом. Кандидат за стицање првог овлашћења за летење на вишемоторном хеликоптеру са једним пилотом мора да:
- 1) пре почетка практичне обуке:
    - (i) положи теоријски испит за дозволу транспортног пилота хеликоптера - *ATPL(H)*; или
    - (ii) има потврду о завршеној улазној обуци спроведеној од стране одобрене организације за обуку (*ATO*). Обука мора да обухвати следеће предмете теоријске обуке за дозволу транспортног пилота хеликоптера - *ATPL(H)*:
      - Опште познавање ваздухоплова: конструкција/системи/погонске групе и инструменти/електронски системи,
      - Перформансе и планирање лета: маса и центража, перформансе;
  - 2) оствари 70 сати летења у својству *PIC* на хеликоптерима, за кандидате који нису завршили *ATP(H)/IR*, *ATP(H)* или *CPL(H)/IR* интегрисану обуку.

### **FCL.735.H Обука сарадње вишечлане посаде - хеликоптер**

(а) Обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) мора да садржи најмање:

1) за *MCC/IR*:

- (i) 25 сати теоријске обуке и вежби;
- (ii) 20 сати практичне обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*) или 15 сати ако пилот ученик похађа *ATP(H)/IR* интегрисану обуку. Ако се обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) комбинује са иницијалном обуком за стицање овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота, практична обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) може да се скрати на не мање од десет сати, ако се исти уређај за симулирање летења (*FSTD*) користи током обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*) и обуке за стицање овлашћења за летење на типу;

2) за *MCC/VFR*:

- (i) 25 сати теоријске обуке и вежби;
- (ii) 15 сати практичне обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*) или десет сати ако пилот ученик похађа *ATP(H)/IR* интегрисану обуку. Ако се обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) комбинује са иницијалном обуком за стицање овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота, практична обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) може да се скрати на не мање од седам сати, ако се исти уређај за симулирање летења (*FSTD*) користи током обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*) и обуке за стицање овлашћења за летење на типу.

(б) Обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) мора да буде завршена у одобреној организацији за обуку (*ATO*) у току периода од шест месеци.

Током обуке мора да се користи уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II* или *III*) квалификован за сарадњу вишечлане посаде, тренажер летења (*FTD 2/3*) или уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*).

(ц) Ако обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) није комбинована са обуком за стицање овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота, након завршене обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*) кандидат се издаје сертификат о завршеној обуци.

(д) Кандидат који је завршио обуку сарадње вишечлане посаде (*MCC*) за било коју другу категорију ваздухоплова, изузима се од захтева наведених у тачки (а) 1) (i) или (а) 2) (i), ако је примењиво.

(е) Кандидат за *MCC/IR* обуку који је завршио *MCC/VFR* обуку, изузима се од захтева наведених у тачки (а) 1) (i) и мора да заврши пет сати практичне *MCC/IR* обуке.

#### **FCL.740.H Продужење овлашћења за летење на типу - хеликоптер**

(а) Продужење. За продужење овлашћења за летење на типу хеликоптера, кандидат мора да:

1) положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на одговарајућем типу хеликоптера или на уређају за симулирање летења (*FSTD*) одговарајућег типа током три месеца који непосредно претходе датуму истицања овлашћења;

2) оствари најмање два сата летења на одговарајућем типу хеликоптера у току периода важења овлашћења. Трајање провере стручности може да се рачуна као два сата лета.

3) Ако кандидати имају више од једног овлашћења за летење на типу једномоторног хеликоптера са клипном погонском групом, могу да продуже сва одговарајућа овлашћења за летење на типу након полагања провере стручности за само један од одговарајућих типова, ако имају најмање два сата летења у својству *PIC* на другим типовима током периода важења овлашћења.

Провера стручности се сваки пут изводи на другом типу.

4) Ако кандидати имају више од једног овлашћења за летење на типу једномоторног турбинског хеликоптера са максималном дозвољеном масом на полетању до 3.175 kg, они могу да продуже сва одговарајућа овлашћења за летење на типу након полагања провере стручности за само један од одговарајућих типова, ако имају:

(i) 300 сати летења у својству *PIC* на хеликоптерима;

(ii) 15 сати на сваком типу за који има овлашћење;

(iii) најмање два сата летења у својству *PIC* на сваком од осталих типова током периода важења.

Провера стручности се сваки пут изводи на другом типу.

5) Пилот који успешно положи практичан испит за издавање додатног овлашћења за летење на типу, остварује продужење одговарајућег овлашћења за летење на типу у оквиру заједничке групе, у складу са 3) и 4).

6) Продужење овлашћења за инструментално летење на хеликоптерима (*IR(H)*), ако се поседује, може да се комбинује са провером стручности за овлашћење за летење на типу.

(б) Кандидат који не положи све секције провере стручности пре истека датума важења овлашћења за летење на типу не може да користи права из овлашћења док не положи проверу стручности. У случају из тачке (а) 3) и 4), кандидат не може да користи права из овлашћења ни на једном типу.

### **ОДЕЉАК 4**

#### ***Специфични захтеви за ваздухоплов са вертикалним узлетањем***

#### **FCL.720.PL Потребно искуство и предуслови за издавање овлашћења за летење на типу - ваздухоплов са вертикалним узлетањем**

Ако није другачије одређено у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*, кандидат за стицање првог овлашћења за летење на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем мора да испуни захтеве по питању потребног искуства и предуслове за стицање одговарајућег овлашћења:

(а) за пилоте авиона:

1) да има дозволу професионалног пилота авиона са овлашћењем за инструментално летење - *CPL/IR(A)* са положеним теоријским испитом за *ATPL* или да има дозволу транспортног пилота авиона - *ATPL(A)*;

2) да има сертификат о завршеној обуци сарадње вишечлане посаде (*MCC*);



- 3) да има више од 100 сати летења у својству пилота на авионима са више пилота;
  - 4) да има 40 сати летења на обуци на хеликоптерима;
- (б) за пилоте хеликоптера:
- 1) да има дозволу професионалног пилота хеликоптера са овлашћењем за инструментално летење - *CPL/IR(H)* са положеним теоријским испитом за *ATPL* или да има дозволу транспортног пилота хеликоптера - *ATPL/IR(H)*;
  - 2) да има сертификат о завршеној обуци сарадње вишечлане посаде (*MCC*);
  - 3) да има више од 100 сати летења у својству пилота на хеликоптерима са више пилота;
  - 4) да има 40 сати летења на обуци на авионима;
- (ц) за пилоте који су квалификовани за летење на авионима и хеликоптерима:
- 1) да има најмање дозволу професионалног пилота хеликоптера - *CPL(H)*;
  - 2) да има овлашћење за инструментално летење (*IR*) са положеним теоријским испитом за *ATPL* или да има дозволу транспортног пилота (*ATPL*) за авионе или хеликоптере;
  - 3) да има сертификат о завршеној обуци сарадње вишечлане посаде (*MCC*) за авионе или хеликоптере;
  - 4) да има више од 100 сати летења у својству пилота на хеликоптерима или авионима са више пилота;
  - 5) да има 40 сати летења на обуци на авионима или хеликоптерима, ако је примењиво, ако пилот нема претходно искуство као ималац дозволе транспортног пилота авиона - *ATPL* или искуство на ваздухоплову са више пилота.

#### **FCL.725.PL Практична обука за стицање овлашћења за летење на типу - ваздухоплов са вертикалним узлетањем**

Практична обука као део обуке за стицање овлашћења за летење на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем мора да се спроведе и на ваздухоплову и на уређају за симулирање летења (*FSTD*) који представља тај тип ваздухоплова и који је одговарајући за ову сврху.

#### **FCL.740.PL Продужење овлашћења за летење на типу - ваздухоплов са вертикалним узлетањем**

(а) Продужење. За продужење овлашћења за летење на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем, кандидат мора да:

- 1) положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на одговарајућем типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем током три месеца која непосредно претходе датуму истицања овлашћења;
- 2) током периода важења овлашћења оствари најмање:
  - (i) десет рутних сектора као пилот на ваздухоплову са вертикалним узлетањем; или
  - (ii) један рутни сектор као пилот на одговарајућем типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) са испитивачем. Овај рутни сектор кандидат може да оствари током провере стручности.
- 3) Пилот који ради за оператера у јавном авио-превозу који је одобрен у складу са одговарајућим прописом којим се уређује обављање јавног авио-превоза, не мора да испуни захтев наведен у подтачки 2), ако је положио компанијску проверу стручности комбиновану са провером стручности за продужење овлашћења за летење на типу.

(б) Кандидат који не положи све секције провере стручности пре истека датума важења овлашћења за летење на типу не може да користи своја права из овлашћења док не положи проверу стручности.

## ОДЕЉАК 5

### *Специфични захтеви за ваздушни брод*

#### **FCL.720.As Потребно искуство и предуслови за издавање овлашћења за летење на типу - ваздушни брод**

Ако није другачије одређено у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*, кандидат за стицање првог овлашћења за летење на типу ваздушног брода мора да испуни захтеве по питању потребног искуства и предуслове за стицање одговарајућег овлашћења:

(а) за ваздушне бродове са више пилота:

- 1) да има најмање 70 сати летења у својству *PIC* на ваздушним бродовима;
- 2) да има сертификат о завршеној обуци сарадње вишечлане посаде (*MCC*) на ваздушним бродовима.
- 3) Кандидату који не испуњава захтев из подтачке 2) издаје се овлашћење за летење на типу са ограничењем да врши права из овлашћења само у својству копилота. Ограничење се укида након што пилот оствари 100 сати летења у својству *PIC* или *PICUS* на ваздушним бродовима.

#### **FCL.735.As Обука сарадње вишечлане посаде - ваздушни брод**

(а) обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) мора да садржи најмање:

- 1) 12 сати теоријске обуке и вежби; и
- 2) пет сати практичне обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*).

Током обуке мора да се користи уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II* или *III*) квалификован за сарадњу вишечлане посаде (*MCC*), тренажер летења (*FTD 2/3*) или уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*).

(б) Обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) мора да се заврши у одобреној организацији за обуку (*ATO*) у току периода од шест месеци.

(ц) Ако обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) није комбинована са обуком за стицање овлашћења за летење на типу ваздушног брода са више пилота, након завршене обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*) кандидату се издаје сертификат о завршеној обуци.

(д) Кандидат који је завршио обуку сарадње вишечлане посаде (*MCC*) за било коју другу категорију ваздухоплова, изузима се од захтева из тачке (а).

#### **FCL.740.As Продужење овлашћења за летење на типу - ваздушни брод**

(а) Продужење. За продужење овлашћења за летење на типу ваздушног брода, кандидат мора да:

- 1) положи проверу стручности у складу са Додатком 9 овог анекса на одговарајућем типу ваздушног брода током три месеца која непосредно претходе датуму истицања овлашћења;
- 2) има најмање два сата летења у својству пилота на одговарајућем типу ваздушног брода у току периода важења овлашћења. Трајање провере стручности може да се рачуна као два сата летења.
- 3) Продужење овлашћења за инструментално летење на ваздушном броду *IR(As)*, ако га има, може да се комбинује са провером стручности за продужење овлашћења за летење на типу или класи.

(б) Кандидат који не положи све секције провере стручности пре истека датума важења овлашћења за летење на типу не може да користи права из овлашћења док не положи проверу стручности.

## ГЛАВА И

### ДОДАТНА ОВЛАШЋЕЊА

#### **FCL.800 Овлашћење за акробатско летење**

(а) Имаоци дозволе пилота авиона, моторне једрилице - *TMG* или једрилице могу да врше акробатско летење ако су имаоци одговарајућег овлашћења.

(б) Кандидати за стицање овлашћења за акробатско летење морају да заврше:

1) најмање 40 сати летења или за једрилице 120 полетања у својству *PIC* на одговарајућој категорији ваздухоплова, који су остварени након стицања дозволе;

2) обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*), укључујући:

(i) теоријску обуку која одговара овлашћењу;

(ii) најмање пет сати летења или 20 летова на практичној обуци за акробатско летење на одговарајућој категорији ваздухоплова.

(ц) Овлашћење за акробатско летење је ограничено на категорију ваздухоплова на којој је завршена практична обука. Овлашћење за акробатско летење може да се прошири на другу категорију ваздухоплова ако пилот има дозволу за ту категорију ваздухоплова и успешно заврши најмање три лета на обуци са инструктором који покривају цео програм обуке за акробатско летење у тој категорији ваздухоплова.

#### **FCL.805 Овлашћење за вучу једрилица и транспарената**

(а) Имаоци дозвола пилота авиона или моторне једрилице - *TMG* могу да предузимају вучу једрилица или транспарената ако су имаоци одговарајућег овлашћења.

(б) Кандидати за стицање овлашћења за вучу једрилица морају да заврше:

1) најмање 30 сати налета у својству *PIC* и 60 полетања и слетања на авионима, ако ће се активности извршавати на авионима, или на моторним једрилицама - *TMG*, ако ће се активности извршавати на моторним једрилицама - *TMG*, који морају да се остваре након стицања дозволе;

2) обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*), укључујући:

(i) теоријску обуку о операцијама и процедурама вуче;

(ii) најмање десет летова са инструктором током којих се врши вуча једрилица, укључујући најмање пет летова са инструктором;

(iii) осим за имаоце дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* или дозволе пилота једрилице - *SPL*, пет летова упознавања на једрилици коју вуче ваздухоплов.

(ц) Кандидати за стицање овлашћења за вучу транспарената морају да заврше:

1) најмање 100 сати летења и 200 полетања и слетања у својству *PIC* на авионима или на моторним једрилицама - *TMG*, које су остварили након стицања дозволе. Од тога, најмање 30 сати мора да се оствари на авионима, ако ће се активности извршавати на авионима, или на моторним једрилицама - *TMG*, ако ће се активности извршавати на моторним једрилицама - *TMG*;

2) обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*), укључујући:

- (i) теоријску обуку о операцијама и процедурама вуче;
  - (ii) најмање десет летова са инструктором током којом се врши вуча транспарената, укључујући најмање пет летова на обуци са инструктором.
- (д) Овлашћење за вучу једрилица и транспарената је ограничено на авион или моторну једрилицу - *TMG*, у зависности од ваздухоплова на коме је завршена практична обука. Овлашћење за вучу једрилица и транспарената може да се прошири на другу категорију ваздухоплова ако пилот има дозволу за авион или моторну једрилицу - *TMG* и успешно заврши најмање три лета на обуци са инструктором који покривају цео програм обуке за вучу за обе категорије.
- (е) Да би користио права из овлашћења за вучу једрилица и транспарената, ималац овлашћења мора да изврши најмање пет вуча током претходна 24 месеца.
- (ф) Ако пилот не испуњава захтев наведен у тачки (е), пре наставка коришћења својих права, мора да изврши број вуча који му недостаје са инструктором или под надзором инструктора.

### **FCL.810 Овлашћење за ноћно летење**

(а) Авион, моторна једрилица - *TMG*, ваздушни брод.

1) Ако се права из дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозволе пилота једрилице (*SPL*) или дозволе приватног пилота (*PPL*) за авионе, моторне једрилице - *TMGs* или ваздушне бродове користе према правилима визуелног летења (*VFR*) у ноћним условима, кандидати морају да заврше обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или одобреној организацији за обуку (*ATO*). Обука мора да укључи:

- (i) теоријску обуку;
- (ii) најмање пет сати летења ноћу на одговарајућој категорији ваздухоплова, укључујући најмање три сата са инструктором, од чега најмање један сат маршрутног летења са најмање једним летом од 50 *km* (27 *NM*) и пет самосталних полетања и слетања са потпуним заустављањем.

2) Пре обуке за стицање овлашћења за ноћно летење, имаоци дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) морају да заврше основну инструменталну обуку потребну за стицање дозволе приватног пилота (*PPL*).

3) Када су кандидати имаоци овлашћења за летење на класи једномоторних авиона са клипном погонском групом (копно) и овлашћења за моторне једрилице - *TMG*, могу да испуне захтеве из подтачке 1) на једној или на обе класе.

(б) Хеликоптери. Ако се права имаоца дозволе приватног пилота хеликоптера - *PPL(H)* користе у *VFR* условима ноћу, кандидат мора да:

1) има најмање 100 сати летења као пилот на хеликоптерима након стицања дозволе, укључујући најмање 60 сати у својству *PIC* на хеликоптерима и 20 сати маршрутног летења;

2) заврши обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*). Обука мора да се заврши у току периода од шест месеци и мора да укључи:

- (i) пет сати теоријске обуке;
- (ii) десет сати летења на обуци са инструктором на хеликоптеру;
- (iii) пет сати летења ноћу, укључујући најмање три сата са инструктором, један сат маршрутне навигације и пет самосталних ноћних школских кругова. Сваки школски круг мора да садржи полетање и слетање.

3) Кандидату који је ималац или је био ималац овлашћења за инструментално летење (*IR*) на авиону или моторној једрилици - *TMG*, признаје се пет сати за испуњење захтева из подтачке 2) (ii) изнад.

(ц) Балони. Ако се права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова - *LAPL* за балоне или имаоца дозволе пилота балона - *BPL* користе према правилима визуелног летења (*VFR*) у ноћним условима, кандидат мора да оствари најмање два лета на обуци са инструктором у ноћним условима, од којих сваки појединачно траје најмање један сат.

### **FCL.815 Овлашћење за летење у планинским пределима**

(а) Права. Права имаоца овлашћења за летење у планинским пределима су да изводи летове авионима или моторним једрилицама - *TMG* на и са површина које су одређене да захтевају такво овлашћење од стране одговарајућих тела одређених од држава чланица.

Прво овлашћење за летење у планинским пределима може да се стекне за:

- 1) тачкове, којим се добија право слетања на или полетања са таквих површина када нису покривене снегом; или
- 2) скије, којим се добија право слетања на или полетања са таквих површина када су покривене снегом.
- 3) Права првог овлашћења могу да буду проширена на овлашћење за тачкове или скије након што пилот заврши одговарајућу додатну обуку упознавања, укључујући теоријску и практичну обуку, са инструктором за летење у планинским пределима.

(б) Обука. Кандидати за овлашћење за летење у планинским пределима морају да заврше, у периоду од 24 месеца, теоријску и практичну обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*). Садржај обуке мора да одговара правима из овлашћења за летење у планинским пределима за које се пријављује.

(ц) Практичан испит. Након завршетка обуке, кандидат мора да положи практичан испит са одговарајуће квалификованим испитивачем (*FE*) у ове сврхе. Практичан испит мора да садржи:

- 1) усмени теоријски испит;
- 2) шест слетања на најмање две различите површине за које је потребно овлашћење за летење у планинским пределима, а које нису површине полетања.

(д) Рок важења. Овлашћење за летење у планинским пределима важи 24 месеца.

(е) Продужење. За продужење овлашћења за летење у планинским пределима кандидат мора да:

- 1) има најмање шест планинских слетања током претходна 24 месеца; или
- 2) положи проверу стручности. Провера стручности мора да задовољи захтеве из тачке (ц).

(ф) Обнова. Ако је овлашћење истекло, кандидат мора да задовољи захтеве из тачке (е) 2).

### **FCL.820 Овлашћење за пробне летове**

(а) Имаоци дозволе пилота авиона или хеликоптера могу да лете у својству *PIC* само на пробним летовима категорије 1 или 2, како је дефинисано у *Part-21*, ако поседују овлашћење за пробне летове.

(б) Обавеза поседовања овлашћења за пробне летове наведена у тачки (а) важи само ако су пробни летови извршени на:

- 1) хеликоптерима који су сертификовани или ће бити сертификовани у складу са стандардима *CS-27* или *CS-29* или еквивалентним правилима за пловидбеност; или
- 2) авионима који су сертификовани или ће бити сертификовани у складу са:
  - (i) стандардима *CS-25* или еквивалентним правилима за пловидбеност; или
  - (ii) стандардима *CS-23* или еквивалентним правилима за пловидбеност, осим за авионе са максималном масом на полетању мањом од 2.000 kg.

(ц) Права имаоца овлашћења за пробне летове су, да у оквиру одговарајуће категорије ваздухоплова:

- 1) у случају овлашћења за пробне летове категорије 1, обавља све категорије пробних летова, како је дефинисано у *Part-21*, у својству *PIC* или копилота;

2) у случају овлашћења за пробне летове категорије 2:

(i) обавља пробне летове категорије 1, како је дефинисано у *Part-21*:

- у својству копилота; или

- у својству *PIC*, у случају авиона наведених у (б) 2) (ii), осим оних који се налазе у регионалној категорији (*commuter*) или који достижу спиралне брзине изнад 0,6 маха или плафон лета изнад 25.000 стопа;

(ii) обавља остале категорије пробних летова, како је дефинисано у *Part-21*, у својству *PIC* или копилота;

3) обавља летове без овлашћења за летење на типу или класи на начин утврђен у Глави X, осим што се овлашћење за пробне летове не сме користити у операцијама јавног авио-превоза.

(д) Кандидати за стицање првог овлашћења за пробне летове морају да:

1) имају најмање дозволу професионалног пилота - *CPL* и овлашћење за инструментално летење - *IR* за одговарајућу категорију ваздухоплова;

2) имају најмање 1.000 сати летења на одговарајућој категорији ваздухоплова, од чега најмање 400 сати остварено у својству *PIC*;

3) заврше обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*) која је одговарајућа у зависности од планираног ваздухоплова и категорије пробних летова. Обука мора да обухвати најмање следеће предмете:

- Перформансе,

- Стабилност и управљивост/Квалитет управљања,

- Системи,

- Управљање пробама (тестовима),

- Управљање ризиком/безбедношћу.

(е) Права имаоца овлашћења за пробне летове могу да се прошире на другу категорију пробних летова и на другу категорију ваздухоплова након завршене додатне обуке у одобреној организацији за обуку (*ATO*).

## **FCL.825 Овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR***

(а) Права и услови

1) Право имаоца овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* је летење дању према правилима за инструментално летење (*IFR*) у рутној фази лета, на типу или класи авиона за који кандидат поседује овлашћење. Право се може проширити и на летење ноћу према правилима за инструментално летење (*IFR*) у рутној фази лета, под условом да пилот поседује овлашћење за ноћно летење у складу са *FCL.810*.

2) Ималац овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* може започети или наставити лет на којем намерава да користи права свог овлашћења ако последње доступне метеоролошке информације указују да:

(i) временски услови при одласку омогућавају да се сегмент лета од полетања до планираног преласка са правила за визуелно летење (*VFR*) на правила за инструментално летење (*IFR*) спроведе у складу са правилима за визуелно летење (*VFR*);

(ii) временски услови на аеродрому одредишта у предвиђено време доласка омогућавају да се сегмент лета од преласка са правила за инструментално летење (*IFR*) на правила за визуелно летење (*VFR*) до слетања спроведе у складу са правилима за визуелно летење (*VFR*).

(б) Предуслови. Кандидати за стицање овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* морају да поседују најмање дозволу приватног пилота авиона - *PPL(A)* и имају најмање 20 сати маршрутног летења као *PIC* на авионима.

(ц) Обука. Кандидати за стицање овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* морају у одобреној организацији за обуку (*ATO*) у року од 36 месеци да заврше:

1) најмање 80 сати теоријске обуке у складу са *FCL.615*;

2) обуку за инструментално летење, током које:

(i) обука за овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* на једномоторним авионима мора да укључи најмање 15 сати инструменталног летења са инструктором;

(ii) обука за овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* на вишемоторним авионима мора да укључи најмање 16 сати инструменталног летења са инструктором, од чега најмање четири сата мора да буде на вишемоторним авионима.

(д) Теоријско знање. Пре приступања практичном испиту, кандидати морају да покажу одговарајући ниво теоријског знања из предмета наведених у *FCL.615* (б).

(е) Практични испит. Након завршене обуке кандидат мора да положи практични испит на авиону са овлашћеним испитивачем за инструментално летење - *IRE*. За овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* на вишемоторним авионима, практични испит се спроводи на вишемоторном авиону. За овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* на једномоторним авионима, практични испит се спроводи на једномоторном авиону.

(ф) Изузетно од тач. (ц) и (д), ималац овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* за једномоторне авионе који поседује и овлашћење за летење на класи или типу вишемоторних авиона, а који жели да први пут стекне овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* на вишемоторном авиону, мора да заврши обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*) која се састоји од најмање два сата инструменталног летења са инструктором у рутној фази лета на вишемоторним авионима и мора да положи практични испит у складу са тачком (е).

(г) Рок важења, продужење и обнова

1) Овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* важи годину дана.

2) Кандидат за продужење овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* мора да:

(i) положи проверу стручности на авиону у року од три месеца непосредно пре датума истека овлашћења; или

(ii) у оквиру 12 месеци који претходе истицању важења овлашћења, оствари шест сати налета као *PIC* према правилима за инструментално летење (*IFR*) и тренажни лет са овлашћеним инструктором за *IR(A)* или *EIR* од најмање једног сата.

3) За свако друго продужење овлашћења, ималац овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* мора да положи проверу стручности у складу са тачком (г) 2) (i).

4) Ако је овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* истекло, за обнову права кандидат мора да:

(i) заврши обуку освежења знања са овлашћеним инструктором за *IR(A)* или *EIR* како би достигао потребан ниво оспособљености;

(ii) положи проверу стручности.

5) Ако рок важења овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* није продужен или обновљен у року од седам година од последњег датума важења, ималац овлашћења мора поново да положи теоријске испите за *EIR* у складу са *FCL.615* (б).

б) За овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* на вишемоторном авиону, провера стручности за продужење или обнову, и тренажни лет захтеван у тачки (г) 2) (ii) морају да се спроведу на вишемоторном авиону. Ако пилот поседује и овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* на једномоторном авиону, ова провера стручности се признаје и за продужење или обнову *EIR* на једномоторном авиону. Тренажни лет обављен на вишемоторном авиону мора да испуни захтеве и за овлашћење за инструментално летење на рути *EIR* на једномоторном авиону.

(x) У случају да је кандидат за овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* остварио инструментални налет са инструктором за инструментално летење на авионима - *IRI(A)* или инструктором летења на авионима - *FI(A)* који поседује право на обуку за овлашћења *IR* или *EIR*, ти сати се могу признати као сати захтевани у тачки (ц) 2) (i) и (ii) највише до пет или шест сати.

1) У циљу одређивања броја сати налета који се признаје и утврђивања потребног обима обуке, одобрена организација за обуку (*ATO*) мора, пре почетка обуке, да изврши процену оспособљености кандидата.

2) Завршена обука за инструментално летење са инструктором за инструментално летење на авионима - *IRI(A)* или инструктором летења на авионима - *FI(A)* мора да се евидентира у посебној документацији обуке, уз потпис инструктора.

(и) Кандидатима за овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR*, који поседују *Part-FCL PPL* или *CPL* дозволу и важеће овлашћење за инструментално летење на авиону - *IR(A)* које је у складу са захтевима Анекса 1 Чикашке Конвенције издала трећа држава, у целости се могу признати захтеви у вези обуке који су наведени у тачки (ц). За стицање овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR*, кандидат мора да:

1) положи практични испит за стицање овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR*;

2) изузетно од тачке (д), током практичног испита покаже испитивачу да поседује одговарајући ниво теоријског знања из ваздухопловних прописа, метеорологије и планирања и перформанси (*IR*);

3) оствари најмање 25 сати летења према правилима инструменталног летења (*IFR*) као *PIC* на авионима.

### **FCL.830 Овлашћење за летење једрилицом у облацима**

(а) Имаоци пилотске дозволе са правом летења једрилицама могу летети у облацима једрилицом или једрилицом са погоном, искључујући моторну једрилицу - *TMG*, уколико поседују овлашћење за летење једрилицом у облацима.

(б) Кандидати за овлашћење за летење једрилицом у облацима морају да испуне минимално следеће услове:

1) обаве 30 сати летења као *PIC* на једрилицама или једрилицама са погоном након издавања дозволе;

2) заврше обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*) или у одобреној организацији за обуку (*ATO*), укључујући:

(i) теоријску обуку;

(ii) најмање два сата летења са инструктором на једрилицама или једрилицама са погоном, управљајући једрилицом искључиво по инструментима, од чега највише један сат може да буде на моторној једрилици - *TMG*;

3) обаве практични испит са за то овлашћеним испитивачем (*FE*).

(ц) Имаоцима овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* или овлашћења за инструментално летење на авиону - *IR(A)* признаје се захтев из тачке (б) 2) (i). Изузетно од тачке (б) 2) (ii), кандидат мора да оствари најмање један сат летења са инструктором на једрилици или једрилици са погоном, искључујући моторну једрилицу - *TMG*, управљајући једрилицом искључиво по инструментима.

(д) Имаоци овлашћења за летење у облацима могу користити своја права само ако су у последња 24 месеца остварили најмање један сат летења или пет летова као *PIC* у условима летења у облацима на једрилицама или једрилицама са погоном, искључујући моторне једрилице - *TMGs*.

(е) Пре него што наставе да користе своја права, имаоци овлашћења за летење у облацима који не испуњавају захтеве из тачке (д) морају да:



- 1) приступе провери стручности са овлашћеним испитивачем (*FE*); или
  - 2) остваре додатни налет или летове захтеване у тачки (д) са квалификованим инструктором.
- (ф) Имаоцима важећег овлашћења за инструментално летење на рути - *EIR* или овлашћења за инструментално летење на авиону - *IR(A)* у потпуности се признају захтеви из тачке (д).

## ГЛАВА Ј

### ИНСТРУКТОРИ

#### ОДЕЉАК 1

#### *Заједнички захтеви*

#### **FCL.900 Сертификати инструктора**

(а) Опште. Лице може да спроводи:

1) практичну обуку на ваздухоплову само ако има:

(i) дозволу пилота издату или прихваћену у складу са овом уредбом;

(ii) сертификат инструктора који одговара обуци коју спроводи, издат у складу са овом главом;

2) обуку на уређајима за симулирано летење или обуку сарадње вишечлане посаде (*MCC*) само ако има сертификат инструктора који одговара обуци коју спроводи, издат у складу са овом главом.

(б) Посебни услови;

1) У случају увођења новог ваздухоплова у државу чланицу или у флоту оператера, ако усаглашеност са захтевима дефинисаним у овој глави није могућа, надлежни орган може да изда посебан сертификат на основу кога ималац има права да спроводи обуку. Овакав сертификат је ограничен на спровођење обуке потребне за увођење новог типа ваздухоплова и његов рок важења ни у ком случају не може да буде дужи од једне године.

2) Имаоци сертификата који су издати у складу са (б) 1), а који желе да стекну сертификат инструктора морају да испуне предуслове и захтеве за продужење утврђене за ту категорију инструктора. И поред захтева из *FCL.905.TRI* (б), сертификат инструктора летења на типу (*TRI*) који је издат у складу са овом подтачком мора да обухвати права да спроводи обуку за стицање сертификата инструктора летења на типу (*TRI*) или инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) за одговарајући тип.

(ц) Обука која се спроводи изван територија држава чланица:

1) Независно од тачке (а), у случају практичне обуке која се спроводи у одобреној организацији за обуку (*ATO*) чије се седиште налази изван територија држава чланица, надлежни орган може да изда сертификат инструктора кандидату који има пилотску дозволу коју је издала трећа држава у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције, под условом да кандидат:

(i) има најмање еквивалентну дозволу, овлашћење или сертификат за један од ваздухоплова на којем је овлашћен да спроводи обуку, а у сваком случају најмање дозволу професионалног пилота (*CPL*);

(ii) испуњава услове наведене у овој глави за издавање одговарајућег сертификата инструктора;

(iii) прикаже надлежном органу одговарајући ниво познавања европских прописа о безбедности ваздушног саобраћаја како би могао да спроводи обуку у складу са овим анексом.

2) Сертификат је ограничен на спровођење практичне обуке:

- (i) у одобреним организацијама за обуку (*ATO*) чије се седиште налази изван територија држава чланица;
- (ii) пилота ученика који имају довољно знање језика који се користи током обуке.

### **FCL.915 Општи предуслови и захтеви за инструкторе**

(a) Опште. Кандидат за сертификат инструктора мора да има најмање 18 година живота.

(б) Додатни захтеви за инструкторе летења на ваздухоплову. Кандидат за сертификат инструктора или ималац сертификата инструктора са правом да обавља послове инструктора летења на ваздухоплову мора да:

1) има најмање дозволу и, ако је одговарајуће, овлашћење за које ће спроводити обуку;

2) осим у случају инструктора за овлашћење за пробне летове:

(i) има најмање 15 сати летења у својству пилота на класи или типу ваздухоплова на којем се спроводи обука, од чега највише седам сати може да буде на уређају за симулирање летења (*FSTD*) који представља класу или тип ваздухоплова, ако је применљиво; или

(ii) положи процену оспособљености за одговарајућу категорију инструктора на тој класи или типу ваздухоплова;

3) има права да лети у својству *PIC* на ваздухоплову током спровођења обуке.

(ц) Признавање за стицање додатних овлашћења и у сврху продужења:

1) Кандидатима за стицање додатних сертификата инструктора могу да се признају вештине из предавања-учења које су приказали приликом стицања сертификата инструктора којег већ поседују.

2) Сати летења остварени у својству испитивача током практичних испита и провера стручности у потпуности се признају за испуњење захтева за продужење свих сертификата инструктора које кандидат поседује.

(д) Признавање за проширење овлашћења на друге типове мора узети у обзир одговарајуће елементе дефинисане у подацима за коришћење у складу са *Part 21*.

### **FCL.920 Оспособљеност и процена инструктора**

Сви инструктори морају да буду обучени како би били оспособљени за:

- припрему ресурса,
- стварање повољне климе за учење,
- преношење знања,
- интеграцију управљања угрожавањем и управљања грешкама (*TEM*) и унапређење потенцијала посаде,
- управљање временом ради постизања циљева обуке,
- олакшавање учења,
- процену перформанси кандидата на обуци,
- надзор и оцену напретка,
- процену дела обуке,
- извештавање о резултату.

### **FCL.925 Додатни захтеви за инструкторе пилота вишечлане посаде (*MPL*)**

(a) Инструктори који спроводе обуку за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) морају да:

1) успешно заврше обуку за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*);

2) поред тога, за основну, средњу и напредну фазе обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*):

- (i) имају искуства у операцијама са више пилота;
- (ii) имају завршену иницијалну обуку унапређења потенцијала посаде (*CRM*) оператера у јавном авио-превозу који је одобрен у складу са одговарајућим прописом којим се уређује обављање јавног авио-превоза.

(б) Обука за инструктора пилота вишечлане посаде (*MPL*)

1) Обука за инструктора пилота вишечлане посаде (*MPL*) мора да обухвати најмање 14 сати обуке.

Након успешно завршене обуке, кандидат мора да прође процену оспособљености и знања о оспособљености на основу којих приступа обуци.

2) Процена мора да се састоји од практичне демонстрације практичне обуке за одговарајућу фазу обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*). Ову процену мора да изврши испитивач квалификован у складу са Главом К.

3) Након успешно завршене обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*), одобрена организација за обуку (*ATO*) издаје кандидату сертификат квалификованог инструктора пилота вишечлане посаде (*MPL*).

(ц) У циљу одржавања права инструктора, инструктор мора да, у оквиру обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*), спроведе током претходних 12 месеци:

1) једну сесију на симулатору у трајању од најмање три сата; или

2) једну вежбу у ваздуху у трајању од најмање једног сата која се састоји од најмање два полетања и слетања.

(д) Ако инструктор није испунио услове наведене у тачки (ц), пре спровођења практичне обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*), он мора да:

1) заврши обуку освежења знања у одобреној организацији за обуку (*ATO*) у циљу достизања нивоа стручности који је потребан да би положио процену оспособљености инструктора;

2) положи процену оспособљености инструктора наведену у тачки (б) 2).

### **FCL.930 Обука**

(а) Кандидат за сертификат инструктора мора да заврши теоријску и практичну обуку у одобреној организацији за обуку (*ATO*). Кандидат за сертификат инструктора за једрилице или балоне може да заврши теоријску и практичну обуку у декларисаној организацији за обуку (*DTO*).

(б) Као додатак специфичним елементима прописаним у овом анексу (*Part-FCL*) за сваку категорију инструктора, обука мора да садржи елементе који се захтевају у *FCL.920*.

### **FCL.935 Процена оспособљености**

(а) Осим за инструктора за сарадњу вишечлане посаде (*MCCI*), инструктора за обуку на уређајима за симулирано летење (*STI*), инструктора за овлашћења за летење у планинским пределима (*MI*) и инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*), кандидат за стицање сертификата инструктора мора да положи процену оспособљености на одговарајућој категорији ваздухоплова како би приказао испитивачу, квалификованом у складу са Главом К, способност да обучава пилота ученика до нивоа потребног за издавање одговарајуће дозволе, овлашћења или сертификата.

(б) Ова процена мора да обухвати:

1) приказ оспособљености које су прописане у *FCL.920*, а које се односе на давање инструкција у претполетној фази, након извршеног лета и током теоријске обуке;

2) усмену теоријску проверу стручне оспособљености на земљи, претполетне и послеполетне припреме и демонстрације током лета на одговарајућој класи или типу ваздухоплова или уређају за симулирање летења (*FSTD*);

- 3) вежбе за процену стручности инструктора.
- (ц) Процена мора да се изврши на истој класи или типу ваздухоплова или уређају за симулирање летења (*FSTD*) који је коришћен на практичној обуци.
- (д) Ако се за продужење сертификата инструктора захтева процена оспособљености, кандидат који не положи процену пре датума истека сертификата инструктора не може да користи права из сертификата док не положи процену оспособљености.

### **FCL.940 Рок важења сертификата инструктора**

Са изузетком инструктора за овлашћења за летење у планинским пределима (*MI*) и не доводећи у питање *FCL.900* (б) 1), сертификат инструктора важи три године.

### **FCL.945 Обавезе инструктора**

Након обављеног тренажног лета за продужење овлашћења за летење на класи једномоторних клипних авиона (*SEP*) или моторних једрилица - *TMG* у складу са *FCL.740.A* (б) 1) и само ако су испуњени сви остали услови захтевани у *FCL.740.A* (б) 1), инструктор може да упише у дозволу кандидата нови датум важења овлашћења или сертификата, ако је за то посебно овлашћен од стране надлежног органа који је одговоран за дозволу кандидата.

## ОДЕЉАК 2

### **Посебни захтеви за инструкторе летења - FI**

### **FCL.905.FI Инструктор летења (FI) - Права и услови**

Права инструктора летења (*FI*) су да спроводи обуку за стицање, продужење и обнову:

- (а) дозволе приватног пилота (*PPL*), дозволе пилота једрилице (*SPL*), дозволе пилота балона (*BPL*) и дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) на одговарајућој категорији ваздухоплова;
- (б) овлашћења за летење на класи и типу једномоторних ваздухоплова са једним пилотом, осим за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом; проширење права у оквиру овлашћења за летење на класи и групи за балоне и проширење права у оквиру овлашћења за летење на класи за једрилице;
- (ц) овлашћења за летење на типу за ваздушни брод са једним или више пилота;
- (д) дозволе професионалног пилота (*CPL*) на одговарајућој категорији ваздухоплова, ако је инструктор летења (*FI*) остварио најмање 500 сати летења у својству пилота на тој категорији ваздухоплова, укључујући најмање 200 сати спроведене практичне обуке;
- (е) овлашћења за ноћно летење, ако је инструктор летења (*FI*):
- 1) квалификован за летење ноћу на одговарајућој категорији ваздухоплова;
  - 2) приказао способност да подучава ноћу инструктору летења (*FI*) који је квалификован у складу са (i) испод;
  - 3) испунио захтеве везане за искуство за летење ноћу наведене у *FCL.060* (б) 2);
- (ф) овлашћења за вучу, акробатско летење или, у случају инструктора летења једрилицом - *FI(S)*, овлашћења за летење једрилицом у облацима, под условом да инструктор летења (*FI*) има ова права и да је другом инструктору, који је квалификован у складу са тачком (i) доле, приказао способност да подучава за та овлашћења;
- (г) овлашћење за инструментално летење на рути - *EIR* или овлашћење за инструментално летење - *IR* на одговарајућој категорији ваздухоплова, ако је инструктор летења (*FI*):
- 1) остварио најмање 200 сати летења по правилима инструменталног летења (*IFR*), од чега највише 50 сати може да буде летење по инструментима на уређајима на

- земљи на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажеру летења (*FTD 2/3*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*);
- 2) као пилот ученик завршио обуку за инструктора за инструментално летење (*IRI*) и положио процену оспособљености за стицање сертификата инструктора за инструментално летење (*IRI*);
- 3) поред тога:
- (i) за вишемоторне авионе, испунио услове за сертификат инструктора летења на класи (*CRI*) за вишемоторне авионе;
  - (ii) за вишемоторне хеликоптере, испунио услове за стицање сертификата инструктора летења на типу (*TRI*);
- (x) овлашћења за летење на класи или типу вишемоторних ваздухоплова са једним пилотом, осим за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом, ако инструктор летења (*FI*) испуњава:
- 1) за авионе, предуслове за обуку инструктора летења на класи (*CRI*) утврђене у *FCL.915.CRI* (а) и захтеве наведене у *FCL.930.CRI* и *FCL.935*;
  - 2) за хеликоптере, захтеве наведене у *FCL.910.TRI* (ц) 1) и предуслове за обуку инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)* утврђене у *FCL.915.TRI* (д) 2);
- (и) сертификата инструктора летења (*FI*), инструктора за инструментално летење (*IRI*), инструктора летења на класи (*CRI*), инструктора на тренажеру (*STI*) или инструктора за летење у планинским пределима (*MI*), ако је инструктор летења (*FI*):
- 1) спровео најмање:
    - (i) у случају инструктора летења једрилицом - *FI(S)*, најмање 50 сати или 150 полетања током практичне обуке на једрилици;
    - (ii) у случају инструктора летења балоном - *FI(B)*, најмање 50 сати или 50 полетања током практичне обуке на балону;
    - (iii) у свим осталим случајевима, 500 сати практичне обуке на одговарајућој категорији ваздухоплова;
  - 2) положио процену оспособљености у складу са *FCL.935* на одговарајућој категорији ваздухоплова у циљу приказивања испитивачу инструктора летења (*FIE*) способност да подучава;
- (j) дозвола пилота вишечлане посаде (*MPL*), ако је инструктор летења (*FI*):
- 1) за основну фазу практичне обуке, спровео најмање 500 сати летења у својству пилота на авионима, укључујући најмање 200 сати летења на обуци;
  - 2) за основну фазу обуке:
    - (i) има овлашћење за инструментално летење (*IR*) за вишемоторне авионе и има право да спроводи обуку за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*);
    - (ii) има најмање 1.500 сати летења у операцијама са више пилота;
  - 3) у случају да је инструктор летења (*FI*) већ квалификован за подучавање на *ATP(A)* или *CPL(A)/IR* интегрисаним курсевима, захтеви из тачке 2) (ii) могу да буду замењени завршавањем структуриране обуке која се састоји из:
    - (i) *MCC* квалификације;
    - (ii) посматрања пет сесија практичне обуке у фази 3 *MPL* курса;
    - (iii) посматрања пет сесија практичне обуке у фази 4 *MPL* курса;
    - (iv) посматрања пет сесија периодичне практичне обуке на линији коју врши оператер (*LOFT*);
    - (v) садржаја обуке за инструктора за сарадњу вишечлане посаде (*MCCD*).
- У овом случају, инструктор летења (*FI*) мора да спроведе својих првих пет сесија у својству инструктора под надзором инструктора летења на типу

авиона - *TRI(A)*, инструктора за сарадњу вишечлане посаде на авиону - *MCCI(A)* или инструктора летења на уређају за симулирано летење - *SFI(A)* који је квалификован за спровођење практичне обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*).

### **FCL.910.FI Инструктор летења (FI) - Ограничена права**

(а) Права инструктора летења (*FI*) су ограничена на спровођење практичне обуке под надзором инструктора летења (*FI*) за исту категорију ваздухоплова којег је у ту сврху одредила декларисана организација за обуку (*DTO*) или одобрена организација за обуку (*ATO*) у следећим случајевима:

- 1) за стицање дозволе приватног пилота (*PPL*), дозволе пилота једрилице (*SPL*), дозволе пилота балона (*BPL*) и дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*);
- 2) за све интегрисане курсеве до *PPL* нивоа, у случају авиона и хеликоптера;
- 3) за овлашћења за летење на класи и типу једномоторних ваздухоплова са једним пилотом, изузев сложених авиона високих перформанси са једним пилотом, проширење права овлашћења за летење на класи и групи у случају балона и проширење права овлашћења за летење на класи у случају једрилица;
- 4) за овлашћења за летење ноћу, вучу или акробатско летење.

(б) У току спровођења обуке под надзором, у складу са тачком (а), инструктор летења (*FI*) нема право да одобри пилотима ученицима прве самосталне летове и прве самосталне маршрутне летове.

(ц) Ограничења права из тач. (а) и (б) се уклањају из сертификата инструктора летења (*FI*) након што инструктор летења (*FI*) спроведе најмање:

- 1) за инструктора летења авионом - *FI(A)*, 100 сати практичне обуке на авионима или моторним једрилицама - *TMG* и да је надзирао најмање 25 самосталних летова пилота ученика;
- 2) за инструктора летења хеликоптером - *FI(H)*, 100 сати практичне обуке на хеликоптерима и да је надзирао најмање 25 самосталних вежби у ваздуху пилота ученика;
- 3) за инструктора летења ваздушним бродом - *FI(As)*, инструктора летења једрилицом - *FI(S)* и инструктора летења балоном - *FI(B)*, 15 сати или 50 полетања током практичне обуке који покривају цео програм обуке за стицање дозволе приватног пилота ваздушног брода *PPL(As)*, дозволе пилота једрилице - *SPL* или дозволе пилота балона - *BPL* на одговарајућој категорији ваздухоплова.

### **FCL.915.FI Инструктор летења (FI) - Предуслови**

Кандидат за стицање сертификата инструктора летења (*FI*) мора да је:

- (а) за инструктора летења авионом - *FI(A)* и инструктора летења хеликоптером - *FI(H)*:
  - 1) завршио најмање десет сати практичне обуке на одговарајућој категорији ваздухоплова, од чега највише пет сати може да буде летење по инструментима на уређају за симулирање летења (*FSTD*);
  - 2) остварио 20 сати маршрутног летења по правилима визуелног летења (*VFR*) на одговарајућој категорији ваздухоплова у својству *PIC*;
- (б) додатни услови, за инструктора летења авионом - *FI(A)*:
  - 1) ималац најмање дозволе професионалног пилота авиона - *CPL(A)*; или
  - 2) ималац најмање дозволе приватног пилота авиона - *PPL(A)* и:
    - (i) да испуњава услове у погледу теоријског знања за дозволу професионалног пилота (*CPL*), осим у случају инструктора летења авионом

- *FI(A)* који спроводи само обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)*;
- (ii) да је остварио најмање 200 сати летења на авионима или моторним једрилицама - *TMG*, од чега 150 сати у својству *PIC*;
- 3) да је остварио најмање 30 сати на једномоторним клипним авионима од чега најмање пет сати у периоду од шест месеци који непосредно претходе провери у лету пре почетка обуке како је прописано у *FCL.930.FI (a)*;
- 4) да је остварио маршрутни лет по правилима визуелног летења (*VFR*) у својству *PIC*, укључујући лет од најмање 540 *km* (300 *NM*) на обуци на којој се изводи слетање са потпуним заустављањем на два различита аеродрома;
- (ц) додатни услови, за инструктора летења хеликоптером - *FI(H)*, су да је остварио 250 сати укупног времена летења у својству пилота на хеликоптерима од чега је:
  - 1) најмање 100 сати остварено у својству *PIC*, ако је кандидат имаалац најмање дозволе професионалног пилота хеликоптера - *CPL(H)*; или
  - 2) најмање 100 сати остварено у својству *PIC*, ако је кандидат имаалац најмање дозволе приватног пилота хеликоптера - *PPL(H)* и испуњава услове у погледу теоријског знања за дозволу професионалног пилота (*CPL*);
- (д) за инструктора летења ваздушним бродом - *FI(As)*, остварио 500 сати летења на ваздушном броду у својству *PIC*, од чега је 400 сати остварио као имаалац дозволе професионалног пилота ваздушног брода - *CPL(As)*;
- (е) за инструктора летења једрилицом - *FI(S)*, остварио 100 сати летења и 200 полетања у својству *PIC* на једрилицама. Додатно, ако кандидат жели да спроводи обуку на моторној једрилици - *TMG*, он мора да оствари 30 сати летења у својству *PIC* на моторној једрилици - *TMG* и додатну процену оспособљености на моторној једрилици - *TMG* у складу са *FCL.935* са инструктором летења (*FI*) који је квалификован у складу са *FCL.905.FI (и)*;
- (ф) за инструктора летења балоном - *FI(B)*, остварио 75 сати летења балоном у својству *PIC*, од чега 15 сати мора да буде на класи за коју ће да спроводи практичну обуку.

### **FCL.930.FI Инструктор летења (FI) - Обука**

(а) Кандидати за сертификат инструктора летења (*FI*) морају да положи пре почетка обуке за инструкторе специфичну проверу у лету са инструктором летења (*FI*) који је квалификован у складу са *FCL.905.FI (и)* у периоду од шест месеци који претходе почетку обуке. Провера у лету пре почетка обуке мора да се заснива на провери стручности за овлашћење за летење на класи и типу, како је дефинисано у Додатку 9 овог анекса.

(б) Обука за инструктора летења (*FI*) мора да садржи:

- 1) 25 сати подучавања и учења;
- 2) (i) у случају инструктора летења авионом - *FI(A)*, хеликоптером (*H*) и ваздушним бродом (*As*), најмање 100 сати теоријске обуке, укључујући тестове напредовања;
- (ii) у случају инструктора летења балоном - *FI(B)* или инструктора летења једрилицом - *FI(S)*, најмање 30 сати теоријске обуке, укључујући тестове напредовања;
- 3) (i) у случају инструктора летења авионом - *FI(A)* и хеликоптером (*H*), најмање 30 сати практичне обуке, од чега 25 сати мора да буде налет са инструктором, а од чега пет сати може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I* или *II*) или тренажеру летења (*FTD 2/3*);
- (ii) у случају инструктора летења ваздушним бродом - *FI(As)*, најмање 20 сати практичне обуке, од чега 15 сати мора да буде налет са инструктором;

- (iii) у случају инструктора летења једрилицом - *FI(S)*, најмање шест сати или 20 полетања током практичне обуке;
  - (iv) у случају инструктора летења једрилицом - *FI(S)* који спроводе обуку на моторној једрилици - *TMG*, најмање шест сати налета са инструктором на моторној једрилици - *TMG*;
  - (v) у случају инструктора летења балоном - *FI(B)*, најмање три сата практичне обуке, укључујући три полетања.
- 4) приликом подношења захтева за стицање сертификата инструктора летења (*FI*) за другу категорију ваздухоплова, пилотима који су имаоци или су били имаоци сертификата инструктора летења авионом - *FI(A)*, хеликоптером - *FI(H)* или ваздушним бродом - *FI(As)* признаје се 55 сати за испуњење захтева из тачке (б) 2) (i) или 18 сати за испуњење захтева из тачке (б) 2) (ii).

#### **FCL.940.FI Инструктор летења (*FI*) - Продужење и обнова**

(a) За продужење сертификата инструктора летења (*FI*), ималац мора да испуни два од следећа три услова:

1) да спроведе:

(i) у случају инструктора летења авионом - *FI(A)* и хеликоптером (*H*), најмање 50 сати практичне обуке на одговарајућој категорији ваздухоплова у току важења сертификата као инструктор летења (*FI*), инструктор летења на типу (*TRI*), инструктор летења на класи (*CRJ*), инструктор за инструментално летење (*IRI*), инструктор за летење у планинским пределима (*MI*) или као испитивач. Ако се врши продужење права да спроводи обуку за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*), десет од ових сати мора да буде у оквиру практичне обуке за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) која мора да се заврши током периода од 12 месеци који претходе датуму истицања важења сертификата инструктора летења (*FI*);

(ii) у случају инструктора летења ваздушним бродом - *FI(As)*, најмање 20 сати практичне обуке на ваздушном броду као инструктор летења (*FI*), инструктор за инструментално летење (*IRI*) или као испитивач у току периода важења сертификата. Ако се врши продужење права да спроводи обуку за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*), десет од ових сати мора да буде у оквиру практичне обуке за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) која мора да се заврши током периода од 12 месеци који претходе датуму истицања важења сертификата инструктора летења (*FI*);

(iii) у случају инструктора летења једрилицом - *FI(S)*, најмање 30 сати или 60 полетања током практичне обуке на једрилицама, моторним једрилицама или моторним једрилицама - *TMG*, као инструктор летења (*FI*) или испитивач у току периода важења сертификата;

(iv) у случају инструктора летења балоном - *FI(B)*, најмање шест сати практичне обуке на балонима, као инструктор летења (*FI*) или испитивач у току периода важења сертификата;

2) да заврши семинар освежења знања инструктора у току периода важења сертификата инструктора летења (*FI*);

3) положи процену оспособљености у складу са *FCL.935* у току периода од 12 месеци који претходе датуму истицања важења сертификата инструктора летења (*FI*).

(б) За свако друго продужење у случају инструктора летења авионом - *FI(A)* или инструктора летења хеликоптером - *FI(H)* или свако треће продужење у случају инструктора летења



ваздушним бродом - *FI(As)*, једрилицом (*S*) и балоном (*B*), ималац мора да положи процену оспособљености у складу са *FCL.935*.

(ц) Обнова. Ако је рок важења сертификата инструктора летења (*FI*) истекао, током периода од 12 месеци који претходе обнови, кандидат мора да:

- 1) присуствује семинару освежења знања инструктора;
- 2) положи процену оспособљености у складу са *FCL.935*.

#### ОДЕЉАК 4

#### *Посебни захтеви за инструктора летења на типу - TRI*

#### **FCL.905.TRI Инструктор летења на типу (TRI) - Права и услови**

Права инструктора летења на типу (*TRI*) су да обучава за:

(а) продужење и обнову овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*) или овлашћења за инструментално летење (*IR*), ако је инструктор летења на типу (*TRI*) ималац важећег овлашћења за инструментално летење (*IR*);

(б) стицање сертификата инструктора летења на типу (*TRI*) или инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*), ако ималац има три године искуства као инструктор летења на типу (*TRI*);

(ц) у случају инструктора летења на типу авиона са једним пилотом (*TRI*):

1) стицање, продужење и обнову овлашћења за летење на типу сложених авиона високих перформанси са једним пилотом, када кандидат подноси захтев за стицање права за операције са једним пилотом.

Права инструктора летења на типу авиона са једним пилотом - *TRI(SPA)* могу да се прошире на практичну обуку за стицање овлашћења за летење на типу сложених авиона високих перформанси са једним пилотом током операција са више пилота, ако инструктор летења на типу (*TRI*):

- (i) има сертификат инструктора за сарадњу вишечлане посаде (*MCCI*); или
- (ii) има или је имао сертификат инструктора летења на типу (*TRI*) авиона са више пилота;

2) основну фазу обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*), ако има права проширена на операције са више пилота и има или је имао сертификат инструктора летења авионом - *FI(A)* или инструктора за инструментално летење авионом - *IRI(A)*;

(д) у случају инструктора летења на типу (*TRI*) авиона са више пилота:

1) стицање, продужење и обнову овлашћења за летење на типу за:

- (i) авионе са више пилота;
- (ii) сложене авионе високих перформанси са једним пилотом када кандидат тражи права за операције са више пилота;

2) обуку сарадње вишечлане посаде (*MCC*);

3) основне, средње и напредне фазе обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*), ако, за основну фазу, имају или су имали сертификат инструктора летења авионом - *FI(A)* или инструктора за инструментално летење авионом - *IRI(A)*;

(е) у случају инструктора летења на типу (*TRI*) хеликоптера:

1) стицање, продужење и обнову овлашћења за летење на типу хеликоптера;

2) обуку сарадње вишечлане посаде (*MCC*), ако има овлашћење за летење на типу хеликоптера са више пилота;

3) проширење права овлашћења за инструментално летење на једномоторном хеликоптеру - *IR(H)/SE* на овлашћење за инструментално летење на вишемоторном хеликоптеру - *IR(H/ME)*;

- (ф) у случају инструктора летења на типу (*TRI*) ваздухоплова са вертикалним узлетањем:
- 1) стицање, продужење и обнову овлашћења за летење на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем;
  - 2) обуку сарадње вишечлане посаде (*MCC*).

#### **FCL.910.TRI Инструктор летења на типу *TRI* - Ограничена права**

(а) Опште. Ако је обука за инструктора летења на типу (*TRI*) одржана само на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), права инструктора летења на типу (*TRI*) су ограничена на спровођење обуке на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*).

У овом случају, инструктор летења на типу (*TRI*) може да спроводи обуку кандидата на линијском летењу, ако је обука за инструктора летења на типу (*TRI*) обухватала додатну обуку за ову сврху.

(б) Инструктор летења на типу авиона и инструктор летења на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем - *TRI(A)* и *TRI(PL)*. Права инструктора летења на типу (*TRI*) су ограничена на тип авиона или ваздухоплова са вертикалним узлетањем који је коришћен током обуке и процене оспособљености. Ако није другачије наведено у подацима за коришћење у складу са *Part 21*, права инструктора летења на типу (*TRI*) могу да буду проширена на друге типове ако инструктор летења на типу (*TRI*):

- 1) спроведе, у току периода од 12 месеци који претходе подношењу захтева, најмање 15 рутних сектора, укључујући полетања и слетања на одговарајућем типу ваздухоплова, од чега седам сектора могу да буду спроведени на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*);
- 2) заврши техничку обуку и одговарајуће делове практичне обуке за инструктора летења на типу (*TRI*);
- 3) положи одговарајуће делове процене оспособљености у складу са *FCL.935* у циљу приказивања испитивачу инструктора летења (*FIE*) или испитивачу на типу (*TRE*) који је квалификован у складу са Главом К своје способности да подучава пилота до нивоа потребног за стицање овлашћења за летење на типу, укључујући давање инструкција у претполетној фази, након извршеног лета и током теоријске обуке.

(ц) Инструктор летења на типу хеликоптера - *TRI(H)*.

1) Права инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)* су ограничена на тип хеликоптера на коме је одржан практичан испит за стицање сертификата инструктора летења на типу (*TRI*). Ако није другачије наведено у подацима за коришћење у складу са *Part 21*, права инструктора летења на типу (*TRI*) могу да се прошире на друге типове ако инструктор летења на типу (*TRI*):

- (i) заврши одговарајући тип техничког дела обуке за инструктора летења на типу (*TRI*) на примењивом типу хеликоптера или уређају за симулирање летења (*FSTD*) који представља тај тип;
- (ii) спроведе најмање два сата практичне обуке на одговарајућем типу, под надзором инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)* који је одговарајуће квалификован;
- (iii) положи одговарајуће делове процене оспособљености у складу са *FCL.935* у циљу приказивања испитивачу инструктора летења (*FIE*) или испитивачу на типу (*TRE*) који је квалификован у складу са Главом К своје способности да подучава пилота до нивоа потребног за стицање овлашћења за летење на типу, укључујући давање инструкција у претполетној фази, након извршеног лета и током теоријске обуке.

2) Пре проширења права инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)* са права за операције са једним пилотом на права за операције са више пилота на истом типу

хеликоптера, ималац мора да спроведе најмање 100 сати на операцијама са више пилота на том типу.

(д) Независно од горенаведених тачака, имаоцима сертификата инструктора летења на типу (*TRI*) којима је овлашћење за летење на типу издато у складу са *FCL.725* (е), проширују се права на тај нови тип ваздухоплова.

### **FCL.915.TRI Инструктор летења на типу (*TRI*) - Предуслови**

Кандидат за сертификат инструктора летења на типу (*TRI*) мора:

(а) да поседује дозволу професионалног пилота (*CPL*), дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) или дозволу транспортног пилота (*ATPL*) на одговарајућој категорији ваздухоплова;

(б) за сертификат инструктора летења на типу авиона са више пилота - *TRI(MPA)*:

- 1) да је остварио 1.500 сати летења у својству пилота на авионима са више пилота;
- 2) да је, у току 12 месеци који претходе датуму подношења захтева, остварио 30 рутних сектора, укључујући полетања и слетања, у својству *PIC* или копилота, на одговарајућем типу авиона, од чега 15 сектора може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који представља тај тип;

(ц) за сертификат инструктора летења на типу авиона са једним пилотом - *TRI(SPA)*:

- 1) да је, у току 12 месеци који претходе датуму подношења захтева, остварио 30 рутних сектора, укључујући полетања и слетања, у својству *PIC* или копилота, на одговарајућем типу авиона, од чега 15 сектора може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који представља тај тип;
- 2) (i) да је остварио 500 сати летења у својству пилота на авионима, укључујући 30 сати у својству *PIC*, на одговарајућем типу авиона; или  
(ii) да поседује или да је поседовао сертификат инструктора летења (*FI*) за вишемоторне авионе са правима *IR(A)*;

(д) за сертификат инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)*:

- 1) за сертификат инструктора летења на типу једномоторног хеликоптера са једним пилотом, да има остварених 250 сати у својству пилота на хеликоптерима;
- 2) за сертификат инструктора летења на типу вишемоторног хеликоптера са једним пилотом, да има остварених 500 сати у својству пилота на хеликоптерима, укључујући 100 сати у својству *PIC* на вишемоторном хеликоптеру са једним пилотом;
- 3) за сертификат инструктора летења на типу хеликоптера са више пилота, да има остварених 1.000 сати летења у својству пилота на хеликоптерима, укључујући:
  - (i) 350 сати на хеликоптерима са више пилота; или
  - (ii) за кандидате који већ имају сертификат инструктора летења на типу вишемоторног хеликоптера са једним пилотом, 100 сати у својству пилота на том типу у операцијама са више пилота;
- 4) Имаоцима сертификата инструктора летења хеликоптером - *FI(H)* се у потпуности признају сати летења у циљу испуњења захтева наведених у тач. 1) и 2) на одговарајућем хеликоптеру са једним пилотом;

(е) за сертификат инструктора летења на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем - *TRI(PL)*:

- 1) да има остварених 1.500 сати летења у својству *PIC* на авионима са више пилота, ваздухопловима са вертикалним узлетањем и хеликоптерима са више пилота;
- 2) да је, у току 12 месеци који претходе подношењу захтева, остварио 30 рутних сектора, укључујући полетања и слетања, у својству *PIC* или копилота, на

одговарајућем типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем, од чега 15 сектора може да буде на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који представља тај тип.

#### **FCL.930.TRI Инструктор летења на типу *TRI* - Обука**

(а) Обука за инструктора летења на типу (*TRI*) мора да обухвати најмање:

- 1) 25 сати подучавања и учења;
- 2) десет сати техника обуке, укључујући унапређење техника обуке, припрему плана лекција и развој вештина инструктора у учионици и на симулатору;
- 3) пет сати практичне обуке на одговарајућем ваздухоплову или симулатору који представља тај ваздухоплов за ваздухоплов са једним пилотом и десет сати за ваздухоплов са више пилота или симулатор који представља тај ваздухоплов.

(б) Кандидатима који су имаоци или су били имаоци сертификата инструктора у потпуности се признаје обука у циљу испуњења захтева из тачке (а) 1).

(ц) Кандидатима за сертификат инструктора летења на типу (*TRI*) који су имаоци сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) за одговарајући тип ваздухоплова у потпуности се признаје обука која се захтева овом тачком за стицање сертификата инструктора летења на типу (*TRI*) који је ограничен на обуку на симулаторима.

#### **FCL.935.TRI Инструктор летења на типу (*TRI*) - Процена оспособљености**

Ако је процена оспособљености инструктора летења на типу (*TRI*) спроведена на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), сертификат инструктора летења на типу (*TRI*) је ограничен на спровођење обуке на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*).

Ограничење се укида након што инструктор летења на типу (*TRI*) положи процену оспособљености на ваздухоплову.

#### **FCL.940.TRI Инструктор летења на типу (*TRI*) - Продужење и обнова**

(а) *Продужење*

1) Авиони. За продужење сертификата инструктора летења на типу авиона - *TRI(A)*, у току периода од 12 месеци који претходе датуму истицања важења сертификата, кандидат мора да испуни један од следећа три услова:

- (i) спроведе један од следећих делова комплетне обуке за овлашћење за летење на типу: симулаторску сесију од најмање три сата или једну вежбу у ваздуху у трајању од најмање једног сата која садржи најмање два полетања и слетања;
- (ii) заврши инструкторску обуку освежења знања за инструкторе летења на типу (*TRI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*);
- (iii) положи процену оспособљености у складу са *FCL.935*.

2) Хеликоптери и ваздухоплови са вертикалним узлетањем. За продужење сертификата инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)* или инструктора летења на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем - *TRI(PL)*, у току периода важења сертификата кандидат мора да испуни два од следећа три услова:

- (i) оствари 50 сати летења спроводећи обуку на сваком типу ваздухоплова за који има права да обучава као инструктор или на уређају за симулирање летења (*FSTD*) који представља те типове, од чега најмање 15 сати мора да буде спроведено у току периода од 12 месеци који претходе датуму истицања сертификата инструктора летења на типу (*TRI*).

У случају инструктора летења на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем - *TRI(PL)*, сате летења из тачке (i) кандидат мора да оствари у својству инструктора летења на типу (*TRI*) или у својству испитивача на типу (*TRE*), инструктора

летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) или испитивача на уређајима за симулирано летење (*SFE*). У случају инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)*, време летења остварено у својству инструктора летења (*FI*), инструктора за инструментално летење (*IRI*), инструктора на тренажеру (*STI*) или као било који тип испитивача, је такође одговарајуће за ову сврху;

(ii) заврши инструкторску обуку освежења знања за инструкторе летења на типу (*TRI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*);

(iii) положи процену оспособљености у складу са *FCL.935*.

3) За свако друго продужење права на основу сертификата инструктора летења на типу (*TRI*), ималац мора да положи процену оспособљености у складу са *FCL.935*.

4) Ако кандидат има сертификат инструктора летења на типу (*TRI*) за више од једног типа ваздухоплова у оквиру исте категорије, процена оспособљености спроведена на једном од ових типова се признаје за продужење сертификата инструктора летења на типу (*TRI*) за остале типове у оквиру исте категорије ваздухоплова.

5) Специфични захтеви за продужење сертификата инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)*. Инструктору летења на типу хеликоптера - *TRI(H)* који је ималац сертификата инструктора летења хеликоптером - *FI(H)* за одговарајући тип у потпуности се признају искуство и обуке у циљу испуњења захтева наведених у тачки (а) изнад. У овом случају, сертификат инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)* важи до датума истицања важења сертификата инструктора летења хеликоптером - *FI(H)*.

#### (б) *Обнова*

1) *Авиони*. Ако је сертификат инструктора летења на типу авиона - *TRI(A)* истекао, кандидат мора да:

(i) у току периода од 12 месеци пре подношења захтева оствари најмање 30 рутних сектора, укључујући полетања и слетања, на одговарајућем типу авиона, од чега највише 15 може да буде на симулатору летења;

(ii) заврши одговарајуће делове обуке за инструктора летења на типу (*TRI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*);

(iii) спроведе, на комплетном курсу за стицање овлашћења за летење на типу, практичну обуку од најмање три сата на одговарајућем типу авиона, под надзором инструктора летења на типу авиона - *TRI(A)*.

2) *Хеликоптери и ваздухоплови са вертикалним узлетањем*. Ако је сертификат инструктора летења на типу хеликоптера - *TRI(H)* или инструктора летења на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем - *TRI(PL)* истекао, кандидат мора, у току периода од 12 месеци пре подношења захтева за обнову, да:

(i) заврши инструкторску обуку освежења знања као инструктор летења на типу (*TRI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*), која мора да обухвати одговарајуће елементе обуке за инструктора летења на типу (*TRI*);

(ii) положи процену оспособљености у складу са *FCL.935* на свим типовима ваздухоплова за које се тражи обнова права инструктора.

## ОДЕЉАК 5

### *Посебни захтеви за инструктора летења на класи - CRI*

#### **FCL.905.CRI Инструктор летења на класи CRI - Права и услови**

(а) Права инструктора летења на класи (*CRI*) су да обучава за:

1) стицање, продужење и обнову овлашћења за летење на класи или типу за авионе са једним пилотом, изузев сложених авиона високих перформанси са једним пилотом, ако кандидат тражи права за операције са једним пилотом;

2) овлашћења за вучу или акробатско летење за категорију авиона, ако инструктор летења на класи (*CRI*) има одговарајуће овлашћење и ако је приказао инструктору летења (*FI*) способност да подучава за то овлашћење у складу са *FCL.905.FI* (и).

3) проширење права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* на другу класу или варијанту авиона.

(б) Права инструктора летења на класи (*CRI*) су ограничена на класу или тип авиона на коме је извршена процена оспособљености. Права инструктора летења на класи (*CRI*) могу да се прошире на друге класе или типове ако инструктор летења на класи (*CRI*) у току последњих 12 месеци, оствари:

1) 15 сати летења у својству *PIC* на одговарајућој класи или типу авиона;

2) један лет са десног седишта под надзором другог инструктора летења на класи (*CRI*) или инструктора летења (*FI*) који је квалификован за ту класу или тип и који се налази на другом пилотском седишту.

(ц) Кандидати за инструктора летења на класи (*CRI*) вишемоторних авиона који су имаоци *CRI* сертификата за једномоторне авионе морају да испуне предуслове за инструктора летења на класи (*CRI*) дефинисане у *FCL.915.CRI* (а) и захтеве из *FCL.930.CRI* (а) 3) и *FCL.935*.

### **FCL.915.CRI Инструктор летења на класи *CRI* - Предуслови**

Кандидат за сертификат инструктора летења на класи (*CRI*) мора да оствари најмање:

(а) за вишемоторне авионе:

1) 500 сати летења у својству пилота на авионима;

2) 30 сати летења у својству *PIC* на одговарајућој класи или типу авиона;

(б) за једномоторне авионе:

1) 300 сати летења у својству пилота на авионима;

2) 30 сати у својству *PIC* на одговарајућој класи или типу авиона.

### **FCL.930.CRI Инструктор летења на класи *CRI* - Обука**

(а) Обука за инструктора летења на класи (*CRI*) мора да обухвати најмање:

1) 25 сати подучавања и учења;

2) десет сати техника обуке, укључујући унапређење техника обуке, припрему плана лекција и развој вештина инструктора у учионици и на симулатору;

3) пет сати практичне обуке на вишемоторним авионима или три сата практичне обуке на једномоторним авионима са инструктором летења (авион) - *FI(A)* квалификованим у складу са *FCL.905.FI* (и).

(б) Кандидатима који су имаоци или су били имаоци сертификата инструктора у потпуности се признаје обука у циљу испуњења захтева наведеног у тачки (а) 1).

### **FCL.940.CRI Инструктор летења на класи *CRI* - Продужење и обнова**

(а) За продужење сертификата инструктора летења на класи (*CRI*), кандидат мора, у току периода од 12 месеци који претходи датуму истицања сертификата инструктора летења на класи (*CRI*), да:

1) спроведе најмање десет сати практичне обуке у својству инструктора летења на класи (*CRI*). Ако кандидат има права инструктора летења на класи (*CRI*) за једномоторне и вишемоторне авионе, десет сати практичне обуке мора да буде једнако подељено на једномоторне и вишемоторне авионе; или

2) заврши обуку освежења знања као инструктор летења на класи (*CRI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*); или

3) положи процену оспособљености у складу са *FCL.935* за вишемоторне или једномоторне авионе, у зависности од тога шта је одговарајуће.

(б) За свако друго продужење сертификата инструктора летења на класи (*CRI*), ималац мора да испуни услов наведен у тачки (а) 3).

(ц) Обнова. Ако је сертификат инструктора летења на класи (*CRI*) истекао, кандидат мора, у току периода од 12 месеци који претходи обнови, да:

- 1) заврши обуку освежења знања као инструктор летења на класи (*CRI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*);
- 2) положи процену оспособљености у складу са *FCL.935*.

## ОДЕЉАК 6

### *Посебни захтеви за инструктора за инструментално летење - IRI*

#### **FCL.905.IRI Инструктор за инструментално летење IRI - Права и услови**

(а) Права инструктора за инструментално летење (*IRI*) су да обучава за стицање, продужење и обнову овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*) или овлашћења за инструментално летење (*IR*) на одговарајућој категорији ваздухоплова.

(б) Специфични захтеви за обуку за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*). Да би подучавао у основној фази обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*), инструктор за инструментално летење (авион) - *IRI(A)* мора:

- 1) да је ималац овлашћења за инструментално летење (*IR*) за вишемоторне авионе;
- 2) да је остварио најмање 1.500 сати летења у операцијама са више посада;
- 3) У случају да је инструктор за инструментално летење (*IRI*) већ квалификован за подучавање на *ATP(A)* или *CPL(A)/IR* интегрисаној обуци, захтев из тачке (б) 2) може да буде замењен завршеном обуком предвиђеном у *FCL.905.FI* (j) 3).

#### **FCL.915.IRI Инструктор за инструментално летење IRI - Предуслови**

Кандидат за сертификат инструктора за инструментално летење (*IRI*) мора:

(а) за инструктора за инструментално летење авионом - *IRI(A)*:

- 1) да је остварио најмање 800 сати летења по правилима инструменталног летења (*IFR*), од чега најмање 400 сати на авионима;
- 2) у случају кандидата за инструктора за инструментално летење - *IRI(A)* на вишемоторним авионима, да испуњава услове наведене у *FCL.915.CRI* (а), *FCL.930.CRI* и *FCL.935*;

(б) за инструктора за инструментално летење хеликоптером - *IRI(H)*:

- 1) да је остварио најмање 500 сати летења по правилима инструменталног летења (*IFR*), од чега најмање 400 сати инструменталног летења на хеликоптерима;
- 2) у случају кандидата за инструктора за инструментално летење - *IRI(H)* на хеликоптеру са више пилота, да испуњава услове наведене у *FCL.905.FI* (г) 3) (ii);

(ц) за инструктора за инструментално летење - *IRI(As)*, да је остварио најмање 300 сати летења по правилима инструменталног летења (*IFR*), од чега најмање 100 сати инструменталног летења на ваздушним бродовима.

#### **FCL.930.IRI Инструктор за инструментално летење IRI - Обука**

(а) Обука инструктора за инструментално летење (*IRI*) мора да обухвати најмање:

- 1) 25 сати подучавања и учења;
- 2) десет сати техника обуке, укључујући унапређење техника обуке, припрему плана лекција и развој вештина инструктора у учионици и на симулатору;
- 3) (i) за инструктора за инструментално летење авионом - *IRI(A)*, најмање десет сати летења на обуци на авионима, *FFS*, *FTD 2/3* или *FPNT II*. У случају кандидата који имају сертификат инструктора летења авионом - *FI(A)*, број сати се смањује на пет;

(ii) за инструктора за инструментално летење хеликоптером - *IRI(H)*, најмање десет сати летења на обуци на хеликоптерима, *FFS, FTD 2/3* или *FPNT II/III*;

(iii) за инструктора за инструментално летење ваздушним бродом - *IRI(As)*, најмање десет сати летења на обуци на ваздушним бродовима, *FFS, FTD 2/3* или *FPNT II*.

(б) Практичну обуку мора да спроведе инструктор летења (*FI*) који је квалификован у складу са *FCL.905.FI* (и).

(ц) Кандидатима који су имаоци или су били имаоци сертификата инструктора у потпуности се признаје обука у циљу испуњења захтева наведеног у (а) 1).

#### **FCL.940.IRI Инструктор за инструментално летење *IRI* - Продужење и обнова**

За продужење и обнову сертификата инструктора за инструментално летење (*IRI*), ималац мора да испуни захтеве за продужење и обнову сертификата инструктора летења (*FI*), у складу са *FCL.940.FI*.

### ОДЕЉАК 7

#### ***Посебни захтеви за инструктора летења на уређају за симулирано летење - SFI***

#### **FCL.905.SFI Инструктор летења на уређају за симулирано летење *SFI* - Права и услови**

Права инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) су да спроводи обуку на симулатору у оквиру одговарајуће категорије ваздухоплова за:

(а) стицање, продужење и обнову овлашћења за инструментално летење (*IR*), ако је ималац или је био ималац овлашћења за инструментално летење (*IR*) за одговарајућу категорију ваздухоплова и ако је завршио обуку инструктора за инструментално летење (*IRI*);

(б) за инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) за авионе са једним пилотом:

1) стицање, продужење и обнову овлашћења за летење на типу сложених авиона високих перформанси са једним пилотом, када кандидат тражи права за операције са једним пилотом.

Права инструктора летења на уређају за симулирано летење за авионе са једним пилотом - *SFI(SPA)* могу да се прошире на практичну обуку за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом у операцијама са више пилота, ако кандидат:

(i) има сертификат инструктора за сарадњу вишечлане посаде (*MCCI*); или  
(ii) је ималац или је био ималац сертификата инструктора летења на типу (*TRI*) за авионе са више пилота;

2) под условом да су права инструктора летења на уређају за симулирано летење за авионе са једним пилотом - *SFI(SPA)* проширена на операције са више пилота у складу са 1):

(i) сарадњу вишечлане посаде (*MCC*);  
(ii) основну фазу обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*);

(ц) за инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) за авионе са више пилота:

1) стицање, продужење и обнову овлашћења за летење на типу за:

(i) авионе са више пилота;  
(ii) сложене авионе високих перформанси са једним пилотом, када кандидат тражи права за операције са више пилота;

2) сарадњу вишечлане посаде (*MCC*);



3) основну, средњу и напредну фазу обуке за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*), под условом да је, за основну фазу, ималац или је био ималац сертификата инструктора летења авионом - *FI(A)* или инструктора за инструментално летење авионом - *IRI(A)*;

(д) за инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) за хеликоптере:

1) стицање, продужење и обнову овлашћења за летење на типу хеликоптера;

2) обука сарадње вишечлане посаде (*MCC*) када инструктор летења на симулатору (*SFI*) има права да спроводи обуку за хеликоптере са више пилота.

#### **FCL.910.SFI Инструктор летења на уређају за симулирано летење *SFI* - Ограничена права**

Права инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) су ограничена на тренажер летења (*FTD 2/3*) или уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) типа ваздухоплова на коме је спроведена обука инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*).

Права могу да буду проширена на друге уређаје за симулирање летења (*FSTD*) који представљају остале типове исте категорије ваздухоплова након што ималац:

(а) успешно заврши симулаторски део одговарајуће обуке за овлашћење за летење на типу;

(б) спроведе, на комплетном курсу за стицање овлашћења за летење на типу, практичну обуку од најмање три сата, обављајући послове инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) на одговарајућем типу под надзором испитивача на типу (*TRE*) који је квалификован у ову сврху и који се уверио у оспособљеност кандидата.

#### **FCL.915.SFI Инструктор летења на уређају за симулирано летење *SFI* - Предуслови**

Кандидат за стицање сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) мора:

(а) да поседује или да је поседовао дозволу професионалног пилота (*CPL*), дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) или дозволу транспортног пилота (*ATPL*) за одговарајућу категорију ваздухоплова;

(б) да положи, у току периода од 12 месеци који претходе подношењу захтева, проверу стручности за стицање овлашћења за специфични тип ваздухоплова на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који представља одговарајући тип;

(ц) за инструктора летења на уређају за симулирано летење *SFI(A)* за авионе са више пилота или инструктора летења на уређају за симулирано летење *SFI(PL)* за ваздухоплове са вертикалним узлетањем:

1) да има најмање 1.500 сати летења у својству пилота на авионима са више пилота или авионима са вертикалним узлетањем, у зависности шта је примењиво;

2) да је, у току периода од 12 месеци који претходе подношењу захтева, као пилот или посматрач, остварио најмање:

(i) три рутна сектора у пилотској кабини одговарајућег типа ваздухоплова; или

(ii) две линијске сесије на симулатору у оквиру практичне обуке које је спровела квалификована посада у пилотској кабини одговарајућег типа ваздухоплова. Ове сесије на симулатору морају да обухвате два лета у трајању од најмање два сата за сваки појединачни лет између два различита аеродрома, пратеће претполетно планирање и анализу лета;

(д) за инструктора летења на уређају за симулирано летење (авион) - *SFI(A)* за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом:

1) да је остварио најмање 500 сати летења у својству *PIC* на авионима са једним пилотом;

- 2) да је ималац или је био ималац овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* за вишемоторне авионе;
  - 3) да испуни захтеве наведене у тачки (ц) 2);
- (е) за инструктора летења на уређају за симулирано летење (хеликоптер) - *SFI(H)*:
- 1) да је, у току периода од 12 месеци који претходе подношењу захтева, као пилот или посматрач, остварио најмање један сат практичне обуке у пилотској кабини одговарајућег типа;
  - 2) за хеликоптере са више пилота, да је остварио најмање 1.000 сати летења као пилот на хеликоптерима, укључујући најмање 350 сати као пилот на хеликоптерима са више пилота;
  - 3) за вишемоторне хеликоптере са једним пилотом, да је остварио 500 сати као пилот на хеликоптерима, укључујући 100 сати у својству *PIC* на вишемоторним хеликоптерима са једним пилотом;
  - 4) за једномоторне хеликоптере са једним пилотом, да је остварио 250 сати као пилот на хеликоптерима.

### **FCL.930.SFI Инструктор летења на уређају за симулирано летење *SFI* - Обука**

(а) Обука за сертификат инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) мора да обухвати:

- 1) симулаторски део (*FSTD*) обуке у оквиру одговарајуће обуке за овлашћење за летење на типу;
- 2) садржај обуке за инструктора летења на типу (*TRI*).

(б) Кандидату за сертификат инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) који је ималац сертификата инструктора летења на типу (*TRI*) за одговарајући тип у потпуности се признаје обука у циљу испуњења захтева наведених у овој тачки.

### **FCL.940.SFI Инструктор летења на уређају за симулирано летење *SFI* - Продужење и обнова**

(а) Продужење. За продужење сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*), у току периода важења сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*), кандидат мора да испуни два од следећа три услова:

- 1) спроведе 50 сати као инструктор или испитивач на уређају за симулирање летења (*FSTD*), од чега најмање 15 сати мора да оствари у току 12 месеци који претходе датуму истицања важења сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*);
- 2) заврши инструкторску обуку освежења знања за инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*);
- 3) положи релевантне делове процене оспособљености у складу са *FCL.935*.

(б) Осим захтева из тачке (а), кандидат мора да, на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који представља типове на којима има право да спроводи обуку, положи провере стручности за стицање овлашћења за специфичне типове ваздухоплова.

(ц) За најмање свако друго продужење сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*), ималац мора да испуни услов наведен у тачки (а) 3).

(д) Обнова. Ако је сертификат инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) истекао, током периода од 12 месеци који претходе обнови кандидат мора да:

- 1) заврши симулаторски део у оквиру обуке за инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*);
- 2) испуни захтеве наведене у тач. (а) 2) и 3).

## ОДЕЉАК 8

### *Посебни захтеви за инструктора за сарадњу вишечлане посаде - МССИ*

#### **FCL.905.МССИ Инструктор за сарадњу вишечлане посаде МССИ - Права и услови**

(а) Права инструктора за сарадњу вишечлане посаде (МССИ) су да спроводи практичну обуку током:

- 1) практичног дела обуке за сарадњу вишечлане посаде (МСС), ако та обука није комбинована са обуком за овлашћење за летење на типу;
- 2) у случају инструктора за сарадњу вишечлане посаде на авиону - *МССИ(А)*, основне фазе *МРЛ* интегрисане обуке, под условом да је ималац или је био ималац сертификата инструктора летења авионом - *FI(А)* или инструктора за инструментално летење авионом - *IRI(А)*.

#### **FCL.910.МССИ Инструктор за сарадњу вишечлане посаде МССИ - Ограничена права**

Права имаоца сертификата инструктора за сарадњу вишечлане посаде (МССИ) су ограничена на уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III MCC*), тренажер летења (*FTD 2/3*) или уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) на коме је спроведена обука за инструктора за сарадњу вишечлане посаде (МССИ).

Права могу да буду проширена на друге уређаје за симулирање летења (*FSTD*) који представљају остале типове ваздухоплова, ако ималац заврши практичну обуку за инструктора за сарадњу вишечлане посаде (МССИ) на том типу уређаја за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III MCC*), тренажера летења (*FTD 2/3*) или уређаја за потпуно симулирање летења (*FFS*).

#### **FCL.915.МССИ Инструктор за сарадњу вишечлане посаде МССИ - Предуслови**

Кандидат за сертификат инструктора за сарадњу вишечлане посаде (МССИ) мора:

- (а) да поседује или да је поседовао дозволу професионалног пилота (*CPL*), дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*) или дозволу транспортног пилота за одговарајућу категорију ваздухоплова;
- (б) да оствари најмање:
  - 1) за авионе, ваздушне бродове и ваздухоплове са вертикалним узлетањем, 1.500 сати летачког искуства као пилот у операцијама са више пилота;
  - 2) за хеликоптере, 1.000 сати летачког искуства као пилот у операцијама са вишечланом посадом, од чега најмање 350 сати на хеликоптерима са више пилота.

#### **FCL.930.МССИ Инструктор за сарадњу вишечлане посаде МССИ - Обука**

(а) Обука за инструктора за сарадњу вишечлане посаде (МССИ) мора да обухвати најмање:

- 1) 25 сати обуке из подучавања и учења;
- 2) технике обуке која се односи на тип уређаја за симулирање летења (*FSTD*) на коме кандидат жели да подучава;
- 3) три сата практичне обуке, која може да буде практична обука или обука сарадње вишечлане посаде (МСС) на одговарајућем уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III MCC*), тренажеру летења (*FTD 2/3*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), под надзором инструктора летења на типу (*TRI*), инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) или инструктора за сарадњу вишечлане посаде (МССИ) којег је у ту сврху одредила одобрена организација за обуку (*ATO*). Овај налет под надзором мора да обухвати процену оспособљености кандидата, као што је прописано у *FCL.920*.

(б) Кандидатима који су имаоци или су били имаоци сертификата инструктора летења (*FI*), инструктора летења на типу (*TRI*), инструктора летења на класи (*CRI*), инструктора за инструментално летење (*IRI*) или инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) у потпуности се признаје обука за испуњење захтева наведеног у (а) 1).

#### **FCL.940.MCCI Инструктор за сарадњу вишечлане посаде MCCI - Продужење и обнова**

(а) За продужење сертификата инструктора за сарадњу вишечлане посаде (*MCCI*) кандидат мора да испуни захтеве наведене у *FCL.930.MCCI* (а) 3) на одговарајућем типу уређаја за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*), тренажеру летења (*FTD 2/3*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) у току последњих 12 месеци периода важења сертификата инструктора за сарадњу вишечлане посаде (*MCCI*).

(б) Обнова. Ако је сертификат инструктора за сарадњу вишечлане посаде (*MCCI*) истекао, кандидат мора да испуни захтеве наведене у *FCL.930.MCCI* (а) 2) и 3) на одговарајућем типу уређаја за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III MCC*), тренажеру летења (*FTD 2/3*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*).

### ОДЕЉАК 9

#### **Посебни захтеви за инструктора на тренажеру - STI**

#### **FCL.905.STI Инструктор на тренажеру STI - Права и услови**

(а) Права инструктора на тренажеру (*STI*) су да врши практичну обуку на симулаторима за одговарајућу категорију ваздухоплова за:

1) стицање дозволе;

2) стицање, продужење и обнову овлашћења за инструментално летење (*IR*) и овлашћења за летење на класи или типу авиона са једним пилотом, осим за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом.

(б) Додатна права инструктора на тренажеру (авион) - *STI(A)*. Права инструктора на тренажеру (авион) - *STI(A)* обухватају практичну обуку на симулаторима током основне практичне обуке *MPL* интегрисаног курса.

#### **FCL.910.STI Инструктор на тренажеру STI - Ограничена права**

Права имаоца сертификата инструктора на тренажеру (*STI*) су ограничена на уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*), тренажер летења (*FTD 2/3*) или уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) на коме је спроведена обука за инструктора на тренажеру (*STI*).

Права могу да буду проширена на друге уређаје за симулирање летења (*FSTD*) који представљају остале типове ваздухоплова ако имацац:

(а) заврши на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) садржај обуке за инструктора летења на типу (*TRI*) на одговарајућем типу;

(б) положи проверу стручности за овлашћење за летење на типу специфичног ваздухоплова на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) одговарајућег типа у току периода од 12 месеци који претходе подношењу захтева;

(ц) у току обуке за стицање овлашћења за летење на типу, спроведе најмање једну сесију на уређају за симулирање летења (*FSTD*) која се односи на дужности инструктора на тренажеру (*STI*) у трајању од најмање три сата на одговарајућем типу ваздухоплова, под надзором испитивача инструктора летења (*FIE*).

#### **FCL.915.STI Инструктор на тренажеру STI - Предуслови**

Кандидат за сертификат инструктора на тренажеру (*STI*) мора да:

(а) поседује или да је, у периоду од три године пре подношења захтева, поседовао пилотску дозволу и права инструктора која одговарају обукама које намерава да спроводи;

(б) положи одговарајућу проверу стручности на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*) за овлашћење за летење на класи или типу, у периоду од 12 месеци који претходе подношењу захтева.

Кандидат за инструктора на тренажеру (авион) - *STI(A)* који жели да спроводи обуку само на уређају за основну обуку инструменталног летења (*BITD*) мора да заврши само вежбе које одговарају практичном испиту за стицање дозволе приватног пилота авиона - *PPL(A)*;

(ц) за инструктора на тренажеру (хеликоптер) - *STI(H)*, оствари најмање један сат налета као посматрач у пилотској кабини одговарајућег типа хеликоптера, у периоду од 12 месеци који претходе подношењу захтева.

### **FCL.930.STI Инструктор на тренажеру *STI* - Обука**

(а) Обука за инструктора на тренажеру (*STI*) мора да обухвати најмање три сата практичне обуке који се односе на дужности инструктора на тренажеру (*STI*) на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажеру летења (*FTD 2/3*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*), под надзором испитивача инструктора летења (*FIE*). Овај број сати мора да обухвати процену оспособљености кандидата како је прописано у *FCL.920*.

Кандидат за инструктора на тренажеру (авион) - *STI(A)* који жели да спроводи обуку само на уређају за основну обуку инструменталног летења (*BITD*) мора да заврши практичну обуку на уређају за основну обуку инструменталног летења (*BITD*).

(б) За кандидате за инструктора на тренажеру (хеликоптер) - *STI(H)*, обука мора да обухвати и садржај одговарајуће обуке за инструктора летења на типу (*TRI*) на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*).

### **FCL.940.STI Инструктор на тренажеру *STI* - Продужење и обнова**

(а) Продужење. За продужење сертификата инструктора на тренажеру (*STI*), у току периода од 12 последњих месеци важења сертификата инструктора на тренажеру (*STI*), кандидат мора да:

1) спроведе најмање три сата практичне обуке на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*) или уређају за основну обуку инструменталног летења (*BITD*), као део комплетне обуке за дозволу професионалног пилота (*CPL*), овлашћење за инструментално летење (*IR*), дозволу приватног пилота (*PPL*) или обуке за овлашћење за летење на класи или типу;

2) положи одговарајуће делове провере стручности у складу са Додатком 9 овог анекса за одговарајућу класу или тип ваздухоплова, на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажеру летења (*FTD 2/3*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*) на којима се практична обука спроводи рутински.

За инструктора на тренажеру - авион *STI(A)* који спроводи обуку само на уређају за основну обуку инструменталног летења (*BITD*), провера стручности мора да обухвати само вежбе које одговарају практичном испиту за стицање дозволе приватног пилота авиона - *PPL(A)*.

(б) Обнова. Ако је сертификат инструктора на тренажеру (*STI*) истекао, кандидат мора да:

1) заврши обуку освежења знања као инструктор на тренажеру (*STI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*);

2) положи одговарајуће делове провере стручности у складу са Додатком 9 овог анекса за одговарајућу класу или тип ваздухоплова, на уређају за потпуно симулирање летења

(FFS), тренажеру летења (FTD 2/3) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (FNPT II/III) на којима се практична обука спроводи рутински.

За инструктора на тренажеру (авион) - *STI(A)* који подучава само на уређају за основну обуку инструменталног летења (*BITD*), провера стручности мора да обухвати само вежбе које одговарају практичном испиту за стицање дозволе приватног пилота авиона - *PPL(A)*;

3) спроведе, у оквиру комплетне обуке за дозволу професионалног пилота (*CPL*), овлашћење за инструментално летење (*IR*), дозволу приватног пилота (*PPL*) или обуке за овлашћење за летење на класи или типу, најмање три сата практичне обуке под надзором инструктора летења (*FI*), инструктора летења на класи авиона (*CRI(A)*), инструктора за инструментално летење (*IRI*) или инструктора летења на типу хеликоптера (*TRI(H)*) којег је у ту сврху одредила одобрена организација за обуку (*ATO*). Најмање један сат практичне обуке мора да буде под надзором испитивача инструктора летења авионом - *FIE(A)*.

## ОДЕЉАК 10

### *Посебни захтеви за инструктора за летење у планинским пределима - MI*

#### **FCL.905.MI Инструктор за летење у планинским пределима MI - Права и услови**

Права инструктора за летење у планинским пределима (*MI*) су да спроводи практичну обуку за стицање овлашћења за летење у планинским пределима.

#### **FCL.915.MI Инструктор за летење у планинским пределима MI - Предуслови**

Кандидат за сертификат инструктора за летење у планинским пределима (*MI*) мора да:

- (а) има сертификат инструктора летења (*FI*), инструктора летења на класи (*CRI*) или инструктора летења на типу (*TRI*), са правом на операције на авионима са једним пилотом;
- (б) има овлашћење за летење у планинским пределима.

#### **FCL.930.MI Инструктор за летење у планинским пределима MI - Обука**

(а) Обука за инструктора за летење у планинским пределима (*MI*) мора да обухвати процену оспособљености кандидата како је прописано у *FCL.920*.

(б) Пре почетка обуке, кандидати морају да положи проверу у лету пре почетка обуке са инструктором за летење у планинским пределима (*MI*) који је ималац сертификата инструктора летења (*FI*) у циљу процене њиховог искуства и способности да успешно заврше обуку.

#### **FCL.940.MI Рок важења сертификата инструктора за летење у планинским пределима (MI)**

Сертификат инструктора за летење у планинским пределима (*MI*) је важећи колико и сертификат инструктора летења (*FI*), инструктора летења на класи (*CRI*) или инструктора летења на типу (*TRI*).

## ОДЕЉАК 11

### *Посебни захтеви за инструктора за овлашћење за пробне летове - FTI*

#### **FCL.905.FTI Инструктор за овлашћење за пробне летове (FTI) - Права и услови**

(а) Права инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) су да, у оквиру одговарајуће категорије ваздухоплова, спроводи обуку за:

- 1) стицање овлашћења за пробне летове категорије 1 или 2, под условом да поседује овлашћење за пробне летове за одговарајућу категорију;
- 2) стицање сертификата инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*), у оквиру одговарајуће категорије овлашћења за пробне летове, под условом да инструктор има најмање две године искуства у спровођењу обуке за стицање овлашћења за пробне летове.

(б) Права инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) са овлашћењем за пробне летове категорије 1 обухватају спровођење обуке која се односи и на пробне летове категорије 2.

#### **FCL.915.FTI Инструктор за овлашћење за пробне летове (*FTI*) - Предуслови**

Кандидат за сертификат инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) мора да:

- (а) поседује овлашћење за пробне летове које је издато у складу са *FCL.820*;
- (б) је остварио најмање 200 сати летења у оквиру пробних летова категорије 1 или 2.

#### **FCL.930.FTI Инструктор за овлашћење за пробне летове (*FTI*) - Обука**

(а) Обука за инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) мора да обухвати најмање:

- 1) 25 сати подучавања и учења;
- 2) десет сати техника обуке, укључујући унапређење техника обуке, припрему плана лекција и развој вештина инструктора у учионици и на симулатору;
- 3) пет сати практичне обуке под надзором инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) који је квалификован у складу са *FCL.905.FTI* (б). Овај број сати мора да обухвати процену оспособљености кандидата како је прописано у *FCL.920*.

(б) Признавање:

- 1) Кандидатима који су имаоци или су били имаоци сертификата инструктора у потпуности се признаје обука у циљу испуњења захтева наведеног у тачки (а) 1).
- 2) Кандидатима који су имаоци или су били имаоци сертификата инструктора летења (*FI*) или инструктора летења на типу (*TRI*) на одговарајућој категорији ваздухоплова у потпуности се признаје обука у циљу испуњења захтева наведеног у тачки (а) 2).

#### **FCL.940.FTI Инструктор за овлашћење за пробне летове (*FTI*) - Продужење и обнова**

(а) Продужење. За продужење сертификата инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) кандидат мора да у току периода важења сертификата инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) испуни један од следећих услова:

1) оствари најмање:

- (i) 50 сати летења у оквиру пробних летова, од чега најмање 15 сати у току периода од 12 месеци који претходе датуму истицања сертификата инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*);
- (ii) пет сати летења у оквиру пробних летова на практичној обуци у току периода од 12 месеци који претходе датуму истицања сертификата инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*); или

2) заврши обуку освежења знања као инструктор за овлашћење за пробне летове (*FTI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*). Обука освежења знања мора да се заснива на елементу практичне обуке инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*), у складу са *FCL.930.FTI* (а) 3) и да обухвати најмање један лет на обуци под надзором инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) који је квалификован у складу са *FCL.905.FTI* (б).

(б) Обнова. Ако је сертификат инструктора за овлашћење за пробне летове (*FTI*) истекао, кандидат мора да заврши обуку освежења знања као инструктор за овлашћење за пробне летове (*FTI*) у одобреној организацији за обуку (*ATO*). Обука освежења знања мора да буде најмање у складу са одредбом *FCL.930.FTI* (а) 3).

## ГЛАВА К

### ИСПИТИВАЧИ

#### ОДЕЉАК 1

#### *Заједнички захтеви*

#### **FCL.1000 Сертификати испитивача**

(а) Опште. Имаоци сертификата испитивача морају да:

- 1) имају дозволу, овлашћење или сертификат еквивалентан оном за који су овлашћени да спроводе практичне испите, провере стручности или процене оспособљености и за које имају право да обучавају;
- 2) буду квалификовани да лете у својству *PIС* током практичних испита или провера стручности када се спроводе на ваздухоплову.

(б) Посебни услови:

- 1) У случају увођења новог типа ваздухоплова у држави чланици или флоти оператера, ако усаглашеност са захтевима дефинисаним у овој глави није могућа, надлежни орган може да изда посебан сертификат који имаоцу даје право за спровођење практичних испита и провера стручности. Овакав сертификат је ограничен на практичне испите и провере стручности који су потребни ради увођења у експлоатацију новог типа ваздухоплова и ни у ком случају не може да важи дуже од једне године.
- 2) Имаоци сертификата издатих у складу са тачком (б) 1) који желе да аплицирају за сертификат испитивача морају да испуне предуслове и захтеве за продужење утврђене за ту категорију испитивача.

(ц) Практични испити и провере стручности изван територија држава чланица:

1) Независно од тачке (а), у случају практичних испита и провера стручности у одобреној организацији за обуку (*АТО*) изван територија држава чланица, надлежни орган државе чланице може да изда сертификат испитивача кандидату који има пилотску дозволу коју је издала трећа држава у складу са Анексом 1 Чикашке конвенција, под условом да кандидат:

- (i) има најмање дозволу, овлашћење или сертификат који је еквивалентан оном за који је овлашћен да спроводи практичне испите, провере стручности или процене оспособљености и, у сваком случају, најмање дозволу професионалног пилота (*CPL*);
- (ii) испуњава услове наведене у овој глави за издавање релевантног сертификата испитивача;
- (iii) демонстрира надлежном органу одговарајући ниво познавања правила Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја (*EASA*) како би могао да користи права из сертификата испитивача у складу са овим анексом.

2) Сертификат на који се односи подтачка 1) је ограничен на практичне испите и провере стручности:

- (i) изван територија држава чланица;
- (ii) на пилоте који имају потребан ниво знања језика на којем се испит/провера обавља.

#### **FCL.1005 Ограничење права у случају сукоба интереса**

Испитивачи не могу да спроводе:

- (а) практичне испите или процене оспособљености кандидата за издавање дозвола, овлашћења или сертификата:



- 1) којима су спроводили више од 25 % захтеване практичне обуке за стицање дозволе, овлашћења или сертификата за који се практичан испит или процена оспособљености спроводи; или
  - 2) када су одговорни за давање препоруке за полагање практичног испита, у складу са *FCL.030* (б);
- (б) практичне испите, провере стручности или процене оспособљености увек кад осећају да њихова објективност може да буде доведена у питање.

#### **FCL.1010 Предуслови за испитиваче**

Кандидати за сертификат испитивача морају да покажу:

- (а) одговарајуће знање, биографију и искуство које је релевантно за права која се стичу на основу сертификата испитивача;
- (б) да у току претходне три године нису били субјект било каквих санкција, укључујући суспензију, ограничење или стављање ван снаге њихових дозвола, овлашћења или сертификата издатих у складу са овим анексом, а због неусаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење.

#### **FCL.1015 Стандардизација испитивача**

(а) Кандидат за сертификат испитивача мора да похађа курс стандардизације који спроводи надлежни орган или који спроводи одобрена организација за обуку (*ATO*) по одобрењу надлежног органа. Кандидат за сертификат испитивача за једрилице или балоне може да похађа курс стандардизације који спроводи декларисана организација за обуку (*DTO*) по одобрењу надлежног органа.

(б) Курс стандардизације мора да обухвати теоријску и практичну обуку и најмање:

- 1) спровођење два практична испита, провере стручности или процене оспособљености за дозволе, овлашћења или сертификате за које кандидат тражи право да их спроводи;
- 2) упутства о примењивим захтевима из овога анекса и одговарајућег прописа којим се уређује обављање јавног авио-превоза, спровођењу практичних испита, провера стручности и процена оспособљености, као и њиховој документацији и извештавању;
- 3) информације о националним административним процедурама, захтевима за заштиту података о личности, обавезама, осигурању од незгоде и накнадама;
- 4) упутства о потреби упознавања и примене елемената из подтачке 3) приликом спровођења практичног испита, провере стручности или процене оспособљености кандидата када надлежни орган није онај који је издао сертификат испитивача;
- 5) инструкције за приступ националним процедурама и захтевима других надлежних органа уколико је то потребно;

(ц) Имаоци сертификата испитивача не могу да спроводе практичне испите, провере стручности или процене оспособљености кандидата чији надлежни орган није онај који им је издао сертификат испитивача, осим када су упознати са последњим доступним информацијама које садрже релевантне националне процедуре надлежног органа кандидата.

#### **FCL.1020 Процена оспособљености испитивача**

Кандидати за сертификат испитивача морају да своју оспособљеност демонстрирају инспектору надлежног органа или старијем испитивачу којег је за то посебно овластио надлежни орган који је одговоран за сертификат испитивача, кроз спровођење практичног испита, провере стручности или процене оспособљености у својству испитивача за права за која тражи сертификат, укључујући договор пре испита, спровођење практичног испита, провере стручности или процене оспособљености, процену лица са којим је спровео тест, проверу или процену, као и анализу лета и попуњавање документације.

### **FCL.1025 Важење, продужење и обнова сертификата испитивача**

(а) Важење. Сертификат испитивача важи три године.

(б) Продужење важења. Важење сертификата испитивача се продужава ако је ималац сертификата, у току периода важења сертификата:

1) спровео најмање два практична испита, провере стручности или процене оспособљености сваке године;

2) похађао, током последње године важења сертификата, семинар освежења знања за испитиваче који је спровео надлежни орган или који је спровела одобрена организација за обуку (*ATO*) по одобрењу надлежног органа. Испитивач који поседује сертификат за једрилице или балоне може да похађа, током последње године важења сертификата, семинар освежења знања за испитиваче који спроводи декларисана организација за обуку (*DTO*) по одобрењу надлежног органа.

3) Један од практичних испита или проверу стручности спроведену током последње године важења сертификата у складу са тачком 1) мора да процени инспектор надлежног органа или старији испитивач којег је посебно за то овластио надлежни орган одговоран за сертификат испитивача.

4) Када кандидат који продужава важење сертификата испитивача има права за више од једне категорије испитивача, комбиновано продужење свих права може да буде остварено ако кандидат испуни услове наведене у тач. (б) 1) и 2) и *FCL.1020* за једну од категорија сертификата испитивача које има, уз сагласност надлежног органа.

(ц) Обнова. Ако је истекао рок важења сертификата испитивача, кандидати морају да испуне услове наведене у (б) 2) и *FCL.1020* пре него што наставе са извршавањем својих права из сертификата испитивача.

(д) Продужење важења или обнова сертификата испитивача може да буде извршено, само ако кандидат демонстрира континуирано испуњавање услова наведених у *FCL.1010* и *FCL.1030*.

### **FCL.1030 Спровођење практичних испита, провера стручности и процена оспособљености**

(а) Приликом спровођења практичних испита, провера стручности и процена оспособљености, испитивачи морају да:

1) обезбеде да се комуникација са кандидатом може успоставити без језичких препрека;

2) провере да кандидат испуњава све услове по питању квалификација, обуке и искуства прописаних овим анексом у вези издавања, продужења важења или обнове дозволе, овлашћења или сертификата, за које се практичан испит, провера стручности или процена оспособљености спроводе;

3) упознају кандидата са последицама пружања непотпуних, нетачних или лажних података о њиховој обуци и летачком искуству.

(б) Након завршетка практичног испита или провере стручности, испитивач мора да:

1) обавести кандидата о резултату испита/провере. У случају да кандидат не положи или делимично положи испит/проверу, испитивач мора да обавести кандидата да не може да извршава права из овлашћења све док не положи испит/проверу у потпуности. Испитивач мора детаљно да упозна кандидата о евентуалним захтевима за додатном обуком, као и о његовом праву на жалбу;

2) у случају када кандидат положи проверу стручности и процену оспособљености за продужење важења или обнову, унесе у дозволу или сертификат кандидата нови датум важења, ако га је за то посебно овластио надлежни орган одговоран за дозволу кандидата;

3) да кандидату потписани извештај са практичног испита или провере стручности и што пре достави копије извештаја надлежном органу одговорном за дозволу кандидата и надлежном органу која је издала за сертификат испитивача. Извештај мора да садржи:

- (i) изјаву да је испитивач од кандидата добио информације о његовом искуству и обуци и да сматра да наведено искуство и обука испуњавају услове овог анекса;
  - (ii) потврду да су сви потребни маневри и вежбе спроведени, као и информације о усменој теоријској провери знања, када је примењиво. Ако нека секција није положена, испитивач мора да напише разлоге такве оцене;
  - (iii) резултат теста, провере или процене оспособљености;
  - (iv) изјаву да је испитивач упознат и да је применио националне процедуре и захтеве надлежног органа кандидата, ако надлежни орган одговоран за дозволу кандидата није онај који је издао сертификат испитивачу;
  - (v) копију сертификата испитивача која садржи обим права испитивача у погледу спровођења практичних испита, провера стручности или процена оспособљености кандидата за које надлежни орган није онај који је издао сертификат испитивачу.
- (ц) Испитивачи морају да чувају пет година евиденцију са детаљима спроведених практичних испита, провера стручности и процена оспособљености и њиховим резултатима.
- (д) По захтеву надлежног органа одговорног за сертификат испитивача или надлежног органа одговорног за дозволу кандидата, испитивачи морају да доставе сву евиденцију, извештаје и све остале информације које су захтеване у оквиру надзорних активности.

## ОДЕЉАК 2

### *Посебни захтеви за испитиваче у лету - FE*

#### **FCL.1005.FE Испитивач у лету - Права и услови**

- (а) Испитивач у лету (авион) - *FE(A)*. Права испитивача у лету (*FE*) за авионе су да спроводи:
- 1) практичне испите за стицање дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) и практичне испите и провере стручности за припадајућа овлашћења за класу и тип авиона са једним пилотом, осим за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом, под условом да испитивач има најмање 1.000 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - *TMG*, укључујући најмање 250 сати летења у својству инструктора летења;
  - 2) практичне испите за стицање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) и практичне испите и провере стручности за припадајућа овлашћења за класу и тип авиона са једним пилотом, осим за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом, под условом да испитивач има најмање 2.000 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - *TMG*, укључујући најмање 250 сати летења у својству инструктора летења;
  - 3) практичне испите и провере стручности за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)*, под условом да испитивач има најмање 500 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - *TMG*, укључујући најмање 100 сати летења у својству инструктора летења;
  - 4) практичне испите за стицање овлашћења за летење у планинским пределима, под условом да испитивач има најмање 500 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - *TMG*, укључујући најмање 500 полетања и слетања у својству инструктора летења на обуци за овлашћење за летење у планинским пределима;
  - 5) провере стручности за продужење и обнову овлашћења за инструментално летење на рути (*EIR*), под условом да испитивач у лету (*FE*) има најмање 1.500 сати као пилот на авионима и испуњава захтеве из *FCL.1010.IRE* (а) 2).
- (б) Испитивач у лету (хеликоптер) - *FE(H)*. Права испитивача у лету (*FE*) за хеликоптере су да спроводи:
- 1) практичне испите за стицање дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) и практичне испите и провере стручности за овлашћења за једномоторне хеликоптере са

једним пилотом уписане у дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), под условом да испитивач има 1.000 сати летења као пилот на хеликоптерима, укључујући најмање 250 сати летења у својству инструктора летења;

2) практичне испите за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) и практичне испите и провере стручности за овлашћења за једномоторне хеликоптере са једним пилотом уписане у дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*), под условом да испитивач има 2.000 сати летења као пилот на хеликоптерима, укључујући најмање 250 сати летења у својству инструктора летења;

3) практичне испите и провере стручности за овлашћења за летење на вишемоторним хеликоптерима са једним пилотом уписана у дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) или професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*), под условом да је испитивач испунио услове наведене у тач. 1) и 2), у зависности шта је примењиво, и има дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) или дозволу транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*) и, ако је примењиво, овлашћење за инструментално летење (*IR(H)*);

4) практичне испите и провере стручности за дозволу пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)*, под условом да испитивач има најмање 500 сати летења као пилот на хеликоптерима, укључујући најмање 150 сати летења у својству инструктора летења.

(ц) Испитивач у лету (ваздушни брод) - *FE(As)*. Права испитивача у лету за ваздушне бродове (*FE(As)*) су да спроводи практичне испите за стицање дозволе приватног пилота ваздушног брода (*PPL(As)*) и професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*) и практичне испите и провере стручности за припадајућа овлашћења за типове ваздушних бродова, под условом да испитивач има 500 сати летења као пилот на ваздушним бродовима, укључујући 100 сати летења у својству инструктора летења.

(д) Испитивач у лету (јдрилица) - *FE(S)*. Права испитивача у лету за јдрилице (*FE(S)*) су да спроводи:

1) практичне испите и провере стручности за дозволу пилота јдрилице (*SPL*) и дозволу пилота лаких ваздухоплова (јдрилица) - *LAPL(S)*, под условом да испитивач има 300 сати летења као пилот на јдрилицама или моторним јдрилицама, укључујући 150 сати летења или 300 полетања јдрилицама (повлачења јдрилице) у својству инструктора летења;

2) провере стручности за проширење права из дозволе пилота јдрилице (*SPL*) на комерцијалне летове, под условом да испитивач има 300 сати летења као пилот на јдрилицама или моторним јдрилицама, укључујући 90 сати летења у својству инструктора летења;

3) практичне испите за проширење права из дозволе пилота јдрилице (*SPL*) или пилота лаких ваздухоплова (јдрилица) - *LAPL(S)* на моторне јдрилице - *TMG*, под условом да испитивач има 300 сати летења као пилот на јдрилицама или јдрилицама са погоном, укључујући 50 сати летачке обуке на моторним јдрилицама - *TMG*;

4) практичне испите и провере стручности за овлашћење за летење јдрилицом у облацима, под условом да испитивач има најмање 200 сати летења као пилот на јдрилицама или јдрилицама са погоном, укључујући најмање пет сати или 25 летова обуке за овлашћење за летење јдрилицом у облацима или најмање десет сати обуке за овлашћење за инструментално летење на рути (*EIR*) или овлашћење за инструментално летење - *IR(A)*.

(е) Испитивач у лету (балон) - *FE(B)*. Права испитивача у лету за балоне (*FE(B)*) су да спроводи:

1) практичне испите за стицање дозволе пилота балона (*BPL*) и дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* и практичне испите и провере стручности за проширење

права на другу класу или групу балона, под условом да испитивач има 250 сати летења као пилот на балонима, укључујући 50 сати летења у својству инструктора летења;

2) провере стручности за проширење права из дозволе пилота балона (*BPL*) на комерцијалне летове, под условом да испитивач има 300 сати летења као пилот на балонима, од чега 50 сати летења на балонима из исте групе за које се тражи проширење. Захтеваних 300 сати летења мора да укључује 50 сати летења у својству инструктора летења.

#### **FCL.1010.FE Испитивач у лету (*FE*) - Предуслови**

Кандидат за сертификат испитивача у лету (*FE*) мора да има сертификат инструктора летења (*FI*) за одговарајућу категорију ваздухоплова.

### ОДЕЉАК 3

#### **Посебни захтеви за испитиваче на типу - *TRE***

#### **FCL.1005.TRE Испитивач на типу (*TRE*) - Права и услови**

(а) Испитивач на типу авиона (*TRE(A)*) и испитивач на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем (*TRE(PL)*). Права испитивача на типу авиона или ваздухоплова са вертикалним узлетањем су да спроводи:

- 1) практичне испите за стицање овлашћења за летење на типу авиона или ваздухоплова са вертикалним узлетањем, у зависности шта је примењиво;
- 2) провере стручности за продужење или обнову важења овлашћења за летење на типу и овлашћења за инструментално летење (*IR*);
- 3) практичне испите за стицање дозволе транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*);
- 4) практичне испите за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*), под условом да је испитивач испунио захтеве наведене у *FCL.925*;
- 5) процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења на типу (*TRI*) или сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) на одговарајућој категорији ваздухоплова, под условом да је испитивач најмање три године испитивач на типу (*TRE*).

(б) Испитивач на типу хеликоптера (*TRE(H)*). Права испитивача на типу хеликоптера (*TRE(H)*) су да спроводи:

- 1) практичне испите и провере стручности за стицање, продужење или обнову важења овлашћења за летење на типу хеликоптера;
- 2) провере стручности за продужење или обнову важења овлашћења за инструментално летење на хеликоптеру (*IR*) или за проширење овлашћења за инструментално летење на хеликоптеру (*IR(H)*) са хеликоптера са једним пилотом на хеликоптере са више пилота, под условом да испитивач на типу хеликоптера (*TRE(H)*) има важеће овлашћење инструментално летење на хеликоптеру (*IR(H)*);
- 3) практичне испите за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*);
- 4) процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења на типу хеликоптера (*TRI(H)*) или сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (хеликоптер) (*SFI(H)*), под условом да је испитивач најмање три године испитивач на типу (*TRE*).

#### **FCL.1010.TRE Испитивач на типу *TRE* - Предуслови**

(а) Испитивач на типу авиона (*TRE(A)*) и испитивач на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем (*TRE(PL)*). Кандидати за сертификат испитивача на типу (*TRE*) авиона или ваздухоплова са вертикалним узлетањем морају да:

- 1) у случају типа авиона са више пилота или ваздухоплова са вертикалним узлетањем, имају 1.500 сати летења као пилот на авионима са више пилота или ваздухопловима са вертикалним узлетањем, у зависности шта је примењиво, од чега најмање 500 сати летења у својству *PIC*;
  - 2) у случају сложених авиона високих перформанси са једним пилотом, имају 500 сати летења као пилот на авионима са једним пилотом, од чега најмање 200 сати летења у својству *PIC*;
  - 3) поседују дозволу професионалног пилота (*CPL*) или транспортног пилота (*ATPL*) и сертификат инструктора летења на типу (*TRI*) за одговарајући тип;
  - 4) за почетно стицање сертификата испитивача на типу (*TRE*), имају најмање 50 сати летења у својству инструктора као инструктор летења на типу (*TRI*), инструктор летења (*FI*) или инструктор летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) на одговарајућем типу или уређају за симулирање летења (*FSTD*) који представља тај тип ваздухоплова.
- (б) Испитивач на типу хеликоптера (*TRE(H)*). Кандидати за сертификат испитивача на типу хеликоптера (*TRE(H)*) морају да:
- 1) имају сертификат инструктора летења на типу хеликоптера (*TRI(H)*) или, у случају једномоторних хеликоптера са једним пилотом, важећи сертификат инструктора летења хеликоптером (*FI(H)*) за одређени тип хеликоптера;
  - 2) за почетно стицање сертификата испитивача на типу (*TRE*), имају 50 сати летења у својству инструктора на обуци као инструктор летења на типу (*TRI*), инструктор летења (*FI*) или инструктор летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) на одговарајућем типу или уређају за симулирање летења (*FSTD*) који представља тај тип хеликоптера;
  - 3) у случају хеликоптера са више пилота, поседују дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) или транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*) и 1.500 сати летења као пилот на хеликоптерима са више пилота, од чега најмање 500 сати летења мора да буде у својству *PIC*;
  - 4) у случају вишемоторних хеликоптера са једним пилотом:
    - (i) имају 1.000 сати летења као пилот на хеликоптерима, од чега најмање 500 сати летења у својству *PIC*;
    - (ii) поседују дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) или транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*) и, ако је примењиво, важеће овлашћење за инструментално летење хеликоптером (*IR(H)*);
  - 5) у случају једномоторних хеликоптера са једним пилотом:
    - (i) имају 750 сати летења као пилот на хеликоптерима, од чега најмање 500 сати летења у својству *PIC*;
    - (ii) поседују дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) или дозволу транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*).
- б) Пре проширења права имаоца сертификата испитивача на типу хеликоптера (*TRE(H)*) са вишемоторних хеликоптера са једним пилотом на права за операције са више пилота на истом типу хеликоптера, ималац мора да има најмање 100 сати летења у операцијама са више пилота на том типу.
- 7) У случају кандидата за прво стицање сертификата испитивача на типу (*TRE*) за вишемоторне хеликоптере са више пилота, услов од 1.500 сати летења на вишемоторним хеликоптерима захтеван у тачки (б) 3) сматраће се испуњеним, ако има 500 сати летења у својству *PIC*, на истом типу хеликоптера са више пилота.

## ОДЕЉАК 4

### *Посебни захтеви за испитиваче на класи - CRE*

#### **FCL.1005.CRE Испитивач на класи (CRE) - Права**

Права испитивача на класи (CRE) су да, за авионе са једним пилотом, изузев сложених авиона високих перформанси, спроводи:

- (а) практичне испите за стицање овлашћења за класу и тип;
- (б) провере стручности за:
  - 1) продужење или обнову важења овлашћења за летење на класи и типу;
  - 2) продужење и обнову важења овлашћења за инструментално летење (IR), под условом да је испитивач испунио захтеве наведене у FCL.1010.IRE (а);
  - 3) продужење и обнову овлашћења за инструментално летење на рути (EIR), под условом да овлашћени испитивач на класи (CRE) има најмање 1.500 сати летења као пилот на авионима и испуњава услове дате у FCL.1010.IRE (а) 2);
- (ц) практичан испит за проширење права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (авиона) - LAPL(A) на другу класу или варијанту авиона.

#### **FCL.1010.CRE Испитивач на класи (CRE) - Предуслови**

Кандидати за сертификат испитивача на класи (CRE) морају да:

- (а) поседују дозволу професионалног пилота авиона (CPL(A)), пилота вишечлане посаде авиона (MPL(A)) или транспортног пилота авиона (ATPL(A)) са правима за летење на авионима са једним пилотом или да су имали то право и поседују дозволу приватног пилота авиона (PPL(A));
- (б) имају сертификат инструктора на класи (CRI) за одговарајућу класу или тип;
- (ц) имају 500 сати летења као пилоти на авионима.

## ОДЕЉАК 5

### *Посебни захтеви за испитиваче за инструментално летење - IRE*

#### **FCL.1005.IRE Испитивач за инструментално летење (IRE) - Права**

Права имаоца сертификата испитивача за инструментално летење (IRE) су да спроводи практичне испите за издавање и проверу стручности за продужење или обнову овлашћења за инструментално летење на рути (EIR) или овлашћења за инструментално летење (IR).

#### **FCL.1010.IRE Испитивач за инструментално летење (IRE) - Предуслови**

(а) Испитивач за инструментално летење (авион) - IRE(A). Кандидати за сертификат испитивача за инструментално летење (IRE) за авионе морају да имају сертификат инструктора за инструментално летење авионом (IRI(A)) и:

- 1) 2.000 сати летења као пилот на авионима;
- 2) 450 сати летења по правилима инструменталног летења (IFR), од чега 250 сати летења у својству инструктора.

(б) Испитивач за инструментално летење (хеликоптер) - IRE(H). Кандидати за сертификат испитивача за инструментално летење (IRE) за хеликоптере морају да имају сертификат инструктора за инструментално летење хеликоптером (IRI(H)) и:

- 1) 2.000 сати летења као пилот на хеликоптерима;
- 2) 300 сати летења по правилима инструменталног летења на хеликоптерима, од чега 200 сати летења у својству инструктора.

(ц) Испитивач за инструментално летење (ваздушни брод) - *IRE(As)*. Кандидати за сертификат испитивача за инструментално летење (*IRE*) за ваздушне бродове морају да имају сертификат инструктора за инструментално летење ваздушним бродом (*IRI(As)*) и:

- 1) 500 сати летења као пилот на ваздушним бродовима;
- 2) 100 сати летења по правилима инструменталног летења на ваздушним бродовима, од чега 50 сати летења у својству инструктора.

## ОДЕЉАК 6

### ***Посебни захтеви за испитиваче на уређају за симулирано летење - SFE***

#### **FCL.1005.SFE Испитивач на уређају за симулирано летење (*SFE*) - Права и услови**

(а) Испитивач на уређају за симулирано летење (авион) - *SFE(A)* и испитивач на уређају за симулирано летење (ваздухоплов са вертикалним узлетањем) - *SFE(PL)*. Права испитивача на уређају за симулирано летење (*SFE*) за авионе или ваздухоплове са вертикалним узлетањем су да, на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), спроводе:

- 1) практичне испите и провере стручности за издавање, продужење или обнову важења овлашћења за летење на типу авиона или ваздухоплова са вертикалним узлетањем, у зависности шта је примењиво;
- 2) провере стручности за продужење важења или обнову овлашћења за инструментално летење (*IR*), под условом да испитивач на уређају за симулирано летење (*SFE*) испуњава услове наведене у *FCL.1010.IRE* за одговарајућу категорију ваздухоплова;
- 3) практичне испите за стицање дозволе транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*);
- 4) практичне испите за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*), под условом да је испитивач испунио услове из *FCL.925*;
- 5) процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) на одговарајућој категорији ваздухоплова, под условом да је испитивач најмање три године испитивач на уређају за симулирано летење (*SFE*).

(б) Испитивач на уређају за симулирано летење (хеликоптер) - *SFE(H)*. Права испитивача на уређају за симулирано летење (*SFE*) на хеликоптерима су да, на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), спроводе:

- 1) практичне испите и провере стручности за стицање, продужење важења и обнову овлашћења за летење на типу;
- 2) провере стручности за продужење важења и обнову овлашћења за инструментално летење (*IR*), под условом да испитивач на уређају за симулирано летење (*SFE*) испуњава услове из *FCL.1010.IRE* (б);
- 3) практичне испите за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*);
- 4) практичне испите и провере стручности за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење за хеликоптер (*SFI(H)*), под условом да је испитивач најмање три године испитивач на уређају за симулирано летење (*SFE*).

#### **FCL.1010.SFE Испитивач на уређају за симулирано летење (*SFE*) - Предуслови**

(а) Испитивач на уређају за симулирано летење (авион) - *SFE(A)*. Кандидати за сертификат испитивача на уређају за симулирано летење (*SFE*) за авионе морају да:

- 1) поседују или да су поседовали дозволу транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*), овлашћење за летење на класи или типу и сертификат инструктора летења на уређају за симулирано летење за авион (*SFI(A)*) за одговарајући тип авиона;
- 2) имају најмање 1.500 сати летења као пилот на авионима са више пилота;



3) за почетно стицање сертификата испитивача на уређају за симулирано летење (*SFE*), имају најмање 50 сати летења у својству инструктора на уређају за симулирано летење (*SFI(A)*) за одговарајући тип авиона.

(б) Испитивач на уређају за симулирано летење (хеликоптер) - *SFE(H)*. Кандидати за сертификат испитивача на уређају за симулирано летење (*SFE*) за хеликоптере морају да:

1) поседују или да су поседовали дозволу транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*), овлашћење за летење на типу и сертификат инструктора летења на уређају за симулирано летење за хеликоптер (*SFI(H)*) за одговарајући тип хеликоптера;

2) имају најмање 1.000 сати летења као пилот на хеликоптерима са више пилота;

3) за почетно стицање сертификата испитивача на уређају за симулирано летење (*SFE*), имају најмање 50 сати летења у својству инструктора на уређају за симулирано летење (*SFI(H)*) за одговарајући тип хеликоптера.

## ОДЕЉАК 7

### *Посебни захтеви за испитиваче инструктора летења - FIE*

#### **FCL.1005.FIE Испитивач инструктора летења (*FIE*) - Права и услови**

(а) Испитивач инструктора летења (авион) - *FIE(A)*. Права испитивача инструктора летења на авионима су да спроводи процену оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења авионом (*FI(A)*), инструктора летења на класи авиона (*CRI(A)*), инструктора за инструментално летење авионом (*IRI(A)*) и инструктора за летење на типу авиона (*TRI(A)*) на авионима са једним пилотом, под условом да има одговарајући сертификат инструктора.

(б) Испитивач инструктора летења (хеликоптер) - *FIE(H)*. Права испитивача инструктора летења (*FIE*) на хеликоптерима су да спроводи процену оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења хеликоптером (*FI(H)*), инструктора за инструментално летење хеликоптером (*IRI(H)*) и инструктора за летење на типу хеликоптера (*TRI(H)*) на хеликоптерима са једним пилотом, под условом да има одговарајући сертификат инструктора.

(ц) Испитивач инструктора летења (ваздушни брод, једрилица, балон) - *FIE(As)*, (*S*), (*B*). Права испитивача инструктора летења (*FIE*) на једрилицама, моторним једрилицама, балонима и ваздушним бродовима су да спроводи процену оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора на одговарајућој категорији ваздухоплова, под условом да има одговарајући сертификат инструктора.

#### **FCL.1010.FIE Испитивач инструктора летења (*FIE*) - Предуслови**

(а) Испитивач инструктора летења (авион) - *FIE(A)*. Кандидати за сертификат испитивача инструктора летења (*FIE*) за авионе морају да, за кандидате који желе да спроводе процену оспособљености:

1) поседују одговарајући сертификат инструктора, како је примењиво;

2) имају 2.000 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - *TMG*;

3) имају најмање 100 сати летења у својству инструктора у току обуке кандидата за стицање сертификата инструктора.

(б) Испитивач инструктора летења (хеликоптер) - *FIE(H)*. Кандидати за сертификат испитивача инструктора летења (*FIE*) за хеликоптере морају да:

1) имају одговарајући сертификат инструктора, како је примењиво;

2) имају 2.000 сати летења као пилот на хеликоптерима;

3) имају најмање 100 сати летења у својству инструктора током обуке кандидата за стицање сертификата инструктора.

(ц) Испитивач инструктора летења (ваздушни брод) - *FIE(As)*. Кандидати за сертификат испитивача инструктора летења (*FIE*) за ваздушне бродове морају да:

- 1) имају 500 сати летења као пилот на ваздушним бродовима;
- 2) имају најмање 20 сати летења у својству инструктора у току обуке кандидата за стицање сертификата инструктора летења ваздушним бродом (*FI(As)*);
- 3) имају одговарајући сертификат инструктора.

(д) Испитивач инструктора летења (једрилица) - *FIE(S)*. Кандидати за сертификат испитивача инструктора летења (*FIE*) за једрилице морају да:

- 1) имају одговарајући сертификат инструктора;
- 2) имају 500 сати летења као пилот на једрилицама или моторним једрилицама;
- 3) спроведу:
  - (i) за кандидате који желе да спроводе процену оспособљености на моторним једрилицама - *TMG*, десет сати или 30 полетања у току обуке кандидата за стицање сертификата инструктора на моторним једрилицама - *TMG*;
  - (ii) у свим осталим случајевима, десет сати или 30 полетања у току обуке кандидата за стицање сертификата инструктора.

(е) Испитивач инструктора летења (балон) - *FIE(B)*. Кандидати за сертификат испитивача инструктора летења (*FIE*) за балоне морају да:

- 1) имају одговарајући сертификат инструктора;
- 2) имају 350 сати летења као пилот на балонима;
- 3) имају десет сати у својству инструктора у току обуке кандидата за стицање сертификата инструктора.

*Додатак 1*  
**Признавање теорије**

**А. ПРИЗНАВАЊЕ ТЕОРИЈСКОГ ЗНАЊА ЗА ИЗДАВАЊЕ ПИЛОТСКЕ ДОЗВОЛЕ - ДОПУНСКА ОБУКА И УСЛОВИ ИСПИТА**

**1. Дозвола пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозвола приватног пилота (*PPL*), дозвола пилота балона (*BPL*) и дозвола пилота једрилице (*SPL*)**

1.1. За издавање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), имаоцу дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) за другу категорију ваздухоплова признаје се у потпуности теорија из заједничких предмета који су дефинисани у *FCL.120* (а).

1.2. Не доводећи у питање претходну тачку, за издавање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозволе приватног пилота (*PPL*), дозволе пилота балона (*BPL*) и дозволе пилота једрилице (*SPL*), ималац дозволе за другу категорију ваздухоплова мора да заврши теоријску обуку и положи теоријски испит на одговарајућем нивоу из следећих предмета:

- Теорија летења,
- Оперативне процедуре,
- Перформансе и планирање лета,
- Опште познавање ваздухоплова,
- Навигација.

1.3. За издавање дозволе приватног пилота (*PPL*), дозволе пилота балона (*BPL*) и дозволе пилота једрилице (*SPL*), имаоцу дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) за исту категорију ваздухоплова, признаје се у потпуности теоријска обука и теоријски испит.

1.4. Не доводећи у питање подтачку 1.2, за издавање дозволе пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)*, ималац дозволе пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* са проширеним правима на моторне једрилице - *TMG* мора да покаже одговарајући ниво теоријског знања за класу једномоторних клипних авиона (копно) у складу са *FCL.135.A* (а) 2).

**2. Дозвола професионалног пилота (*CPL*)**

2.1. Кандидат за стицање дозволе професионалног пилота (*CPL*) који је ималац дозволе професионалног пилота (*CPL*) за другу категорију ваздухоплова, мора да заврши допунску теоријску обуку у складу са разликама идентификованим између различитих одобрених програма обуке за стицање дозволе професионалног пилота (*CPL*), за различите категорије ваздухоплова.

2.2. Кандидат мора да положи теоријски испит у складу са овим анексом за одговарајућу категорију ваздухоплова из следећих предмета:

- 021 - Опште познавање ваздухоплова: Конструкција и системи, Електрични системи, Погонске групе, Опрема у случају опасности,
- 022 - Опште познавање ваздухоплова: Инструменти,
- 032/034 - Перформансе лета авиона или хеликоптера, у зависности шта је примењиво,
- 070 - Оперативне процедуре,
- 080 - Теорија летења.

2.3. Кандидат за стицање дозволе професионалног пилота (*CPL*) који је положио одговарајући теоријски испит за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) ослобађа се обавезе полагања теоријских испита из следећих предмета:

- Људске могућности,
- Метеорологија.

### **3. Дозвола транспортног пилота (ATPL)**

3.1. Кандидат за дозволу транспортног пилота (ATPL), који је ималац дозволе транспортног пилота (ATPL) за другу категорију ваздухоплова, мора да заврши допунску теоријску обуку у одобреној организацији за обуку (ATO) у складу са разликама које су идентификоване између програма обуке за стицање дозволе транспортног пилота (ATPL) за различите категорије ваздухоплова.

3.2. Кандидат мора да положи теоријске испите у складу са овим анексом за одговарајућу категорију ваздухоплова из следећих предмета:

- 021 - Опште познавање ваздухоплова: Конструкција и системи, Електрични системи, Погонске групе, Опрема у случају опасности,
- 022 - Опште познавање ваздухоплова: Инструменти,
- 032/034 - Перформансе авиона или хеликоптера, ако је применљиво,
- 070 - Оперативне процедуре,
- 080 - Теорија летења.

3.3. Кандидат за стицање дозволе транспортног пилота авиона (ATPL(A)) који је положио одговарајући теоријски испит за стицање дозволе професионалног пилота авиона (CPL(A)) ослобађа се обавезе полагања теоријског испита из предмета - VFR комуникације.

3.4. Кандидат за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (ATPL(H)) који је положио одговарајући теоријски испит за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (CPL(H)) ослобађа се обавезе полагања теоријског испита из следећих предмета:

- Ваздухопловни прописи,
- Теорија летења (хеликоптер),
- VFR комуникације.

3.5. Кандидат за стицање дозволе транспортног пилота авиона (ATPL(A)) који је положио одговарајући теоријски испит за стицање овлашћења за инструментално летење на авиону (IR(A)) ослобађа се обавезе полагања теоријског испита из предмета - IFR комуникације.

3.6. Кандидат за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (ATPL(H)) са овлашћењем за инструментално летење на хеликоптеру (IR(H)), који је положио одговарајући теоријски испит за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (CPL(H)) ослобађа се обавезе полагања теоријског испита из следећих предмета:

- Теорија летења (хеликоптер),
- VFR комуникације.

### **4. Овлашћење за инструментално летење (IR)**

4.1. Кандидат за овлашћење за инструментално летење (IR) или овлашћење за инструментално летење на рути (EIR) који је положио одговарајући теоријски испит за стицање дозволе професионалног пилота (CPL) за исту категорију ваздухоплова ослобађа се обавезе полагања теоријског испита из следећих предмета:

- Људске могућности,
- Метеорологија.

4.2. Кандидат за овлашћење за инструментално летење на хеликоптеру (IR(H)) који је положио одговарајући теоријски испит за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (ATPL(H)) VFR мора да положи теоријски испит из следећих предмета:

- Ваздухопловни прописи,
- Планирање и праћење лета,
- Радио-навигација,
- IFR комуникације.

Додатак 2

Скала процене нивоа знања у енглеском језику - експертски, напредни и оперативни ниво

НИВО	ИЗГОВОР	СТРУКТУРА	ФОНД РЕЧИ	ТЕЧНОСТ ИЗГОВОРА	РАЗУМЕВАЊЕ	ИНТЕРАКЦИЈА
Експертски 6	Користи дијалект и/или акценат разумљив за ваздухопловне кориснике.	Релевантне граматичке структуре и модели реченица су одређени језичким функцијама које одговарају задатку.	Фонд речи и прецизност су довољни за успешну комуникацију код разних познатих и непознатих тема. Фонд речи је идиоматски, нијансиран и осетљив на избор речи.	Може да говори опширно, течно, без напора. Мења темпо говора ради стилских ефеката, нпр. да би истакао појединост. Користи спонтано одговарајуће реченичне маркере и везнике.	Разумевање је конзистентно прецизно у готово сваком контексту и обухвата разумевање лингвистичких и културолошких финеса.	Комуницира с лакоћом у готово свим ситуацијама. Осетљив је на вербалне и невербалне знакове и реагује на њих одговарајуће.
Напредни 5	Изговор, акценат, ритам и интонација, иако су под утицајем првог језика или регионалне варијанте, ретко утичу на лакоћу разумевања.	Основне и граматичке структуре и модели реченица су конзистентно добро контролисани. Постоји покушај употребе сложених структура али уз грешке које понекад утичу на значење.	Фонд речи и прецизност су довољни за успешну комуникацију код општих, конкретних и стручних тема. Парафразира конзистентно и успешно. Фонд речи је понекад идиоматски.	Може да говори опширно, с релативном лакоћом о познатим темама, али не може да мења темпо говора као стилско средство. Може да користи одговарајуће реченичне маркере или везнике.	Разумевање је прецизно код општих, конкретних и стручних тема и углавном прецизно када се говорник суочава са лингвистичким или ситуацијским проблемом или неочекиваним обртом догађаја. Може да разуме низ говорних варијанти (дијалект и/или акценат) или изборе речи.	Одговори су тренутни, одговарајући и информативни. Ефикасно контролише однос говорник/слушалац.
Оперативни 4	Изговор, акценат, ритам и интонација су под утицајем првог језика или регионалне варијанте, али само понекад утичу на лакоћу разумевања.	Основне граматичке структуре и модели реченица се користе креативно и обично су добро контролисани. Могу да се појаве грешке, посебно у ванредним или неочекиваним околностима, али ретко утичу на значење.	Фонд речи и прецизност су обично довољни за успешну комуникацију код општих, конкретних и стручних тема. Може често да парафразира успешно у недостатку фонда речи у ванредним или неочекиваним околностима.	Изговара дуже фразе одговарајућим темпом. Може постојати повремен прекид у течној изговору при преласку са увезбаног или уско стручног говора на спонтану комуникацију, али ово не спречава ефикасну комуникацију. Може ограничено да користи реченичне маркере или везнике. Поштапалице не одвлаче пажњу.	Разумевање је углавном прецизно код општих, конкретних и стручних тема када је акценат или варијанта која се користи довољно разумљива за међународне ваздухопловне кориснике. Када се говорник суочи са лингвистичким или ситуацијским проблемом или неочекиваним обртом догађаја, разумевање може да буде спорије или да захтева стратегије разјашњења.	Одговори су обично тренутни, одговарајући и информативни. Иницира и одржава размену података чак и када се ради о неочекиваном обрту догађаја. Адекватно се носи са очигледним неспоразумима кроз проверу, потврду или разјашњење.

НИВО	ИЗГОВОР	СТРУКТУРА	ФОНД РЕЧИ	ТЕЧНОСТ ИЗГОВОРА	РАЗУМЕВАЊЕ	ИНТЕРАКЦИЈА
Пред-оперативни 3	Користи дијалект и/или акценат разумљив за ваздухопловне кориснике.	Релевантне граматичке структуре и модели реченица су одређени језичким функцијама које одговарају задатку.				
Пред-оперативни 3	Изговор, акценат, ритам и интонација су под утицајем првог језика или регионалне варијанте и често утичу на лакоћу разумевања.	Основне граматичке структуре и модели реченица који су повезани са предвидљивим ситуацијама нису увек добро контролисани. Грешке често утичу на значење.	Фонд речи и прецизност су често довољни за комуникацију код општих, конкретних или стручних тема, али опсег је ограничен и избор речи често није одговарајући. Често није у могућности да успешно парафразира у недостатку фонда речи.	Изговара дуже фразе, али употреба фраза и пауза често није одговарајућа. Оклевање или успореност у језичкој обради могу да спрече ефикасну комуникацију. Поштапалице понекад одвлаче пажњу.	Разумевање је често прецизно код општих, конкретних и стручних тема када је акценат или варијанта која се користи довољно разумљива за међународне ваздухопловне кориснике. Може се десити да не разуме лингвистички или ситуацијски проблем или неочекивани обрт догађаја.	Одговори су понекад тренутни, одговарајући и информативни. Може да иницира и одржава размену података уз разумну лакоћу код познатих тема и у предвидљивим ситуацијама. Уопштено неадекватни када се ради о неочекиваном обрту догађаја.
Основни 2	Изговор, акценат, ритам и интонација су под великим утицајем првог језика или регионалне варијанте и обично утичу на лакоћу разумевања.	Показује само ограничену контролу неколицине једноставних меморисаних граматичких структура и модела реченица.	Ограничен опсег фонда речи који се састоји само од издвојених речи и меморисаних фраза.	Може да користи веома кратке, изоловане, меморисане исказе са честим паузама и ометајућом употребом поштапалица, да би нашао изразе и изговорио мање познате речи.	Разумевање је ограничено на изоловане, меморисане фразе када су пажљиво и полако изговорене.	Време одговора је споро и често неодговарајуће. Комуникација је ограничена на једноставну рутинску размену података.
Пред-основни 1	Резултати су на нивоу испод основног нивоа.	Резултати су на нивоу испод основног нивоа.	Резултати су на нивоу испод основног нивоа.	Резултати су на нивоу испод основног нивоа.	Резултати су на нивоу испод основног нивоа.	Резултати су на нивоу испод елементарног нивоа.

*Напомена: Иницијални текст Додатка 2 се налази у АМС (Прихватљиви начини усаглашавања), такође видети Уводна објашњења.*

### Додатак 3

## Програми обука за стицање дозволе професионалног пилота (CPL) и дозволе транспортног пилота (ATPL)

1. Овај додатак прописује захтеве различитих програма обуке за стицање дозволе професионалног пилота (CPL) и дозволе транспортног пилота (ATPL), са или без овлашћења за инструментално летење (IR).
2. Кандидат који жели да пређе у другу одобрену организацију за обуку (ATO) у току трајања обуке, мора да поднесе надлежном органу захтев за званичну процену потребних сати обуке које мора да оствари у другој одобреној организацији за обуку (ATO).

### А. ATP интегрисани програм обуке - Авиони

#### ОПШТЕ

1. Циљ ATP(A) интегрисаног курса је да обучи пилота до нивоа стручности потребног да ради као копилот у авионима са више пилота, на вишемоторним авионима у јавном авио-превозу и да стекне дозволу професионалног пилота авиона са овлашћењем за инструментално летење (CPL(A)/IR).
2. Кандидат који жели да похађа ATP(A) интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (ATO).
3. Кандидат може да буде примљен на обуку као почетник или као ималац дозволе приватног пилота авиона (PPL(A)) или дозволе приватног пилота хеликоптера (PPL(H)) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају да је кандидат ималац дозволе приватног пилота авиона (PPL(A)) или дозволе приватног пилота хеликоптера (PPL(H)), може да му се призна 50 % времена летења које је остварио пре почетка обуке и то до највише 40 сати летења, односно 45 сати летења ако поседује овлашћење за ноћно летење, од чега 20 сати може да буде остварено у обуци са инструктором.
4. Програм обуке мора да обухвати:
  - (а) теоријску обуку до нивоа знања ATPL(A);
  - (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење;
  - (ц) обуку сарадње у вишечлавној посади за рад на авионима са више пилота.
5. Кандидат који не успе да заврши цео ATP(A) интегрисан програм обуке може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима и за овлашћење за инструментално летење (IR), ако су испуњени одговарајући услови.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру ATP(A) интегрисаног програма обука мора да садржи најмање 750 сати теоријске обуке.
7. Програм обуке сарадње вишечлане посаде (MCC) мора да садржи најмање 25 сати теоријске обуке и вежби.

#### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

8. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе транспортног пилота авиона - ATPL(A).

#### ПРАКТИЧНА ОБУКА

9. Практична обука, која не обухвата обуку за овлашћење за тип, мора да садржи најмање 195 сати укључујући све тестове напредовања, од чега највише 55 сати може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења. Од укупно 195 сати, кандидат мора да оствари најмање:

- (a) 95 сати обуке са инструктором, од чега до 55 сати може да буде време летења по инструментима на уређајима на земљи;
  - (б) 70 сати као *PIC*, укључујући време летења према правилима визуелног летења (*VFR*) и летења по инструментима на ваздухоплову у својству *SPIC*. Време летења по инструментима на ваздухоплову које је кандидат остварио у својству *SPIC* се признаје као време летења улози *PIC* до највише 20 сати;
  - (ц) 50 сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући маршрутни лет према правилима визуелног летења (*VFR*) од најмање 540 *km* (300 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;
  - (д) пет сати летења на авионима мора да буде изведено ноћу, од чега три сата летења у обуци са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних полетања и пет самосталних слетања са потпуним заустављањем;
  - (е) 115 сати летења по инструментима које садржи најмање:
    - 1) 20 сати летења у својству *SPIC*;
    - 2) 15 сати обуке сарадње у вишечлавној посади за рад на авионима са више пилота (*MCC*), за коју могу да се користе уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*);
    - 3) 50 сати летења по инструментима на обуци, од чега највише:
      - (i) 25 сати летења може да буде летење по инструментима на уређају за симулирање летења на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*);
      - (ii) 40 сати летења може да буде летење по инструментима на уређајима за симулирање летења на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*), тренажеру летења (*FTD 2*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), од чега највише десет сати може да буде спроведено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*).
- Кандидату који поседује потврду о завршеном курсу „Основни модул инструменталног летења”, може да се призна до десет сати према захтевима за обуку према инструментима. Обука која је спроведена на основном уређају за инструменталну обуку се не признаје.
- (ф) пет сати летења на авиону сертификованом за најмање четири особе који има променљив корак елисе и увлачећи стајни трап.

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

10. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*), као и практичан испит за стицање овлашћења за инструментално летење на једномоторном или на вишемоторном авиону.

### Б. АТР модуларни програм обуке - Авиони

1. Кандидати за дозволу транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*) који су завршили теоријску обуку према модуларном програму обуке морају да:

- (a) поседују најмање дозволу приватног пилота авиона (*PPL(A)*) која је издата у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције, као и да у оквиру теоријске обуке остваре најмање:
  - 1) 650 сати теоријске обуке, ако поседују дозволу приватног пилота авиона (*PPL(A)*);
  - 2) 400 сати теоријске обуке, ако поседују дозволу професионалног пилота авиона (*CPL(A)*);
  - 3) 500 сати теоријске обуке, ако поседују овлашћење за инструментално летење на авиону (*IR(A)*);



4) 250 сати теоријске обуке, ако поседују дозволу професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) и овлашћење за инструментално летење на авиону (*IR(A)*). Теоријска обука мора да буде завршена пре спровођења практичног испита за стицање дозволе транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*).

## Ц. *CPL/IR* интегрисани програм обуке - Авиони

### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL(A)* и *IR(A)* интегрисаног програма обуке је да обучи пилоте до нивоа стручности потребног да лете на једномоторним авионима са једним пилотом или вишемоторним авионима у јавном авио-превозу и да стекну дозволу професионалног пилота авиона са овлашћењем за инструментално летење (*CPL(A)/IR*).
2. Кандидат који жели да похађа *CPL(A)/IR* интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*).
3. Кандидат може да буде примљен на обуку као почетник или као ималац дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају да је кандидат ималац дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) може да му се призна 50 % времена летења које је остварио пре почетка обуке, и то до највише 40 сати, односно 45 сати ако поседује овлашћење за ноћно летење, од чега 20 сати летења може да буде остварено у обуци са инструктором.
4. Програм обуке мора да обухвати:
  - (а) теоријску обуку до нивоа знања за стицање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) и овлашћења за инструментално летење (*IR*);
  - (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење.
5. Кандидат који не успе да заврши цео *CPL/IR(A)* интегрисани програм обуке може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима, као и за овлашћење за инструментално летење, ако су испуњени услови.

### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *CPL/IR(A)* интегрисаног програма обуке мора да садржи најмање 500 сати обуке.

### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

7. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) са овлашћењем за инструментално летење (*IR*).

### ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Практична обука која не укључује обуку за овлашћење за летење на типу, мора да садржи најмање 180 сати укључујући све тестове напредовања, од чега највише 40 сати обуке може да буде време летења по инструментима на уређајима на земљи. Од укупно 180 сати, кандидат мора да оствари најмање:
- (а) 80 сати обуке са инструктором, од чега највише 40 сати може да буде летење по инструментима на уређајима на земљи;
  - (б) 70 сати као *PIC*, укључујући време визуелног летења (*VFR*) и време летења по инструментима у својству *SPIC*. Налет по инструментима које је кандидат остварио у својству *SPIC* се признаје као налет улози *PIC* највише до 20 сати;

(ц) 50 сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући маршрутни лет према правилима визуелног летења (*VFR*) од најмање 540 *km* (300 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;

(д) пет сати летења на авионима мора да буде изведено ноћу, од чега три сата летења у обуци са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних полетања и пет самосталних слетања са потпуним заустављањем;

(е) 100 сати летења по инструментима од чега најмање:

1) 20 сати летења у својству *SPIC*;

2) 50 сати летења инструменталног летења на обуци, од чега највише:

(i) 25 сати летења може да буде летење по инструментима на уређају за симулирање летења на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*); или

(ii) 40 сати летења може да буде летење по инструментима на уређајима за симулирање летења на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*), тренажеру летења (*FTD 2*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), од чега највише десет сати може да буде спроведено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*).

Кандидату који поседује потврду о завршеном курсу „Основни модул инструменталног летења”, може да буде признато до десет сати према захтевима за обуку према инструментима. Обука која је спроведена на основном уређају за инструменталну обуку се не признаје.

(ф) пет сати летења на авиону сертификованом за најмање четири особе који има променљив корак елисе и увлачећи стајни трап.

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

9. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*), као и практичан испит за стицање овлашћења за инструментално летење на једномоторном или на вишемоторном авиону.

### Д. *CPL* интегрисани програм обуке - Авиони

#### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL(A)* интегрисаног програма обуке је да обучи пилоте до нивоа стручности потребног за издавање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*).

2. Кандидат који жели да похађа *CPL(A)* интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*).

3. Кандидат може да буде примљен на обуку као почетник или као ималац дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају да је кандидат ималац дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) може да му се призна 50 % времена летења које је остварио пре почетка обуке, и то до највише 40 сати летења, односно 45 сати летења ако поседује овлашћење за ноћно летење, од чега 20 сати може да буде остварено у обуци са инструктором.

4. Програм обуке мора да обухвати:

(а) теоријску обуку до нивоа знања за стицање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*);

(б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење.

5. Кандидат који не успе да заврши цео *CPL(A)* интегрисани програм обуке може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима, ако су испуњени услови.

## ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *CPL(A)* интегрисаног програма обуке мора да садржи најмање 350 сати обуке.

## ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

7. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*).

## ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Практична обука која не укључује обуку за овлашћење за летење на типу, мора да садржи најмање 150 сати укључујући све тестове напредовања, од чега највише пет сати обуке може да буде време летења по инструментима на уређајима на земљи. Од укупно 150 сати, кандидат мора да оствари најмање:

(а) 80 сати обуке са инструктором, од чега највише пет сати може да буде летење по инструментима на уређајима на земљи;

(б) 70 сати као *PIC*;

(ц) 20 сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући маршрутни лет према правилима визуелног летења (*VFR*) од најмање 540 *km* (300 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;

(д) пет сати летења на авионима мора да буде изведено ноћу, од чега три сата летења у обуци са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних полетања и пет самосталних слетања са потпуним заустављањем;

(е) десет сати летења по инструментима, од чега највише пет сати летења може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*), тренажеру летења (*FTD 2*), уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*). Кандидату који поседује потврду о завршеном курсу „Основни модул инструменталног летења”, може да буде признато до десет сати према захтевима за обуку према инструментима. Обука која је спроведена на основном уређају за инструменталну обуку се не признаје.

(ф) пет сати летења на авиону сертификованом за најмање четири особе који има променљив корак елисе и увлачећи стајни трап.

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

9. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) на једномоторном или на вишемоторном авиону.

### **Е. *CPL* модуларни програм обуке - Авиони**

#### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL(A)* модуларног програма обуке је да обучи имаоце дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) до нивоа стручности потребног за издавање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*).

2. Пре приступања *CPL(A)* модуларном курсу кандидат мора да поседује дозволу приватног пилота авиона (*PPL(A)*) издату у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције.

3. Пре приступања практичној обуци кандидат мора да:

(а) оствари 150 сати летења;

(б) испуни предуслове за издавање овлашћења за класу или тип за вишемоторне авионе у складу са Главом X, ако ће се вишемоторни авион користити на практичном испиту.

4. Кандидат који жели да похађа *CPL(A)* модуларни програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*). Теоријска обука може да буде спроведена у одобреној организацији за обуку (*ATO*) која спроводи само теоријску обуку.

5. Програм обуке мора да обухвати:

- (а) теоријску обуку до нивоа знања за стицање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*);
- (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у овиру *CPL(A)* модуларног програма обуке мора да садржи најмање 250 сати обуке.

#### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

7. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*).

#### ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Кандидати који не поседују овлашћење за инструментално летење (*IR(A)*) морају да имају најмање 25 сати обуке са инструктором за инструментално летење, укључујући и десет сати обуке по инструментима, од чега највише пет сати обуке може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I* или *II*), тренажеру летења (*FTD 2*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*).

9. Кандидатима који имају важеће овлашћење за инструментално летење авионом (*IR(A)*) признаје се целокупан налет за обуку по инструментима са инструктором. Кандидатима који поседују важеће овлашћење за инструментално летење хеликоптером (*IR(H)*) може да се призна до пет сати обуке по инструментима са инструктором, али у том случају најмање пет сати обуке по инструментима са инструктором мора да буде изведено на авиону. Кандидату који поседује потврду о завршеном курсу „Основни модул инструменталног летења”, може да буде признато до десет сати према захтевима за обуку према инструментима.

10. (а) Кандидати са важећим овлашћењем за инструментално летење (*IR(A)*) морају да имају најмање 15 сати практичне обуке са инструктором у визуелним метеоролошким условима летења.

(б) Кандидати који нису оспособљени за ноћно летење авионом морају да остваре најмање пет додатних сати обуке у ноћном летењу, од чега три сата обуке мора да оствари са инструктором, која мора да обухвати најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних полетања и пет самосталних слетања са потпуним заустављањем.

11. Кандидат мора да оствари најмање пет сати летења на авиону сертификованом за најмање четири особе који има променљив корак елисе и увлачећи стајни трап.

#### ИСКУСТВО

12. Кандидат за дозволу професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) мора да оствари најмање 200 сати летења, укључујући најмање:

(а) 100 сати летења у својству *PIC*, од чега 20 сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући маршрутни лет према правилима визуелног летења (*VFR*) од најмање 540 *km* (300 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;

(б) пет сати летења мора да буде изведено ноћу, од чега три сата летења у обуци са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних полетања и пет самосталних слетања са потпуним заустављањем;

- (ц) десет сати летења по инструментима, од чега највише пет сати може да буде летење по инструментима на уређајима на земљи односно на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I* или *II*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*). Кандидату који поседује потврду о завршеном курсу „Основни модул инструменталног летења”, може да се призна до десет сати према захтевима за обуку према инструментима. Обука која је спроведена на уређају за основну обуку инструменталног летења (*BITD*) се не признаје;
- (д) шест сати летења мора да буде спроведено на вишемоторном авиону, ако се вишемоторни авион користи на практичном испиту;
- (е) време летења које је кандидат остварио у својству *PIC* на другој категорији ваздухоплова може да се урачуна у укупно време од 200 сати летења у следећим случајевима:
- (i) 30 сати летења на хеликоптерима, ако је кандидат ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*); или
  - (ii) 100 сати летења на хеликоптерима, ако је кандидат ималац дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*); или
  - (iii) 30 сати летења на моторним једрилицама - *TMG* или једрилицама; или
  - (iv) 30 сати летења на ваздушним бродовима, ако је кандидат ималац дозволе приватног пилота (ваздушни брод) - *PPL(As)*; или
  - (v) 60 сати летења на ваздушним бродовима, ако је кандидат ималац дозволе професионалног пилота (ваздушни брод) - *CPL(As)*.

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

13. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) на једномоторном или вишемоторном авиону.

### Ф. *ATP/IR* интегрисани програм обуке - Хеликоптери

#### ОПШТЕ

1. Циљ *ATP(H)/IR* интегрисаног програма обуке је обука пилота до нивоа стручности потребног да раде као копилоти на вишемоторним хеликоптерима са више пилота у јавном авио-превозу и да стекну дозволу професионалног пилота (хеликоптер) са овлашћењем за инструментално летење (*CPL(H)/IR*).
2. Кандидат који жели да похађа *ATP(H)/IR* интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*).
3. Кандидат може да буде примљен на обуку или као почетник или као ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају да је кандидат ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), може да му се призна 50 % времена летења на хеликоптеру које је остварио пре приступања курсу, али највише до:
  - (а) 40 сати летења, од чега највише 20 сати летења може да буде на обуци са инструктором; или
  - (б) 50 сати летења, од чега највише 25 сати може да буде на обуци са инструктором, ако поседује овлашћење за летење хеликоптером ноћу.
4. Обука мора да обухвати:
  - (а) теоријску обуку до нивоа знања за *ATPL(H)* и *IR*;
  - (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење;
  - (ц) обуку сарадње у вишечлавној посади на хеликоптерима са више пилота.
5. Кандидат који не успе да заврши цео програм обуке *ATP(H)/IR* интегрисаног курса може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима, као и за овлашћење за инструментално летење (*IR*), ако су испуњени услови.

## ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *ATP(H)/IR* интегрисаног курса мора да садржи најмање 750 сати обуке.

7. Програм обуке о сарадњи вишечлане посаде (*MCC*) мора да садржи најмање 25 сати теоријске обуке и вежби.

## ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

8. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*) са овлашћењем за инструментално летење (*IR*).

## ПРАКТИЧНА ОБУКА

9. Практична обука мора да садржи најмање 195 сати практичне обуке укључујући и све тестове напредовања. Од укупно 195 сати, кандидат мора да заврши најмање:

(a) 140 сати обуке са инструктором, од чега:

1) 75 сати обуке према правилима за визуелно летење, од чега:

(i) 30 сати обуке може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), нивоа градације *C* или *D*; или

(ii) 25 сати обуке може да буде остварено на тренажеру летења (*FTD*) нивоа градације 2 или 3; или

(iii) 20 сати обуке може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*); или

(iv) 20 сати обуке може да буде остварено на авиону или моторној једрилици - *TMG*;

2) 50 сати обуке по инструментима од чега:

(i) до 20 сати обуке може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или тренажеру летења (*FTD*) нивоа градације 2 или 3 или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*); или

(ii) десет сати обуке може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) или на авиону;

3) 15 сати обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*), за коју може да се користи уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) или тренажер летења (*FTD 2, 3 MCC*) или уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III MCC*).

Ако се тип хеликоптера који је коришћен на практичној обуци разликује од типа хеликоптера на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који је коришћен за обуку у визуелним метеоролошким условима, максимално признавање времена летења се ограничава временом летења предвиђеним за обуку на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*).

(б) 55 сати обуке у својству *PIC*, од чега 40 сати обуке може да буде остварено у својству *SPIC*, укључујући најмање 14 сати самосталног летења у визуелним метеоролошким условима и један сат самосталног летења ноћу;

(ц) 50 сати обуке у маршрутном летењу, од чега најмање десет сати маршрутног летења у својству *SPIC*, укључујући маршрутни лет у визуелним метеоролошким условима од најмање 185 *km* (100 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;

(д) пет сати обуке ноћу, од чега три сата обуке мора да буде остварено са инструктором, а која мора да обухвати најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних школских кругова ноћу. Сваки школски круг ноћу мора да садржи полетање и слетање;

(е) 50 сати обуке по инструментима са инструктором, од чега мора да буде остварено:

(i) десет сати основне инструменталне обуке;

(ii) 40 сати обуке за овлашћење за инструментално летење (*IR*), укључујући најмање десет сати обуке на вишемоторном хеликоптеру који поседује опрему за летење по правилима за инструментално летење (*IFR*).

#### ПРАКТИЧАН ИСПИТ

10. По завршетку одговарајуће практичне обуке, кандидат мора да положи практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) и за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) на вишемоторном хеликоптеру који поседује опрему за летење по правилима за инструментално летење (*IFR*), као и да испуни услове у погледу обуке о сарадњи вишечлане посаде (*MCC*).

### Г. АТП интегрисани програм обуке - Хеликоптери

#### ОПШТЕ

1. Циљ *АТП(Н)* интегрисаног програма обуке је да обучи пилоте до нивоа стручности потребног да раде као копилоти на вишемоторним хеликоптерима са више пилота, са ограничењем на летење према визуелним правилима летења (*VFR*) у јавном авио-превозу и да стекну дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*).
2. Кандидат који жели да похађа *АТП(Н)* интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*АТО*).
3. Кандидат може да буде примљен на обуку као почетник или као ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају да је кандидат ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), може да му се призна 50 % времена летења на хеликоптеру које је остварио пре приступања курсу, али највише до:
  - (а) 40 сати летења, од чега највише 20 сати летења може да буде на обуци са инструктором; или
  - (б) 50 сати летења, од чега највише 25 сати може да буде на обуци са инструктором, ако поседује овлашћење за ноћно летење хеликоптером.
4. Обука мора да обухвати:
  - (а) теоријску обуку до нивоа знања за дозволу транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*);
  - (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење;
  - (ц) обуку о сарадњи вишечлане посаде на хеликоптерима са више пилота.
5. Кандидат који не успе да заврши цео програм обуке *АТП(Н)* интегрисаног курса може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима, као и за овлашћење за инструментално летење (*IR*), ако су испуњени услови.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *АТП(Н)* интегрисаног курса мора да садржи најмање 650 сати обуке.
7. Програм обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*) мора да садржи најмање 20 сати теоријске обуке и вежби.

#### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

8. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*).

#### ПРАКТИЧНА ОБУКА

9. Практична обука мора да садржи најмање 150 сати практичне обуке укључујући и све тестове напредовања. Од укупно 150 сати, кандидат мора да заврши најмање:
  - (а) 95 сати обуке са инструктором, укључујући најмање:
    - (i) 75 сати обуке према правилима за визуелно летење, од чега:

- 1) 30 сати обуке може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) нивоа градације *C* или *D*; или
- 2) 25 сати обуке може да буде остварено на тренажеру летења (*FTD*) нивоа градације 2 или 3; или
- 3) 20 сати обуке може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*); или
- 4) 20 сати обуке може да буде остварено на авиону или моторној једрилици - *TMG*;

(ii) десет сати обуке по инструментима може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) или на авиону;

(iii) десет сати обуке сарадње вишечлане посаде (*MCC*), за коју може да се користи уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) или тренажер летења (*FTD 2, 3 MCC*) или уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III MCC*).

Ако се тип хеликоптера који је коришћен на практичној обуци разликује од типа хеликоптера на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који је коришћен за обуку у визуелним метеоролошким условима, максимално признавање времена летења се ограничава временом летења предвиђеним за обуку на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*).

(б) 55 сати обуке у својству *PIC*, од чега 40 сати обуке може да буде остварено у својству *SPIC*, укључујући најмање 14 сати самосталног летења у визуелним метеоролошким условима и један сат самосталног летења ноћу;

(ц) 50 сати обуке у маршрутном летењу, од чега најмање десет сати маршрутног летења у својству *SPIC*, укључујући маршрутни лет у визуелним метеоролошким условима од најмање 185 *km* (100 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;

(д) пет сати обуке ноћу, од чега три сата обуке мора да буде остварено са инструктором, а која мора да обухвата најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних ноћних школских кругова. Сваки школски круг ноћу мора да садржи полетање и слетање.

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

10. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*), као и да испуни услове у погледу обуке о сарадњи вишечлане посаде (*MCC*).

### Х. АТР модуларни програм обуке - Хеликоптери

1. Кандидати за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*) који су завршили теоријску обуку према модуларном програму обуке морају да поседују најмање дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), као и да у оквиру теоријске обуке током периода од 18 месеци остваре најмање:

(а) 550 сати теоријске обуке, ако поседују дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издату у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције;

(б) 300 сати теоријске обуке, ако поседују дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*).

2. Кандидати за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*) са овлашћењем за инструментално летење (*IR*) који су завршили теоријску обуку према модуларном програму обуке морају да поседују најмање дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), као и да у оквиру теоријске обуке остваре:

(а) 650 сати теоријске обуке, за кандидате који поседују дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*);



- (б) 400 сати теоријске обуке, за кандидате који поседују дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*);
- (ц) 500 сати теоријске обуке за кандидате који поседују овлашћење за инструментално летење (*IR(H)*);
- (д) 250 сати теоријске обуке за кандидате који поседују дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) и овлашћење за инструментално летење хеликоптером (*IR(H)*).

## И. *CPL/IR* интегрисани програм обуке - Хеликоптери

### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL/IR* интегрисаног програма обуке је да обучи пилоте до нивоа стручности потребног да лете на вишемоторним хеликоптерима са једним пилотом и да стекну дозволу професионалног пилота хеликоптера са овлашћењем за инструментално летење (*CPL(H)/IR*).
2. Кандидат који жели да похађа *CPL/IR* интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*).
3. Кандидат може да буде примљен на обуку као почетник или као ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају да је кандидат ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), може да му се призна 50 % сати летења на хеликоптеру које је остварио пре приступања курсу, али највише до:
  - (а) 40 сати летења, од чега највише 20 сати летења може да буде на обуци са инструктором; или
  - (б) 50 сати летења, од чега највише 25 сати може да буде на обуци са инструктором, ако поседује овлашћење за ноћно летење хеликоптером.
4. Обука мора да обухвати:
  - (а) теоријску обуку до нивоа знања за дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) и овлашћења за инструментално летење (*IR*), као и иницијалну обуку за стицање овлашћења типа вишемоторног хеликоптера;
  - (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење;
5. Кандидат који не успе да заврши цео *CPL/IR* интегрисани програм обуке може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима, као и за овлашћење за инструментално летење (*IR*), ако су испуњени услови.

### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *CPL(H)/IR* интегрисаног програма обуке мора да садржи најмање 500 сати обуке.

### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

7. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) са овлашћењем за инструментално летење (*IR*).

### ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Практична обука мора да садржи најмање 180 сати практичне обуке укључујући и све тестове напредовања. Од укупно 180 сати, кандидат мора да заврши најмање:
  - (а) 125 сати обуке са инструктором, укључујући најмање:
    - (i) 75 сати обуке према правилима за визуелно летење, од чега:
      - 1) 30 сати обуке може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) нивоа градације *C* или *D*; или
      - 2) 25 сати обуке може да буде остварено на тренажеру летења (*FTD*) нивоа градације 2 или 3; или
      - 3) 20 сати обуке може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*); или

4) 20 сати обуке може да буде остварено на авиону или моторној једрилици - *TMG*;

(ii) 50 сати обуке по инструментима, од чега:

1) до 20 сати обуке може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или на тренажеру летења (*FTD 2,3*) или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*) за хеликоптере; или

2) десет сати обуке најмање на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) за хеликоптере или на авиону.

Ако се тип хеликоптера који је коришћен на практичној обуци разликује од типа хеликоптера на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који је коришћен за обуку у визуелним метеоролошким условима, максимално признавање времена летења се ограничава временом летења предвиђеним за обуку на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*).

(б) 55 сати обуке у својству *PIC*, од чега 40 сати обуке може да буде остварено у својству *SPIC*, укључујући најмање 14 сати самосталног летења у визуелним метеоролошким условима и један сат самосталног летења ноћу;

(ц) десет сати маршрутног летења у обуци са инструктором;

(д) десет сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући маршрутни лет у визуелним метеоролошким условима од најмање 185 *km* (100 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;

(е) пет сати обуке ноћу, од чега три сата обуке мора да буде остварено са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних ноћних школских кругова. Сваки школски круг ноћу мора да садржи полетање и слетање;

(ф) 50 сати обуке по инструментима са инструктором, обухватајући:

(i) десет сати основне инструменталне обуке;

(ii) 40 сати обуке за овлашћење за инструментално летење (*IR*), укључујући најмање десет сати обуке на вишемоторном хеликоптеру који је сертификован за летење по правилима за инструментално летење (*IFR*).

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

9. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) на једномоторном или вишемоторном хеликоптеру, као и за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) на вишемоторном хеликоптеру који је сертификован за летење по правилима за инструментално летење (*IFR*).

## Ј. *CPL* интегрисани курс - Хеликоптери

### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL/IR* интегрисаног програма обуке је да обучи пилоте до потребног нивоа стручности за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*).

2. Кандидат који жели да похађа *CPL(H)* интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*).

3. Кандидат може да буде примљен на обуку као почетник или као ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају да је кандидат ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), може да му се призна 50 % сати летења на хеликоптеру које је остварио пре приступања курсу, али највише до:

(а) 40 сати летења, од чега највише 20 сати летења може да буде на обуци са инструктором; или

(б) 50 сати летења, од чега највише 25 сати може да буде на обуци са инструктором, ако

поседује овлашћење за ноћно летење хеликоптером.

4. Обука мора да обухвати:

- (а) теоријску обуку до нивоа знања за дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*);
- (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење.

5. Кандидат који не успе да заврши цео *CPL(H)* интегрисани програм обуке може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима, ако су испуњени услови.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *CPL(H)* интегрисаног програма обуке мора да садржи најмање 350 сати обуке или 200 сати обуке ако је кандидат ималац дозволе приватног пилота (*PPL*).

#### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

7. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*).

#### ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Практична обука мора да садржи најмање 135 сати практичне обуке укључујући и све тестове напредовања, од чега до пет сати обуке може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења. Од укупно 135 сати, кандидат мора да заврши најмање:

(а) 85 сати обуке са инструктором, укључујући најмање:

(i) до 75 сати обуке према правилима за визуелно летење, од чега:

- 1) 30 сати обуке може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) нивоа градације *C* или *D*; или
- 2) 25 сати обуке може да буде остварено на тренажеру летења (*FTD*) нивоа градације 2 или 3; или
- 3) 20 сати обуке може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*); или
- 4) 20 сати обуке може да буде остварено на авиону или моторној једрилици - *TMG*;

(ii) до десет сати обуке по инструментима, од чега минимум пет сати обуке може да се оствари на авиону или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) за хеликоптере.

Ако се тип хеликоптера који је коришћен на практичној обуци разликује од типа хеликоптера на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који је коришћен за обуку у визуелним метеоролошким условима, максимално признавање времена летења се ограничава временом летења предвиђеним за обуку на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*).

(б) 55 сати обуке у својству *PIC*, од чега 35 сати обуке може да буде остварено у својству *SPIC*, укључујући најмање 14 сати самосталног летења у визуелним метеоролошким условима и један сат самосталног летења ноћу;

(ц) десет сати маршрутног летења у обуци са инструктором;

(д) десет сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући маршрутни лет у визуелним метеоролошким условима од најмање 185 *km* (100 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;

(е) пет сати обуке ноћу, од чега три сата обуке мора да буде остварено са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних ноћних школских кругова. Сваки школски круг ноћу мора да садржи полетање и слетање;

(ф) десет сати обуке по инструментима са инструктором, укључујући пет сати обуке на хеликоптеру.

#### ПРАКТИЧАН ИСПИТ

9. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*).

#### К. *CPL* модуларни програм обуке - Хеликоптери

##### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL(H)* модуларног курса је да обучи имаоце дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) до нивоа стручности потребног за издавање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*).

2. Пре започињања *CPL(H)* модуларног програма обуке, кандидат мора да буде ималац дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције.

3. Пре започињања практичне обуке, кандидат мора да:

(а) да има навршених 155 сати летења, укључујући 50 сати као *PIC* на хеликоптерима, од чега десет сати мора да буде маршрутно летење. Налет као *PIC* на другим категоријама ваздухоплова може да се призна у 155 сати налета као што је прописано у тачки 11. Главе К;

(б) испуни услове наведене у *FCL.725* и *FCL.720.H*, ако се на практичном испиту користи вишемоторни хеликоптер.

4. Кандидат који жели да похађа *CPL(H)* модуларни програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*). Теоријска обука може да буде спроведена у одобреној организацији за обуку (*ATO*) која спроводи само теоријску обуку.

5. Обука мора да обухвати:

(а) теоријску обуку до нивоа знања за дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*);

(б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење.

##### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *CPL(H)* модуларног програма обуке мора да садржи најмање 250 сати обуке.

##### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

7. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*).

##### ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Кандидати који не поседују овлашћење за инструментално летење (*IR*) морају да остваре најмање 30 сати обуке са инструктором, од чега:

(а) 20 сати обуке у визуелним метеоролошким условима, која може да обухвати пет сати обуке на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажеру летења (*FTD 2,3*) или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*) за хеликоптере;

(б) десет сати инструменталне обуке, која може да обухвати пет сати обуке најмање на тренажеру летења хеликоптера (*FTD 1*) или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура хеликоптера (*FNPT I*) или на авиону.

9. Кандидатима који поседују важеће овлашћење за инструментално летење хеликоптером (*IR(H)*) признаје се у потпуности време летења по инструментима са инструктором. Кандидати који поседују важеће овлашћење за инструментално летење авионом (*IR(A)*) морају да остваре пет сати летења по инструментима са инструктором на хеликоптеру.

10. Кандидати који не поседују овлашћење за ноћно летење хеликоптером морају да остваре додатних пет сати обуке у летењу ноћу, укључујући три сата обуке са инструктором, најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних ноћних школских кругова. Сваки школски круг ноћу мора да садржи полетање и слетање.

## ИСКУСТВО

11. Кандидат за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) мора да оствари најмање 185 сати летења, укључујући 50 сати летења у својству *PIC*, од чега десет сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући и маршрутни лет од најмање 185 *km* (100 *NM*) у визуелним метеоролошким условима, при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања.

Време летења које је кандидат остварио у својству *PIC* на другим категоријама ваздухоплова може да се урачуна у укупно време од 185 сати летења у следећим случајевима:

- (а) 20 сати на авионима, ако је кандидат ималац дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*); или
- (б) 50 сати на авионима, ако је кандидат ималац дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*); или
- (ц) десет сати на моторним једрилицама - *TMG* или једрилицама; или
- (д) 20 сати на ваздушним бродовима, ако је кандидат ималац дозволе приватног пилота ваздушног брода (*PPL(As)*); или
- (е) 50 сати на ваздушним бродовима, ако је кандидат ималац дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*).

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

12. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*).

### **Л. *CPL/IR* интегрисани програм обуке - Ваздушни бродови**

#### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL(As)/IR* интегрисаног програма обуке је обука пилота до нивоа стручности потребног за управљање ваздушним бродовима и стицање дозволе професионалног пилота ваздушног брода са овлашћењем за инструментално летење (*CPL(As)/IR*).
2. Кандидат који жели да похађа *CPL(As)/IR* интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*).
3. Кандидат може да буде примљен као почетник или као ималац дозволе приватног пилота ваздушног брода (*PPL(As)*), приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају полазника који су имаоци дозволе приватног пилота ваздушног брода (*PPL(As)*), дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), признаје се највише:
  - (а) десет сати летења, од чега до пет сати може да буде обука са инструктором; или
  - (б) 15 сати летења, од чега до седам сати може да буде обука са инструктором, у случају поседовања овлашћења за ноћно летење ваздушним бродовима.
4. Програм обуке мора да обухвати:
  - (а) теоријску обуку до нивоа знања за дозволу професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*) и овлашћење за инструментално летење (*IR*), као и обуку за стицање првог типа ваздушног брода;
  - (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење.

5. Кандидат који не успе да заврши цео *CPL(As)/IR* интегрисани програм обуке може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима, ако су испуњени услови.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *CPL(As)/IR* интегрисаног програма обуке мора да садржи најмање 500 сати обуке.

#### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

7. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*) са овлашћењем за инструментално летење (*IR*).

#### ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Практична обука мора да садржи најмање 80 сати практичне обуке укључујући и све тестове напредовања. Од укупно 80 сати, кандидат мора да заврши најмање:

(a) 60 сати обуке са инструктором, укључујући најмање:

(i) 30 сати обуке према правилима за визуелно летење, од чега:

1) 12 сати обуке може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења ваздушних бродова (*FFS*); или

2) десет сати обуке може да буде остварено на тренажеру летења ваздушних бродова (*FTD*); или

3) осам сати обуке може да буде остварено на уређају за обуку летачко-навигационих процедура ваздушних бродова (*FNPT II/III*); или

4) осам сати обуке може да буде остварено на авиону, хеликоптеру или моторној једрилици - *TMG*;

(ii) 30 сати обуке по инструментима, од чега:

1) до 12 сати обуке може да буде остварено на уређају за потпуно симулирање летења ваздушних бродова (*FFS*) или тренажеру летења ваздушних бродова (*FTD*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура ваздушних бродова (*FNPT II/III*); или

2) шест сати обуке може да буде остварено најмање на тренажеру летења ваздушних бродова (*FTD 1*) или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура ваздушних бродова (*FNPT I*) или на авиону.

Ако се тип ваздушног брода који је коришћен на практичној обуци разликује од типа ваздушног брода на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) који је коришћен за обуку у визуелним метеоролошким условима, максимално признавање времена летења се ограничава до осам сати.

(б) 20 сати обуке у својству *PIC*, од чега пет сати обуке може да буде остварено у својству *SPIC*, укључујући најмање 14 сати самосталног летења у визуелним метеоролошким условима и један сат самосталног летења ноћу;

(ц) пет сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући маршрутни лет у визуелним метеоролошким условима од најмање 90 *km* (50 *NM*), при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;

(д) пет сати обуке ноћу, од чега три сата обуке мора да буде остварено са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних ноћних школских кругова. Сваки школски круг ноћу мора да садржи полетање и слетање;

(е) 30 сати обуке по инструментима са инструктором, обухватајући:

(i) десет сати основне инструменталне обуке;

(ii) 20 сати обуке за овлашћење за инструментално летење (*IR*), укључујући најмање десет сати обуке на вишемоторном ваздушном броду који је сертификован за летење по правилима за инструментално летење (*IFR*).

#### ПРАКТИЧАН ИСПИТ

9. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит на вишемоторном или једномоторном ваздушном броду за стицање дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*), као и практичан испит за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) на вишемоторном ваздушном броду који је сертификован за летење по правилима за инструментално летење (*IFR*).

### **М. *CPL* интегрисани курс - Ваздушни бродови**

#### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL(As)* интегрисаног програма обуке је обука пилота до нивоа стручности потребног за издавање дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*).

2. Кандидат који жели да похађа *CPL(As)* интегрисани програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*).

3. Кандидат може да буде примљен као почетник или као ималац дозволе приватног пилота ваздушног брода (*PPL(As)*), приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције. У случају полазника који су имаоци дозволе приватног пилота ваздушног брода (*PPL(As)*), дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*), признаје се највише:

(а) десет сати летења, од чега до пет сати може да буде обука са инструктором; или

(б) 15 сати летења, од чега до седам сати може да буде обука са инструктором, у случају поседовања овлашћења за ноћно летење ваздушним бродовима.

4. Програм обуке мора да обухвати:

(а) теоријску обуку до нивоа знања за дозволу професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*).

(б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење.

5. Кандидат који не успе да заврши цео *CPL(As)/IR* интегрисани програм обуке може да поднесе надлежном органу захтев за теоријски и практичан испит за дозволу са мањим правима, ако су испуњени одговарајући услови.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Теоријска обука у оквиру *CPL(As)* интегрисаног програма обуке мора да садржи најмање 350 сати обуке или 200 сати обуке ако је кандидат ималац дозволе приватног пилота (*PPL*).

#### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

7. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*).

#### ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Практична обука мора да садржи најмање 50 сати практичне обуке укључујући и све тестове напредовања, од чега највише пет сати може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења. Од укупно 50 сати, кандидат мора да заврши најмање:

(а) 30 сати обуке са инструктором, од чега највише пет сати обуке може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења;

(б) 20 сати обуке у својству *PIC*;

- (ц) пет сати обуке у маршрутном летењу са инструктором;
- (д) пет сати обуке у маршрутном летењу у својству *PIC*, укључујући маршрутни лет према правилима визуелног летења (*VFR*) од најмање 90 *km* (50 *NM*) при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања;
- (е) пет сати обуке ноћу, од чега три сата обуке мора да буде остварено са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних ноћних школских кругова. Сваки школски круг ноћу мора да садржи полетање и слетање;
- (ф) десет сати обуке по инструментима са инструктором, укључујући најмање пет сати обуке на ваздушном броду.

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

9. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*).

### Н. *CPL* модуларни програм обуке - Ваздушни бродови

#### ОПШТЕ

1. Циљ *CPL(As)* модуларног програма обуке је обука имаоца дозволе приватног пилота ваздушног брода (*PPL(As)*) до нивоа стручности потребног за издавање дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*).
2. Пре започињања *CPL(As)* модуларног програма обуке, кандидат мора:
  - (а) да буде ималац дозволе приватног пилота ваздушног брода (*PPL(As)*) издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције;
  - (б) да је остварио 200 сати времена летења као пилот на ваздушним бродовима, од чега 100 сати летења мора да оствари у својству *PIC*, укључујући 50 сати маршрутног летења.
3. Кандидат који жели да похађа *CPL(As)* програм обуке мора да заврши без прекида све фазе одобреног програма обуке, како је утврдила одобрена организација за обуку (*ATO*). Теоријска обука може да буде спроведена у одобреној организацији за обуку (*ATO*) која спроводи само теоријску обуку.
4. Програм обуке мора да обухвати:
  - (а) теоријску обуку до нивоа знања за дозволу професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*);
  - (б) практичну обуку према правилима за визуелно и инструментално летење.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

5. Теоријска обука у оквиру *CPL(As)* интегрисаног програма обуке мора да садржи најмање 250 сати обуке.

#### ТЕОРИЈСКИ ИСПИТ

6. Кандидат мора да прикаже ниво знања који одговара правима која припадају имаоцу дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*).

#### ПРАКТИЧНА ОБУКА

7. Кандидати који не поседују овлашћење за инструментално летење (*IR*) морају да остваре 20 сати обуке са инструктором, од чега:

- десет сати обуке морају да остваре у визуелним метеоролошким условима, од чега пет сати обуке може да се оствари на уређају за потпуно симулирање летења ваздушних бродова (*FFS*), тренажеру летења ваздушних бродова (*FTD*) нивоа градијације 2 или 3 или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура ваздушних бродова (*FNPT II/III*);



- десет сати обуке морају да се остваре по инструментима, од чега пет сати обуке може да се оствари на тренажеру летења ваздушних бродова (*FTD*) нивоа градације 1 или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура ваздушних бродова (*FNPT I*) или на авиону.

8. Кандидатима који поседују важеће овлашћење за инструментално летење на ваздушним бродовима (*IR(As)*) се у потпуности признаје време летења које је остварено на обуци по инструментима са инструктором. Кандидати који су имаоци важећег овлашћења за инструментално летење (*IR*) на другим категоријама ваздухоплова морају да остваре најмање пет сати летења по инструментима у обуци са инструктором на ваздушном броду.

9. Кандидати који не поседују овлашћење за ноћно летење ваздушним бродовима морају да остваре пет додатних сати обуке ноћу, од чега три сата обуке мора да буде остварено са инструктором, укључујући најмање један сат маршрутног летења и пет самосталних ноћних школских кругова. Сваки школски круг ноћу мора да садржи полетање и слетање.

## ИСКУСТВО

10. Кандидат за стицање дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*) мора да оствари најмање 250 сати летења на ваздушним бродовима, укључујући 125 сати летења у својству *PIC*, од чега 50 сати маршрутног летења у својству *PIC*, укључујући и маршрутни лет од најмање 90 *km* (50 *NM*) према визуелним правилима летења, при чему морају да се изведу два слетања са потпуним заустављањем на два аеродрома различита од аеродрома полетања.

Време летења које је кандидат остварио у својству *PIC* на другим категоријама ваздухоплова може да се урачуна у укупно време од 185 сати летења у следећим случајевима:

- (а) 30 сати на авионима или хеликоптерима, ако је кандидат имаоца дозволе приватног пилота авиона (*PPL(A)*) односно дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*); или
- (б) 60 сати на авионима или хеликоптерима, ако је кандидат имаоца дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) односно дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*); или
- (ц) десет сати на моторним једрилицама - *TMG* или једрилицама; или
- (д) десет сати на балонима.

## ПРАКТИЧАН ИСПИТ

11. По завршетку одговарајуће практичне обуке кандидат мора да полаже практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота ваздушног брода (*CPL(As)*).

### Додатак 4

#### Практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота (*CPL*)

##### А. Опште

1. Кандидат за практичан испит за стицање дозволе професионалног пилота (*CPL*) мора да заврши обуку на истој класи или типу ваздухоплова који ће се користити на испиту.
2. Кандидат мора да положи све релевантне секције практичног испита. Ако не положи било коју тачку секције, сматра се да није положио ту секцију. Ако не положи више од једне секције, кандидат мора поново да полаже целокупни испит. Ако не положи само једну секцију, мора поново да полаже само ту секцију. Ако не положи било коју секцију у току поновљеног полагања испита, укључујући оне које су у претходном покушају биле положене, мораће поново да полаже цео испит. Све секције практичног испита морају да буду положене у року од шест месеци. Неуспешно полагање свих секција испита из два покушаја, захтеваће даљу обуку.
3. Након неуспешног полагања практичног испита, може да се захтева даља обука. Не постоји ограничење у броју покушаја полагања практичног испита.

## СПРОВОЂЕЊЕ ИСПИТА

4. У случају да кандидат одлучи да прекине практичан испит из разлога које овлашћени испитивач (*FE*) не сматра оправданим, кандидат мора поново да полаже целокупан практичан испит. Ако се испит прекине из разлога које овлашћени испитивач (*FE*) сматра оправданим, у следећем лету проверавају се само оне секције испита које нису завршене у претходном лету.
5. Према дискреционој одлуци овлашћеног испитивача (*FE*), кандидат може само једном да понови било који маневар или процедуру. Овлашћени испитивач (*FE*) може да прекине практичан испит у било којој фази, ако сматра да приказана вештина кандидата захтева понављање целокупног испита.
6. Од кандидата се мора захтевати да управља ваздухопловом са позиције *PIC* и да полаже испит као да је једини члан посаде. Одговорност за лет се одређује у складу са националним прописима.
7. Кандидат мора да обавести овлашћеног испитивача (*FE*) о извршеним проверама и радњама за лет, укључујући идентификацију радио-средстава. Провере морају да буду изведене у складу са одобреним листама провере (*checklists*) за ваздухоплов на коме се испит спроводи. Током претполетне припреме за испит, кандидат је дужан да одреди прорачун за снагу мотора и брзину. Перформансе за полетање, прилаз и слетање мора да прорачуна кандидат, а у складу са оперативним приручником или приручником за управљање ваздухопловом.
8. Овлашћени испитивач (*FE*) не може да утиче на управљање ваздухопловом, осим у ситуацијама када је интервенција неопходна из безбедносних разлога или због избегавања неприхватљивог застоја осталог саобраћаја.

## Б. Садржај практичног испита за стицање дозволе професионалног пилота (*CPL*) - Авиони

1. Авион који се користи на практичном испиту мора да испуни захтеве прописане за авионе за обуку и да буде сертификован за превоз најмање четири особе, са елисом променљивог корака и увлачећим стајним трапом.
2. Овлашћени испитивач (*FE*) одређује руту којом ће се летети на практичном испиту и она мора да се заврши на аеродрому са организованом службом контроле летења. Кандидат је одговоран за планирање лета, као и за то да се сва опрема и документација потребни за спровођење лета налазе у авиону. Лет мора да траје најмање 90 минута.
3. Кандидат мора да прикаже оспособљеност да:
  - (а) управља авионом у складу са његовим ограничењима;
  - (б) изводи све маневре са лакоћом и прецизно;
  - (ц) испољи добро процењивање и самосталност у одлучивању;
  - (д) примењује стечена ваздухопловна знања;
  - (е) све време управља авионом на такав начин да успешно извођење поступка или маневра никада не буде озбиљно доведено у питање.

## ДОЗВОЉЕНА ОДСТУПАЊА ТОКОМ ИСПИТА

4. Током практичног испита морају да се примењују следећа ограничења, коригована за дозвољена одступања која настају у условима турбуленције и због маневарских квалитета и перформанси авиона који се користи.

Релативна висина

нормални услови лета

± 100 стопа (*ft*)

са симулираним кваром мотора

± 150 стопа (*ft*)

Праћење радио-средстава

± 5°

**Курс**

нормални услови лета  
са симулираним кваром мотора

± 10°  
± 15°

**Брзина**

полетање и прилаз  
сви остали режими лета

± 5 чворова (*knots*)  
± 10 чворова (*knots*)

**САДРЖАЈ ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА**

5. Тачке у секцији 2(ц) и (е)(iv) и комплетне секције 5 и 6 могу да се изведу на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*). Употреба листе провере авиона, вођење лета и контрола положаја авиона помоћу спољних визуелних оријентира, процедуре за спречавање залеђивања/одлеђивање и принципи управљања грешком и угрожавањем (*ТЕМ*), примењују се у свим секцијама.

**СЕКЦИЈА 1 - ПРИПРЕМЕ ЗА ЛЕТ И ПОЛЕТАЊЕ**

а	Претполетна припрема за лет, укључујући: употребу листа провере, документацију, одређивање масе и центраже, податке о метеоролошкој ситуацији, <i>NOTAMS</i>
б	Преглед и опслуживање авиона
ц	Вожење и полетање
д	Праћење перформанси авиона и тримовање
е	Радње на аеродрому и у школском кругу
ф	Процедуре одласка, подешавање висиномера, избегавање судара (осматрање ваздушног простора)
г	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније

**СЕКЦИЈА 2 - ОПШТЕ УПРАВЉАЊЕ АВИОНОМ**

а	Управљање авионом помоћу спољних визуелних оријентира, укључујући праволинијски хоризонтални лет, пењање, снижавање, осматрање ваздушног простора
б	Лет на критично малим брзинама, укључујући препознавање првих предзнака и вађење из пуног превученог лета
ц	Заокрети, укључујући заокрете у слетној конфигурацији. Оштри заокрети нагиба 45°
д	Лет на критично великим брзинама, укључујући препознавање и вађење из спиралних понирања
е	Управљање само по инструментима, укључујући: (i) Хоризонтални лет, подешавање режима за крстарење, одржавање правца, висине и брзине (ii) Пењући и спуштајући заокрети са нагибом од 10° до 30° (iii) Вађење из неправилних положаја (iv) Покривене поједине инструменте на панелу
ф	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније

**СЕКЦИЈА 3 - ПРОЦЕДУРЕ НА РУТАМА**

а	Управљање авионом помоћу спољних оријентира, укључујући подешавање режима крстарења с обзиром на долет/трајање лета
б	Оријентација; читање карата

ц	Одржавање висине, брзине и правца, осматрање ваздушног простора
д	Подешавање висиномера. Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније
е	Контрола напредовања лета, записивање података, праћење утршка горива, одређивање скретања и исправка курса за повратак на задату линију пута (ЗЛП)
ф	Праћење временских услова, процена развоја, доношење одлуке о скретању
г	Лет по ЗЛП, одређивање позиције ( <i>NDB</i> или <i>VOR</i> ), идентификација средстава (лет по инструментима). Примена плана за одлазак на алтернативни аеродром (визуелни лет)

#### СЕКЦИЈА 4 - ПРОЦЕДУРЕ ПРИЛАЗА И СЛЕТАЊА

а	Процедуре доласка, подешавање висиномера, провере, осматрање ваздушног простора
б	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније
ц	Продужавање на други круг из равнања
д	Нормално слетање, слетање са бочним ветром (ако постоје услови)
е	Слетање на кратке стазе
ф	Слетање са снагом мотора на релант (само једномоторни авион)
г	Слетање без закрилаца
х	Поступци после лета

#### СЕКЦИЈА 5 - ВАНРЕДНИ И ПОСТУПЦИ У СЛУЧАЈУ ОПАСНОСТИ

Ова секција може да се комбинује са секцијама од 1 до 4

а	Симулирани отказ мотора после полетања (на безбедној висини), поступак у случају пожара
б	Откази опреме, укључујући принудно извлачење стајног трапа, откази електро-система и отказ кочница
ц	Принудно слетање (симулирање)
д	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније
е	Усмена питања

#### СЕКЦИЈА 6 - СИМУЛИРАНИ НЕСИМЕТРИЧНИ ЛЕТ И ОДГОВАРАЈУЋЕ ТАЧКЕ ЗА КЛАСУ/ТИП

Ова секција може да се комбинује са секцијама од 1 до 5

а	Симулирани отказ мотора у фази полетања (на безбедној висини, осим ако се не изводи на симулатору)
б	Прилажење на слетање и продужавање на други круг са несиметричном вучом/потиском
ц	Прилаз и слетање са потпуним заустављањем са несиметричном вучном силом
д	Гашење мотора и поновно покретање
е	Сарадња са контролом летења, вођење лета
ф	Било која тачка коју одреди испитивач у вези са класом/типом, ако је примењиво: <ul style="list-style-type: none"> <li>(i) Системи авиона, укључујући руковање аутопилотом</li> <li>(ii) Управљање системом пресуризације</li> <li>(iii) Коришћење система за одлеђивање и спречавање залеђивања</li> </ul>
г	Усмена питања

## Ц. Садржај практичног испита за стицање дозволе професионалног пилота (CPL) - Хеликоптери

1. Хеликоптер који се користи на практичном испиту мора да испуњава захтеве прописане за хеликоптере за обуку.
2. Овлашћени испитивач (FE) бира рејон и руту којом ће се летети на практичном испиту, а сви маневри на малим висинама и током лебдења морају да се изводе на одобреном аеродрому/терену. Рутно летење из секције 3 може да се заврши на аеродрому одласка или другом аеродрому, а једна од дестинација мора да буде аеродром са организованом службом контроле летења. Практичан испит може да се спроведе у два лета. Укупно трајање лета (летова) мора да износи најмање 90 минута.
3. Кандидат мора да прикаже оспособљеност да:
  - (а) управља хеликоптером у складу са његовим ограничењима;
  - (б) изводи све маневре са лакоћом и прецизно;
  - (ц) испољи добро процењивање и самосталност у одлучивању;
  - (д) примењује стечена ваздухопловна знања;
  - (е) све време управља хеликоптером на такав начин да успешно извођење поступка или маневра никада не буде озбиљно доведено у питање.

### ДОЗВОЉЕНА ОДСТУПАЊА ТОКОМ ИСПИТА

4. Током практичног испита морају да се примењују следећа ограничења, коригована за дозвољена одступања која настају у условима турбуленције и због маневарских квалитета и перформанси хеликоптера који се користи.

#### Релативна висина

нормални услови лета	± 100 стопа (ft)
са симулираним већим отказима	± 150 стопа (ft)

Праћење радио-средстава ± 10°

#### Курс

нормални услови лета	± 10°
са симулираним већим отказима	± 15°

#### Брзина

полетање и прилаз са вишемоторним хеликоптером	± 5 чворова (knots)
сви остали режими лета	± 10 чворова (knots)

#### Одступања због утицаја тла

T.O. лебдење са утицајем тла (I.G.E)	± 3 стопе (ft)
слетање без бочног померања или померања уназад	

### САДРЖАЈ ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА

5. Тачке у секцији 4 могу да се спроведу на хеликоптерском уређају за обуку летачко-навигационих процедура (FNPT) или на хеликоптерском уређају за потпуно симулирање летења (FFS). Употреба листе провере хеликоптера, вођење лета и контрола положаја хеликоптера помоћу спољних визуелних оријентира, процедуре за спречавање залеђивања/одлеђивање и принципи управљања грешком и угрожавањем (TEM), примењују се у свим секцијама.

СЕКЦИЈА 1 - ПРОВЕРЕ И ПОСТУПЦИ ПРЕ/ПОСЛЕ ЛЕТА	
а	Познавање хеликоптера (нпр. техничка књижица, гориво, маса и центража, перформансе), планирање лета, документација, <i>NOTAMS</i> , временски услови
б	Претполетни преглед/поступак, положај делова и намена
ц	Преглед кабине, поступак стартовања
д	Провера комуникацијске и навигационе опреме, избор и подешавање фреквенција
е	Поступци пре полетања, сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније
ф	Паркирање, заустављање мотора и ротора и поступци после лета
СЕКЦИЈА 2 - МАНЕВРИ У ЛЕБДЕЊУ, НАПРЕДНА ТЕХНИКА ПИЛОТИРАЊА И ОГРАНИЧЕНЕ ПОВРШИНЕ	
а	Полетање и слетање (узлетање и пристајање)
б	Таксирање, таксирање-померањем из лебдења
ц	Лебдење у месту са чеоним/бочним/леђним ветром
д	Окретање у лебдењу за 360° у леву и десну страну (у месту)
е	Померање напред, бочно, назад
ф	Имитација отказа мотора у лебдењу
г	Брзо заустављање уз ветар и низ ветар
х	Нагнути терени/полетање и слетање на неприпремљене терене
и	Полетања (различити профили)
ј	Полетање са бочним или леђним ветром (ако је изводљиво)
к	Полетање са максималном масом на полетању (стварном и симулираном)
л	Прилази (различити профили)
м	Полетање и слетање са ограниченом снагом
н	Ауторотација (испитивач бира две опције од - општа, долет у ауторотацији, ауторотација на малој брзини, у заокретима за 360°)
о	Слетање из ауторотације
п	Поступак принудног слетања са коришћењем снаге мотора
q	Провера снаге, техника праћења, техника прилаза и одласка
СЕКЦИЈА 3 - НАВИГАЦИЈА - ПОСТУПЦИ НА РУТИ	
а	Навигација и оријентација на различитим апсолутним/релативним висинама, читавање карата
б	Апсолутна/релативна висина, брзина, контрола правца, осматрање ваздушног простора, подешавање висиномера
ц	Праћење лета, записивање података, потрошња горива, процењено време доласка ( <i>ETA</i> ), одређивање исправке курса и одржавање корекције, осматрање инструмената
д	Осматрање временских услова, планирање заобилажења
е	Лет по ЗЛП, одређивање позиције ( <i>NDB</i> или <i>VOR</i> ), идентификација средстава
ф	Сарадња са контролом летења и придржавање прописа, итд.
СЕКЦИЈА 4 - ПОСТУПЦИ У ЛЕТУ И МАНЕВРИ САМО НА ОСНОВУ ПОКАЗИВАЊА ИНСТРУМЕНАТА	
а	Хоризонтални лет, контрола правца, апсолутна/релативна висина и брзина
б	Стандардни хоризонтални заокрети са вађењем у одређеним курсевима, за 180° и 360°, у леву и десну страну

ц	Пењање и спуштање, укључујући стандардне заокрете са вађењем у одређеним курсевима
д	Вађење из неправилних положаја
е	Заокрети нагиба 30°, са променом правца за 90° у леву и десну страну

#### СЕКЦИЈА 5 - ВАНРЕДНИ ПОСТУПЦИ И ПОСТУПЦИ У СЛУЧАЈУ ОПАСНОСТИ (СИМУЛАЦИЈА ГДЕ ЈЕ МОГУЋЕ)

Напомена 1: Ако се испит спроводи на вишемоторном хеликоптеру, симулација отказа мотора, укључујући прилаз и слетање са једним мотором, мора да буде укључена у испит.

Напомена 2: Овлашћени испитивач (*FE*) бира 4 тачке од следећих:

а	Неисправности рада мотора, укључујући квар уређаја за контролу и корекцију гаса/обртаја, залеђивање карбуратора/мотора, уљног система (ако је примењиво)
б	Неисправност горивног система
ц	Неисправност електричног система
д	Неисправност хидрауличног система, укључујући прилаз и слетање без серво уређаја, ако је примењиво
е	Неисправност главног ротора и/или система за контролу обртног момента (само на уређају за потпуно симулирање летења ( <i>FFS</i> ) или кроз усмено објашњавање поступака)
ф	Поступак у случају појаве пожара, укључујући контролу и отклањање узрока појаве дима (ако је примењиво)
г	Други ванредни и поступци у опасности, као што је описано у одговарајућем приручнику за управљање ваздухопловом, укључујући вишемоторне хеликоптере: Симулирани отказ мотора у полетању: - прекинуто полетање на или пре <i>TDP</i> или безбедно принудно слетање на или пре <i>DPATO</i> , кратко након <i>TDP</i> или <i>DPATO</i> ; Слетање са симулираним отказом мотора: - слетање или продужавање на други круг након отказа мотора пре <i>LDP</i> или <i>DPBL</i> ; - након отказа мотора после <i>LDP</i> или безбедно слетање после <i>DPBL</i> .

#### Д. Садржај практичног испита за стицање дозволе професионалног пилота (*CPL*) - Ваздушни бродови

1. Ваздушни брод који се користи на практичном испиту мора да испуњава захтеве прописане за ваздушне бродове за обуку.
2. Овлашћени испитивач (*FE*) бира рејон и руту којом ће се летети на практичном испиту. Рутно летење из секције 3 може да се заврши на аеродрому одласка или другом аеродрому, а једна од дестинација мора да буде аеродром са организованом службом контроле летења. Практичан испит може да се спроведе у два лета. Укупно трајање лета (летова) мора да износи најмање 60 минута.
3. Кандидат мора да прикаже оспособљеност да:
  - (а) управља ваздушним бродом у складу његовим ограничењима;
  - (б) изводи све маневре са лакоћом и прецизно;
  - (ц) испољи добро процењивање и самосталност у одлучивању;
  - (д) примени стечено ваздухопловно знање;

(е) све време управља ваздушним бродом на такав начин да успешно извођење поступка или маневра никада не буде озбиљно доведено у питање.

#### ДОЗВОЉЕНА ОДСТУПАЊА ТОКОМ ИСПИТА

4. Током практичног испита морају да се примењују следећа ограничења, коригована за дозвољена одступања која настају у условима турбуленције и због маневарских квалитета и перформанси ваздушног брода који се користи.

##### Релативна висина

нормални услови лета	± 100 стопа ( <i>ft</i> )
са симулираним већим отказима	± 150 стопа ( <i>ft</i> )

##### Праћење радио-средстава

± 10°

##### Курс

нормални услови лета	± 10°
са симулираним већим отказима	± 15°

#### САДРЖАЈ ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА

5. Тачке у секцијама 5 и 6 могу да буду спроведене на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*) за ваздушни брод или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) за ваздушни брод. Употреба листе провере ваздушног брода, вођење лета и контрола положаја ваздушног брода помоћу спољних визуелних оријентира, процедуре за спречавање залеђивања/одлеђивање и принципи управљања грешком и угрожавањем (*TEM*), примењују се у свим секцијама.

#### СЕКЦИЈА 1 - ПРИПРЕМЕ ЗА ЛЕТ И ПОЛЕТАЊЕ

а	Припрема за лет, укључујући: употребу листи провере, документацију, одређивање масе и центраже, податке о времену, <i>NOTAMS</i>
б	Преглед и опслуживање ваздушног брода
ц	Поступци одвезивања са платформе, маневри на земљи и полетање
д	Анализа перформанси и тримовање
е	Радње на аеродрому и у школском кругу
ф	Процедуре одласка, подешавање висиномера, избегавање судара (осматрање ваздушног простора)
г	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније

#### СЕКЦИЈА 2 - ОПШТЕ УПРАВЉАЊЕ ВАЗДУШНИМ БРОДОМ

а	Управљање ваздушним бродом помоћу спољних визуелних оријентира, укључујући праволинијски хоризонтални лет, пењање, снижавање, осматрање ваздушног простора
б	Лет на релативној висини по ваздушном притиску
ц	Заокрети
д	Оштра понирања и пењања
е	Лет искључиво по инструментима, укључујући: <ul style="list-style-type: none"> <li>(i) хоризонтални лет, контролу правца, апсолутну висину и ваздушну брзину</li> <li>(ii) пењуће и спуштајуће заокрете</li> <li>(iii) вађење из неправилних положаја</li> </ul>



	(iv) употребу ограниченог броја инструмената на панелу
ф	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније
<b>СЕКЦИЈА 3 - ПОСТУПЦИ НА РУТАМА</b>	
а	Управљање ваздушним бродом помоћу спољних оријентира, Долет/трајање лета
б	Оријентација, читање карата
ц	Апсолутна висина, брзина, контрола правца, осматрање ваздушног простора
д	Подешавање висиномера, сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније
е	Контрола напредовања лета, записивање података, праћење утрошка горива, одређивање скретања и исправка курса за повратак на задату линију пута (ЗЛП)
ф	Праћење временских услова, процена развоја, планирање скретања
г	Лет по ЗЛП, одређивање позиције ( <i>NDB</i> и <i>VOR</i> ), идентификација средстава (инструментални лет). Примена плана за одлазак на алтернативни аеродром (визуелни лет)
<b>СЕКЦИЈА 4 - ПРОЦЕДУРЕ ПРИЛАЗА И СЛЕТАЊА</b>	
а	Процедуре доласка, подешавање висиномера, провере, осматрање ваздушног простора
б	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније
ц	Продужавање на други круг са малих висина
д	Нормално слетање
е	Слетање на кратке стазе
ф	Слетање са снагом мотора на реланту (само једномоторни ваздушни брод)
г	Слетање без употребе закрилаца
х	Поступци после лета
<b>СЕКЦИЈА 5 - ВАНРЕДНИ И ПОСТУПЦИ У СЛУЧАЈУ ОПАСНОСТИ</b>	
Ова секција може да се комбинује са секцијама од 1 до 4	
а	Симулирани отказ мотора после полетања (на безбедној висини), поступак у случају пожара
б	Откази опреме
ц	Принудно слетање (симулирано)
д	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније
е	Усмена питања
<b>СЕКЦИЈА 6 - ОДГОВАРАЈУЋЕ ТАЧКЕ ЗА КЛАСУ ИЛИ ТИП</b>	
Ова секција може да се комбинује са секцијама од 1 до 5	
а	Симулирани отказ мотора у фази полетања (на безбедној висини, осим ако се не извршава на уређају за потпуно симулирање летења)
б	Прилажење на слетање и продужавање на други круг са неисправним мотором/моторима
ц	Прилаз и слетање са потпуним заустављањем са неисправним мотором/моторима
д	Откази у систему пресуризације енвелопе
е	Сарадња са контролом летења, процедуре радио-телефоније, вођење лета и доношење одлука
ф	Било која тачка коју одреди овлашћени испитивач у вези са класом/типом, укључујући, ако је примењиво:

	(i) системе ваздушних бродова (ii) управљање системом пресуризације енvelope
г	Усмена питања

### Додатак 5

## Интегрисани курс обуке за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (MPL)

### ОПШТЕ

1. Циљ интегрисаног курса за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (MPL) је да обучи пилоте до нивоа стручности неопходног за рад у својству копилота на вишемоторним турбинским авионима са вишечланом посадом у ваздушном саобраћају по правилима визуелног (VFR) и инструменталног (IFR) летења и стицање дозволе пилота вишечлане посаде (MPL).
2. Одобрење за спровођење обуке за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (MPL) може да добије само одобрена организација за обуку (ATO) која је део оператера који обавља јавни авио-превоз и који је сертифициван у складу са *Part-ORO* или има посебан уговор са таквим оператером.
3. Кандидат који жели да похађа интегрисани курс за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (MPL) мора да заврши све фазе обуке у једном континуираном курсу, у одобреној организацији за обуку (ATO). Обука је заснована на оспособљавању и спроводи се кроз оперативни рад вишечлане посаде.
4. Само кандидати-почетници могу да буду примљени на курс.
5. Курс мора да садржи:
  - (а) обуку теоријског знања до нивоа *ATPL(A)*;
  - (б) летачку обуку према правилима за визуелно и инструментално летење;
  - (ц) обуку сарадње у вишечлавној посади за рад на авионима са више пилота;
  - (д) обуку за овлашћење за летење на типу.
6. Кандидат који није положио или није у стању да заврши цео курс обуке за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (MPL) може да поднесе надлежном органу захтев за испит из теоријског знања и практичан испит за дозволу са мањим правима и за овлашћење за инструментално летење (IR), ако су испуњени одговарајући захтеви.

### ТЕОРИЈСКО ЗНАЊЕ

7. Одобрени курс теоријског знања за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (MPL) мора да садржи најмање 750 сати обуке за ниво знања потребног за дозволу транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*), као и обуку теоријског знања потребног за одговарајуће овлашћење за тип, у складу са Главом X.

### ПРАКТИЧНА ОБУКА

8. Практична обука мора да садржи најмање 240 сати и то у улогама пилота који управља ваздухопловом (PF) и пилота који не управља ваздухопловом (PNF), у стварним или симулираним условима лета и састоји се од следеће четири фазе:
  - (а) Фаза 1 - *Core flying skills*  
Специфична основна обука на авиону са једним пилотом.
  - (б) Фаза 2 - Основна  
Упознавање са радом вишечлане посаде и летењем по инструментима.
  - (ц) Фаза 3 - Средња  
Примена рада вишечлане посаде на вишемоторним турбинским авионима, сертифициваним као авиони високих перформанси, у складу са *Part-21*.
  - (д) Фаза 4 - Напредна

Обука за овлашћење за летење на типу у компанији.

Летачко искуство у стварним условима лета мора да обухвати све захтеве у погледу искуства наведене у Глави X, обуку вађења из неправилних положаја, летење ноћу, летење само на основу показивања инструмената и искуство потребно за постизање релевантног вођења лета.

Захтеви сарадње унутар вишечлане посаде (*MCC*) морају да буду укључени у одговарајућим горенаведеним фазама.

Обука у несиметричном лету извршава се на авиону или на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*).

9. Свака фаза обуке мора да се састоји из обуке основног знања и сегмената практичне обуке.

10. Курс обуке мора да обухвати континуирани процес развоја програма обуке и континуирано процењивање ученика према датом програму. Процењивање мора да обезбеди:

(а) да оспособљеност и оцењивање буду одговарајући задацима копилота на авионима са више пилота;

(б) да ученици стичу потребну оспособљеност на прогресиван и задовољавајући начин.

11. Курс обуке мора да садржи најмање 12 полетања и слетања да би се осигурала оспособљеност. Овај број полетања и слетања се може смањити на најмање шест, под условом да пре спровођења обуке одобрена организација за обуку (*ATO*) и оператер обезбеде да:

(а) постоји процедура за процену захтеваног нивоа оспособљености пилота ученика; и

(б) постоји поступак којим се обезбеђује предузимање корективних мера ако процена током обуке укаже потребу за тим.

Ова полетања и слетања морају да буду извршена под надзором инструктора на авиону за који ће се издати овлашћење за летење на типу.

## НИВО ПРОЦЕНЕ СТРУЧНОСТИ

12. Кандидат за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) мора да прикаже оспособљеност за успешно извођење свих девет области стручности дефинисаних у доленаведеној тачки 13, на напредном нивоу, потребном за рад и интеракцију као копилот на вишемоторном турбинском авиону, у визуелним и инструменталним условима. Оцена мора да потврди да се управљање авионом или ситуацијом одржава непрекидно на начин који обезбеђује успешно извођење процедуре или маневра. Кандидат мора стално да приказује знање, вештине и ставове неопходне за безбедан лет на одговарајућем типу авиона, у складу са критеријумима за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*).

## ОБЛАСТИ СТРУЧНОСТИ

13. Кандидат мора да прикаже стручност у следећих девет области:

- 1) примена принципа људских могућности, укључујући принцип управљања грешком и угрожавањем (*TEM*);
- 2) извођење радњи на авиону на земљи;
- 3) извођење полетања;
- 4) извођење пењања;
- 5) извођење крстарења;
- 6) извођење снижавања;
- 7) извођење прилаза;
- 8) извођење слетања;
- 9) извођење радњи после слетања и после лета.

## СИМУЛИРАНИ ЛЕТ

14. Минимални захтеви за тренажер летења (*FSTD*):

(а) Фаза 1 - *Core flying skills*

Е-обука и уређаји са делимичним задацима одобрени од стране надлежног органа који имају следеће карактеристике:

- обухватају додатну опрему поред оне која се везује за десктоп рачунаре, као што су функционалне реплике квадранта, *side-stick controller* или *FMS* тастатура;

- обухватају психомоторне активности са одговарајућом применом силе и времена одазива.

(б) Фаза 2 - Основна

Уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNTP II*) за сарадњу вишечлане посаде (*MCC*) који представља општи вишемоторни турбински авион.

(ц) Фаза 3 - Средња

Тренажер летења (*FSTD*) који представља вишемоторни турбински авион за који је потребан рад са копилотом и који је квалификован еквиваленту стандарда нивоа *B*, а који додатно поседује:

- најмање континуирани *daylight/twilight/night visual cross-cockpit* систем са колиминисаним визуелним пољем погледа који сваком пилоту обезбеђује 180° хоризонталног и 40° вертикалног поља погледа;

- симулирано *ATC* окружење.

(д) Фаза 4 - Напредна

Уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) који је у потпуности еквивалентан нивоу *D* или нивоу *C* са напредним *daylight* визуелним системом, укључујући симулацију *ATC* окружења.

### Додатак 6

## Модуларни курсеви за стицање овлашћења *IR*

### А. *IR(A)* - Модуларни курс летачке обуке

#### ОПШТЕ

1. Циљ модуларног курса летачке обуке за стицање овлашћења за инструментално летење (авион) - *IR(A)* је обука пилота до нивоа стручности неопходног за управљање авионима према правилима инструменталног летења (*IFR*) и у *IMC* условима. Курс се састоји из два модула који могу да се похађају одвојено или комбиновано:

(а) Основни модул инструменталног летења

Садржи десет сати летачке обуке по инструментима, од чега највише пет сати може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења *BITD*, *FNPT I* или *II* или *FFS*. По завршетку Основног модула инструменталног летења, кандидату се издаје сертификат о завршеном курсу.

(б) Модул процедуралног инструменталног летења

Садржи преостали део програма обуке за овлашћење за инструментално летење (авион) - *IR(A)*, 40 сати обуке инструменталног летења на једномоторним авионима или 45 сати обуке инструменталног летења на вишемоторним авионима и теоријску обуку за стицање овлашћења за инструментално летење (авион) - *IR(A)*.

2. Кандидат за модуларни курс - *IR(A)* мора да поседује дозволу приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или дозволу професионалног пилота авиона (*CPL(A)*). Кандидат за Модул процедуралног инструменталног летења који не поседује дозволу професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) мора да поседује сертификат о завршеном Основном модулу инструменталног летења.

Одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да обезбеди да кандидат за курс за овлашћење за инструментално летење (вишемоторни авион) - *IR(A)*, који није поседовао овлашћење за летење на типу или класи вишемоторних авиона, заврши обуку за вишемоторне авионе дефинисану у Глави X пре започињања летачке обуке на курсу за овлашћење за инструментално летење (авион) - *IR(A)*.

3. Кандидат који жели да похађа Модул процедуралног инструменталног летења модуларног курса *IR(A)*, мора да заврши све фазе обуке у једном континуираном одобреном курсу обуке. Пре започињања Модула процедуралног инструменталног летења, одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да се увери у оспособљеност кандидата у основним вештинама инструменталног летења. Ако је потребно, мора да се спроведе обука освежења знања.

4. Теоријска обука мора да буде завршена у року од 18 месеци. Модул процедуралног инструменталног летења и практичан испит морају да се заврше у року важења положених теоријских испита.

5. Курс мора да садржи:

(а) теоријску обуку за ниво овлашћења за инструментално летење (*IR*);

(б) летачку обуку у инструменталном летењу.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Одобрени модуларни курс *IR(A)* мора да садржи најмање 150 сати теоријске обуке.

#### ПРАКТИЧНА ОБУКА

7. Курс једномоторног *IR(A)* мора да садржи најмање 50 сати летења по инструментима у току обуке, од чега највише 20 сати летења по инструментима може да буде на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) или до 35 сати на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*). Највише десет сати летења уместо на *FNPT II* или *FFS*, може да буде спроведено на *FNPT I*.

8. Курс вишемоторног *IR(A)* мора да садржи најмање 55 сати летења по инструментима у току обуке, од чега највише 25 сати летења по инструментима може да буде на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) или највише до 40 сати на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*). Највише десет сати летења може да буде спроведено на *FNPT I* уместо на *FNPT II* или *FFS*. Остатак обуке у летењу по инструментима мора да обухвати најмање 15 сати летења на вишемоторним авионима.

9. Ималац овлашћења за инструментално летење *IR(A)* на једномоторним авионима који поседује и овлашћење за летење на класи или типу вишемоторног авиона, а који први пут стиче овлашћење за летење на вишемоторним авионима, мора да успешно заврши курс у одобреној организацији за обуку (*ATO*), који садржи најмање пет сати обуке у инструменталном летењу на вишемоторним авионима, од чега три сата могу да буду на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*).

10.1. Имаоцу дозволе професионалног пилота авиона (*CPL(A)*) или сертификата о завршеном Основном модулу инструменталног летења, укупан налет у обуци који се захтева у горенаведеним тач. 7 или 8, може да се умањи за десет сати.

10.2. Имаоцу овлашћења за инструментално летење (хеликоптер) - *IR(H)*, укупан налет у обуци који се захтева у горенаведеним тач. 7. или 8, може да се умањи до десет сати.

10.3. Укупна обука у летењу по инструментима на авиону изводи се у складу са тач. 7 или 8, како је одговарајуће.

11. Вежбе летачке обуке до практичног испита за овлашћење за инструментално летење (авион) - *IR(A)* морају да садрже:

(а) Основни модул инструменталног летења: Процедуре и маневри за основе инструменталног летења, укључујући најмање:

основе инструменталног летења без спољних визуелних репера:

- хоризонтални лет;
- пењање;
- снижавање;

- хоризонтални, пењући и спуштајући заокрети;
- извођење елемената инструменталног летења искључиво према показивању инструмената:
- оштри заокрет;
- радио-навигација;
- вађење из неправилних положаја;
- ограничени панел инструмената;
- препознавање и вађење из почетног и пуног губитка узгона (превлачења);

(б) Модул процедуралног инструменталног летења:

(i) претполетне процедуре за летове по правилима инструменталног летења (*IFR*), укључујући коришћење приручника за управљање ваздухопловом и одговарајућих докумената служби контроле летења у припреми *IFR* плана лета;

(ii) процедуре и маневре за летење по правилима инструменталног летења (*IFR*) у нормалним, абнормалним и ванредним условима, који обухватају најмање:

- прелазак са визуелног на инструментално летење на полетању;
- стандардне инструменталне одласке и доласке;
- *IFR* процедуре на рути;
- процедуре чекања;
- процедуре инструменталних прилажења до одређених минимума;
- процедуре неуспелог прилажења;
- слетања после инструменталних прилажења, укључујући формирање круга за слетање из супротног правца;

(iii) маневре у току лета и одређене карактеристике лета;

(iv) ако се захтева, летење на вишемоторним авионима током извођења горенаведених вежби, укључујући и управљање авионом само по инструментима са симулираним отказом једног мотора и гашење и покретање мотора (ова вежба мора да се врши на безбедној висини ако се не врши на уређају за потпуно симулирање летења - *FFS* или уређају за обуку летачко-навигационих процедура - *FNPT II*).

#### **Аа. *IR(A)* - Модуларни курс летачке обуке на основу претходне оспособљености**

##### **ОПШТЕ**

1. Циљ модуларног курса летачке обуке на основу претходне оспособљености јесте да обучи имаоце дозволе приватног пилота (*PPL*) или дозволе професионалног пилота авиона (*CPL*) до нивоа потребног за стицање овлашћења за инструментално летење, узимајући у обзир претходну летачку обуку у инструменталном летењу и искуство. Обука је конципирана тако да обезбеди потребан ниво стручности који је неопходан за управљање авионима по правилима инструменталног летења (*IFR*) и у инструменталним метеоролошким условима (*IMC*). Обука мора да буде спроведена у овлашћеној организацији за обуку (*ATO*) или да се састоји од комбинације инструменталне летачке обуке спроведене од стране инструктора - *IRI(A)* или инструктора летења - *FI(A)* са правом да обучава за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) и летачке обуке у одобреној организацији за обуку (*ATO*).

2. Кандидат на модуларном курсу летачке обуке на основу претходне оспособљености за стицање овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* мора да поседује дозволу приватног пилота авиона (*PPL(A)*) или дозволу професионалног пилота авиона (*CPL(A)*).

3. Теоријска обука мора да буде завршена у року од 18 месеци. Практична обука за инструментално летење и практични испит морају да се заврше у року важења положених теоријских испита.

4. Курс мора да садржи:

- (a) теоријску обуку за ниво овлашћења за инструментално летење - *IR(A)*;
- (б) летачку обуку у инструменталном летењу.

## ТЕОРИЈСКА ОБУКА

5. Одобрени модуларни курс летачке обуке на основу претходне оспособљености за стицање овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* мора да садржи најмање 80 сати теоријске обуке. Теоријска обука може да обухвати обуку на рачунару (*CBT*) и елементе електронског учења. Минимални број часова у учионици мора да буде остварен како је дефинисано у *ORA.ATO.305*.

## ПРАКТИЧНА ОБУКА

6. Метода стицања овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* у оквиру овог модуларног курса је заснована на претходној оспособљености. Међутим, кандидат мора да испуни доленаведене минималне захтеве. За стицање потребне оспособљености може да се захтева додатна обука.

(a) Модуларни курс летачке обуке на основу претходне оспособљености за стицање овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* на једномоторним авионима, мора да садржи најмање 40 сати обуке за инструментално летење, од чега до десет сати може да буде на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) или до 25 сати на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*), од чега максимално до пет сати може да буде спроведено на *FNPT I*.

(i) Ако је кандидат:

(A) завршио обуку за инструментално летење са *IRI(A)* или *FI(A)* који има право вршења обуке за овлашћење за инструментално летење (*IR*); или

(B) имао претходно искуство по правилима инструменталног летења као *PIC* на авионима, са овлашћењем које даје право летења по *IFR* и у *IMC* условима, највише до 30 сати може да буде признато у оквиру горенаведених 40 сати обуке;

(ii) Ако је кандидат претходно остварио налет на обуци према правилима инструменталног летења другачије од наведеног у (a) (i), тај налет се може признати у оквиру захтеваних 40 сати, али највише до 15 сати.

(iii) У сваком случају, практична обука мора да садржи најмање десет сати летења по инструментима на авиону у одобреној организацији за обуку (*ATO*).

(iv) Укупно трајање практичне обуке за инструментално летење са инструктором не сме да буде мање од 25 сати.

(б) Модуларни курс летачке обуке на основу претходне оспособљености за стицање овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* за вишемоторне авионе мора да садржи најмање 45 сати летења по инструментима у току обуке, од чега до десет сати може да буде на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) или до 30 сати на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*), од чега максимално до пет сати може да буде спроведено на *FNPT I*.

(i) Ако је кандидат:

(A) завршио обуку за инструментално летење са *IRI(A)* или *FI(A)* који има право вршења обуке за овлашћење за инструментално летење (*IR*); или

(B) имао претходно искуство по правилима инструменталног летења као *PIC* на авионима, са овлашћењем које даје право летења по *IFR* и у *IMC* условима, највише до 35 сати може да буде признато у оквиру горенаведених 45 сати обуке;

(ii) ако је кандидат претходно остварио налет на обуци према правилима инструменталног летења другачије од наведеног у (б) (i), тај налет се може признати у оквиру захтеваних 45 сати, али највише до 15 сати;

(iii) у сваком случају, практична обука мора да садржи најмање десет сати летења по инструментима на обуци на вишемоторном авиону у одобреној организацији за обуку (ATO);

(iv) укупно трајање практичне обуке за инструментално летење са инструктором не сме да буде мање од 25 сати, од чега најмање 15 сати мора да буде на вишемоторном авиону.

(ц) У циљу одређивања броја сати налета који се признаје и утврђивања потребног обима обуке, одобрена организација за обуку (ATO) мора, пре почетка обуке, да изврши процену оспособљености кандидата.

(д) Завршена обука за инструментално летење са инструктором за инструментално летење на авионима - *IRI(A)* или инструктором летења на авионима - *FI(A)* у складу са тачком (а) (i) или (б)

(i) мора да се евидентира у посебној документацији обуке, уз потпис инструктора.

7. Практична обука модуларног курса летачке обуке на основу претходне оспособљености за стицање овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* мора да садржи:

(а) процедуре и маневре основне обуке инструменталног летења који обухватају најмање:

(i) основни инструментални лет без спољних визуелних репера;

(ii) хоризонтални лет;

(iii) пењање;

(iv) снижавање;

(v) хоризонталне, пењуће и спуштајуће заокрете;

(vi) извођење маневара на основу показивања инструмената;

(vii) оштри заокрет;

(viii) радио-навигацију;

(ix) вађење из неправилних положаја;

(x) симулацију отказа појединих инструмената;

(xi) препознавање и вађење из почетног и пуног губитка узгона (превлачења);

(б) претполетне процедуре за летење по правилима инструменталног летења (*IFR*), укључујући коришћење приручника за управљање ваздухопловом и одговарајућих докумената служби контроле летења у припреми *IFR* плана лета;

(ц) процедуре и маневре за летење по правилима инструменталног летења (*IFR*) у нормалним, абнормалним и ванредним условима, који обухватају најмање:

(i) прелазак са визуелног на инструментално летење на полетању;

(ii) стандардне инструменталне одласке и доласке;

(iii) *IFR* процедуре на рути;

(iv) процедуре чекања;

(v) процедуре инструменталних прилажења до одређених минимума;

(vi) процедуре неуспелог прилажења;

(vii) слетања после инструменталних прилажења, укључујући формирање круга за слетање из супротног правца;

(д) маневре у току лета и одређене карактеристике лета;

(е) ако се захтева, летење на вишемоторним авионима током извођења горенаведених вежби, укључујући:

(i) управљање авионом само по инструментима са симулираним отказом једног мотора;

(ii) гашење и поновно покретање мотора (ова вежба се мора вршити на безбедној висини осим ако се не врши на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*)).

8. Кандидатима за овлашћење за инструментално летење - *IR(A)* на модуларном курсу летачке обуке на основу претходне оспособљености, који поседују *Part-FCL PPL* или *CPL* дозволу и важеће овлашћење за инструментално летење на авиону - *IR(A)* које је у складу са захтевима



Анекса 1 Чикашке Конвенције издала трећа држава, у целости се могу признати захтеви у вези обуке из тачке 4. За стицање овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* кандидат мора да:

- (а) положи практични испит за стицање овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* у складу са Додатком 7;
- (б) покаже испитивачу, током практичног испита, да поседује одговарајући ниво теоријског знања из ваздухопловних прописа, метеорологије и планирања и перформанси (*IR*);
- (ц) оствари најмање 50 сати летења према правилима инструменталног летења (*IFR*) као *PIC* на авионима.

#### УЛАЗНА ПРОЦЕНА

9. Садржај и трајање улазне процене одређује одобрена организација за обуку (*ATO*) на основу претходног искуства кандидата у инструменталном летењу.

#### ВИШЕМОТОРНИ АВИОНИ

10. Ималац овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* на једномоторним авионима који поседује и овлашћење за летење на класи или типу вишемоторног авиона, а који први пут стиче овлашћење за инструментално летење - *IR(A)* на вишемоторном авиону, мора да успешно заврши курс у одобреној организацији за обуку (*ATO*), који обухвата најмање пет сати обуке у инструменталном летењу на вишемоторним авионима, од чега три сата може да буде на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) и да положи практични испит.

### **Б. *IR(H)* - Модуларни курс летачке обуке**

#### ОПШТЕ

1. Циљ модуларног курса летачке обуке за стицање овлашћења за инструментално летење (хеликоптер) - *IR(H)* је обука пилота до нивоа стручности неопходног за управљање хеликоптерима према правилима инструменталног летења (*IFR*) и у *IMC* условима.
2. Кандидат за модуларни курс *IR(H)* мора да поседује дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) или дозволу професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) или дозволу транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*). Пре започињања фазе практичне обуке *IR(H)* курса, кандидат мора да буде ималац овлашћења за летење на типу хеликоптера који ће се користити на практичном испиту за стицање овлашћења за инструментално летење - *IR(H)* или да је завршио одобрену обуку за стицање овлашћења за летење на том типу хеликоптера. Кандидат мора да поседује сертификат о успешном завршетку *MCC* курса, ако се практични испит спроводи у условима за летење са више пилота.
3. Кандидат на *IR(H)* модуларном курсу мора да заврши све фазе обуке током једног континуираног одобреног курса.
4. Теоријска обука мора да буде завршена у року од 18 месеци. Практична обука и практичан испит морају да се заврше у року важења положених теоријских испита.
5. Курс мора да садржи:
  - (а) теоријску обуку за ниво овлашћења за инструментално летење (*IR*);
  - (б) летачку обуку у инструменталном летењу.

#### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Одобрени модуларни курс *IR(H)* мора да садржи најмање 150 сати теоријске обуке.

## ПРАКТИЧНА ОБУКА

7. Курс једномоторног *IR(H)* мора да садржи најмање 50 сати летења по инструментима у току обуке, од чега:

(а) највише 20 сати летења по инструментима може да буде на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I (H)* или (*A*)). Ових 20 сати летења по инструментима могу да буду замењени са 20 сати обуке за *IR(H)* на авиону одобреном за овај курс; или

(б) највише 35 сати обуке може да буде летење по инструментима на земљи на тренажеру летења (*FTD 2/3*), уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) за хеликоптере.

Летачка обука мора да садржи најмање десет сати обуке на хеликоптеру сертификованом за летење према *IFR* правилима.

8. Курс вишемоторног *IR(H)* мора да садржи најмање 55 сати летења по инструментима у току обуке, од чега:

(а) највише 20 сати летења по инструментима може да буде на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I (H)* или (*A*)). Ових 20 сати летења по инструментима могу да буду замењени са 20 сати обуке за *IR(H)* на авиону одобреном за овај курс; или

(б) највише 40 сати обуке може да буде летење по инструментима на земљи на тренажеру летења (*FTD 2/3*), уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*) или уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) за хеликоптере.

Летачка обука мора да садржи најмање десет сати обуке на вишемоторном хеликоптеру сертификованом за летење према *IFR* правилима.

9.1. Имаоцима дозволе транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*) умањује се теоријска обука за 50 сати.

9.2. Имаоцу овлашћења за инструментално летење - *IR(A)* може да се умањи укупно захтевана обука до десет сати.

9.3. Имаоцу дозволе приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*) са овлашћењем за ноћно летење или имаоцу дозволе професионалног пилота хеликоптера (*CPL(H)*) може да се умањи укупно захтевана обука у инструменталном летењу за пет сати.

10. Вежбе летачке обуке до практичног испита за овлашћење за инструментално летење (хеликоптер) - *IR(H)* морају да садрже:

(а) претполетне процедуре за летове по правилима инструменталног летења (*IFR*), укључујући коришћење приручника за управљање ваздухопловом и одговарајућих докумената служби контроле летења у припреми *IFR* плана лета;

(б) процедуре и маневре за летење по правилима инструменталног летења (*IFR*) у нормалним, абнормалним и ванредним условима, укључујући најмање:

- прелазак са визуелног на инструментално летење на полетању;
- стандардне инструменталне одласке и доласке;
- *IFR* процедуре на рути;
- процедуре чекања;
- процедуре инструменталних прилажења до одређених минимума;
- процедуре неуспелог прилажења;
- слетања после инструменталних прилажења, укључујући формирање круга за слетање из супротног правца;

(ц) маневре у току лета и одређене карактеристике лета;

(д) ако се захтева, летење на вишемоторним хеликоптерима у току извођења горенаведених вежби, укључујући и управљање хеликоптером само по инструментима са симулираним отказом једног мотора и гашење и покретање мотора (ова вежба мора да се врши на безбедној висини ако се не врши на уређају за потпуно симулирање летења - *FFS* или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура - *FNPT II* или на тренажеру летења *FTD 2/3*).

## Ц. *IR(As)* - Модуларни курс летачке обуке

### ОПШТЕ

1. Циљ модуларног курса летачке обуке за стицање овлашћења за инструментално летење (ваздушни брод) - *IR(As)* је обука пилота до нивоа стручности неопходног за управљање ваздушним бродовима према правилима инструменталног летења (*IFR*) и у *IMC* условима. Курс се састоји из два модула који могу да се похађају одвојено или комбиновано:

(а) Основни модул инструменталног летења

Садржи десет сати летачке обуке по инструментима, од чега највише пет сати може да буде време летења по инструментима на уређају за симулирање летења *BITD*, *FNPT I* или *II* или *FFS*. По завршетку Основног модула инструменталног летења, кандидату се издаје сертификат о завршеном курсу.

(б) Модул процедуралног инструменталног летења

Садржи преостали део програма обуке за стицање овлашћења за инструментално летење (ваздушни брод) - *IR(As)*, 25 сати обуке инструменталног летења и теоријску обуку за стицање овлашћења за инструментално летење (ваздушни брод) - *IR(As)*.

2. Кандидат за модуларни курс *IR(As)* мора да поседује дозволу приватног пилота (ваздушни брод) - *PPL(As)* која укључује право за летење ноћу или дозволу професионалног пилота (ваздушни брод) - *CPL(As)*. Кандидат за Модул процедуралног инструменталног летења који није имао дозволу професионалног пилота (ваздушни брод) - *CPL(As)*, мора да има сертификат о завршеном Основном модулу инструменталног летења.

3. Од кандидата који жели да похађа Модул процедуралног инструменталног летења модуларног курса *IR(As)* се захтева да заврши све фазе обуке током једног континуираног одобреног курса. Пре почетка Модула процедуралног инструменталног летења, одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да се увери у оспособљеност кандидата у основним вештинама инструменталног летења. Ако је потребно, мора да се спроведе обука освежења знања.

4. Теоријска обука мора да се заврши у року од 18 месеци. Модул процедуралног инструменталног летења и практичан испит морају да се заврше у року важења положених теоријских испита.

5. Курс мора да садржи:

(а) теоријску обуку за ниво овлашћења за инструментално летење (*IR*);

(б) летачку обуку у инструменталном летењу.

### ТЕОРИЈСКА ОБУКА

6. Одобрени модуларни курс *IR(As)* мора да садржи најмање 150 сати теоријске обуке.

### ПРАКТИЧНА ОБУКА

7. Курс *IR(As)* мора да садржи најмање 35 сати летења по инструментима у току обуке, од чега највише 15 сати летења по инструментима може да буде на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT I*) или највише 20 сати летења на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*). Највише пет сати летења може да буде спроведено на *FNPT I*, уместо на *FNPT II* или *FFS*.

8. Имаоцу дозволе професионалног пилота (ваздушни брод) - *CPL(As)* или сертификата о завршеном Основном модулу инструменталног летења може да се умањи за десет сати укупан налет у обуци који се захтева у горенаведеној тачки 7. Укупна обука у летењу по инструментима на ваздушном броду обавља се у складу са тачком 7.

9. Ако је кандидат ималац овлашћења за инструментално летење (*IR*) у другој категорији ваздухоплова, укупно захтевани налет на обуци на ваздушним бродовима може да се умањи на десет сати.

10. Вежбе летачке обуке до практичног испита за стицање овлашћења за инструментално летење (ваздушни брод) - *IR(As)* морају да садрже:

(а) Основни модул инструменталног летења:

Процедуре и маневри за основе инструменталног летења укључујући најмање:

- основе инструменталног летења без спољних визуелних репера:
  - хоризонтални лет;
  - пењање;
  - снижавање;
  - хоризонтални, пењући, спуштајући заокрети;
- извођење елемената инструменталног летења искључиво према показивању инструмената;
- радио-навигација;
- вађење из неправилних положаја;
- ограничени панел инструмената;

(б) Модул процедуралног инструменталног летења:

(i) претполетне процедуре за летове по правилима инструменталног летења (*IFR*), укључујући коришћење приручника за управљање ваздухопловом и одговарајућих докумената служби контроле летења у припреми *IFR* плана лета;

(ii) процедуре и маневре за летење по правилима инструменталног летења (*IFR*) у нормалним, абнормалним и ванредним условима, који обухватају најмање:

- прелазак са визуелног на инструментално летење на полетању;
- стандардне инструменталне одласке и доласке;
- *IFR* процедуре на рути;
- процедуре чекања;
- процедуре инструменталних прилажења до одређених минимума;
- процедуре неуспелог прилаза;
- слетања после инструменталних прилажења, укључујући формирање круга за слетање из супротног правца;

(iii) маневре у току лета и одређене карактеристике лета;

(iv) операције ваздушним бродом у току извођења горенаведених вежби, укључујући и управљање ваздушним бродом само по инструментима са симулираним отказом једног мотора, гашење и покретање мотора (ова вежба мора да се врши на безбедној висини ако се не врши на уређају за потпуно симулирање летења - *FFS* или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура - *FNPT II*).

#### Додатак 7

### ***IR* практичан испит**

1. Кандидат за овлашћење за инструментално летење (*IR*) мора да се обучава на истој класи или типу ваздухоплова који ће се користити на практичном испиту, а који мора да буде одговарајуће опремљен за потребе обуке и испитивања.

2. Кандидат мора да положи све релевантне секције практичног испита. Ако кандидат не положи било коју тачку у оквиру једне секције, сматра се да није положио целу ту секцију. Ако не положи више од једне секције, кандидат мора поново да полаже целокупан практичан испит. Ако кандидат не положи једну секцију практичног испита мора поново да полаже само ту секцију. Кандидат који не положи било коју секцију на поновном полагању практичног испита,

укључујући и секције које је положио приликом претходног покушаја, мора поново да приступи полагању целокупног испита. Све секције практичног испита морају да буду завршене у року од шест месеци. Неуспело полагање свих секција практичног испита из два покушаја захтева додатну обуку.

3. После неуспешног полагања испита може да се захтева додатна обука. Не постоји ограничење броја покушаја за полагање практичног испита.

## СПРОВОЂЕЊЕ ИСПИТА

4. Испит мора да симулира реалан лет. Испитивач бира руту која ће се летети. Основни елемент провере је способност кандидата да планира и изврши лет са уобичајеним материјалом за припрему. Кандидат је дужан да обави припрему плана лета и да се увери да се сва опрема и документација, неопходни за извршење лета, налазе у авиону. Лет мора да траје најмање један сат.

5. У случају да кандидат одлучи да прекине практичан испит из разлога које испитивач не сматра оправданим, кандидат мора да полаже поново целокупан практичан испит. Ако се испит прекине из разлога које испитивач сматра оправданим, у следећем лету проверавају се само оне секције које нису завршене у претходном лету.

6. Према дискреционом праву испитивача, кандидат може једном да понови било који маневар или процедуру на испиту. Испитивач може да прекине испит у било којој фази, ако сматра да ниво обучености који је кандидат показао захтева поновно полагање целокупног практичног испита.

7. Од кандидата се захтева да управља авионом са седишта *PIC* и да полаже испит као да је једини члан посаде. Испитивач не учествује у управљању ваздухопловом, осим у случају да је интервенција неопходна у циљу безбедности или избегавања неприхватљивог кашњења другог саобраћаја. Одговорност за лет је делегирана према националним прописима.

8. Релативне/апсолутне висине одлуке, минималне релативне/апсолутне висине снижавања и тачку почетка процедуре неуспелог прилажења одређује кандидат уз сагласност испитивача.

9. Кандидат за овлашћење за инструментално летење (*IR*) је обавезан да пред испитивачем изврши неопходне провере и радње за лет, укључујући идентификацију радио-средстава. Провере морају да буду изведене у складу са одобреним листама провере за ваздухоплов на коме се испит изводи. Током претполетне припреме за практичан испит од кандидата се захтева да одреди снагу мотора и брзине. Перформансе на полетању, прилазу и слетању кандидат мора да прорачуна на основу оперативног приручника или приручника за управљање ваздухопловом.

## ДОЗВОЉЕНА ОДСТУПАЊА ТОКОМ ИСПИТА

10. Кандидат мора да покаже способност да:

- управља ваздухопловом у оквиру његових ограничења;
- изводи све маневре са лакоћом и прецизно;
- испољи добро процењивање и самосталност у одлучивању;
- примењује ваздухопловна знања;
- све време управља ваздухопловом тако да не доведе у питање успешно извођење маневара и процедура.

11. Примењују се следећа ограничења, коригована за дозвољена одступања која настају у условима турбуленције и због маневарских карактеристика и перформанси ваздухоплова који се користи:

Висина

Нормални услови лета

$\pm 100$  стопа (*ft*)

Почетак продужавања на релативној/апсолутној висини одлуке

+ 50 стопа (*ft*) /

– 0 стопа (*ft*)

Минимална релативна висина снижавања/*MAP*/апсолутна висина + 50 стопа (*ft*) /  
– 0 стопа (*ft*)

Одржавање задате линије пута  
У лету по радио-средству ± 5°  
За угловна одступања Пола отклона показивача, по азимуту и линији  
понирања (нпр. *LPV*, *ILS*, *MLS*, *GLS*)

2D (*LNAV*) и 3D (*LNAV/VNAV*) бочна грешка/одступање нормално мора  
„линеарна” бочна одступања бити ограничено на ±½ *RNP* вредности која се  
односи на процедуру. Кратка одступања од  
овог стандарда су дозвољена максимум до  
једне *RNP* вредности.

3D линеарна вертикална одступања не више од - 75 стопа (*ft*) испод вертикалног  
(нпр. *RNP APCH (LNAV/VNAV)* профила у било ком тренутку и не више од  
применом *Baro VNAV*) + 75 стопа (*ft*) изнад вертикалног профила на  
или испод 1.000 стопа (*ft*) изнад нивоа  
аеродрома.

Одржавање курса са свим моторима у раду ± 5°  
са симулираним отказом мотора ± 10°

Брзина са свим моторима у раду ± 5 чворова (*knots*)  
са симулираним отказом мотора + 10 чворова (*knots*) / – 5 чворова (*knots*)

## САДРЖАЈ ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА

### Авиони

#### СЕКЦИЈА 1 - РАДЊЕ ПРЕ ПОЛЕТАЊА И ОДЛАЗАК

Употреба листе за проверу, вођење лета, процедуре за одлеђивање/спречавање залеђивања, итд. примењују се у свим секцијама

а	Употреба приручника за управљање ваздухопловом (или другог одговарајућег), нарочито у току прорачуна перформанси, масе и тежишта ваздухоплова
б	Употреба докумената контроле летења, метеоролошке документације
ц	Припрема <i>ATC</i> плана лета, навигационог плана за <i>IFR</i> лет
д	Идентификација неопходних навигационих средстава за одлазне, долазне и прилазне процедуре
е	Претполетни преглед
ф	Метео минимуми

г	Вожење
х	<i>PBN</i> одлазак (ако је примењиво): - Провера да ли су у навигациони систем унете исправне процедуре; и - Унакрсна провера између приказа навигационог система и одлазне карте
и	Договор пред полетање, полетање
ј (°)	Прелазак на летење по инструментима
к (°)	Процедуре инструменталног одласка, укључујући <i>PBN</i> одласке и подешавање висиномера
л (°)	Веза и сарадња са <i>АТС</i> - процедуре радио-телефоније

### СЕКЦИЈА 2 - УПРАВЉАЊЕ АВИОНОМ (°)

а	Управљање авионом само на основу показивања инструмената, укључујући: хоризонтални лет са различитим брзинама, тримовање
б	Устаљени пењући и спуштајући стандардни заокрети
ц	Вађење из неправилних положаја, укључујући и устаљени заокрет нагиба 45° и оштри спуштајући заокрет
д (*)	Вађење из почетне фазе превученог лета из услова хоризонталног лета, пењућих/спуштајућих заокрета и у конфигурацији за слетање - примењиво само за авионе
е	Делимично ограничен панел инструмената: устаљено пењање или спуштање, стандардни заокрети са изласком у задате правце, вађење из неправилних положаја - примењиво само за авионе

### СЕКЦИЈА 3 - *IFR* ПРОЦЕДУРЕ НА РУТИ (°)

а	Одржавање задате линије пута, укључујући интерсептовање сигнала, нпр. <i>NDB</i> , <i>VOR</i> , или између путних тачака
б	Употреба навигационог система и радио-средстава
ц	Хоризонталан лет, одржавање правца, висине и брзине, подешавање снаге, техника тримовања
д	Подешавање висиномера
е	Мерење времена и корекција предвиђеног времена доласка (чекање на рути - ако је потребно)
ф	Праћење лета, бележење података, потрошња горива, управљање системима авиона

г	Процедуре за спречавање залеђивања, симулирано ако је потребно
х	Веза и сарадња са АТС - процедуре радио-телефоније

#### СЕКЦИЈА 3а - ПРОЦЕДУРЕ ДОЛАСКА

а	Подешавање и провера навигационих уређаја, идентификација навигационих средстава, ако је примењиво
б	Процедуре доласка, провере висиномера
ц	Ограничења висине и брзине, ако је примењиво
д	<i>PBN</i> долазак (ако је примењиво): - Провера да ли су у навигациони систем унете исправне процедуре; и - Унакрсна провера између приказа навигационог система и долазне карте.

#### СЕКЦИЈА 4 (°) - 3D ОПЕРАЦИЈЕ (++)

а	Подешавање и провера навигационих средстава Провера угла вертикалне путање За <i>RNP APCH</i> : - Провера да ли су у навигациони систем унете исправне процедуре; и - Унакрсна провера између приказа навигационог система и прилазне карте.
б	Договор посаде за прилаз и слетање, укључујући провере у току снижавања/прилаза /слетања и идентификацију средстава
ц ( <sup>+</sup> )	Процедура чекања
д	Усклађеност са објављеном процедуром прилаза
е	Мерење времена током прилаза
ф	Контрола висине, брзине и правца (стабилизовани прилаз)
г ( <sup>+</sup> )	Поступак продужавања
х ( <sup>+</sup> )	Процедура неуспелог прилаза/слетање
и	Веза и сарадња са АТС - процедуре радио-телефоније

#### СЕКЦИЈА 5 (°) - 2D ОПЕРАЦИЈЕ (++)

а	Подешавање и провера навигационих уређаја
---	---



	За <i>RNP APCH</i> : - Провера да ли су у навигациони систем унете исправне процедуре; и - Унакрсна провера између приказа навигационог система и прилазне карте.
б	Договор посаде за прилаз и слетање, укључујући провере у току снижавања/прилаза/слетања, укључујући идентификацију средстава
ц ( <sup>+</sup> )	Процедура чекања
д	Усклађеност са објављеном процедуром прилаза
е	Мерење времена током прилаза
ф	Висина/растојање до <i>MAPT</i> , брзина, контрола правца (стабилизовани прилаз), зауставни фиксеви ( <i>stop down fixes, SDF</i> ), ако је применљиво
г ( <sup>+</sup> )	Поступак продужавања
х ( <sup>+</sup> )	Процедура неуспелог прилаза/слетање
и	Веза и сарадња са <i>ATC</i> - процедуре радио-телефоније

**СЕКЦИЈА 6 - ЛЕТ СА СИМУЛИРАНИМ ОТКАЗОМ ЈЕДНОГ МОТОРА (само за вишемоторне авионе) (°)**

а	Симулирани отказ мотора након полетања или продужавања
б	Прилажење, продужавање и процедурални неуспели прилаз са симулираним отказом мотора
ц	Прилажење и слетање са симулираним отказом мотора
д	Веза и сарадња са <i>ATC</i> - процедуре радио-телефоније

(°) Мора да се изведе само на основу показивања инструмената.

(\*) Може да буде изведено на *FFS, FTD 2/3* или *FNPT II*.

(<sup>+</sup>) Може да буде изведено у секцији 5 или секцији 6.

(<sup>++</sup>) За стицање или одржавање *PBN* права, један прилаз из секције 4 или 5 мора бити *RNP APCH*. Ако не постоје услови за извођење *RNP APCH*, тада прилаз мора бити изведен на одговарајуће опремљеном уређају за симулирање летења (*FSTD*).

## Хеликоптери

### 1 - ОДЛАЗАК

Употреба листе за проверу, вођење лета, процедуре за одлеђивање/спречавање залеђивања, итд. примењују се у свим секцијама

а	Употреба приручника за управљање ваздухопловом (или другог одговарајућег), нарочито у току прорачуна перформанси, масе и тежишта ваздухоплова
б	Употреба докумената контроле летења, метеоролошке документације
ц	Употреба <i>АТС</i> плана лета, навигационог плана за <i>IFR</i> лет
д	Идентификација неопходних навигационих средстава за одлазне, долазне и прилазне процедуре
е	Претполетни преглед
ф	Метео минимуми
г	Вожење/вожење из лебдења у складу са <i>АТС</i> или упутствима инструктора
х	<i>PBN</i> одлазак (ако је примењиво): - Провера да ли су у навигациони систем унете исправне процедуре; и - Унакрсна провера између приказа навигационог система и одлазне карте
и	Договор пред полетање, процедуре и провере
ј	Прелазак на летење по инструментима
к	Процедуре инструменталног одласка, укључујући <i>PBN</i> процедуре

## СЕКЦИЈА 2 - УПРАВЉАЊЕ ХЕЛИКОПТЕРОМ

а	Управљање хеликоптером само на основу показивања инструмената, укључујући:
б	Устаљени пењући и спуштајући стандардни заокрети
ц	Вађење из неправилних положаја, укључујући устаљене заокрете нагиба 30° и оштре спуштајуће заокрете

## СЕКЦИЈА 3 - *IFR* ПРОЦЕДУРЕ НА РУТИ

а	Одржавање задате линије пута, укључујући интерсептовање сигнала, нпр. <i>NDB</i> , <i>VOR</i> , <i>RNAV</i>
б	Употреба радио-средстава
ц	Хоризонталан лет, одржавање правца, висине и брзине, подешавање снаге
д	Подешавање висиномера
е	Мерење времена и корекција предвиђеног времена доласка
ф	Праћење лета, бележење података, потрошња горива, управљање системима

г	Процедуре за спречавање залеђивања, симулирано ако је потребно и примењиво
х	Веза и сарадња са АТС - процедуре радио-телефоније

#### СЕКЦИЈА 3а - ПРОЦЕДУРЕ ПРИЛАСКА

а	Подешавање и провера навигационих средстава, ако је примењиво
б	Долазне процедуре, провере висиномера
ц	Ограничења висине и брзине, ако је примењиво
д	<i>PBN</i> долазак (ако је примењиво): - Провера да ли су у навигациони систем унете исправне процедуре; и - Унакрсна провера између приказа навигационог система и долазне карте.

#### СЕКЦИЈА 4 - 3D ОПЕРАЦИЈЕ (+)

а	Подешавање и провера навигационих средстава Провера угла вертикалне путање За <i>RNP APCH</i> : - Провера да ли су у навигациони систем унете исправне процедуре; и - Унакрсна провера између приказа навигационог система и прилазне карте.
б	Договор посаде за прилаз и слетање, укључујући провере у току снижавања/прилаза/слетања
ц (* )	Процедура чекања
д	Усклађеност са објављеном процедуром прилаза
е	Мерење времена током прилаза
ф	Контрола висине, брзине и правца (стабилизовани прилаз)
г (* )	Поступак продужавања
х (* )	Процедура неуспелог прилаза/слетање
и	Веза и сарадња са АТС - процедуре радио-телефоније

#### СЕКЦИЈА 5 - 2D ОПЕРАЦИЈЕ (+)

а	Подешавање и провера навигационих уређаја За <i>RNP APCH</i> :
---	---

	- Провера да ли су у навигациони систем унете исправне процедуре; и - Унакрсна провера између приказа навигационог система и прилазне карте.
б	Договор посаде за прилаз и слетање, укључујући провере у току снижавања/прилаза/слетања и идентификацију средстава
ц (*)	Процедура чекања
д	Усклађеност са објављеном процедуром прилаза
е	Мерење времена током прилаза
ф	Контрола висине, брзине и правца (стабилизован прилаз)
г (*)	Поступак продужавања
х (*)	Процедура неуспелог прилаза/слетање
и	Веза и сарадња са АТС - процедуре радио-телефоније

#### СЕКЦИЈА 6 - ПРОЦЕДУРЕ У АБНОРМАЛНИМ И ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

Ова секција може да се комбинује са секцијама од 1 до 5. На испиту се морају узети у обзир управљање хеликоптером, идентификација мотора који је отказао, тренутни поступци (вежбе додир), накнадна поступања и поступци после уочавања и провере и прецизност у одржавању елемената лета, у следећим ситуацијама:

а	Симулирани отказ мотора после полетања и у току прилажења (**) (на безбедној висини, осим ако се изводи на <i>FFS</i> или <i>FNPT II/III</i> , <i>FTD 2,3</i> )
б	Отказ уређаја за одржавање стабилности/хидрауличног система (ако је примењиво)
ц	Делимично ограничен панел инструмената
д	Ауторотација и вађење на претходно селектованој висини
е	3D операције ручно, без уређаја за управљање летом (***) 3D операције ручно, са уређајем за управљање летом (***)

(<sup>+</sup>) За стицање или одржавање *PBN* права, један прилаз из секције 4 или 5 мора бити *RNP APCH*. Ако не постоје услови за извођење *RNP APCH*, тада прилаз мора бити изведен на одговарајуће опремљеном уређају за симулирање летења (*FSTD*).

(\*) Може да буде изведено у секцији 4 или секцији 5.

(\*\*) Само за вишемоторне хеликоптере.

(\*\*\*) Проверава се само једна тачка.

### Додатак 8

## Признавање продужења *IR* као дела провере стручности за овлашћење за летење на класи или типу А. Авиони

Признавање се даје само када се у току продужења важења овлашћења за летење на типу или класи врши и продужење важења овлашћења за инструментално летење (*IR*) за једномоторне или вишемоторне авионе са једним пилотом, у зависности шта је одговарајуће.

Када је спроведена провера стручности која укључује и проверу за продужење важења <i>IR</i> , а пилот има важеће:	Признаје се провера стручности за продужење важења <i>IR</i> за:
<i>MP</i> овлашћење за летење на типу; Овлашћење за летење на типу сложеног авиона високих перформанси	<i>SE</i> класу (*) и <i>SE</i> овлашћење за тип (*), и <i>SPME</i> класу и <i>SPME</i> овлашћење за тип сложених авиона ниских перформанси се кредитира само секција 3Б практичног испита за сложене авионе ниских перформанси са једним пилотом из Додатка 9 (*)
<i>SP ME</i> овлашћење за летење на типу сложених авиона ниских перформанси, за операције са једним пилотом	<i>SP ME</i> класу (*) и <i>SP ME</i> овлашћење за тип сложених авиона ниских перформанси, и <i>SE</i> овлашћење за класу и тип (*)
<i>SP ME</i> овлашћење за летење на типу сложених авиона ниских перформанси, ограничено на операције са више пилота ( <i>MP</i> )	а. <i>SP ME</i> класу (*), и б. <i>SP ME</i> овлашћење за тип сложених авиона ниских перформанси (*), и ц. <i>SE</i> овлашћење за класу и тип (*)
<i>SP ME</i> овлашћење за класу, за операције са једним пилотом	<i>SE</i> овлашћење за класу и тип, и <i>SPME</i> класу, и <i>SPME</i> овлашћење за тип сложених авиона ниских перформанси
<i>SP ME</i> овлашћење за класу, ограничено на операције са више пилота ( <i>MP</i> )	<i>SE</i> овлашћење за класу и тип (*), и <i>SP ME</i> класу, и <i>SP ME</i> овлашћење за тип сложених авиона ниских перформанси (*)
<i>SP SE</i> овлашћење за класу	<i>SE</i> овлашћење за класу и тип
<i>SP SE</i> овлашћење за летење на типу;	<i>SE</i> овлашћење за класу и тип

(\*) Под условом да је током претходних 12 месеци кандидат спровео најмање три *IFR* одласка и прилаза користећи *PBN* права, укључујући један *RNP APCH* прилаз на *SP* класи или типу авиона у операцијама са једним пилотом или, за вишемоторне авионе који нису сложени авиони високих перформанси, да је кандидат положио секцију 6 практичног испита за *SP* авионе који нису сложени авиони високих перформанси, летећи само према инструментима у операцијама са једним пилотом.

## Б. Хеликоптери

Признавање се даје само када ималац продужава важеће права из овлашћења за инструментално летење *IR* за једномоторне и вишемоторне хеликоптере са једним пилотом, у зависности шта је одговарајуће.

Када је спроводена провера стручности укључујући <i>IR</i> , а ималац поседује важеће:	Признавање је валидно у односу на <i>IR</i> део провере стручности за:
<i>MPH</i> овлашћење за летење на типу;	<i>SE</i> овлашћење за тип (*) и <i>SP ME</i> овлашћење за тип (*)
<i>SP ME</i> овлашћење за летење на типу; за операције са једним пилотом	<i>SE</i> овлашћење за тип, <i>SP ME</i> овлашћење за тип.
<i>SP ME</i> овлашћење за летење на типу; ограничено на операције са више пилота ( <i>MP</i> )	<i>SE</i> овлашћење за тип, (*) <i>SP ME</i> овлашћење за тип (*)
(*) Под условом да је током претходних 12 месеци кандидат спровео најмање три <i>IFR</i> одласка и прилаза користећи <i>PBN</i> права, укључујући један <i>RNP APCH</i> прилаз (може бити прилаз преко тачке у простору ( <i>Point in Space (PinS)</i> ) на <i>SP</i> типу хеликоптера у операцијама са једним пилотом.	

#### Додатак 9

### Обука, практичан испит и провера стручности за *MPL, ATPL*, овлашћења за летење на типу и класи и провера стручности за *IR*

#### А. Опште

1. Кандидат за практичан испит мора да буде обучен на истом типу/класи авиона који ће се користити на практичном испиту.
2. Ако кандидат не положи све делове испита из два покушаја, захтеваће се додатна обука.
3. Не постоји ограничење броја покушаја полагања практичног испита.

#### САДРЖАЈ ОБУКЕ, ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ СТРУЧНОСТИ

4. Ако није другачије одређено у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*, кандидат мора да заврши захтевану обуку, практични испит и проверу стручности у складу са овим додатком. Програм обуке, практични испит и провера стручности могу да буде смањени да би се признало претходно искуство на сличним типовима ваздухоплова, како је одређено у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*.
5. Осим у случају практичног испита за дозволу транспортног пилота (*ATPL*), када је тако одређено у подацима за коришћење утврђеним у складу са *Part-21*, могу да се признају тачке практичног испита које су заједничке са другим типовима или варијантама ваздухоплова.

#### СПРОВОЂЕЊЕ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ

6. Испитивач бира један од могућих сценарија практичног испита, односно провере стручности, који садржи симулиране операције на линији, а који је одобрио надлежни орган. Ако су доступни, могу да се користе симулатори летења и други одобрени уређаји за обуку, како је дефинисано овим анексом.
7. Током провере стручности, испитивач мора да потврди да ималац овлашћења за класу или тип одржава одговарајући ниво теоријског знања.
8. У случају да кандидат одлучи да прекине испит или проверу из разлога које испитивач сматра неоправданим, кандидат мора поново да полаже цео испит. Ако се испит или провера прекине из разлога које испитивач сматра оправданим, у следећем лету проверавају се само оне тачке које нису спроведене у претходном лету.

9. Испитивач може да одобри кандидату да сваки маневар или процедуру током испита или провере понови једанпут. Испитивач може да прекине испит или проверу у било којој фази ако сматра да је способност кандидата недовољна и да је неопходно да се понови целокупан испит или провера.

10. Од кандидата се захтева да управља авионом са седишта *PIC* и да полаже испит као да је једини члан посаде. Одговорност за лет мора да се одреди у складу са националним прописима.

11. У току претполетне припреме за практичан испит кандидат је дужан да одреди снагу мотора и брзине. Кандидат мора да пред испитивачем изврши неопходне провере и радње за лет, укључујући идентификацију радио-средстава. Провере и процедуре морају да се спроводе према одобреним листама провере за ваздухоплов који се користи на испиту или провери и, ако је могуће, са сарадњом вишечлане посаде (*MCC*) концептом. Податке перформанси за полетање, прилаз и слетање мора да прорачуна кандидат, у складу са оперативним приручником или приручником за управљање ваздухопловом. Релативне/апсолутне висине одлуке, минималне релативне/апсолутне висине снижавања и тачку почетка процедуре неуспелог прилажења одређује кандидат уз сагласност испитивача.

12. Испитивач не може да учествује у управљању авионом, осим у случају да је интервенција неопходна у циљу безбедности или избегавања неприхватљивог застоја у саобраћају.

#### ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ПРАКТИЧАН ИСПИТ/ПРОВЕРУ СТРУЧНОСТИ ЗА ОВЛАШЋЕЊА ЗА ВАЗДУХОПЛОВЕ СА ВИШЕ ПИЛОТА, ОВЛАШЋЕЊА ЗА АВИОНЕ СА ЈЕДНИМ ПИЛОТОМ, НА ЛЕТОВИМА СА ВИШЕ ПИЛОТА, ЗА *MPL* И *ATPL*

13. Практичан испит за ваздухоплове са више пилота или ваздухоплове са једним пилотом у операцијама са више пилота спроводи се у вишечлавној посади. Други кандидат или други пилот може да обавља функцију другог пилота. Ако се испит или провера спроводи само на ваздухоплову, други пилот мора да буде испитивач или инструктор.

14. Кандидат мора да се налази у својству пилота који управља ваздухопловом (*PF*) током свих делова испита, односно провере, осим током ванредних поступака и поступака у нужди, које може да спроведе као пилот који управља ваздухопловом (*PF*) или пилот који не управља ваздухопловом (*PNF*) у складу са сарадњом вишечлане посаде (*MCC*). Кандидат за прво издавање овлашћења за летење на типу ваздухоплова са више пилота или дозволе транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*) такође мора да прикаже способност да обавља послове као пилот који не управља ваздухопловом (*PNF*). Кандидат може да се одлучи за лево или десно седиште на практичном испиту, ако све тачке испита, односно провере, могу да се изведу са изабраног седишта.

15. Током испита или провере кандидата за дозволу транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*) или овлашћења за летење на ваздухопловима са више пилота или проширења овлашћења за летење на типу авиона са више пилота на дужности *PIC*, без обзира на то да ли је кандидат на месту пилота који управља ваздухопловом (*PF*) или пилота који не управља ваздухопловом (*PNF*), посебно се проверава следеће:

(а) руковођење сарадњом унутар вишечлане посаде;

(б) надзор над управљањем авионом;

(ц) дефинисање приоритета и доношење одлука у складу са безбедносним аспектима и релевантним правилима и прописима који одговарају оперативној ситуацији, укључујући и ванредне ситуације.

16. Испит/провера мора да се спроведе према правилима инструменталног летења (*IFR*), ако је укључено овлашћење за инструментално летење (*IR*) и, када год је то могуће, у симулираном окружењу јавног авио-превоза. Кључни елемент који се мора проверити је способност планирања и спровођења лета на основу уобичајеног материјала за припрему лета.

17. Ако курс за овлашћење за летење на типу садржи мање од два сата летачке обуке на ваздухоплову, практичан испит може да се обави на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) и може да се изврши пре летачке обуке на ваздухоплову. У том случају, потврда о завршетку курса за овлашћење за летење на типу, укључујући летачку обуку на ваздухоплову, мора да се достави надлежном органу пре уписа новог овлашћења за летење на типу у дозвољу кандидата.

## Б. Посебни услови за авионе

### ПРОЛАЗНЕ ОЦЕНЕ

1. За авионе са једним пилотом, са изузетком сложених авиона високих перформанси са једним пилотом, кандидат мора да положи све секције практичног испита или провере стручности. Ако се не положи било која тачка једне секције, та секција се поново полаже. Ако кандидат не положи више од једне секције мора поново да полаже целокупан практичан испит или проверу. Ако кандидат не положи само једну секцију, он мора поново да полаже секцију коју није положио. Поновно полагање целокупног практичног испита, односно провере стручности је неопходно ако кандидат не положи било коју секцију поновљеног испита, укључујући и секције које је положио у претходном покушају. За вишемоторне авионе са једним пилотом, мора да се положи секција б релевантног испита или провере, а која се односи на несиметричне летове.

2. За авионе са више пилота и сложене авионе високих перформанси са једним пилотом, кандидат мора да положи све секције практичног испита или провере стручности. Поновно полагање целокупног практичног испита, односно провере стручности је неопходно у случају неуспешног полагања више од пет тачака. Сваки кандидат који не положи пет или мање тачака мора поново да полаже те тачке. Поновно полагање целокупног практичног испита, односно провере стручности је неопходно ако кандидат не положи било коју тачку у поновном полагању испита, односно провере, укључујући и тачке које је положио у претходном покушају. Секција б није део практичног испита за дозвољу транспортног пилота (*ATPL*) или *MPL*. У случају да кандидат не положи само секцију б или ако није полагао секцију б, овлашћење за летење на типу се издаје без права *CAT II* и *CAT III*. За проширење овлашћења за летење на типу са правом *CAT II* и *CAT III*, кандидат мора да положи секцију б на одговарајућем типу ваздухоплова.

### ДОЗВОЉЕНА ОДСТУПАЊА ТОКОМ ИСПИТА/ПРОВЕРА

3. Кандидат мора да прикаже способност да:

- (а) управља авионом у складу са ограничењима;
- (б) изводи све маневре координирано и прецизно;
- (ц) сигурно доноси одлуке и има добро вођење лета;
- (д) примењује стечена ваздухопловна знања;
- (е) све време управља авионом тако да не доведе у питање успешно извођење маневра и процедура;
- (ф) разуме и примењује сарадњу унутар посаде и процедуре у случају неспособности посаде, ако је примењиво;
- (г) ефикасно комуницира са осталим члановима посаде, ако је примењиво.

4. Примењују се следећа ограничења, коригована за дозвољена одступања која настају у условима турбуленције и због маневарских карактеристика и перформанси авиона који се користи:

#### Висина

Нормални услови лета	$\pm 100$ стопа ( <i>ft</i> )
Почетак процедуре прекинутог прилаза на висини одлуке	+ 50 стопа ( <i>ft</i> ) /



Најмања висина снижавања/висина	- 0 стопа ( <i>ft</i> ) + 50 стопа ( <i>ft</i> ) / - 0 стопа ( <i>ft</i> )
Одржавање задате линије пута по радио-навигационом средству За угловна одступања	$\pm 5^\circ$ пола отклона показивача, по правцу и по висини (нпр. <i>LPV, ILS, MLS, GLS</i> ).
2D ( <i>LNAV</i> ) и 3D ( <i>LNAV/VNAV</i> ) „линеарна” бочна одступања	бочна грешка/одступање нормално мора бити ограничено на $\pm \frac{1}{2} RNP$ вредности која се односи на процедуру. Кратка одступања од овог стандарда су дозвољена максимум до једне <i>RNP</i> вредности.
3D линеарна вертикална одступања (нпр. <i>RNP APCH (LNAV/VNAV)</i> применом <i>Baro VNAV</i> )	не више од - 75 стопа ( <i>ft</i> ) испод вертикалног профила у било ком тренутку и не више од + 75 стопа ( <i>ft</i> ) вертикалног профила на или испод 1.000 стопа ( <i>ft</i> ) изнад нивоа аеродрома.
Курс	
са свим моторима у раду	$\pm 5^\circ$
са симулираним отказом мотора	$\pm 10^\circ$
Брзина	
са свим моторима у раду	$\pm 5$ чворова ( <i>knots</i> )
са симулираним отказом мотора	+ 10 чворова ( <i>knots</i> ) / - 5 чворова ( <i>knots</i> )

## САДРЖАЈ ОБУКЕ/ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ СТРУЧНОСТИ

5. Авиони са једним пилотом, са изузетком сложених авиона високих перформанси:

(а) Следећи симболи означавају:

P = обучен као *PIC* или копилот и као *PF (pilot flying)* и *PNF (pilot non flying)*

X = за ове вежбе морају да се користе симулатори ако су на располагању, у супротном мора да се користи авион, ако је подесан за маневре и процедуре

P# = обука мора да буде допуњена надзором у авиону.

(б) Практична обука се спроводи најмање на нивоу тренажне опреме означене са (P) или на опреми вишег нивоа означеној стрелицом (---->)

Следеће краћенице се користе да означе коришћену тренажну опрему:

A = Авион

FFS = Уређај за потпуно симулирање летења

FTD = Тренажер летења (укључујући *FNPT II* за *ME* овлашћење за класу)

(ц) Тачке означене са звездicom (\*) у секцији 3Б и, за вишемоторне авионе, у секцији 6, могу да се лете само на основу инструмената ако је продужење/обнова овлашћења за инструментално летење (*IR*) укључена у практичан испит или проверу стручности. Ако се овај услов не испуни током практичног испита или провере стручности и када нема признавања привилегија овлашћења инструменталног летења (*IR*), овлашћење за летење на типу се ограничава само на правила визуелног летења (*VFR*).

(д) Секција 3А мора да се заврши у циљу продужења овлашћења за тип или класу вишемоторног авиона, само према правилима визуелног летења (*VFR*), ако није испуњен захтев за искуство од десет рутних сектора током периода од претходних 12 месеци. Секција 3А се не захтева ако је секција 3Б завршена.

(е) Слово „М” у колони практичног испита или провере стручности указује на обавезну вежбу или право избора у случају више од једне вежбе.

(ф) Уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређај за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) морају да се користе за практичну обуку за овлашћење за класу или тип вишемоторног авиона ако су саставни део одобреног курса за овлашћење за летење на типу или класи. За одобрење курса треба узети у обзир следеће услове:

(i) квалификацију уређаја за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређаја за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) прописану одговарајућим захтевима *Part-ARA* и *Part-ORA*;

(ii) квалификације инструктора;

(iii) број вежби линијске обуке на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) на курсу;

(iv) квалификације и претходно искуство пилота на обуци на сличним типовима.

(г) Када се практичан испит или провера стручности изводе током операција са више пилота, овлашћење за тип мора да буде ограничено на операције са више пилота.

(х) Да би стекао или задржао *PBN* права један прилаз мора бити *RNP APCH*. Ако не постоје услови за извођење *RNP APCH*, тада прилаз мора бити изведен на одговарајуће опремљеном уређају за симулирање летења (*FSTD*).

АВИОНИ СА ЈЕДНИМ ПИЛОТОМ, ОСИМ СЛОЖЕНИХ АВИОНА ВИСОКИХ ПЕРФОРМАНСИ	ПРАКТИЧНА ОБУКА				ПРАКТИЧАН ИСПИТ ЗА ОВЛАШЋЕЊЕ ЗА КЛАСУ ИЛИ ТИП / ПРОВЕРА СТРУЧНОСТИ	
Маневри/Процедуре	<i>FTD</i>	<i>FFS</i>	<i>A</i>	Иницијали инструктора по завршетку обуке	Проверен на	Иницијали испитивача по завршетку испита
					<i>FFS</i>	
<b>СЕКЦИЈА 1</b>						
1. Припрема, полетање и одлазак						
1.1 Припрема за лет, укључујући: Документацију Масу и центражу Метео брифинг <i>NOTAM</i>						
1.2 Претполозна провера						
1.2.1 Спољашња	<i>P#</i>		<i>P</i>			
1.2.2 Унутрашња			<i>P</i>		<i>M</i>	

1.3 Стартовање мотора						
Нормално Са кваром	<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
1.4 Вожење		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
1.5 Претполетна провера:						
<i>Run up</i> мотора (ако се примењује)	<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
1.6 Процедура полетања						
Нормално, са закрилцима подешеним према приручнику за управљање ваздухопловом Са бочним ветром (ако услови дозвољавају)		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>			
1.7 Пењање <i>V<sub>x</sub>/V<sub>y</sub></i> Излазак на задати правац Превођење у хоризонтални лет		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
1.8 Сарадња са контролом летења и процедуре радио- телефоније						
СЕКЦИЈА 2						
1. Лет у зони ( <i>VMC</i> )						
2.1 Праволинијски хоризонтални лет на различитим брзинама укључујући и лет на критично малој брзини са и без закрилаца (укључујући приближавање вредности минималне брзине управљивости ( <i>VMCA</i> ) када је то могуће)		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>			
2.2 Оштри заокрети (360° леви и десни са						

нагибом од 45°)		<i>P</i> ---->	---->		<i>M</i>	
2.3 Вађење из превученог лета:						
(i) Чист превучени лет						
(ii) Приближавање превученом лету у понирућем заокрету са снагом и конфигурацијом за прилаз						
(iii) Приближавање превученом лету са снагом и конфигурацијом за прилаз		<i>P</i> ---->	---->		<i>M</i>	
(iv) Приближавање превученом лету у пењућем заокрету са конфигурацијом за полетање (само за једномоторне авионе)						
2.4 Поступци употребе аутопилота и навигационог уређаја ( <i>FD</i> ) (може да се спроведе у секцији 3) ако је могуће		<i>P</i> ---->	---->		<i>M</i>	
2.5 Сарадња са контролом летења ( <i>ATC</i> ) и процедуре радио-телефоније						
<b>СЕКЦИЈА 3А</b>						
3А <i>VFR</i> процедуре на рути						
(види Б.5(ц) и (д))						
3А.1 План лета, рачунска навигација и читање карте						
3А.2 Одржавање висине, правца и брзине						
3А.3 Оријентација, мерења времена и корекција предвиђеног						

времена доласка ( <i>ETA</i> )						
3A.4 Употреба радионавигационих средстава (ако је примењиво)						
3A.5 Управљање летом (навигациони план, рутинске провере горива, система и система против залеђивања)						
3A.6 Сарадња са контролом летења ( <i>ATC</i> ) и процедуре радио-телефоније						
СЕКЦИЈА 3Б						
3Б Инструментално летење						
3Б.1* <i>IFR</i> Одлазак		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
3Б.2* <i>IFR</i> Рута		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
3Б.3* Процедуре чекања ( <i> Holding</i> )		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
3Б.4* <i>3D</i> операције до <i>DH/A</i> од 200' (60 <i>m</i> ) или до већег минимума ако је захтевано процедуром прилаза (може да се користи аутопилот до пресретања финалног сегмента прилаза вертикалне путање)		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
3Б.5* <i>2D</i> операције до <i>MDH/A</i>		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M'</i>	
3Б.6* Вежбе летења укључујући симулирање отказа компаса и индикатора висине:  Заокрет одговарајућом брзином Вађење из неправилних положаја	<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	

3B.7* Отказ локалајзера или равни понирања ( <i>glideslope</i> )	<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>			
3B.8* Сарадња са контролом летења ( <i>ATC</i> ) и процедуре радио-телефоније						
Намерно остављено празно						
<b>СЕКЦИЈА 4</b>						
4. Долазак и слетање						
4.1 Аеродромска процедура прилаза		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
4.2 Нормално слетање		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
4.3 Слетање без закрилаца		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
4.4 Слетање са бочним ветром (ако услови дозвољавају)		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>			
4.5 Прилаз и слетање на реланту са висине 2.000' или више изнад полетно- слетне стазе (само за једномоторне авионе)		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>			
4.6 Продужавање на други круг са минималне висине		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	
4.7. Продужавање и слетање ноћу (ако је примењиво)	<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>			
4.8 Сарадња са контролом летења ( <i>ATC</i> ) и процедуре радио-телефоније						
<b>СЕКЦИЈА 5</b>						
5. Абнормалне и ванредне процедуре  (Ова секција може да се комбинује са секцијама 1 до 4)						
5.1 Прекидање полетања на прихватљивој брзини		<i>P-----&gt;</i>	<i>-----&gt;</i>		<i>M</i>	

5.2 Симулирани отказ мотора након полетања (само за једномоторне авионе)			<i>P</i>		<i>M</i>	
5.3 Симулирано принудно слетање без мотора (само за једномоторне авионе)			<i>P</i>		<i>M</i>	
5.4 Симулирати ванредне ситуације:  (i) Пожар или дим у току лета (ii) Квар разних система	<i>P</i> ---->	---->	---->			
5.5 Гашење и покретање мотора (само на <i>ME</i> практичном испиту)	<i>P</i> ---->	---->	---->			
5.6 Сарадња са контролом летења ( <i>ATC</i> ) и процедуре радио-телефоније						
СЕКЦИЈА 6						
6. Симулирани лет са једним мотором  6.1* (Ова секција може да се комбинује са секцијама 1 до 5) Симулирани отказ мотора током полетања (на безбедној висини, осим ако се изводи на <i>FFS</i> или <i>FNPT II</i> )	<i>P</i> ---->	---->	--> <i>X</i>		<i>M</i>	
6.2* Асиметричан прилаз и продужавање у други прилаз	<i>P</i> ---->	---->	---->		<i>M</i>	
6.3* Асиметричан прилаз и слетање са потпуним заустављањем са једним мотором	<i>P</i> ---->	---->	---->		<i>M</i>	
6.4* Сарадња са контролом летења ( <i>ATC</i> ) и процедуре радио-телефоније						

6. Сложени авиони високих перформанси са једним или више пилота:

(а) Следећи симболи означавају:

*P* = обучен као *PIC* или копилот и као *PF* (*pilot flying*) и *PNF* (*pilot non flying*).

*X* = за ове вежбе морају да се користе симулатори ако су на располагању, у супротном мора да се користи авион, ако је подесан за маневре и процедуре.

*P#* = обука мора да буде допуњена надзором у авиону.

(б) Практична обука се спроводи најмање на нивоу тренажне опреме означене са (*P*) или на опреми вишег нивоа означеној стрелицом (---->)

Следеће скраћенице се користе да означе коришћену тренажну опрему:

*A* = Авион

*FFS* = Уређај за потпуно симулирање летења

*FTD* = Тренажер летења

*OTD* = Други уређаји за обуку

(ц) Тачке означене са звездicom (\*) могу да се лете само на основу инструмената. Ако се овај услов не испуни током практичног испита или провере стручности, овлашћење за летење на типу се ограничава само на правила визуелног летења (*VFR*).

(д) Слово „*M*” у колони практичног испита или провере стручности указује на обавезну вежбу.

(е) Уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) мора да се користи за практичну обуку и испит ако је уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) саставни део одобреног курса за овлашћење за летење на типу. За одобрење курса морају да се узму у обзир следећи услови:

(i) квалификација уређаја за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређаја за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*);

(ii) квалификације инструктора;

(iii) број вежби линијске обуке на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) или уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) на курсу;

(iv) квалификације и претходно искуство пилота на обуци на сличним типовима.

(ф) Маневри и процедуре морају да обухвате сарадњу вишечлане посаде (*MCC*) за авионе са више пилота и сложене авионе високих перформанси са једним пилотом у операцијама са више пилота.

(г) Маневри и процедуре морају да буду спроведени у улози једног пилота за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом у операцијама са више пилота.

(х) У случају сложених авиона високих перформанси са једним пилотом, када се практичан испит или провера стручности спроводе у операцијама са више пилота, овлашћење за летење на типу мора да буде ограничено на летове са више пилота. Ако су затражена права за једног пилота, маневри/процедуре из тач. 2.5, 3.9.3.4, 4.3, 5.5 и најмање један маневар/процедура из секције 3.4 морају да буду додатно извршени у улози једног пилота.

(и) У случају ограничених овлашћења за летење на типу издатих у складу са *FCL.720.A* (е), кандидати морају да испуне исте захтеве као остали кандидати за овлашћење за летење на типу, изузев вежби које се односе на фазе полетања и слетања.

(ј) Да би стекао или задржао *PBN* права један прилаз мора бити *RNP APCH*. Ако не постоје услови за извођење *RNP APCH*, тада прилаз мора бити изведен на одговарајуће опремљеном уређају за симулирање летења (*FSTD*).

АВИОНИ СА ВИШЕ ПИЛОТА И СЛОЖЕНИ АВИОНИ ВИСОКИХ ПЕРФОРМАНСИ	ПРАКТИЧНА ОБУКА	ПРАКТИЧАН ИСПИТ ЗА ОВЛАШЋЕЊЕ ЗА КЛАСУ ИЛИ ТИП / ПРОВЕРА СТРУЧНОСТИ
---	-----------------	--



СА ЈЕДНИМ ПИЛОТОМ							
Маневри/Процедуре					Иницијали инструктора по завршетку обуке	Проверен на <i>FFS</i>  <i>A</i>	Иницијали испитивача по завршетку испита
	<i>OT D</i>	<i>FTD</i>	<i>FFS</i>	<i>A</i>			
<b>СЕКЦИЈА 1</b>							
1. Припрема за лет							
1.1 Прорачун перформанси	<i>P</i>						
1.2 Визуелна инспекција спољашњости авиона; локација сваког уређаја и сврха инспекције	<i>P#</i>			<i>P</i>			
1.3 Инспекција пилотске кабине		<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
1.4 Коришћење листе провере пре стартовања мотора, процедура стартовања мотора, провера радио и навигационе опреме, селекција и подешавање навигационих и комуникационих фреквенција	<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>		<i>M</i>	
1.5 Вожење у складу са одобрењем контроле летења или инструкцијама				<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>		
1.6 Провере пре полетања		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>		<i>M</i>	
<b>СЕКЦИЈА 2</b>							
2. Полетања							
2.1 Нормална полетања са различитим							

позицијама закрилаца, укључујући полетање без заустављања			P->	--->			
2.2* Инструментално полетање, прелаз на инструментални лет је захтеван током ротације или одмах након узлета			P->	--->			
2.3 Полетање при бочном ветру			P->	--->			
2.4 Полетање са максималном масом на полетању (стварна или симулирана максимална маса на полетању)			P->	--->			
2.5 Полетање са симулираним отказом мотора:  2.5.1* непосредно након достизања V2 (У авионима који нису сертификовани као авиони транспортне категорије или као категорија регионалних авиона ( <i>commuter</i> ), отказ мотора не треба да буде симулиран до достизања минималне висине од 500 <i>ft</i> изнад краја полетно- слетне стазе. У авионима који имају исте			P->	--->			

перформансе као авиони транспортне категорије у погледу масе на полетању и висине по густини ваздуха инструктор може да симулира отказ мотора након достизања V2.)							
2.5.2* између VI и V2			P	X		M	само FFS
2.6 Прекинуто полетање на одговарајућој брзини пре достизања VI			P->	->X		M	
СЕКЦИЈА 3							
3. Маневри и процедуре у лету							
3.1 Заокрети са или без спојлера			P-->	---->			
3.2 Ударни таласи по достизању критичног Маховог броја и остале специфичне карактеристике за авион у лету (нпр. Dutch Roll)			P-->	->X Авион може да се не користи за ову вежбу			
3.3 Нормални рад система и контрола панела инжењера	P-->	---->	---->	---->			
Нормалан и абнормалан рад следећих система:						M	Обавезан минимум од три абнормална мора да буде изабран од 3.4.0 до и укључујући 3.4.14.
3.4.0 Мотор (ако је неопходно и елиса)	P-->	---->	---->	---->			
3.4.1 Пресуризација и климатизација авиона	P-->	---->	---->	---->			
3.4.2 Пито-							

статички систем	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.3 Систем за гориво	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.4 Електрични систем	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.5 Хидраулични систем	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.6 Команде лета и систем за тримовање	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.7 Систем за одлеђивање, грејање ветробранског стакла	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.8 Аутопилот/ уређај за оптимално управљање	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->		<i>M</i> (само за једног пилота)	
3.4.9 Уређаји за упозоравање на губитак брзине или уређаји за избегавање губитка узгона и уређаја за повећање стабилности	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.10 Систем упозоравања о близини земље, метео радара, радио висиномера, транспондера		<i>P--&gt;</i>	--->	--->			
3.4.11 Комуникацијска и навигациона опрема, инструменти, систем за управљање летом	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.12 Стајни трап и кочнице	<i>P--&gt;</i>	--->	--->	--->			
3.4.13 Систем преткрилца и							

закрилца	<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.4.14 Помоћни извор снаге	<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
Намерно остављено празно							
3.6 Абнормалне и ванредне процедуре						<i>M</i>	Обавезан минимум од три абнормална мора да буде изабран од 3.6.1 до укључујући 3.6.9.
3.6.1 Противпожарне вежбе, нпр. пожар мотора, <i>APU</i> , кабине, теретног одељка, пилотске кабине, структуре, пожар електроинсталације вежбе евакуације		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.6.2 Неутралисање и отклањање дима		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.6.3 Отказ мотора, гашење мотора и поновни старт на безбедној висини		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.6.4 Избацивање горива (симулирано)		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.6.5 Смицање ветра на полетању/слетању			<i>P</i>	<i>X</i>			Само <i>FFS</i>
3.6.6 Симулирани отказ система за притисак у кабини/Понирање у случају губитка притиска у кабини			<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.6.7 Онеспособљеност члана летачке посаде		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.6.8 Остале процедуре у случају опасности као што је		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			

објашњено у одговарајућем приручнику за управљање авионом							
3.6.9 ACAS догађај	<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	Авион може да се не користи		Само <i>FFS</i>	
3.7 Оштри заокрети са нагибом од 45°, 180° до 360° лево и десно		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.8 Препознавање предзнака и поступак спречавања губитка узгона (до активирања уређаја за упозорење о губитку узгона) у полетној конфигурацији (закрилца у полетној позицији), у конфигурацији крстарећег лета и у конфигурацији за слетање (закрилца у положају за слетање, стајни трап извучен)			<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.8.1 Вађење из превлачења или након активирања уређаја за упозоравање о губитку узгона у конфигурацији за пењање, крстарење и прилаз			<i>P</i>	<i>X</i>			
3.9 Процедуре инструменталног летења							
3.9.1* Придржавање одлазних и							

долазних процедура и инструкција контроле летења		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>		<i>M</i>	
3.9.2* Процедуре чекања ( <i>holding</i> )		<i>P--&gt;</i>	<i>---&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.9.3* 3D операције до <i>DH/A</i> од 200 <i>ft</i> (60 <i>m</i> ) или до већег минимума ако је захтевано процедуром прилаза							
Напомена: У складу са <i>AFM</i> , <i>RNP APCH</i> процедуре могу захтевати коришћење ауто-пилота или уређаја за управљање летом. У случају оваквих ограничења морају бити изабране процедуре које се лете ручно (нпр. изабрати <i>ILS</i> за 3.9.3.1 у случају оваквих ограничења у <i>AFM</i> ).							
3.9.3.1* ручно, без уређаја за оптимално управљање			<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>		<i>M</i> (само за практичан испит)	
3.9.3.2* ручно, са уређајем за оптимално управљање			<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.9.3.3* са аутопилотом			<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
3.9.3.4* ручно, симулацијом отказа једног мотора; отказ мотора мора да буде симулиран током завршног прилаза пре проласка 1.000 стопа изнад нивоа аеродрома до слетања или до завршетка поступка неуспелог прилаза. У авионима који нису сертификовани као авиони транспортне							

<p>категорије (<i>JAR/FAR 25</i>) или као категорија регионалних авиона (<i>commuter</i>) (<i>SFAR 23</i>), прилаз са симулираним отказом мотора и одласком у други круг мора да буде урађен заједно са непрецизним прилазом као што је описано у 3.9.4. Одлазак у други круг мора да буде започет када се достигне објављена висина надвишавања препрека (<i>OCH/A</i>), међутим, не касније од достизања минималне релативне висине/апсолутне висине спуштања (<i>MDH/A</i>) од 500 стопа изнад висине прага полетно-слетне стазе. У авионима који имају исте перформансе као авиони транспортне категорије у погледу масе на полетању и висине по густини ваздуха, инструктор може да симулира отказ мотора у складу са 3.9.3.4.</p>			$P \dashrightarrow$	$\dashrightarrow$	$M$	
<p>3.9.4* 2D операције до <i>MDH/A</i></p>			$P^* \dashrightarrow$	$\dashrightarrow$	$M'$	
<p>3.9.5 Прилаз из кружења под следећим условима:</p>						



<p>(а)* прилаз до дозвољене минималне висине прилаза из круга на аеродрому који је у питању у складу са локалним карактеристикама инструменталног прилаза у симулираним условима инструменталног летења;</p> <p>праћен:</p> <p>(б) визуелним прилазом до друге полетно-слетне стазе најмање 90° од осе финалног прилаза коришћеног под (а), на дозвољеној минималној висини прилаза из круга</p> <p>Напомена: ако (а) и (б) нису могући због разлога контроле летења (АТС), може се симулирати ниски круг са слабом видљивошћу.</p>				$P^* \rightarrow \text{---} \rightarrow$								
<b>СЕКЦИЈА 4</b>												
4. Процедуре непрецизног прилаза												
4.1 Продужавање са свим												

оперативним* моторима током 3D операције при достизању висине одлуке			$P^{*-->}$	$---->$			
4.2 Остале процедуре непрецизног прилаза			$P^{*->}$	$---->$			
4.3* Одлазак у круг са једним мотором симулираним неоперативним након инструменталног прилаза при достизању $DH$ , $MDH$ или $MAR_t$			$P^{*->}$	$---->$	$---->$	$M$	
4.4 Прекинут прилаз на 15 m (50 ft) изнад прага полетно-слетне стазе и одлазак на поновни прилаз			$P->$	$---->$			
СЕКЦИЈА 5							
5. Слетања							
5.1 Нормална слетања* са визуелном референцом успостављеном на достизању $DA/H$ након операције инструменталног прилаза			$P'$				
5.2 Слетање са симулираним заглављењем хоризонталног стабилизатора у било којој неуравнотеженој позицији			$P->$	Авион може да се не користи за ову вежбу			
5.3 Слетање по бочном ветру (авион, ако је							

практично)			<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
5.4 Визуелни круг и слетање без избочених или са делом избоченим закрилцима и преткрилцима			<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>			
5.5 Слетање са симулираним отказом критичног мотора			<i>P-&gt;</i>	<i>---&gt;</i>		<i>M</i>	
5.6 Слетање без два мотора:  - авиони са три мотора: централни мотор и један спољни мотор ако је дозвољено по <i>AFM</i> .  - авиони са четири мотора: два мотора на једној страни			<i>P</i>	<i>X</i>		<i>M</i>  само <i>FFS</i>  (само за практичан испит)	
<i>Опште напомене:</i>							
Посебни услови за проширење права на други тип авиона за инструменталне прилазе до висине одлуке мање од 200 <i>ft</i> (60 <i>m</i> ), нпр. <i>CAT II/III</i> операције.							
СЕКЦИЈА 6							
Додатно овлашћење за квалификацију за тип авиона за инструментални прилаз до висине одлуке мање од 60 <i>m</i> (200 <i>ft</i> ) ( <i>CAT II/III</i> ).							
Следећи маневри и процедуре су минимални захтеви обуке да би се дозволили инструментални прилази до <i>DH</i> ниже од 60 <i>m</i> (200 <i>ft</i> ). За време							

<p>следећих инструменталних прилаза и процедура непрецизног прилаза сва авионска опрема захтевана за сертификавање типа за инструментални прилаз до <i>DH</i> или ниже од 60 m (200 ft) мора да буде коришћена.</p>						
<p>6.1* Прекинуто полетање на минималној дозвољеној <i>RVR</i></p>			<p><i>P*-&gt;</i></p> <p>---&gt;<i>X</i></p> <p>Авион може да се не користи за ову вежбу</p>		<p><i>M*</i></p>	
<p>6.2* <i>CAT II/III</i> прилази: у симулираним инструменталним условима лета до прописане висине одлуке <i>DH</i>, користећи систем вођења у лету. Стандардне процедуре координације посаде (подела задужења, гласно узвикивање упозорења, заједничко надгледање, размена и подршка информација) мора да буду надгледане.</p>			<p><i>P-&gt;</i></p> <p>---&gt;</p>		<p><i>M</i></p>	
<p>6.3* Продужавање: након прилаза као што је показано у</p>						

<p>6.2 по <i>DH</i>.</p> <p>Обука такође мора да укључује одлазак у процедуру продужавања због (симулирано) недовољне <i>RVR</i>, удара ветра, одступање авионске опреме у односу на лимите прилаза и отказ земаљске/авио опреме пре достизања <i>DH</i> и одлазак у процедуру прилажења са симулираним отказом авио опреме.</p>			<p><i>P</i>-&gt;    ---&gt;</p>		<p><i>M</i>*</p>	
<p>6.4* Слетање(а):</p> <p>са визуелном референцом установљеном на <i>DH</i> након инструменталног прилаза. У зависности од специфичног система за вођење у лету, може да се изврши аутоматско слетање.</p>			<p><i>P</i>-&gt;    ---&gt;</p>		<p><i>M</i></p>	
<p><i>Напомена: CAT II/III</i> операције морају да буду изведене у складу са примењивим правилима за ваздушне операције.</p>						

7. Овлашћења за летење на класи авиона (вода).

Секција 6 мора да се заврши у циљу обнове овлашћења за летење на класи вишемоторних авиона (вода), само по *VFR*, ако није испуњен захтев за искуство од десет рутних сектора током периода од претходних 12 месеци.

<p>ОВЛАШЋЕЊЕ ЗА ЛЕТЕЊЕ НА КЛАСИ</p>	<p>ПРАКТИЧНА ОБУКА</p>	
-------------------------------------	------------------------	--

АВИОНА (ВОДА)		
Маневри/Процедуре	Иницијали инструктора по завршетку обуке	Иницијали испитивача по завршетку испита
<b>СЕКЦИЈА 1</b>		
<b>1. Полетање</b>		
1.1 Припрема за лет, укључујући: Документацију Масу и центражу Метео брифинг <i>NOTAM</i>		
1.2 Претполетна провера Спољашња/унутрашња		
1.3 Стартовање и гашење мотора Нормално Са кваром		
1.4 Вожење		
1.5 Постепено вожење		
1.6 Привезиште: Плажа Мол/пристаниште Бова		
1.7 Пловљење са угашеним моторима		
1.8 Претполетне провере: <i>Rip up</i> мотора (ако се примењује)		
1.9 Процедура полетања Нормално, са закрилцима подешеним према приручнику за управљање ваздухопловом Са бочним ветром (ако услови дозвољавају)		
1.10 Пењање Излазак на задати правац Превођење у хоризонтални лет		
1.11 Сарадња са контролом летења ( <i>ATC</i> ) и процедуре радио- телефоније		
<b>СЕКЦИЈА 2</b>		

<p><b>2. Лет у зони (VFR)</b>  2.1 Праволинијски хоризонтални лет на различитим брзинама укључујући и лет на критично малој брзини са и без закрилаца (укључујући приближавање <i>VMCA</i>, када је то могуће)</p>		
<p>2.2 Оштри заокрети (360° леви и десни са нагибом од 45°)</p>		
<p>2.3 Вађење из превученог лета:  (i) чист превучени лет  (ii) приближавање превученом лету у понирућем заокрету са снагом и конфигурацијом за прилаз  (iii) приближавање превученом лету у конфигурацији за слетање  (iv) приближавање превученом лету у пењућем заокрету са конфигурацијом за полетање (само за једномоторне авионе)</p>		
<p>2.4 Сарадња са контролом летења (<i>ATC</i>) и процедуре радио-телефоније</p>		
<p><b>СЕКЦИЈА 3</b></p>		
<p><b>3. VFR процедуре на рути</b></p>		
<p>3.1 План лета, рачунска навигација и читање карте</p>		
<p>3.2 Одржавање висине, правца и брзине</p>		
<p>3.3 Оријентација, мерење времена и корекција <i>ETA</i></p>		

3.4 Употреба радио-навигационих средстава (ако је примењиво)		
3.5 Управљање летом (навигациони план, рутинске провере горива, система и система против залеђивања)		
3.6 Сарадња са контролом летења (АТС) и процедуре радио-телефоније		
<b>СЕКЦИЈА 4</b>		
<b>4. Долазак и слетање</b>		
4.1 Аеродромска процедура прилаза (само за амфибије)		
4.2 Нормално слетање		
4.3 Слетање без закрилаца		
4.4 Слетање са бочним ветром (ако услови дозвољавају)		
4.5 Прилаз и слетање на реланту са висине 2.000' или више изнад воде (само за једномоторне авионе)		
4.6 Продужавање на други круг са минималне висине		
4.7. Слетање на мирну воду Слетање на узбуркану воду		
4.8 Сарадња са контролом летења (АТС) и процедуре радио-телефоније		
<b>СЕКЦИЈА 5</b>		
<b>5. Абнормалне и ванредне процедуре</b> (Ова секција може да се комбинује са секцијама 1 до 4)		
5.1 Прекинуто полетање		



на прихватљивој брзини		
5.2 Симулирани отказ мотора након полетања (само за једномоторне авионе)		
5.3 Симулирано принудно слетање без мотора (само за једномоторне авионе)		
5.4 Симулиране ванредне ситуације: (i) Пожар или дим у току лета (ii) Квар разних система		
5.5 Сарадња са контролом летења (АТС) и процедуре радио-телефоније		
<b>СЕКЦИЈА 6</b>		
<b>6. Симулирани асиметричан лет</b> (Ова секција може да се комбинује са секцијама 1 до 5)		
6.1 Симулирани отказ мотора током полетања (на безбедној висини, осим ако се изводи на <i>FFS</i> или <i>FNPT II</i> )		
6.2 Гашење и покретање мотора (само на <i>ME</i> практичном испиту)		
6.3 Прилаз и продужавање са једним мотором		
6.4 Прилаз и слетање са потпуним заустављањем са једним мотором		
6.5 Сарадња са контролом летења (АТС) и процедуре радио-телефоније		

### Ц. Посебни услови за хеликоптере

1. У случају практичног испита или провере стручности за овлашћење за летење на типу и дозволу транспортног пилота (*ATPL*), кандидат мора да положи секције од 1 до 4 и секцију 6 испита или провере (у зависности шта је примењиво). Поновно полагање целокупног

практичног испита, односно провере стручности је неопходно у случају неуспешног полагања више од пет тачака. Сваки кандидат који не положи пет или мање тачака мора поново да полаже те тачке. Поновно полагање целокупног практичног испита, односно провере стручности је неопходно ако кандидат не положи било коју тачку у поновном полагању испита, односно провере, укључујући и тачке које је положио у претходном покушају. Све секције практичног испита или провере стручности морају да буду положене у року од шест месеци.

2. У случају провере стручности за овлашћење за инструментално летење (*IR*), кандидат мора да положи секцију 5 провере стручности. У случају да кандидат не положи више од три тачке, он мора поново да полаже целу секцију 5. Кандидат који не положи мање од три тачке мора поново да полаже само те тачке. Ако приликом поновног полагања кандидат не положи било коју тачку или било коју тачку из секције 5 коју је у претходном покушају положио, он мора поново да полаже целокупну проверу стручности.

### ДОЗВОЉЕНА ОДСТУПАЊА ТОКОМ ИСПИТА/ПРОВЕРА

3. Кандидат мора да прикаже способност да:

- (а) управља хеликоптером у оквиру његових ограничења;
- (б) изводи све маневре координирано и тачно;
- (ц) сигурно доноси одлуке и има добро вођење лета;
- (д) примењује стечено ваздухопловно знање;
- (е) све време управља хеликоптером тако да не доведе у питање успешно извођење маневра и процедура;
- (ф) разуме и примењује сарадњу унутар посаде и процедуре у случају неспособности посаде, ако је примењиво;
- (г) ефикасно комуницира са осталим члановима посаде, ако је примењиво.

4. Током практичног испита или провере стручности морају да се примењују следећа ограничења, коригована за дозвољена одступања која настају у условима турбуленције и због маневарских могућности и перформанси хеликоптера који се користе.

(а) *IFR* ограничења

Висина

Нормални услови лета	$\pm 100$ стопа ( <i>ft</i> )
Почетак процедуре прекинутог прилаза на висини одлуке	+ 50 стопа ( <i>ft</i> )
/	- 0 стопа ( <i>ft</i> )
Најмања висина снижавања/висина	+ 50 стопа ( <i>ft</i> ) / - 0 стопа ( <i>ft</i> )

Одржавање задате линије пута

По радио-навигационом средству	$\pm 5^\circ$
3D „угловна” одступања	пола отклона показивача, по правцу и по висини (нпр. <i>LPV</i> , <i>ILS</i> , <i>MLS</i> , <i>GLS</i> )

2D (*LNAV*) и 3D (*LNAV/VNAV*)  
„линеарна” бочна одступања

бочна грешка/одступање нормално мора бити ограничено на  $\pm \frac{1}{2}$  *RNP* вредности која се односи на процедуру. Кратка одступања од овог стандарда су дозвољена максимум до једне *RNP* вредности.

3D линеарна вертикална одступања

не више од - 75 стопа (*ft*) испод

(нпр. *RNP APCH (LNAV/VNAV)*  
применом *Baro VNAV*)

вертикалног профила у било ком тренутку и не више од + 75 стопа (*ft*) изнад вертикалног профила на или испод 1.000 стопа (*ft*) изнад нивоа аеродрома.

Курс

Нормалан лет  $\pm 5^\circ$   
Абнормалан лет/ванредне ситуације  $\pm 10^\circ$

Брзина

Нормални услови лета  $\pm 10$  чворова (*knots*)  
Са симулираним отказом мотора + 10 чворова (*knots*) / - 5 чворова (*knots*)

## САДРЖАЈ ОБУКЕ/ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ СТРУЧНОСТИ

### ОПШТЕ

5. Следећи симболи означавају:

*P* = обучен као *PIC* за издавање овлашћења за тип хеликоптера са једним пилотом (*SPH*) или обучен као *PIC* или копилот и као пилот који управља ваздухопловом (*PF*) и пилот који не управља ваздухопловом (*PNF*) за издавање овлашћења за тип хеликоптера са више пилота (*MPH*).

6. Практична обука се спроводи најмање на нивоу тренажне опреме означене са (*P*) или на опреми вишег нивоа означеној стрелицом (--->)

Следеће скраћенице се користе да означе коришћену тренажну опрему:

*FFS* = уређај за потпуно симулирање летења

*FTD* = тренажер летења

*H* = хеликоптер

7. Кандидати који желе да обнове или продуже овлашћење за инструментално летење (хеликоптер) - *IR(H)* или прошире права из тог овлашћења на други тип хеликоптера морају да лете тачке означене са звездом (\*) у стварним или симулираним инструменталним метеоролошким условима (*IMC*).

8. Процедуре инструменталног летења (секција 5) мора да спроведе само кандидат који жели да обнови или продужи овлашћење за инструментално летење (хеликоптер) - *IR(H)* или да прошири права из тог овлашћења на други тип хеликоптера. У ову сврху може да се користи уређај за потпуно симулирање летења (*FFS*) или тренажер летења (*FTD 2/3*).

9. Слово „*M*” у колони практичног испита или провере стручности указује на обавезну вежбу.

10. Уређај за симулирање летења (*FSTD*) се користи за практичну обуку и испит ако је он саставни део одобреног курса за овлашћење за летење на типу. За одобрење курса морају да се узму у обзир следећи услови:

(i) квалификација уређаја за симулирање летења (*FSTD*) како је прописано одговарајућим захтевима *Part-ARA* и *Part-ORA*;

(ii) квалификације инструктора и испитивача;

(iii) број вежби линијске обуке на уређају за симулирање летења (*FSTD*) на курсу;

(iv) квалификације и претходно искуство пилота на обуци на сличним типовима;

(v) летачко искуство под надзором спроведено после издавања овлашћења за летење на новом типу.

## ХЕЛИКОПТЕРИ СА ВИШЕ ПИЛОТА

11. Кандидати за практичан испит за издавање овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота и дозволе транспортног пилота хеликоптера (*ATPL(H)*) морају да лете само секције од 1 до 4 и секцију 6, ако је примењиво.

12. Кандидати за продужење или обнову овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота морају да лете само секције од 1 до 4 и, ако је примењиво, секцију 6.

ХЕЛИКОПТЕРИ СА ЈЕДНИМ/ВИШЕ ПИЛОТА	ПРАКТИЧНА ОБУКА				ПРАКТИЧАН ИСПИТ ИЛИ ПРОВЕРА СТРУЧНОСТИ	
Маневри/Процедуре	<i>FTD</i>	<i>FFS</i>	<i>H</i>	Иницијали инструктора по завршетку обуке	Проверен на	
					<i>FFS</i>	<i>H</i>
<b>СЕКЦИЈА 1 - Припрема за лет и провере</b>						
1.1 Визуелна провера спољашњости хеликоптера; локација сваког уређаја и сврха провере			<i>P</i>		<i>M</i> (ако је спроведено на хеликоптеру)	
1.2 Преглед пилотске кабине		<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
1.3 Процедуре стартовања мотора, провера радио и навигационе опреме, селекција навигационих и комуникационих фреквенција	<i>P</i>	--->	--->		<i>M</i>	
1.4 Вожење/вожење лебдењем у складу са одобрењем контроле летења или инструктора		<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
1.5 Претполетни поступци провере	<i>P</i>	--->	--->		<i>M</i>	
<b>СЕКЦИЈА 2 - Маневри и процедуре у лету</b>						
2.1 Полетања (различити профили)		<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
2.2 Полетање и слетање на терен под нагибом или са бочним ветром		<i>P</i>	--->			
2.3 Полетање са максималном масом на полетању (стварна или симулирана максимална маса на	<i>P</i>	--->	--->			

полетању)						
2.4 Полетање са симулираним отказом мотора непосредно пре достизања <i>TDP</i> или <i>DPATO</i>		<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
2.4.1 Полетање са симулираним отказом мотора одмах након достизања <i>TDP</i> или <i>DPATO</i>		<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
2.5 Пењући и понирући заокрети са вађењем у одређеним курсевима	<i>P</i>	---	>	---	>	<i>M</i>
2.5.1 Леви и десни заокрети нагиба 30°, са променом курса за 180° и 360°; управљање само по инструментима	<i>P</i>	---	>	---	>	<i>M</i>
2.6 Спуштање у ауторотацији	<i>P</i>	---	>	---	>	<i>M</i>
2.6.1 Слетање из ауторотације (само <i>SEH</i> ) или враћање снаге мотора		<i>P</i>	---	>		<i>M</i>
2.7 Слетања, различити профили		<i>P</i>	---	>		<i>M</i>
2.7.1 Продужавање или слетање по симулираном отказу мотора пре <i>LDP</i> или <i>DPBL</i>		<i>P</i>	---	>		<i>M</i>
2.7.2 Слетање по симулираном отказу мотора после <i>LDP</i> или <i>DPBL</i>		<i>P</i>	---	>		<i>M</i>
<b>СЕКЦИЈА 3 - Редовни и ванредни поступци код отказа следећих система:</b>						
3. Редовни и ванредни поступци код отказа следећих система:					<i>M</i>	Из ове секције мора да се изабере обавезан минимум од три тачке
3.1 Мотор	<i>P</i>	---	>	---	>	
3.2 Климатизација (грејање, вентилација)	<i>P</i>	---	>	---	>	
3.3 Пито/статички систем	<i>P</i>	---	>	---	>	
3.4 Систем горива	<i>P</i>	---	>	---	>	
3.5 Електрични систем	<i>P</i>	---	>	---	>	
3.6 Хидраулични	<i>P</i>	---	>	---	>	

систем						
3.7 Команде лета и систем тримовања	<i>P</i>	--->	--->			
3.8 Системи за спречавање залеђивања и одлеђивање	<i>P</i>	--->	--->			
3.9 Аутопилот/уређај за управљање летом	<i>P</i>	--->	--->			
3.10 Уређаји за стабилност лета	<i>P</i>	--->	--->			
3.11 Радар, радио висиномер, транспондер	<i>P</i>	--->	--->			
3.12 Навигациони систем	<i>P</i>	--->	--->			
3.13 Стајни трап	<i>P</i>	--->	--->			
3.14 Помоћни извор напајања	<i>P</i>	--->	--->			
3.15 Радио, навигациона опрема, <i>FMS</i>	<i>P</i>	--->	--->			
<b>СЕКЦИЈА 4 - Поступци у ванредним ситуацијама</b>						
4. Поступци у ванредним ситуацијама					<i>M</i>	Из ове секције мора да се изабере обавезан минимум од три тачке
4.1 Појава пожара (укључујући евакуацију, ако је примењиво)	<i>P</i>	--->	--->			
4.2 Контрола и уклањање дима	<i>P</i>	--->	--->			
4.3 Разни кварови мотора, гашење и поновно стартовање на безбедној висини	<i>P</i>	--->	--->			
4.4 Избацивање горива (симулирано)	<i>P</i>	--->	--->			
4.5 Отказ репног мотора (ако је примењиво)	<i>P</i>	--->	--->			
4.5.1 Губитак репног мотора (ако је примењиво)	<i>P</i>	--->	Хеликоптер може да се не користи за ову вежбу			
4.6 Онеспособљеност						

члана посаде	<i>P</i>	--->	--->			
4.7 Неисправности редуктора - само <i>MPH</i>	<i>P</i>	--->	--->			
4.8 Остали ванредни поступци као што је наведено у одговарајућем приручнику за управљање ваздухопловом	<i>P</i>	--->	--->			
<b>СЕКЦИЈА 5 - Процедуре инструменталног летења (морају да се извршавају у <i>IMC</i> или симулираним <i>IMC</i>)</b>						
5.1 Инструментално полетање: захтева се прелазак у инструментални лет што је пре могуће након полетања	<i>P*</i>	--->*	-->*			
5.1.1 Симулирани отказ мотора у току одлажења	<i>P*</i>	--->*	-->*		<i>M*</i>	
5.2 Придржавање одлазних и долазних рута и инструкција <i>ATC</i>	<i>P*</i>	--->*	-->*		<i>M*</i>	
5.3 Процедуре чекања ( <i>holding</i> )	<i>P*</i>	--->*	-->*			
5.4 3D операције до <i>DH/A</i> од 200 <i>ft</i> (60 <i>m</i> ) или до већег минимума ако је захтевано процедуром прилаза	<i>P*</i>	---->*	-->*			
5.4.1 Ручно, без уређаја за управљање летом Напомена: У складу са <i>AFM, RNP APCH</i> процедуре могу захтевати коришћење ауто-пилота или уређаја за управљање летом. У случају оваквих ограничења морају бити изабране процедуре које се лете ручно (нпр. изабрати <i>ILS</i> за 5.4.1 у случају оваквих ограничења у	<i>P*</i>	---->*	-->*		<i>M*</i>	

<i>AFM</i> ).						
5.4.2 Ручно, са уређајем за управљање летом	<i>P*</i>	---->*	-->*		<i>M*</i>	
5.4.3 Са упареним аутопилотом	<i>P*</i>	--->*	-->*			
5.4.4 Ручно, симулацијом отказа једног мотора; отказ мотора мора да буде симулиран током завршног прилаза пре проласка 1.000 <i>ft</i> изнад нивоа аеродрома до слетања или до завршетка поступка неуспелог прилаза	<i>P*</i>	---->*	-->*		<i>M*</i>	
5.5 2D операције до минималне висине снижавања <i>MDA/H</i>	<i>P*</i>	---->*	-->*		<i>M*</i>	
5.6 Процедура прекинутог прилаза са свим моторима у раду по достизању минималне висине одлуке <i>DA/DH</i> или <i>MDA/MDH</i>	<i>P*</i>	--->*	-->*			
5.6.1 Остале процедуре прекинутог прилаза	<i>P*</i>	--->*	-->*			
5.6.2 Процедура прекинутог прилаза са симулираним отказом једног мотора по достизању минималне висине <i>DA/DH</i> или <i>MDA/MDH</i>	<i>P*</i>				<i>M*</i>	
5.7 Ауторотација у <i>IMC</i> условима са поновним постизањем пуне снаге	<i>P*</i>	--->*	-->*		<i>M*</i>	
5.8 Вађење из неправилних положаја	<i>P*</i>	--->*	-->*		<i>M*</i>	
<b>СЕКЦИЈА 6 - Употреба додатне опреме</b>						
6. Употреба додатне опреме	<i>P</i>	--->	--->			



## Д. Посебни услови за категорије ваздухоплова са вертикалним узлетањем

1. У случају практичног испита или провере стручности за овлашћење за летење на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем, кандидат мора да положи секције од 1 до 5 и секцију 6 испита или провере (у зависности шта је примењиво). Поновно полагање целокупног практичног испита, односно провере стручности је неопходно у случају неуспешног полагања више од пет тачака. Сваки кандидат који не положи пет или мање тачака мора поново да полаже те тачке. Поновно полагање целокупног практичног испита, односно провере стручности је неопходно ако кандидат не положи било коју тачку у поновном полагању испита, односно провере, укључујући и тачке које је положио у претходном покушају. Све секције практичног испита или провере стручности морају да буду положене у року од шест месеци.

### ДОЗВОЉЕНА ОДСТУПАЊА ТОКОМ ИСПИТА/ПРОВЕРА

2. Кандидат мора да прикаже способност да:

- (а) управља ваздухопловом са вертикалним узлетањем у оквиру његових ограничења;
- (б) изводи све маневре координирано и тачно;
- (ц) сигурно доноси одлуке и има добро ваздухопловно понашање;
- (д) примењује стечено ваздухопловно знање;
- (е) све време управља ваздухопловом са вертикалним узлетањем тако да не доведе у питање успешно извођење маневра и процедура;
- (ф) разуме и примењује сарадњу унутар посаде и процедуре у случају неспособности посаде, ако је примењиво;
- (г) ефикасно комуницира са осталим члановима посаде, ако је примењиво.

3. Током практичног испита или провере стручности морају да се примењују следећа ограничења, коригована за дозвољена одступања која настају у условима турбуленције и због маневарских квалитета и перформанси ваздухоплова са вертикалним узлетањем који се користи.

(а) *IFR* ограничења

Висина:

нормалан лет	±100 стопа ( <i>ft</i> )
почетак процедуре прекинутог прилаза на висини одлуке	+50 стопа ( <i>ft</i> ) / -0 стопа ( <i>ft</i> )
најмања висина снижавања	+50 стопа ( <i>ft</i> ) / -0 стопа ( <i>ft</i> )

Одржавање задате линије пута:

по радио-навигационом средству	± 5°
прецизни прилаз	пола отклона скале, по азимуту и линији понирања

Курс:

нормалан лет	± 5°
абнормалан лет	± 10°

Брзина:

са свим моторима у раду	± 10 чворова ( <i>knots</i> )
са симулираним отказом мотора	+ 10 чворова ( <i>knots</i> ) / -5 чворова ( <i>knots</i> )

(б) *VFR* ограничења

Висина:

нормалан лет

±100 стопа (*ft*)

Курс:

нормалан лет

± 5°

абнормалан лет

± 10°

Брзина:

са свим моторима у раду

± 10 чворова (*knots*)

са симулираним отказом мотора

+ 10 чворова (*knots*) / -5 чворова (*knots*)

*Drift* на земљи:

*T.O.* лебдење *I.G.E*

± 3 стопе (*ft*)

Слетање

± 2 стопе (*ft*) (са 0 стопа (*ft*) летењем уназад или бочним летењем)

#### САДРЖАЈ ОБУКЕ/ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ СТРУЧНОСТИ

4. Следећи симболи означавају:

*P* = обучен као *PIC* или копилот и као пилот који не управља ваздухопловом (*PNF*) за издавање овлашћења за тип како је примењиво.

5. Практична обука се спроводи најмање на нивоу тренажне опреме означене са (*P*) или на опреми вишег нивоа означеној стрелицом (--->).

6. Следеће скраћенице се користе да означе коришћену тренажну опрему:

*FFS* = уређај за потпуно симулирање летења

*FTD* = тренажер летења

*OTD* = други уређаји за обуку

*PL* = ваздухоплов са вертикалним узлетањем

(а) Кандидати за практичан испит за издавање овлашћења за летење на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем морају да положе секције од 1 до 5 и, ако је примењиво, секцију 6.

(б) Кандидати који желе да продуже или обнове овлашћење за летење на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем морају да положе секције од 1 до 5 и, ако је примењиво, секције 6 и/или 7.

(ц) Тачке означене са звездicom (\*) морају да се лете само на основу инструмената. Ако се овај услов не испуни током практичног испита или провере стручности, овлашћење за летење на типу се ограничава само на *VFR*.

7. Слово „*M*” у колони практичног испита или провере стручности указује на обавезну вежбу.

8. Уређај за симулирање летења (*FSTD*) се користи за практичну обуку и испит ако је он саставни део одобреног курса за овлашћење за летење на типу. За одобрење курса морају да се узму у обзир следећи услови:

(а) квалификација уређаја за симулирање летења (*FSTD*) како је прописано одговарајућим захтевима *Part-ARA* и *Part-ORA*;

(б) квалификације инструктора.

ВАЗДУХОПЛОВИ СА ВЕРТИКАЛНИМ УЗЛЕТАЊЕМ	ПРАКТИЧНА ОБУКА				ПРАКТИЧАН ИСПИТ ИЛИ ПРОВЕРА СТРУЧНОСТИ	
	<i>OTD</i>	<i>FTD</i>	<i>FFS</i>	<i>PL</i>	Проверен на <i>FFS</i>	Иницијали испитивача по завршетку испита
Маневри/Процедуре				Иницијали инструктора по		

					завршетку обуке	<i>PL</i>	
<b>СЕКЦИЈА 1 - Припрема за лет и провере</b>							
1.1 Визуелна провера спољашњости ваздухоплова са вертикалним узлетањем; локација сваког уређаја и сврха провере				<i>P</i>			
1.2 Преглед пилотске кабине	<i>P</i>	--->	--->	--->			
1.3 Процедуре стартовања мотора, провера радио и навигационе опреме, селекција навигационих и комуникационих фреквенција	<i>P</i>	--->	--->	--->		<i>M</i>	
1.4 Вожење у складу са одобрењем контроле летења или инструктора		<i>P</i>	--->	--->			
1.5 Претполетни поступци провере укључујући проверу снаге	<i>P</i>	--->	--->	--->		<i>M</i>	
<b>СЕКЦИЈА 2 - Маневри и процедуре у лету</b>							
2.1 Нормални <i>VFR</i> профили полетања; Поступци на полетно-слетној стази ( <i>STOL</i> и <i>VTOL</i> ) укључујући бочни ветар Издигнути хелидроми Хелидроми на земљи		<i>P</i>	--->	--->		<i>M</i>	
2.2 Полетање са максималном масом на полетању (стварна или симулирана максимална маса на		<i>P</i>	--->				

полетању)							
2.3.1 Прекинуто полетање: Током поступака на полетно-слетној стази Током поступака на издигнутом хелидрому Током поступака на хелидрому на земљи		<i>P</i>	--->			<i>M</i>	
2.3.2 Полетање са симулираним отказом мотора након преласка тачке одлуке: Током поступака на полетно-слетној стази Током поступака на издигнутом хелидрому Током поступака на хелидрому на земљи		<i>P</i>	--->			<i>M</i>	
2.4 Спуштање у ауторотацији у моду хеликоптера на земљи (ваздухоплов не мора да се користи за ову вежбу)	<i>P</i>	--->	--->			<i>M</i> само <i>FFS</i>	
2.4.1 Спуштање у бочној ротацији у моду авиона (ваздухоплов не мора да се користи за ову вежбу)		<i>P</i>	--->			<i>M</i> само <i>FFS</i>	
2.5 Нормални <i>VFR</i> профили слетања; Поступци на полетно-слетној стази ( <i>STOL</i> и <i>VTOL</i> ) Издигнути хелидроми Хелидроми на		<i>P</i>	--->	--->		<i>M</i>	

земљи							
2.5.1 Слетање са симулираним отказом мотора након преласка тачке одлуке: Током поступака на полетно-слетној стази Током поступака на издигнутом хелидрому Током поступака на хелидрому на земљи							
2.6 Продужавање или слетање по симулираном отказу мотора пре достизања тачке одлуке		<i>P</i>	--->			<i>M</i>	
<b>СЕКЦИЈА 3 - Редовни и ванредни поступци код отказа следећих система:</b>							
3. Редовни и ванредни поступци код отказа следећих система (може да се спроведе на <i>FSTD</i> ако је квалификован за вежбу):						<i>M</i>	Из ове секције мора да се изабере обавезан минимум од три тачке
3.1 Мотор	<i>P</i>	--->	--->				
3.2 Пресуризација и климатизација (грејање, вентилација)	<i>P</i>	--->	--->				
3.3 Пито/статички систем	<i>P</i>	--->	--->				
3.4 Систем горива	<i>P</i>	--->	--->				
3.5 Електрични систем	<i>P</i>	--->	--->				
3.6 Хидраулични систем	<i>P</i>	--->	--->				
3.7 Команде лета и систем тримовања	<i>P</i>	--->	--->				
3.8 Системи за спречавање залеђивања и одлеђивање, грејање	<i>P</i>	--->	--->				

ветробрана (ако постоји)							
3.9 Аутопилот/ уређај за управљање летом	<i>P</i>	--->	--->				
3.10 Уређај за упозорење на или за избегавање губитка узгона и уређаја за повећање стабилности	<i>P</i>	--->	--->				
3.11 Метео радар, радио висиномер, транспондер, систем упозоравања о близини земље (ако постоји)	<i>P</i>	--->	--->				
3.12 Стајни трап	<i>P</i>	--->	--->				
3.13 Помоћни извор напајања							
3.14 Радио, навигациона опрема, <i>FMS</i>	<i>P</i>	--->	--->				
3.15 Систем закрилаца	<i>P</i>	--->	--->				
<b>СЕКЦИЈА 4 - Поступци у ванредним ситуацијама</b>							
4. Поступци у ванредним ситуацијама (може да се спроведе на <i>FSTD</i> ако је квалификован за вежбу)						<i>M</i>	Из ове секције се мора изабрати обавезан минимум од три тачке
4.1 Противпожарне вежбе, нпр. пожар мотора, <i>APU</i> , кабине, теретног одељка, пилотске кабине, структуре, пожар електроинсталације, укључујући вежбе евакуације (ако је примењиво)	<i>P</i>	--->	--->				
4.2 Неутралисање и отклањање дима	<i>P</i>	--->	--->				
4.3 Отказ мотора, гашење мотора и							

поновни старт (ваздухоплов не мора да се користи за ову вежбу) укључујући <i>OEI</i> прелазак са мода хеликоптера на мод авиона и обрнуто	<i>P</i>	--->	--->			само <i>FFS</i>	
4.4 Избацивање горива (симулирано, ако је могуће)	<i>P</i>	--->	--->				
4.5 Смицање ветра на полетању и слетању (ваздухоплов не мора да се користи за ову вежбу)			<i>P</i>			само <i>FFS</i>	
4.6 Симулирани отказ система за притисак у кабини/ Понирање у случају губитка притиска у кабини (ваздухоплов не мора да се користи за ову вежбу)	<i>P</i>	--->	--->			само <i>FFS</i>	
4.7 <i>ACAS</i> догађај (ваздухоплов не мора да се користи за ову вежбу)	<i>P</i>	--->	--->			само <i>FFS</i>	
4.8 Онеспособљеност члана летачке посаде	<i>P</i>	--->	--->				
4.9 Неисправности редуктора	<i>P</i>	--->	--->			само <i>FFS</i>	
4.10 Вађење из превлачења (са или без снаге) или након активирања уређаја за упозоравање о губитку узгона у конфигурацији за пењање, крстарење	<i>P</i>	--->	--->			само <i>FFS</i>	

и прилаз (ваздухоплов не мора да се користи за ову вежбу)							
4.11 Остали ванредни поступци као што је наведено у одговарајућем приручнику за управљање ваздухопловом	<i>P</i>	--->	--->				
<b>СЕКЦИЈА 5 - Процедуре инструменталног летења (морају да се извршавају у <i>ИМС</i> или симулираним <i>ИМС</i>)</b>							
5.1 Инструментално полетање: захтева се прелазак у инструментални лет што је пре могуће након полетања	<i>P*</i>	-->*	->*				
5.1.1 Симулирани отказ мотора у току одлажења након тачке одлуке	<i>P*</i>	-->*	->*			<i>M*</i>	
5.2 Придржавање одлазних и долазних рута и инструкција <i>АТС</i>	<i>P*</i>	-->*	->*			<i>M*</i>	
5.3 Процедуре круга чекања	<i>P*</i>	-->*	->*				
5.4 Прецизни прилаз до висине одлуке не мање од 60 m (200 ft)	<i>P*</i>	-->*	->*				
5.4.1 Ручно управљање, без уређаја за управљање летом	<i>P*</i>	-->*	->*			<i>M*</i> (само практичан испит)	
5.4.2 Ручно управљање, са уређајем за управљање летом	<i>P*</i>	-->*	->*				
5.4.3 Са употребом аутопилота	<i>P*</i>	-->*	->*				
5.4.4 Ручно, са симулираним отказом једног мотора; симулација							



отказа мотора у току завршног прилаза, пре преласка спољног маркера (ОМ) до слетања или током целе процедуре прекинутог прилаза	<i>P*</i>	-->*	->*			<i>M*</i>	
5.5 Непрецизни прилаз до минималне висине снижавања <i>MDA/H</i>	<i>P*</i>	-->*	->*			<i>M*</i>	
5.6 Процедура прекинутог прилаза са свим моторима у раду по достизању минималне висине одлуке <i>DA/DH</i> или <i>MDA/MDH</i>	<i>P*</i>	-->*	->*				
5.6.1 Остале процедуре прекинутог прилаза	<i>P*</i>	-->*	->*				
5.6.2 Процедура прекинутог прилаза са симулираним отказом једног мотора по достизању минималне висине одлуке <i>DA/DH</i> или <i>MDA/MDH</i>	<i>P*</i>					<i>M*</i>	
5.7 Ауторотација у <i>IMC</i> условима са поновним постизањем пуне снаге	<i>P*</i>	-->*	->*			<i>M*</i> само <i>FFS</i>	
5.8 Вађење из неправилних положаја (зависи од квалитета <i>FFS</i> )	<i>P*</i>	-->*	->*			<i>M*</i>	
<b>СЕКЦИЈА 6 - Додатно овлашћење за квалификацију за тип за инструментални прилаз до висине одлуке мање од 60 m (200 ft) (CAT II/III).</b>							
6. Додатно овлашћење за квалификацију за тип за инструменталне прилазе до висине							

<p>одлуке мање од 60 <i>m</i> (200 <i>ft</i>) (<i>CAT II/III</i>).</p> <p>Следећи маневри и процедуре су минимални захтеви обуке да би се дозволили инструментални прилази до <i>DH</i> ниже од 60 <i>m</i> (200 <i>ft</i>). За време следећих инструменталних прилаза и процедура непрецизног прилаза сва авионска опрема захтевана за сертификавање типа за инструментални прилаз до <i>DH</i> или ниже од 60 <i>m</i> (200 <i>ft</i>) мора да буде коришћена</p>							
<p>6.1 Прекинуто полетање на минималној дозвољеној <i>RVR</i></p>	<i>P</i>	--->				<i>M*</i>	
<p>6.2 <i>ILS</i> прилази: у симулираним инструменталним условима лета до прописане <i>DH</i>, користећи систем вођења у лету. Стандардне процедуре координације посаде (<i>SOP</i>) морају да буду надгледане.</p>	<i>P</i>	--->	--->			<i>M*</i>	
<p>6.3 Продужавање након прилаза као што је показано у 6.2 по достизању <i>DH</i>. Обука такође</p>							

мора да укључује одлазак у процедуру продужавања због (симулирано) недовољне <i>RVR</i> , удара ветра, одступање авионске опреме у односу на лимите прилаза и отказ земаљске/авио опреме пре достизања <i>DH</i> и одлазак у процедуру прилажења са симулираним отказом авио опреме.		<i>P</i>	--->	--->		<i>M*</i>	
6.4 Слетање(а) са визуелном референцом установљеном на <i>DH</i> након инструменталног прилаза. У зависности од специфичног система за вођење у лету, може да се изврши аутоматско слетање.		<i>P</i>	--->			<i>M*</i>	
<b>СЕКЦИЈА 7 - Додатна опрема</b>							
7. Употреба додатне опреме		<i>P</i>	--->	--->			

### Е. Посебни услови за категорије ваздушних бродова

1. У случају практичног испита или провере стручности за овлашћење за летење на типу ваздушног брода, кандидат мора да положи секције од 1 до 5 и секцију 6 (у зависности шта је примењиво) испита или провере. Поновно полагање целокупног практичног испита, односно провере стручности је неопходно у случају неуспешног полагања више од пет тачака. Сваки кандидат који не положи пет или мање тачака мора поново да положи те тачке. Поновно полагање целокупног практичног испита, односно провере стручности је неопходно ако кандидат не положи било коју тачку у поновном полагању испита, односно провере, укључујући и тачке које је положио у претходном покушају. Све секције практичног испита или провере стручности морају да буду положене у року од шест месеци.

**ДОЗВОЉЕНА ОДСТУПАЊА ТОКОМ ИСПИТА/ПРОВЕРА**

2. Кандидат мора да прикаже способност да:

- (i) управља ваздухопловом са вертикалним узлетањем у оквиру његових ограничења;
- (ii) изводи све маневре координирано и тачно;
- (iii) сигурно доноси одлуке и има добро ваздухопловно понашање;
- (iv) примењује стечено ваздухопловно знање;
- (v) све време управља ваздушним бродом тако да не доведе у питање успешно извођење маневра и процедура;
- (vi) разуме и примењује сарадњу унутар посаде и процедуре у случају неспособности посаде;
- (vii) ефикасно комуницира са осталим члановима посаде.

3. Током практичног испита или провере стручности морају да се примењују следећа ограничења, коригована за дозвољена одступања која настају у условима турбуленције и због маневарских квалитета и перформанси ваздушног брода који се користи.

(a) *IFR* ограничења

Висина:

нормалан лет	$\pm 100$ стопа ( <i>ft</i> )
почетак процедуре прекинутог прилаза на висини одлуке	+ 50 стопа( <i>ft</i> ) / -0 стопа ( <i>ft</i> )
најмања висина снижавања	+ 50 стопа( <i>ft</i> ) / -0 стопа ( <i>ft</i> )

Одржавање задате линије пута:

по радио-навигационом средству	$\pm 5^\circ$
прецизни прилаз	пола отклона скале, по азимуту и линији понирања

Курс:

нормалан лет	$\pm 5^\circ$
абнормалан лет	$\pm 10^\circ$

(б) *VFR* ограничења

Висина:

нормалан лет	$\pm 100$ стопа ( <i>ft</i> )
--------------	-------------------------------

Курс:

нормалан лет	$\pm 5^\circ$
абнормалан лет	$\pm 10^\circ$

САДРЖАЈ ОБУКЕ/ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ СТРУЧНОСТИ

4. Следећи симболи означавају:

*P* = обучен као *PIC* или као копилот и као пилот који управља ваздухопловом (*PF*) и као пилот који не управља ваздухопловом (*PNF*) за издавање овлашћења за тип, како је примењиво.

5. Практична обука се спроводи најмање на нивоу тренажне опреме означене са (*P*) или на опреми вишег нивоа означеној стрелицом (-->).

6. Следеће скраћенице се користе да означе коришћену тренажну опрему:

*FFS* = уређај за потпуно симулирање летења

*FTD* = тренажер летења

*OTD* = други уређаји за обуку

*As* = ваздушни брод

(а) Кандидати за практичан испит за издавање овлашћења за летење на типу ваздушног брода морају да положе секције од 1 до 5 и, ако је примењиво, секцију 6.

(б) Кандидати који желе да продуже или обнове овлашћење за летење на типу ваздушног брода морају да положе секције од 1 до 5 и, ако је примењиво, секцију 6.

(ц) Тачке означене са звездicom (\*) морају да се лете само на основу инструмената. Ако се овај услов не испуни током практичног испита или провере стручности, овлашћење за летење на типу се ограничава само на правила визуелног летења (*VFR*).

7. Слово „*M*” у колони практичног испита или провере стручности указује на обавезну вежбу.

8. Уређај за симулирање летења (*FSTD*) се користи за практичну обуку и испит ако је он саставни део одобреног курса за овлашћење за летење на типу. За одобрење курса морају да се узму у обзир следећи услови:

(а) квалификација уређаја за симулирање летења (*FSTD*) како је прописано одговарајућим захтевима *Part-ARA* и *Part-ORA*;

(б) квалификације инструктора.

КАТЕГОРИЈА ВАЗДУШНОГ БРОДА	ПРАКТИЧНА ОБУКА				Иницијали инструктора по завршетку обуке	ПРАКТИЧАН ИСПИТ ИЛИ ПРОВЕРА СТРУЧНОСТИ	
	<i>OTD</i>	<i>FTD</i>	<i>FFS</i>	<i>As</i>		Проверен на <i>FFS</i>  <i>As</i>	Иницијали испитивача по завршетку испита
Маневри/Процедуре							
<b>СЕКЦИЈА 1 - Припрема за лет и провере</b>							
1.1 Претполетни преглед				<i>P</i>			
1.2 Преглед пилотске кабине	<i>P</i>	--->	--->	--->			
1.3 Процедуре стартовања мотора, провера радио и навигационе опреме, селекција навигационих и комуникационих фреквенција		<i>P</i>	--->	--->		<i>M</i>	
1.4 <i>Off mast</i> процедуре и маневрисање на земљи			<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
1.5 Претполетне процедуре и провере	<i>P</i>	--->	--->	--->		<i>M</i>	
<b>СЕКЦИЈА 2 - Маневри и процедуре у лету</b>							
2.1 Нормални <i>VFR</i> профил полетања			<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
2.2 Полетање са симулираним			<i>P</i>	--->		<i>M</i>	

отказом мотора							
2.3 Полетање са тежином > 0 ( <i>Heavy T/O</i> )			<i>P</i>	--->			
2.4 Полетање са тежином < 0 ( <i>Light T/O</i> )			<i>P</i>	--->			
2.5 Процедура нормалног пењања			<i>P</i>	--->			
2.6 Пењање до висине по притиску			<i>P</i>	--->			
2.7 Препознавање висине по притиску			<i>P</i>	--->			
2.8 Лет на или близу висине по притиску			<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
2.9 Нормално спуштање и прилаз			<i>P</i>	--->			
2.10 Нормални <i>VFR</i> профил слетања			<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
2.11 Полетање са тежином > 0 ( <i>Heavy Ldg.</i> )			<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
2.12 Полетање са тежином < 0 ( <i>Light Ldg.</i> )			<i>P</i>	--->		<i>M</i>	
Намерно остављено празно							
<b>СЕКЦИЈА 3 - Редовни и ванредни поступци код отказа следећих система:</b>							
3. Редовни и ванредни поступци код отказа следећих система (може да се спроведе на <i>FSTD</i> ако је квалификован за вежбу):						<i>M</i>	Из ове секције треба изабрати обавезан минимум од три тачке
3.1 Мотор	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.2 Пресуризација енvelope	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.3 Пито/статички систем	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.4 Систем горива	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.5 Електрични систем	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.6 Хидраулични систем	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.7 Команде лета и систем тримовања	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.8 Системи балона	<i>P</i>	--->	--->	--->			

3.9 Аутопилот/ уређај за управљање летом	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.10 Уређај за одржавање стабилности	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.11 Метео радар, радио висиномер, транспондер, систем упозоравања о близини земље (ако постоји)	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.12 Стајни трап	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.13 Помоћни извор напајања	<i>P</i>	--->	--->	--->			
3.14 Радио, навигациона опрема и <i>FMS</i>	<i>P</i>	--->	--->	--->			
Намерно остављено празно							
<b>СЕКЦИЈА 4 - Поступци у ванредним ситуацијама</b>							
4. Поступци у ванредним ситуацијама (може да се спроведе на <i>FSTD</i> ако је квалификован за вежбу)						<i>M</i>	Из ове секције треба изабрати обавезан минимум од три тачке
4.1 Противпожарне вежбе, нпр. пожар мотора, <i>APU</i> , кабине, теретног одељка, пилотске кабине, структуре, пожар електро- инсталације, укључујући вежбе евакуације (ако је примењиво)	<i>P</i>	--->	--->	--->			
4.2 Неутралисање и отклањање дима	<i>P</i>	--->	--->	--->			
4.3 Отказ мотора, гашење мотора и поновни старт	<i>P</i>	--->	--->	--->			
У одређеним фазама лета, укључити отказ више мотора							

4.4 Онеспособљеност члана летачке посаде	<i>P</i>	--->	--->	--->			
4.5 Неисправности редуктора	<i>P</i>	--->	--->	--->		само <i>FFS</i>	
4.6 Остали ванредни поступци као што је наведено у одговарајућем приручнику за управљање ваздухопловом	<i>P</i>	--->	--->	--->			
<b>СЕКЦИЈА 5 - Процедуре инструменталног летења (морају да се извршавају у <i>IMC</i> или симулираним <i>IMC</i>)</b>							
5.1 Инструментално полетање: захтева се прелазак у инструментални лет што је пре могуће након полетања	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*			
5.1.1 Симулирани отказ мотора у току одлажења	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*		<i>M*</i>	
5.2 Придржавање одлазних и долазних рута и инструкција <i>ATC</i>	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*		<i>M*</i>	
5.3 Процедуре круга чекања	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*			
5.4 Прецизни прилаз до висине одлуке не мање од 60 <i>m</i> (200 <i>ft</i> )	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*			
5.4.1 Ручно управљање, без уређаја за управљање летом	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*		<i>M*</i> (само практичан испит)	
5.4.2 Ручно управљање, са уређајем за управљање летом	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*			
5.4.3 Са употребом аутопилота	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*			
5.4.4 Ручно, са симулираним отказом једног мотора; симулација							



отказа мотора у току завршног прилаза, пре преласка спољног маркера (OM) до слетања или током целе процедуре прекинутог прилаза	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*		<i>M*</i>	
5.5 Непрецизни прилаз до минималне висине снижавања <i>MDA/H</i>	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*		<i>M*</i>	
5.6 Процедура прекинутог прилаза са свим моторима у раду по достизању <i>DA/DH</i> или <i>MDA/MDH</i>	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*			
5.6.1 Остале процедуре прекинутог прилаза	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*			
5.6.2 Процедура прекинутог прилаза са симулираним отказом једног мотора по достизању минималне висине одлуке <i>DA/DH</i> или <i>MDA/MDH</i>	<i>P*</i>					<i>M*</i>	
5.8 Вађење из неправилних положаја (зависи од квалитета <i>FFS</i> )	<i>P*</i>	-->*	->*	-->*		<i>M*</i>	
<b>СЕКЦИЈА 6 - Додатно овлашћење за квалификацију за тип за инструментални прилаз до висине одлуке мање од 60 m (200 ft) (CAT II/III).</b>							
6. Додатно овлашћење за квалификацију за тип за инструменталне прилазе до висине одлуке мање од 60 m (200 ft) (CAT II/III). Следећи маневри и процедуре су минимални захтеви							

<p>обуке да би се дозволили инструментални прилази до <i>DH</i> ниже од 60 <i>m</i> (200 <i>ft</i>). За време следећих инструменталних прилаза и процедура непрецизног прилаза сва авионска опрема захтевана за сертификавање типа за инструментални прилаз до <i>DH</i> или ниже од 60 <i>m</i> (200 <i>ft</i>) мора да буде коришћена.</p>							
<p>6.1 Прекинуто полетање на минималној дозвољеној <i>RVR</i></p>	<i>P</i>	--->				<i>M*</i>	
<p>6.2 <i>ILS</i> прилази У симулираним инструменталним условима лета до прописане <i>DH</i>, користећи систем вођења у лету. Стандардне процедуре координације посаде (<i>SOP</i>) морају да буду надгледане.</p>	<i>P</i>	--->				<i>M*</i>	
<p>6.3 Продужавање након прилаза као што је показано у 6.2 по достизању <i>DH</i>. Обука такође мора да укључује одлазак у процедуру продужавања због (симулирано) недовољне <i>RVR</i>,</p>	<i>P</i>	--->				<i>M*</i>	

удара ветра, одступање авионске опреме у односу на лимите прилаза и отказ земаљске/авио опреме пре достизања <i>DH</i> и одлазак у процедуру прилажења са симулираним отказом авио опреме.							
6.4 Слетање(а) Са визуелном референцом установљеном на <i>DH</i> након инструменталног прилаза. У зависности од специфичног система за вођење у лету, може да се изврши аутоматско слетање.		<i>P</i>	--->			<i>M*</i>	
<b>СЕКЦИЈА 7 - Додатна опрема</b>							
7. Употреба додатне опреме		<i>P</i>	--->				

## АНЕКС II

### УСЛОВИ ЗА КОНВЕРЗИЈУ ВАЖЕЋЕ НАЦИОНАЛНЕ ДОЗВОЛЕ И ОВЛАШЋЕЊА ЗА АВИОНЕ И ХЕЛИКОПТЕРЕ

#### А. АВИОНИ

##### 1. Пилотске дозволе

Дозвола пилота коју је издала држава чланица у складу са својим националним прописима се конвертује у *Part-FCL* дозволу ако кандидат испуни следеће услове:

- (а) за дозволу транспортног пилота авиона (*ATPL(A)*) и професионалног пилота авиона (*CPL(A)*), има извршену проверу стручности за продужење овлашћења за летење на типу/класи и овлашћења за инструментално летење према захтевима датим у *Part-FCL*, који се односе на права имаоца дозволе;
- (б) покаже познавање одговарајућих делова оперативних захтева и *Part-FCL*;
- (ц) покаже задовољавајуће знање енглеског језика у складу са *FCL.055*;
- (д) испуни захтеве приказане у следећој табели:

Национална дозвола коју поседује	Укупни сати налета	Додатни захтеви	Замена за <i>Part-FCL</i> дозволу и ограничење (ако је примењиво)	Укидање ограничења	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
<i>ATPL(A)</i>	> 1.500 сати као <i>PIC</i> на авионима са више пилота	Нема	<i>ATPL(A)</i>	Не примењује се	(а)
<i>ATPL(A)</i>	> 1.500 сати на авионима са више пилота	Нема	као у (ц) (4)	као у (ц) (5)	(б)
<i>ATPL(A)</i>	> 500 сати на авионима са више пилота	Показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.515</i>	<i>ATPL(A)</i> , са овлашћењем за летење на типу ограниченим на вршење дужности копилоата	Показати способност да лети у својству <i>PIC</i> као што се захтева у Додатку 9 на <i>Part-FCL</i>	(ц)
<i>CPL/IR(A)</i> и положен <i>ICAO ATPL</i> теоријски испит у држави чланици која је издавалац дозволе		(i) показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.310</i> и <i>FCL.615</i> (б) (ii) испунити остале захтеве из <i>FCL.720.A</i> (ц)	<i>CPL/IR(A)</i> са уписаном теоријом <i>ATPL</i>	Не примењује се	(д)
<i>CPL/IR(A)</i>	> 500 сати на авионима са више пилота или више од 500 сати у операцијама са више пилота на авиону са једним пилотом <i>CS-23</i> регионална категорија ( <i>commuter</i> ) или еквивалент у складу са релевантним захтевима <i>Part-CAT</i> и <i>Part-ORO</i> за јавни авио-превоз	(i) положен теоријски испит за <i>ATPL(A)</i> у држави чланици која је издавалац дозволе (*) (ii) испунити остале захтеве из <i>FCL.720.A</i> (ц)	<i>CPL/IR(A)</i> са уписаном теоријом <i>ATPL</i>	Не примењује се	(е)
<i>CPL/IR(A)</i>	> 500 сати као <i>PIC</i> на авионима са једним пилотом	Нема	<i>CPL/IR(A)</i> са овлашћењем за летење на типу или класи и ограничењем за авионе са једним пилотом	Стећи овлашћење за летење на типу са више пилота у складу са <i>Part-FCL</i>	(ф)
<i>CPL/IR(A)</i>	< 500 сати као <i>PIC</i> на авионима са једним пилотом	Показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења за ниво <i>CPL/IR</i>	Као у (4) (ф)	Као у (5) (ф)	(г)
<i>CPL(A)</i>	> 500 сати као <i>PIC</i> на	Овлашћење за ноћно	<i>CPL(A)</i> са		(х)

	авионима са једним пилотом	летење, ако је применљиво	овлашћењем за летење на типу или класи и ограничењем за авионе са једним пилотом		
<i>CPL(A)</i>	< 500 сати као <i>PIC</i> на авионима са једним пилотом	(i) овлашћење за ноћно летење, ако је применљиво (ii) показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.310</i>	Као у (4) (x)		(и)
<i>PPL/IR(A)</i>	≥ 75 сати у складу са <i>IFR</i>		<i>PPL/IR(A)</i> ( <i>IR</i> је ограничен на <i>PPL</i> )	Показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.615</i> (б)	(j)
<i>PPL(A)</i>	≥ 70 сати на авиону	Показати способност коришћења радио-навигационих средстава	<i>PPL(A)</i>		(к)

(\*) Имаоци *CPL* дозволе који имају овлашћење за летење на типу авиона са више пилота не морају да полагају теоријски испит за издавање *ATPL(A)* док лете на истом типу авиона, али им се не признаје *ATPL(A)* теорија за издавање *Part-FCL* дозволе. Ако захтевају овлашћење за други тип авиона са више пилота, морају да испуне захтеве наведене у колони (3) (е) (i) у табели изнад.

## 2. Сертификати инструктора

Сертификат инструктора који је издала држава чланица у складу са својим националним прописима биће замењен *Part-FCL* сертификатом инструктора ако кандидат испуњава следеће захтеве:

Национални сертификат (овлашћење) или права која поседује	Искуство	Додатни захтеви	Замена за <i>Part-FCL</i> сертификат
(1)	(2)	(3)	(4)
<i>FI(A)/IRI(A)/TRI(A)/CRI(A)</i>	према захтевима из <i>Part-FCL</i> за одговарајући сертификат	Није примењиво	<i>FI(A)/IRI(A)/TRI(A)/CRI(A)</i>

## 3. *SFI* Сертификати инструктора летења на уређају за симулирано летење

Сертификат инструктора летења на уређајима за симулирано летење (*SFI*) који је издала држава чланица у складу са својим националним прописима биће конвертован у *Part-FCL* сертификат ако има лац испуњава следеће захтеве:

Национални сертификат (овлашћење) или права која поседује	Искуство	Додатни захтеви	Замена за <i>Part-FCL</i> сертификат
(1)	(2)	(3)	(4)
<i>SFI(A)</i>	> 1.500 сати као пилот на авиону са више пилота	(i) има или је имао <i>CPL</i> , <i>MPL</i> или <i>ATPL</i> издату од стране државе чланице (ii) успешно завршена обука на симулатору за одређен тип авиона укључујући и <i>MCC</i>	<i>SFI(A)</i>

<i>SFI(A)</i>	три године претходног искуства као <i>SFI</i>	успешно завршена обука на симулатору за одређен тип авиона укључујући и <i>MCC</i>	<i>SFI(A)</i>
---------------	---	--	---------------

Конверзија важи највише три године. Продужење ће зависити од испуњавања релевантних захтева који су прописани у *Part-FCL*.

#### 4. *STI* Сертификат инструктора на тренажеру

Сертификат инструктора на тренажеру (*STI*) који је издала држава чланица у складу са својим националним прописима може да се конвертује у *Part-FCL* сертификат ако ималац испуњава захтеве наведене у табели испод:

Национални сертификат (овлашћење) или права која поседује	Искуство	Додатни захтеви	Замена за <i>Part-FCL</i> сертификат
(1)	(2)	(3)	(4)
<i>STI(A)</i>	> 500 сати као пилот на <i>SPA</i>	(i) има или је имао дозволу пилота коју је издала држава чланица (ii) завршена провера стручности у складу са Додатком 9 <i>Part-FCL</i> на одговарајућем <i>FSTD</i> за намеравану обуку	<i>STI(A)</i>
<i>STI(A)</i>	три године претходног искуства као <i>STI</i>	завршена провера стручности у складу са Додатком 9 <i>Part-FCL</i> на одговарајућем <i>FSTD</i> за намеравану обуку	<i>STI(A)</i>

Продужење сертификата зависи од испуњавања релевантних захтева који су прописани у *Part-FCL*.

## Б. ХЕЛИКОПТЕРИ

### 1. Пилотске дозволе

Дозвола пилота коју је издала држава чланица у складу са својим националним прописима биће конвертована у *Part-FCL* дозволу под условом да кандидат испуњава следеће захтеве:

- (а) има извршену проверу стручности за продужење овлашћења за летење на типу и овлашћења за инструментално летење према захтевима датим у *Part-FCL*, који се односе на права имаоца дозволе;
- (б) покаже познавање одговарајућих делова оперативних захтева и *Part-FCL*;
- (ц) покаже задовољавајуће знање енглеског језика у складу са *FCL.055*;
- (д) испуни захтеве приказане у следећој табели:

Национална дозвола коју поседује	Укупни сати налета	Додатни захтеви	Замена за <i>Part-FCL</i> дозволу и ограничење (ако је примењиво)	Укидање ограничења

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
<i>ATPL(H)</i> важеће <i>IR(H)</i>	> 1.000 сати као <i>PIC</i> на хеликоптерима са више пилота	Нема	<i>ATPL(H)</i> и <i>IR</i>	Не примењује се	(а)
<i>ATPL(H)</i> без <i>IR(H)</i> права	> 1.000 сати као <i>PIC</i> на хеликоптерима са више пилота	Нема	<i>ATPL(H)</i>		(б)
<i>ATPL(H)</i> важеће <i>IR(H)</i>	> 1.000 сати на хеликоптерима са више пилота	Нема	<i>ATPL(H)</i> и <i>IR</i> са овлашћењем за летење на типу ограниченим на вршење дужности копилоата	Показати способност да делује као <i>PIC</i> према захтевима датим у Додатку 9 <i>Part-FCL</i>	(ц)
<i>ATPL(H)</i> без <i>IR(H)</i> права	> 1.000 сати на хеликоптерима са више пилота	Нема	<i>ATPL(H)</i> са овлашћењем за летење на типу ограниченим на вршење дужности копилоата	Показати способност да делује као <i>PIC</i> према захтевима датим у Додатку 9 <i>Part-FCL</i>	(д)
<i>ATPL(H)</i> важеће <i>IR(H)</i>	> 500 сати на хеликоптерима са више пилота	Показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.515</i> и <i>FCL.615</i> (б)	Као у (4) (ц)	Као у (5) (ц)	(е)
<i>ATPL(H)</i> без <i>IR(H)</i> права	> 500 сати на хеликоптерима са више пилота	Као (3) (е)	Као у (4) (д)	Као у (5) (д)	(ф)
<i>CPL/IR(H)</i> и завршен <i>ICAO ATPL(H)</i> теоријски испит у држави чланици издавања дозволе		(i) показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.310</i> и <i>FCL.615</i> (б) (ii) испунити остале захтеве из <i>FCL.720.H</i> (б)	<i>CPL/IR(H)</i> са уписаним <i>ATPL(H)</i> , теоријским испитом под условом да је <i>ICAO ATPL(H)</i> теоријски испит оцењен као <i>ATPL</i> ниво у оквиру <i>Part-FCL</i>	Не примењује се	(г)
<i>CPL/IR(H)</i>	> 500 сати на хеликоптерима са више пилота	(i) Положи испит за <i>ATPL(H) Part-FCL</i> у држави чланици издаваоцу дозволе (*) (ii) испунити остале захтеве из <i>FCL.720.H</i> (б)	<i>CPL/IR(H)</i> са уписаним <i>Part-FCL</i> теоријским испитом <i>ATPL(H)</i>	Не примењује се	(х)
<i>CPL/IR(H)</i>	> 500 сати као <i>PIC</i> на хеликоптерима са једним пилотом	Нема	<i>CPL/IR(H)</i> са овлашћењем за летење на типу ограниченим на хеликоптере са једним пилотом		(и)
<i>CPL/IR(H)</i>	< 500 сати као <i>PIC</i> на хеликоптерима са једним пилотом	(i) показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.310</i> и <i>FCL.615</i> (б) (ii) испунити остале захтеве из <i>FCL.720.H</i> (б)	Као (4) (и)	Стицање овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота у складу са <i>Part-FCL</i>	(ј)
<i>CPL(H)</i>	> 500 сати као <i>PIC</i> на хеликоптерима са једним пилотом	Овлашћење за ноћно летење	<i>CPL(H)</i> са овлашћењем за летење на типу ограниченим на хеликоптере са једним пилотом		(к)
<i>CPL(H)</i>	< 500 сати као <i>PIC</i> на хеликоптерима са	Овлашћење за ноћно летење, показати	Као (4) (к)		(л)

	једним пилотом	знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.310</i>			
<i>CPL(H)</i> без овлашћења за ноћно летење	> 500 сати као <i>PIC</i> на хеликоптерима са једним пилотом		Као (4) (к) и ограничено на операције дању у <i>VFR</i>	Стицање овлашћења за летење на типу хеликоптера са више пилота у складу са <i>Part-FCL</i> и овлашћења за летење ноћу	(м)
<i>CPL(H)</i> без овлашћења за ноћно летење	< 500 сати као <i>PIC</i> на хеликоптерима са једним пилотом	Показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.310</i>	Као (4) (к) и ограничено на операције дању у <i>VFR</i>		(н)
<i>PPL/IR(H)</i>	≥ 75 сати у складу са <i>IFR</i>		<i>PPL/IR(H)</i> ( <i>IR</i> ограничен на <i>PPL</i> )	Показати знање из предмета Перформансе и Планирање летења према захтевима датим у <i>FCL.615</i> (б)	(о)
<i>PPL(H)</i>	≥ 75 сати на хеликоптерима	Показати способност коришћења радио-навигационих средстава	<i>PPL(H)</i>		(п)

(\*) Имаоци *CPL* дозволе који имају овлашћење за летење на типу хеликоптера са више пилота не морају да полагају теоријски испит за издавање *ATPL(H)* док лете на истом типу хеликоптера, али им се не признаје *ATPL(H)* теорија за издавање *Part-FCL* дозволе. Ако захтевају овлашћење за други тип хеликоптера са више пилота, морају да испуне захтеве наведене у колони (3) (х) (i) у табели.

## 2. Сертификати инструктора

Сертификат инструктора који је издала држава чланица у складу са својим националним прописима биће конвертован у *Part-FCL* сертификат ако кандидат испуњава следеће захтеве:

Национални сертификат односно овлашћење које поседује	Искуство	Додатни захтеви	Замена за <i>Part-FCL</i> сертификат
(1)	(2)	(3)	(4)
<i>FI(H)/IRI(H)/TRI(H)</i>	према захтевима из <i>Part-FCL</i> за одговарајући сертификат		<i>FI(H)/IRI(H)/TRI(H)</i> (*)

Продужење сертификата зависи од испуњавања релевантних захтева који су прописани у *Part-FCL*.

## 3. *SFI* Сертификати инструктора летења на уређајима за симулирано летење

Сертификат инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*) који је издала држава чланица у складу са својим националним прописима биће конвертован у *Part-FCL* сертификат ако имацац испуњава следеће захтеве:

Национални сертификат односно овлашћење које поседује	Искуство	Додатни захтеви	Замена за <i>Part-FCL</i> сертификат
(1)	(2)	(3)	(4)
<i>SFI(H)</i>	> 1.000 сати као пилот на хеликоптеру са више пилота	(i) има или је имао <i>CPL</i> , <i>MPL</i> или <i>ATPL</i> дозволу издату од стране државе чланице (ii) завршена обука на	<i>SFI(H)</i>



		симулатору за одређен тип укључујући <i>MCC</i>	
<i>SFI(H)</i>	три године претходног искуства као <i>SFI</i>	завршена обука на симулатору за одређен тип авиона укључујући и <i>MCC</i>	<i>SFI(H)</i>

Продужење сертификата зависи од испуњавања релевантних захтева који су прописани у *Part-FCL*.

#### 4. *STI* Сертификат инструктора на тренажеру

Сертификат инструктора на тренажеру (*STI*) који је издала држава чланица у складу са својим националним прописима биће конвертован у *Part-FCL* сертификат ако ималац испуњава захтеве наведене у табели испод:

Национални сертификат односно овлашћење које поседује	Искуство	Додатни захтеви	Замена за <i>Part-FCL</i> сертификат
(1)	(2)	(3)	(4)
<i>STI(H)</i>	> 500 сати као пилот на хеликоптеру са једним пилотом	(i) има или је имао дозволу пилота издату од стране државе чланице (ii) завршена провера стручности у складу са Додатком 9 <i>Part-FCL</i> на одговарајућем <i>FSTD</i> за намеравану обуку	<i>STI(H)</i>
<i>STI(H)</i>	три године претходног искуства као <i>STI</i>	завршена провера стручности у складу са Додатком 9 <i>Part-FCL</i> на одговарајућем <i>FSTD</i> за намеравану обуку	<i>STI(A)</i>

Продужење сертификата зависи од испуњавања релевантних захтева који су прописани у *Part-FCL*.

## АНЕКС III

### УСЛОВИ ЗА ПРИХВАТАЊЕ ДОЗВОЛА ИЗДАТИХ ОД СТРАНЕ ИЛИ У ИМЕ ТРЕЋИХ ДРЖАВА

#### А. ВАЛИДАЦИЈА ДОЗВОЛА

##### Опште

1. Пилотска дозвола издата у складу са захтевима Анекса 1 Чикашке конвенције од стране треће државе може да буде привремено прихваћена од стране надлежног органа државе чланице.

Пилоти подносе захтев надлежном органу државе чланице у којој бораве или у којој су радно ангажовани. Ако не бораве на територији државе чланице, пилоти подносе захтев надлежном органу државе чланице у којој оператер за кога лете или намеравају да лете има главно место пословања или у којој је регистрован ваздухоплов на којем лете или намеравају да лете.

2. Период валидације дозволе не може да буде дужи од једне године, под условом да основна дозвола остане важећа.

Овај период може да буде продужен само једном од стране надлежног органа који је издао валидацију када је, током периода прихватања, пилот поднео захтев или похађа обуку за издавање дозволе у складу са *Part-FCL*. Ово продужење ће обухватити период времена неопходног за издавање дозволе у складу са *Part-FCL*.

Имаоци дозволе коју је прихватила држава чланица користе своја права у складу са захтевима наведеним у *Part-FCL*.

##### Пилотске дозволе за јавни авио-превоз и друге комерцијалне активности

3. У случају пилотских дозвола у јавном авио-превозу и другим комерцијалним активностима, ималац дозволе мора да испуни следеће захтеве:

(а) Испуни, у виду практичног испита на типу/класи авиона, услове за продужење важења овлашћења из *Part-FCL*, који одговарају правима из дозволе коју поседује;

(б) пред надлежним органом покаже знање из одговарајућих делова оперативних захтева и *Part-FCL*;

(ц) покаже ниво знања језика у складу са *FCL.055*;

(д) поседује важеће лекарско уверење класе 1, издато у складу са *Part-Medical*;

(е) у случају авиона, испуни услове у погледу искуства наведене у следећој табели:

Дозвола коју поседује	Укупни сати налета	Права	
(1)	(2)	(3)	
<i>ATPL(A)</i>	> 1.500 сати летења као <i>PIC</i> на авионима са више пилота	Јавни авио-превоз на авионима са више пилота као <i>PIC</i>	(а)
<i>ATPL(A)</i> или <i>CPL(A)/IR*</i>	> 1.500 сати летења као <i>PIC</i> или копилот на авионима са више пилота према оперативним захтевима	Јавни авио-превоз на авионима са више пилота као копилот	(б)
<i>CPL(A)/IR</i>	> 1.000 сати летења као <i>PIC</i> у јавном авио-превозу након стицања <i>IR</i>	Јавни авио-превоз на авионима са једним пилотом	(ц)
<i>CPL(A)/IR</i>	> 1.000 сати летења као <i>PIC</i> или копилот у складу са оперативним захтевима	Јавни авио-превоз на авионима са једним пилотом као копилот у складу са оперативним захтевима	(д)

<i>ATPL(A)</i> , <i>CPL(A)/IR</i> , <i>CPL(A)</i>	> 700 сати летења на авионима, осим <i>TMGs</i> , укључујући 200 сати у оној улози за коју се тражи прихватање дозволе и 50 сати у тој улози у последњих 12 месеци	Коришћење права у авионима током летова који нису везани за јавни авио-превоз	(е)
<i>CPL(A)</i>	> 1.500 сати летења као <i>PIC</i> у јавном авио-превозу укључујући 500 сати у операцијама на води	Јавни авио-превоз на авионима са једним пилотом као <i>PIC</i>	(ф)

(\*) Имаоци *CPL(A)/IR* на авионима са више пилота морају да покажу теоријско знање за ниво *ICAO ATPL(A)* пре прихватања дозволе.

(ф) у случају хеликоптера, испуни услове у погледу искуства наведене у следећој табели:

Дозвола коју има	Укупно време летачког искуства	Права	
(1)	(2)	(3)	
<i>ATPL(H)</i> важеће <i>IR</i>	> 1.000 сати летења као <i>PIC</i> на хеликоптерима са више пилота	Јавни авио-превоз на хеликоптерима са више пилота као <i>PIC</i> у <i>VFR</i> и <i>IFR</i> операцијама	(а)
<i>ATPL(H)</i> без <i>IR</i> права	> 1.000 сати летења као <i>PIC</i> на хеликоптерима са више пилота	Јавни авио-превоз на хеликоптерима са више пилота као <i>PIC</i> у <i>VFR</i> операцијама	(б)
<i>ATPL(H)</i> важеће <i>IR</i>	> 1.000 сати летења као пилот на хеликоптерима са више пилота	Јавни авио-превоз на хеликоптерима са више пилота као копилот у <i>VFR</i> и <i>IFR</i> операцијама	(ц)
<i>ATPL(H)</i> без <i>IR</i> права	> 1.000 сати летења као пилот на хеликоптерима са више пилота	Јавни авио-превоз на хеликоптерима са више пилота као копилот у <i>VFR</i> операцијама	(д)
<i>CPL(H)/IR</i> (*)	> 1.000 сати летења као пилот на хеликоптерима са више пилота	Јавни авио-превоз на хеликоптерима са више пилота као копилот	(е)
<i>CPL(H)/IR</i>	> 1.000 сати летења као <i>PIC</i> у јавном авио-превозу након стицања <i>IR</i>	Јавни авио-превоз на хеликоптерима са једним пилотом као <i>PIC</i>	(ф)
<i>ATPL(H)</i> са или без <i>IR</i> права, <i>CPL(H)/IR</i> , <i>CPL(H)</i>	> 700 сати летења на хеликоптерима осим оних сертификованих у складу са <i>CS-27/29</i> или еквивалентним документом, укључујући 200 сати у радној улози за коју је тражено одобрење и 50 сати у тој улози током претходних 12 месеци	Обављање послова на хеликоптерима током летова који нису везани за јавни авио-превоз	(г)

(\*) Имаоци *CPL(H)/IR* на хеликоптерима са више пилота морају да покажу теоријско знање за ниво *ICAO ATPL(H)* пре прихватања дозволе.

### Дозволе пилота у некомерцијалним активностима са овлашћењем за инструментално летење

4. У случају дозвола приватних пилота са овлашћењем за инструментално летење или у случају дозвола професионалног и транспортног пилота са овлашћењем за инструментално летење где

пилот намерава да извршава само права из дозволе приватног пилота, ималац дозволе мора да испуни следеће захтеве:

- (а) положи практичан испит за овлашћење за инструментално летење на типу или класи који су релевантни правима из дозволе коју има, у складу са Додатком 7 и Додатком 9 *Part-FCL*;
- (б) пред надлежним органом покаже задовољавајуће знање из Ваздухопловних прописа, Ваздухопловних метеоролошких кодова, Планирања летења и перформанси (*IR*) и Људских могућности;
- (ц) покаже ниво знања језика у складу са *FCL.055*;
- (д) поседује важеће лекарско уверење најмање класе 2, издато у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције;
- (е) поседује искуство од најмање 100 сати инструменталног летења као *PIC* на одговарајућој категорији ваздухоплова.

### **Дозвола пилота у некомерцијалним активностима без овлашћења за инструментално летење**

5. У случају дозвола приватног пилота или дозвола приватног или транспортног пилота без овлашћења за инструментално летење када пилот намерава да користи само права из дозволе приватног пилота, ималац дозволе мора да испуни следеће захтеве:

- (а) пред надлежним органом покаже задовољавајуће знање из Ваздухопловних прописа и Људских могућности;
- (б) положи *PPL* практичан испит прописан у *Part-FCL*;
- (ц) испуни релевантне захтеве из *Part-FCL* за издавање овлашћења за летење на типу или класи који одговарају правима из дозволе коју има;
- (д) поседује важеће лекарско уверење најмање класе 2, издато у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције;
- (е) покаже знање енглеског језика у складу са *FCL.055*;
- (ф) испуни услове у погледу искуства од најмање 100 сати летења као пилот на одговарајућој категорији ваздухоплова.

### **Валидација пилотских дозвола за посебне задатке ограниченог трајања**

6. Без обзира на одредбе претходне тачке, када су у питању летови произвођача ваздухоплова, државе чланице могу да прихвате дозволу треће државе издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције, за период од највише 12 месеци, за посебне задатке ограниченог трајања, као што је спровођење обуке за пробне летове приликом увођења ваздухоплова у употребу, демонстрациони летови, пробни летови и летови за прелет и испитивање авиона, под условом да кандидат испуњава следеће захтеве:

- (а) поседује одговарајућу дозволу и лекарско уверење, као и пратећа овлашћења или квалификације издате у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције;
- (б) запослен је, директно или индиректно, код произвођача ваздухоплова или ваздухопловних власти.

У овом случају, права имаоца дозволе су ограничена на спровођење обуке и пробне летове за почетна издавања овлашћења за тип, надгледање почетних линијских летова пилота који раде за оператера, вршење прелета, почетних линијских летова, демонстрационих или пробних летова.

7. Не доводећи у питање претходне тачке, држава чланица може, за потребе спортских манифестација или такмичења ограниченог трајања, да прихвати дозволу издату од стране треће државе, омогућујући имаоцу дозволе приватног пилота (*PPL*), дозволе пилота једрилице (*SPL*) или дозволе пилота балона (*BPL*) да користи права под условом да:

(а) пре догађаја, организатор спортске манифестације или такмичења достави одговарајуће доказе надлежном органу о начину на који ће пилот бити упознат са одређеним безбедносним информацијама и управљати ризиком који се односи на те летове; и

(б) подносилац захтева поседује одговарајућу дозволу и лекарско уверење и одговарајућа овлашћења или квалификације издате у складу са Анексом 1 Чикашке Конвенције.

8. Не доводећи у питање претходне тачке, држава чланица може да прихвати дозволу приватног пилота (*PPL*), дозволу пилота једрилице (*SPL*) или дозволу пилота балона (*BPL*) издату у складу са захтевима Анекса 1 Чикашке Конвенције од стране треће државе најдуже на 28 дана у току календарске године у сврху некомерцијалних задатака, под условом да подносилац захтева:

(а) поседује одговарајућу дозволу и лекарско уверење и одговарајућа овлашћења или квалификације издате у складу са Анексом 1 Чикашке Конвенције; и

(б) има извршен најмање један лет у сврху прилагођавања са квалификованим инструктором пре него што почне са извршавањем одређених задатака ограниченог трајања.

## **Б. КОНВЕРЗИЈА ДОЗВОЛА**

1. Дозволу приватног пилота/пилота балона/пилота једрилице, професионалног или транспортног пилота коју је издала трећа држава у складу са захтевима Анекса 1 Чикашке конвенције, надлежни орган државе чланице може да конвертује у *Part-FCL* дозволу приватног пилота/пилота балона/пилота једрилице са овлашћењем за летење на типу или класи са једним пилотом.

2. Ималац дозволе мора да испуни минимум следећих услова за одговарајућу категорију ваздухоплова:

(а) положи писмени испит из Ваздухопловних прописа и Људских могућности;

(б) положи *PPL*, *BPL* или *SPL* практичан испит, као одговарајући, у складу са *Part-FCL*;

(ц) испуни услове за издавање одговарајућег овлашћења за летење на класи или типу, у складу са Главом X;

(д) поседује најмање лекарско уверење класе 2, издато у складу са *Part-Medical*;

(е) покаже знање енглеског језика у складу са *FCL.055*;

(ф) има остварено најмање 100 сати летења као пилот.

## **Ц. ПРИХВАТАЊЕ ОВЛАШЋЕЊА ЗА ЛЕТЕЊЕ НА КЛАСИ ИЛИ ТИПУ**

1. Важеће овлашћење за летење на класи или типу садржано у дозволи коју је издала трећа држава може да буде унето у *Part-FCL* дозволу, под условом да кандидат:

(а) испуњава услове у погледу искуства и предуслове за издавање одговарајућег овлашћења за класу или тип у складу са *Part-FCL*;

(б) положи практичан испит за издавање одговарајућег овлашћења за класу или тип у складу са *Part-FCL*;

(ц) је у тренажи;

(д) има најмање:

(i) за овлашћење за класу авиона, 100 сати летачког искуства као пилот на тој класи;

(ii) за овлашћење за тип авиона, 500 сати летачког искуства као пилот на том типу;

(iii) за једномоторне хеликоптере са максималном сертификованом масом на полетању од највише 3.175 kg, 100 сати летачког искуства као пилот на том типу;

(iv) за све остале хеликоптере, 350 сати летачког искуства као пилот на тој класи.

## АНЕКС IV

### [Part-MED]

#### ГЛАВА А ОПШТИ ЗАХТЕВИ

##### ОДЕЉАК 1 *Opште*

###### **MED.A.001 Надлежни орган**

У сврху овог анекса (*Part-MED*), надлежни орган је:

(а) за ваздухопловно-медицинске центре (*AeMCs*):

1) надлежни орган одређен од државе чланице у којој ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) има своје главно место пословања;

2) Агенција, ако се ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) налази у трећој држави;

(б) за овлашћене лекаре (*AMEs*):

1) орган одређен од државе чланице у којој овлашћени лекари (*AMEs*) обављају праксу;

2) ако је место обављања праксе овлашћеног лекара (*AME*) у трећој држави, орган одређен од државе чланице којој овлашћени лекар (*AME*) подноси захтев за издавање сертификата овлашћеног лекара (*AME*);

(ц) за лекаре специјалисте опште медицине (*GMPs*), орган одређен од државе чланице којег лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) обавештава о својој активности;

(д) за лекаре специјалисте медицине рада (*OHMPs*) који обављају оцену здравствене способности кабинске посаде, орган одређен од државе чланице којег лекар специјалиста медицине рада (*OHMP*) обавештава о својој активности.

###### **MED.A.005 Подручје примене**

Овај анекс (*Part-MED*) утврђује услове за:

(а) издавање, важење, продужење и обнову лекарског уверења потребног за коришћење права из дозвола пилота или пилота ученика;

(б) здравствену способност кабинске посаде;

(ц) сертификацију овлашћених лекара (*AMEs*);

(д) квалификацију лекара специјалиста опште медицине (*GMPs*) и лекара специјалиста медицине рада (*OHMPs*).

###### **MED.A.010 Дефиниције**

У сврху овог анекса (*Part-MED*), примењују се следеће дефиниције:

- „ограничење” означава услов наведен у лекарском уверењу или медицинском извештају кабинске посаде који се мора поштовати док се користе права из дозволе или потврде кабинске посаде;

- „ваздухопловно-медицински преглед” означава инспекцију, палпацију, перкусију, аускултацију или било који други начин прегледа у циљу одређивања здравствене способности за коришћење права из дозволе или за обављање безбедносних дужности кабинске посаде;

- „ваздухопловно-медицинска оцена” означава закључак о здравственој способности кандидата заснован на процени кандидата као што се захтева у овом анексу (*Part-MED*) и даљим прегледима и медицинским испитивањима ако је то клинички индиковано;

- „значајан” означава степен здравственог стања чији ефекат може да спречи безбедно коришћење права из дозволе или обављање безбедносних дужности кабинске посаде;
- „кандидат” означава особу која подноси захтев за лекарско уверење или је ималац лекарског уверења и који пролази ваздухопловно-медицинску оцену способности за коришћење права из дозволе или за обављање безбедносних дужности кабинске посаде;
- „медицинска анамнеза” означава усмено давање података или подношење документације о ранијим болестима, повредама, лечењима или другим медицинским чињеницама, укључујући оцене о неспособности или ограничење у лекарском уверењу, које су или могу да буду релеватне за тренутно здравствено стање и ваздухопловно-медицинску способност кандидата;
- „орган надлежан за издавање дозвола” означава надлежни орган државе чланице који је издао дозволу, или коме лице подноси захтев за издавање дозволе, или, када лице још није поднело захтев за дозволу, надлежни орган одређен у складу са *FCL.001* Анекса 1 (*Part-FCL*);
- „сигуран за боје” означава способност кандидата да лако разликује боје које се користе у ваздухопловној навигацији и да тачно идентификује ваздухопловна светла у боји;
- „испитивање” означава оцену суспектних патолошких стања кандидата на основу прегледа и испитивања у циљу потврде постојања или одсуства здравственог стања;
- „акредитовани медицински закључак” означава закључак једног или више медицинских стручњака прихватљивих органу надлежном за издавање дозвола, добијен на основу објективних и недискриминаторних критеријума, за потребе случаја који се разматра и уз консултацију са експертима из летачке делатности или другим експертима ако је потребно, за који процена оперативног ризика може да буде одговарајућа;
- „злоупотреба супстанци” означава употребу једне или више психоактивних супстанци од стране летачког особља на начин који алтернативно или удружено:
  - (а) представља директну опасност за корисника или угрожава животе, здравље или добробит других;
  - (б) узрокује или погоршава професионални, социјални, ментални или физички проблем или поремећај;
- „психоактивне супстанце” означава алкохол, опиоиде, канабис, седативе и хипнотике, кокаин, друге психостимулансе, халуциногене и испарљиве раствараче, са изузетком кофеина и дувана;
- „грешка рефракције” означава одступање од еметропије измерено у диоптријама аметропног меридијана, измерено стандардним методама.

### **MED.A.015 Лекарска тајна**

Сва лица укључена у ваздухопловно-медицинске прегледе, оцене и сертификацију морају да осигурају поштовање лекарске тајне у сваком тренутку.

### **MED.A.020 Умањење здравствене способности**

(а) Имаоци дозвола не могу да користе права из њихових дозвола и одговарајућих овлашћења или сертификата, а пилоти ученици не могу да лете самостално у било које време ако:

- 1) су свесни умањења здравствене способности које им онемогућава да безбедно користе своја права;
- 2) узимају или користе било које преписане или непреписане лекове који би могли да утичу на безбедно коришћење права из одговарајуће дозволе;
- 3) су подвргнути било ком медицинском, хируршком или другом третману који би могао да утиче на безбедно коришћење права из одговарајуће дозволе.

(б) Додатно, имаоци лекарског уверења морају, без непотребног одлагања и пре коришћења права из њихових дозвола, да затраже ваздухопловно-медицински савет од ваздухопловно-медицинског центра (*АеМС*), овлашћеног лекара (*АМЕ*) или лекара специјалисте опште медицине (*GMP*), у зависности шта је примењиво, ако су:

- 1) били подвргнути хируршкој операцији или инвазивној процедури;
  - 2) започели редовну употребу било ког лека;
  - 3) имали било какву значајну повреду која подразумева немогућност функционисања као члана летачке посаде;
  - 4) имали било какву значајну болест која подразумева немогућност функционисања као члана летачке посаде;
  - 5) у другом стању;
  - б) примљени у болницу или клинику;
  - 7) им први пут потребна корективна сочива.
- (ц) У случајевима из тачке (б):
- 1) имаоци лекарских уверења класе 1 и класе 2 морају да затраже ваздухопловно-медицински савет од ваздухопловно-медицинског центра (*AeMC*) или овлашћеног лекара (*AME*). У том случају, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) мора да оцени њихову здравствену способност и одлучи да ли су способни да наставе да користе своја права;
  - 2) имаоци *LAPL* лекарског уверења морају да затраже ваздухопловно-медицински савет од ваздухопловно-медицинског центра (*AeMC*), овлашћеног лекара (*AME*) или лекара специјалисте опште медицине (*GMP*) који је потписао лекарско уверење. У том случају, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*), овлашћени лекар (*AME*) или лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) мора да оцени њихову здравствену способност и одлучи да ли су способни да наставе да користе своја права.
- (д) Чланови кабинске посаде не могу да обављају своје дужности у ваздухоплову и, ако је примењиво, не могу да користе права из потврде кабинске посаде, када је свесно било ког умањења своје здравствене способности, у мери у којој им то стање онемогућава извршавање безбедносних дужности и обавеза.
- (е) Додатно, ако постоје било која медицинска стања наведена у тач. (б) 1) - (б) 5), чланови кабинске посаде морају, без непотребног одлагања, да затраже савет од овлашћеног лекара (*AME*), ваздухопловно-медицинског центра (*AeMC*) или лекара специјалисте медицине рада (*OHMP*), у зависности шта је примењиво. У том случају, овлашћени лекар (*AME*), ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или лекар специјалиста медицине рада (*OHMP*) мора да оцени здравствену способност чланова кабинске посаде и одлучи да ли су способни да наставе да извршавају своје безбедносне дужности.

#### **MED.A.025 Обавезе *AeMC*, *AME*, *GMP* и *OHMP***

- (а) Приликом обављања ваздухопловно-медицинских прегледа и ваздухопловно-медицинских оцена који се захтевају у овом анексу (*Part-MED*), ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*), овлашћени лекар (*AME*), лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) и лекар специјалиста медицине рада (*OHMP*) морају да:
- 1) осигурају да се комуникација са кандидатом успостави без језичких баријера;
  - 2) упознају кандидата са последицама пружања непотпуне, нетачне или лажне изјаве у његовој медицинској анамнези;
  - 3) обавесте орган надлежан за издавање дозвола или, у случају ималаца потврде кабинске посаде, обавесте надлежни орган, ако кандидат пружа непотпуне, нетачне или лажне изјаве у његовој медицинској анамнези;
  - 4) обавесте орган надлежан за издавање дозвола ако кандидат повуче пријаву за лекарско уверење у било којој фази поступка.
- (б) Након завршетка ваздухопловно-медицинских прегледа и оцена, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*), овлашћени лекар (*AME*), лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) и лекар специјалиста медицине рада (*OHMP*) морају:



- 1) да обавесте кандидата о томе да ли је способен или неспособан, или да га упуте медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола, ваздухопловно-медицинском центру (*AeMC*) или овлашћеном лекару (*AME*), у зависности шта је примењиво;
- 2) да обавесте кандидата о било ком ограничењу које може да доведе до рестрикције практичне обуке или права из његове/њене дозволе или потврде кабинске посаде, у зависности шта је примењиво;
- 3) ако је кандидат оцењен као неспособан, да га обавесте о његовом/њеном праву на разматрање одлуке у складу са процедурама надлежног органа;
- 4) да, у случају кандидата за лекарско уверење, без одлагања поднесу медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола потписан или електронски оверен извештај који садржи детаљне резултате ваздухопловно-медицинских прегледа и оцена који се захтевају за класу лекарског уверења и копије захтева, извештаја о лекарском прегледу и лекарског уверења;
- 5) да обавесте кандидата о његовој или њеној одговорности у случају умањења здравствене способности, као што је наведено у *MED.A.020*.

(ц) Ако се консултација са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола захтева у складу са овим анексом (*Part-MED*), ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) и овлашћени лекар (*AME*) морају да следе процедуру коју је установио надлежни орган.

(д) Ваздухопловно-медицински центри (*AeMCs*), овлашћени лекари (*AMEs*), лекари специјалисти опште медицине (*GMPs*) и лекари специјалисти медицине рада (*OHMPs*) морају да воде евиденцију са детаљима ваздухопловно-медицинских прегледа и оцена обављених у складу са овим анексом (*Part-MED*) и њиховим резултатима најмање десет година, или дуже ако се то захтева националним прописима.

(е) Ваздухопловно-медицински центри (*AeMCs*), овлашћени лекари (*AMEs*), лекари специјалисти опште медицине (*GMPs*) и лекари специјалисти медицине рада (*OHMPs*) морају да, на захтев, поднесу медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола сву медицинску документацију и извештаје и било које друге релевантне информације, када се то захтева за:

- 1) медицинску сертификацију;
- 2) надзорне функције.

(ф) Ваздухопловно-медицински центри (*AeMCs*) и овлашћени лекари (*AMEs*) морају да уносе или ажурирају податке који су укључени у Европску ваздухопловно-медицинску базу у складу са *ARA.MED.160*(д).

## ОДЕЉАК 2

### Захтеви за лекарска уверења

#### **MED.A.030 Лекарска уверења**

(а) Пилот ученик не може да лети самостално ако нема лекарско уверење које се захтева за одговарајућу дозволу.

(б) Кандидат за дозволу, у складу са Анексом I (*Part-FCL*), мора да има лекарско уверење издато у складу са овим анексом (*Part-MED*) и које одговара правима из дозволе за коју је поднео захтев.

(ц) Ако користи права из:

- 1) дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), пилот мора минимално да има важеће *LAPL* лекарско уверење;
- 2) дозволе приватног пилота (*PPL*), дозволе пилота једрилице (*SPL*) или дозволе пилота балона (*BPL*), пилот мора минимално да има важеће лекарско уверење класе 2;

3) дозволе пилота једрилице (*SPL*) или дозволе пилота балона (*BPL*) који су укључени у комерцијалне летове једрилицом или балоном, пилот мора минимално да има важеће лекарско уверење класе 2;

4) дозволе професионалног пилота (*CPL*), дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) или дозволе транспортног пилота (*ATPL*), пилот мора да има важеће лекарско уверење класе 1.

д) Ако је овлашћење за ноћно летење уписано у дозволу приватног пилота (*PPL*) или дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), ималац дозволе мора сигурно да распознаје боје.

(е) Ако је овлашћење за инструментално летење или овлашћење за инструментално летење на рути уписано у дозволу приватног пилота (*PPL*), имаоцу дозволе мора да се уради чиста тонална аудиометрија у складу са временским периодом и стандардом захтеваним за имаоце лекарског уверења класе 1.

(ф) Ималац дозволе ни у једном тренутку не може да има више од једног лекарског уверења издатог у складу са овим анексом (*Part-MED*).

#### **MED.A.035 Подношење захтева за издавање лекарског уверења**

(а) Захтеви за лекарско уверење морају да се подносе у облику и на начин који је одредио надлежни орган.

(б) Кандидати за лекарско уверење морају да доставе, у зависности шта је примењиво, ваздухопловно-медицинском центру (*AeMC*), овлашћеном лекару (*AME*) или лекару специјалисти опште медицине (*GMP*):

1) доказ идентитета;

2) потписану изјаву:

(i) о медицинским чињеницама из њихове медицинске анамнезе;

(ii) о томе да ли су раније подносили захтев за лекарско уверење или су били подвргнути ваздухопловно-медицинском прегледу за лекарско уверење и, ако јесу, ко је обавио преглед и са којим резултатом;

(iii) о томе да ли су икада били оцењени као неспособни или им је лекарско уверење било суспендовано или стављено ван снаге.

(ц) Када подносе захтев за продужење или обнову лекарског уверења, кандидати морају да дају на увид најновије лекарско уверење ваздухопловно-медицинском центру (*AeMC*), овлашћеном лекару (*AME*) или лекару специјалисти опште медицине (*GMP*) пре почетка одговарајућих ваздухопловно-медицинских прегледа.

#### **MED.A.040 Издавање, продужење и обнова лекарских уверења**

(а) Лекарско уверење се, у зависности шта је примењиво, издаје, обнавља или продужава само након завршетка захтеваних ваздухопловно-медицинских прегледа и оцена и доношења оцене способан.

(б) *Иницијално издавање*

1) Лекарска уверења класе 1 издаје ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*).

2) Лекарска уверења класе 2 издаје ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*).

3) *LAPL* лекарска уверења издаје ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*). Она такође могу да се издају од стране лекара специјалисте опште медицине (*GMP*) ако је то дозвољено националним законом државе чланице у којој је орган надлежан за издавање дозвола коме је поднет захтев за лекарско уверење.

(ц) *Продужење и обнова*

1) Лекарска уверења класе 1 и класе 2 продужава и обнавља ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*).

2) *LAPL* лекарска уверења продужава и обнавља ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*). Она такође могу да се продуже или обнове од стране лекара специјалисте опште медицине (*GMP*) ако је то дозвољено националним законом државе чланице у којој је орган надлежан за издавање дозвола коме је поднет захтев за лекарско уверење.

(д) Ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*), овлашћени лекар (*AME*) или лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) издаје, продужава или обнавља лекарско уверење само ако су испуњени следећи услови:

1) кандидат је дао комплетне податке из медицинске анамнезе и, ако то захтева ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*), овлашћени лекар (*AME*) или лекар специјалиста опште медицине (*GMP*), резултате лекарских прегледа и тестова које је обавио изабрани лекар кандидата или други лекар специјалиста;

2) ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*), овлашћени лекар (*AME*) или лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) је обавио ваздухопловно-медицинску оцену на основу лекарских прегледа и тестова који се захтевају за одговарајуће лекарско уверење ради потврде да кандидат испуњава све одговарајуће захтеве овог анекса (*Part-MED*).

(е) Пре издавања, продужења или обнове лекарског уверења, овлашћени лекар (*AME*), ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или, у случају упућивања, орган надлежан за издавање дозвола, може да захтева од кандидата додатне медицинске прегледе и испитивања када постоје клиничке или епидемиолошке индикације.

(ф) Медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола може да изда или да поново изда лекарско уверење.

#### **MED.A.045 Важење, продужење и обнова лекарских уверења**

(а) *Важење*

1) Лекарска уверења класе 1 важе у периоду од 12 месеци.

2) Изузетно од тачке 1) лекарска уверења класе 1 важе у периоду од шест месеци за имаоце дозвола који су:

(i) укључени у операције са једним пилотом у јавном авио-превозу путника и навршили 40 година;

(ii) навршили 60 година.

3) Лекарска уверења класе 2 важе у периоду од:

(i) 60 месеци, док ималац дозволе не наврши 40 година. Лекарско уверење издато пре него што ималац дозволе наврши 40 година престаје да важи након што ималац дозволе наврши 42 године;

(ii) 24 месеца, за имаоце дозволе између 40 и 50 година. Лекарско уверење издато пре него што ималац дозволе наврши 50 година престаје да важи након што ималац дозволе наврши 51 годину;

(iii) 12 месеци, за имаоце дозволе изнад 50 година.

4) *LAPL* лекарска уверења важе у периоду од:

(i) 60 месеци, док ималац дозволе не наврши 40 година. Лекарско уверење издато пре него што ималац дозволе наврши 40 година престаје да важи након што ималац дозволе наврши 42 године;

(ii) 24 месеца, за имаоце дозволе изнад 40 година.

5) Рок важења лекарског уверења, укључујући све пратеће прегледе и посебна испитивања, се одређује од датума ваздухопловно-медицинског прегледа у случају иницијалног издавања и обнове, и од датума истицања претходног лекарског уверења у случају продужења.

(б) *Продужење*

Ваздухопловно-медицински прегледи и оцене за продужење лекарског уверења могу да буду обављени до 45 дана пре датума истека важења лекарског уверења.

(ц) *Обнова*

1) Ако ималац лекарског уверења не испуњава услов из тачке (б), захтевају се преглед и оцена за обнову лекарског уверења.

2) У случају лекарских уверења класе 1 и класе 2:

(i) ако је од истека лекарског уверења прошло мање од две године, мора да се обави рутински ваздухопловно-медицински преглед за продужење;

(ii) ако је од истека лекарског уверења прошло више од две, а мање од пет година, ваздухопловно-медицински центар (*АеМС*) или овлашћени лекар (*АМЕ*) мора да спроведе ваздухопловно-медицински преглед за обнову након оцене ваздухопловно-медицинских података кандидата;

(iii) ако је од истека лекарског уверења прошло више од пет година, морају да се обаве прегледи за иницијално издавање и оцена мора да се заснива на захтевима за продужење.

3) У случају *LAPL* лекарских уверења, ваздухопловно-медицински центар (*АеМС*), овлашћени лекар (*АМЕ*) или лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) мора да оцени медицинску анамнезу кандидата и да обави ваздухопловно-медицинске прегледе и испитивања, у зависности шта је примењиво, у складу са *MED.B.005* и *MED.B.095*.

#### **MED.A.046 Суспензија или стављање ван снаге лекарских уверења**

(а) Лекарско уверење може да буде суспендовано или стављено ван снаге од стране органа надлежног за издавање дозвола.

(б) Након суспензије лекарског уверења, ималац мора да врати лекарско уверење органу надлежном за издавање дозвола на захтев тог органа.

(ц) Након стављања ван снаге лекарског уверења, ималац мора одмах да врати лекарско уверење органу надлежном за издавање дозвола.

#### **MED.A.050 Упућивање**

(а) Ако је кандидат за лекарско уверење класе 1 или класе 2 упућен медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола у складу са *MED.B.001*, ваздухопловно-медицински центар (*АеМС*) или овлашћени лекар (*АМЕ*) мора да проследи одговарајућу медицинску документацију органу надлежном за издавање дозвола.

(б) Ако је кандидат за *LAPL* лекарско уверење упућен овлашћеном лекару (*АМЕ*) или ваздухопловно-медицинском центру (*АеМС*) у складу са *MED.B.001*, лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) мора да проследи одговарајућу медицинску документацију овлашћеном лекару (*АМЕ*) или ваздухопловно-медицинском центру (*АеМС*).

## ГЛАВА Б

### ЗАХТЕВИ ЗА ИЗДАВАЊЕ ЛЕКАРСКИХ УВЕРЕЊА ПИЛОТА

#### ОДЕЉАК 1

##### *Опште*

#### **MED.B.001 Ограничења лекарских уверења**

(а) *Ограничења лекарских уверења класе 1 и класе 2*

1) Ако кандидат не испуњава у потпуности услове за одговарајућу класу лекарског уверења, али се сматра да вероватно не угрожава безбедно коришћење права из

одговарајуће дозволе, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) мора да:

(i) случају кандидата за лекарско уверење класе 1, упути кандидата код медицинског оцењивача органа надлежног за издавање дозвола ради доношења одлуке о његовој здравственој способности, како је дефинисано у овој глави;

(ii) у случајевима када упућивање код медицинског оцењивача органа надлежног за издавање дозвола није дефинисано у овој глави, процени да ли је кандидат способан да безбедно обавља дужности у складу са једним или више ограничења уписаних у лекарско уверење и, по потреби, изда лекарско уверење са ограничењем/ограничењима;

(iii) у случају кандидата за лекарско уверење класе 2, а уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола како је дефинисано у овој глави, процени да ли је кандидат способан да безбедно обавља дужности у складу са једним или више ограничења уписаних у лекарско уверење и, по потреби, изда лекарско уверење са ограничењем/ограничењима;

2) Ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) може да продужи или обнови лекарско уверење са истим ограничењем/ограничењима без упућивања кандидата медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола или без консултовања с њим.

(б) *Ограничења LAPL лекарских уверења*

1) Ако лекар специјалиста опште медицине (*GMP*), након разматрања медицинске анамнезе кандидата, закључи да кандидат за *LAPL* лекарско уверење не испуњава у потпуности захтеве за здравствену способност, он мора да упути кандидата ваздухопловно-медицинском центру (*AeMC*) или овлашћеном лекару (*AME*), осим ако су у питању само ограничења које се односе на употребу корективних сочива или на период важења лекарског уверења.

2) Ако је кандидат за *LAPL* лекарско уверење упућен у складу са тачком 1), ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) мора да размотри *MED.B.005* и *MED.B.095*, да процени да ли је кандидат способан да безбедно обавља дужности у складу са једним или више ограничења уписаних у лекарско уверење и, по потреби, да изда лекарско уверење са ограничењем/ограничењима. Ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) мора увек да размотри потребу да се кандидату уведе ограничење за превоз путника (оперативно ограничење за превоз путника, *OPL*).

3) Лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) може да продужи или обнови *LAPL* лекарско уверење са истим ограничењем без упућивања кандидата ваздухопловно-медицинском центру (*AeMC*) или овлашћеном лекару (*AME*).

(ц) Приликом оцене да ли је ограничење потребно, посебна пажња мора да се обрати на следеће:

1) да ли акредитовани медицински закључак указује на то да је у посебним околностима немогућност кандидата да испуни неки од захтева, бројчани или други, таква да коришћење права из дозволе за коју је поднет захтев вероватно неће угрозити безбедност летења;

2) способност, вештину и искуство кандидата који су релевантни за операцију која ће се изводити.

(д) *Кодови оперативних ограничења*

1) Ограничење летења само у вишечлавној посади (*OML* - само класа 1)

(i) Када ималац дозволе професионалног пилота (*CPL*), дозволе транспортног пилота (*ATPL*) или дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*) не испуњава у потпуности захтеве за лекарско уверење класе 1 и када је упућен медицинском

оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола, медицински оцењивач мора да оцени да ли лекарско уверење може да се изда са *OML* „важи само као или са квалификованим копилотом”.

(ii) Ималац лекарског уверења са *OML* може да управља ваздухопловом у операцијама са више пилота само ако је други пилот потпуно квалификован за одговарајућу класу и тип ваздухоплова, нема *OML* ограничење и није навршио 60 година.

(iii) Само медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола може иницијално да одреди *OML* за лекарска уверења класе 1 и само он може да га укине.

2) Ограничење за летење са сигурносним пилотом (*OSL* - класа 2 и *LAPL* права)

(i) Ималац лекарског уверења са *OSL* може да управља ваздухопловом само ако је у ваздухоплову други пилот потпуно квалификован да делује као *PIC* на одговарајућој класи и типу ваздухоплова, ако је ваздухоплов опремљен дуплим командама и ако други пилот седи за командама.

(ii) *OSL* за лекарска уверења класе 2 може да одреди и укине медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

(iii) *OSL* за *LAPL* лекарска уверења може да одреди и укине медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*).

3) Оперативно ограничење за превоз путника (*OPL* - класа 2 и *LAPL* права)

(i) Ималац лекарског уверења са *OPL* може да управља само ваздухопловом без путника.

(ii) *OPL* за лекарска уверења класе 2 може да одреди и укине медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

(iii) *OPL* за *LAPL* лекарска уверења може да одреди и укине медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*).

4) Оперативно ограничење за пилоте (*ORL* - класа 2 и *LAPL* права)

(i) Ималац лекарског уверења са *ORL* може да управља ваздухопловом само ако је испуњен један од следећа два услова:

(А) ако је у ваздухоплову други пилот потпуно квалификован да делује као *PIC* на одговарајућој класи и типу ваздухоплова, ако је ваздухоплов опремљен дуплим командама и ако други пилот седи за командама;

(Б) у ваздухоплову нема путника.

(ii) *ORL* за лекарска уверења класе 2 може да одреди и укине медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

(iii) *ORL* за *LAPL* лекарска уверења може да одреди и укине медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*).

5) Посебна појединачно наведена ограничења (*SSL*)

Уз *SSL* у лекарском уверењу мора да буде наведен опис ограничења.

(е) Било које друго ограничење имаоцу лекарског уверења може да одреди медицински оцењивач органа надлежног за издавање дозвола, ваздухопловно-медицински центар (*АеМС*), овлашћени лекар (*АМЕ*) или лекар специјалиста опште медицине (*ГМП*), ако је то потребно ради безбедности летења.

(ф) Било које ограничење одређено имаоцу лекарског уверења мора да буде дефинисано у лекарском уверењу.

#### **MED.B.005 Општи медицински захтеви**

Кандидати за лекарско уверење морају да буду оцењени у складу са детаљним медицинским захтевима утврђеним у одељцима 2. и 3.

Додатно, они морају да буду оцењени као неспособни када имају нека од следећих медицинских стања која би изазвала одређен степен функционалне неспособности што би вероватно утицало на безбедно коришћење права из дозволе или због којих би кандидат могао постати изненадно неспособан да користи права из дозволе:

- (а) абнормалност, урођена или стечена;
- (б) активно, латентно, акутно или хронично обољење или неспособност;
- (ц) рана, повреда или последица операције;
- (д) дејство или нежељени ефекат било каквих прописаних или непрописаних терапеутских, дијагностичких или превентивних лекова.

### **ОДЕЉАК 2**

#### ***Медицински захтеви за лекарска уверења класе 1 и класе 2***

#### **MED.B.010 Кардиоваскуларни систем**

##### **(а) Преглед**

1) Стандардни 12-канални електрокардиограм (ЕКГ) у мировању и извештај морају да се ураде према клиничким индикацијама и у следећим случајевима:

- (i) за лекарско уверење класе 1, приликом иницијалног прегледа, затим сваких пет година до навршених 30 година, сваке две године до навршених 40 година, сваке године до навршених 50 година и након тога приликом сваког продужења или обнове лекарског уверења;
- (ii) за лекарско уверење класе 2, приликом иницијалног прегледа, приликом првог прегледа након навршених 40 година, приликом првог прегледа након навршених 50 година и након тога сваке две године.

2) Проширена кардиоваскуларна оцена се захтева када постоје клиничке индикације.

3) За лекарско уверење класе 1, проширена кардиоваскуларна оцена мора да буде спроведена приликом првог продужења или обнове после навршених 65 година и након тога сваке четири године.

4) За лекарско уверење класе 1, процена серум липида, укључујући и холестерол, се захтева приликом иницијалног прегледа и приликом првог прегледа након навршених 40 година.

##### **(б) Кардиоваскуларни систем - Опште**

1) Кандидати за лекарско уверење класе 1 са било којим од доленаведених стања морају да буду оцењени као неспособни:

- (i) анеуризма грудне или надбубрежне аорте пре операције;
- (ii) значајна функционална или симптоматска абнормалност било ког срчаног залиска;
- (iii) трансплантација срца или срца/плућа;
- (iv) симптоматска хипертрофична кардиомиопатија.

2) Пре даљег разматрања њиховог захтева, кандидати за лекарско уверење класе 1 са установљеном медицинском анамнезом или дијагнозом било ког од доленаведених стања морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола:

- (i) болест периферних артерија, пре или после операције;
- (ii) анеуризма торакалне или супрареналне трбушне аорте после операције;
- (iii) анеуризма инфрареналне абдоминалне аорте пре или после операције;
- (iv) функционално безначајна абнормалност срчаних залисака;
- (v) након операције срчаних залисака;
- (vi) абнормалност перикарда, миокарда или ендокарда;
- (vii) урођена срчана мана, пре или после корективне операције;
- (viii) вазовагална синкопа непознатог узрока;
- (ix) тромбоза артерија или вена;
- (x) плућна емболија;
- (xi) кардиоваскуларна стања која захтевају систематску антикоагулантну терапију.

3) Кандидате за лекарско уверење класе 2 са установљеним дијагнозама било ког од стања наведених у тач. 1) и 2), мора да оцени кардиолог пре доношења оцене способан, уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

4) Кандидати са срчаним проблемима који нису наведени у тач. 1) и 2) могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће кардиолошке оцене.

(ц) *Крвни притисак*

1) Крвни притисак кандидата мора да буде измерен приликом сваког прегледа.

2) Кандидати чији крвни притисак није у нормалним границама морају да буду даље оцењени у складу са њиховим кардиоваскуларним стањем и терапијом, у погледу одређивања да ли би требало да буду оцењени као неспособни у складу са тач. 3) и 4).

3) Кандидати за лекарско уверење класе 1 са неким од следећих медицинских стања морају да буду оцењени као неспособни:

- (i) сиптоматска хипотензија;
- (ii) крвни притисак приликом прегледа константно прелази 160 *mm Hg* систолни и/или 95 *mm Hg* дијастолни, са или без терапије.

4) Кандидати који су започели употребу лекова ради контроле крвног притиска морају да буду оцењени као неспособни све док се не утврди одсуство значајних нежељених ефеката.

(д) *Болест коронарних артерија*

1) Пре даљег разматрања њиховог захтева, кандидати за лекарско уверење класе 1 са било којим од доленаведених стања морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола и морају да прођу кардиолошку процену ради искључења исхемије миокарда:

- (i) суспектна исхемија миокарда;
- (ii) асимптоматско минор обољење коронарних артерија које не захтева антиангинално лечење.

2) Пре даљег разматрања њиховог захтева, кандидати за лекарско уверење класе 2 са било којим од стања наведених у тачки 1) морају да прођу задовољавајућу кардиолошку процену.

3) Кандидати са било којим од доленаведених стања морају да буду оцењени као неспособни:

- (i) исхемија миокарда;
- (ii) сиптоматска болест коронарних артерија;
- (iii) симптоми болести коронарних артерија контролисане лековима.



4) Кандидати за иницијално издавање лекарског уверења класе 1 са медицинском анамнезом или дијагнозом било ког од доленаведених стања морају да буду оцењени као неспособни:

- (i) исхемија миокарда;
- (ii) инфаркт миокарда;
- (iii) реваскуларизација или уградња стента због болести коронарних артерија.

5) Пре даљег разматрања њиховог захтева, кандидати за лекарско уверење класе 2 који немају симптоме након инфаркта миокарда или након операције коронарних артерија морају да прођу задовољавајућу кардиолошку оцену, уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола. Такви кандидати за продужење лекарског уверења класе 1 морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола.

(e) *Аритмије/Поремећаји спровођења*

1) Кандидати са неким од следећих стања морају да буду оцењени као неспособни:

- (i) симптоматска синоатриална болест;
- (ii) комплетан атриовентрикуларни блок;
- (iii) симптоматски продужен *QT* интервал;
- (iv) аутоматски имплатабилни дефибрилаторски систем;
- (v) вентрикуларни анти-тахикардни пејсмејкер.

2) Пре даљег разматрања њиховог захтева, кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола, у случају да имају било какав значајнији поремећај спровођења или ритма, укључујући доленаведено:

- (i) поремећај суправентрикуларног ритма, укључујући повремену или сталну синоатријалну дисфункцију, атријалну фибрилацију и/или флатер и симптоматску синус паузу;
- (ii) комплетан блок леве гране;
- (iii) атриовентрикуларни блок типа *Mobitz 2*;
- (iv) опсежна и/или кратка комплексна тахикардија;
- (v) вентрикуларна пре-ексцитација;
- (vi) асимптоматски продужени *QT* интервал;
- (vii) електрокардиографски доказан *Brugada* синдром.

3) Пре даљег разматрања њиховог захтева, кандидати за лекарско уверење класе 2 са било којим од стања наведених у тачки 2) морају да прођу задовољавајућу кардиолошку оцену, уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

4) Кандидати са следећим медицинским стањима могу да се оцене као способни уз задовољавајућу кардиолошку оцену и ако не постоје друге абнормалности:

- (i) некомплетни блок леве гране;
- (ii) комплетни блок десне гране;
- (iii) стабилна девијација леве осе;
- (iv) асимптоматска синус брадикардија;
- (v) асимптоматска синус тахикардија;
- (vi) асимптоматски изоловани, униформни суправентрикуларни или вентрикуларни ектопични комплекси;
- (vii) атриовентрикуларни блок првог степена;
- (viii) атриовентрикуларни блок типа *Mobitz 1*.

5) Кандидати са медицинском анамнезом било ког од следећих стања морају да прођу задовољавајућу кардиоваскуларну оцену пре доношења оцене способан:

- (i) аблациона терапија;
- (ii) уграђени пејсмејкер.

Такви кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола. Такви кандидати за лекарско уверење класе 2 морају да буду оцењени уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

### **MED.B.015 Респираторни систем**

(a) Кандидати са значајним оштећењем плућне функције морају да буду оцењени као неспособни. Ипак, они могу да буду оцењени као способни након задовољавајућег опоравка плућне функције.

(б) Кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да прођу испитивања функције плућа и структурних промена приликом иницијалног прегледа и на основу клиничких индикација.

(ц) Кандидати за лекарско уверење класе 2 морају да прођу испитивања функције плућа и структурних промена на основу клиничких индикација.

(д) Кандидати са медицинском анамнезом или дијагнозом било ког од доленаведених стања морају да прођу пулмолошку оцену са задовољавајућим резултатом пре доношења оцене способан:

- 1) астма контролисана лековима;
- 2) акутно инфламаторно обољење респираторног система;
- 3) активна саркоидоза;
- 4) пнеумоторакс;
- 5) синдром прекида дисања у спавању;
- 6) већа операција грудног коша;
- 7) пулмектомија;
- 8) хронична обструктивна болест плућа.

Пре даљег разматрања њиховог захтева, кандидати са установљеним дијагнозама било ког стања наведеног у тач. 3) и 5) морају да прођу задовољавајућу кардиолошку оцену.

(e) Ваздухопловно-медицинска оцена:

- 1) Кандидати за лекарско уверење класе 1 са било којим стањем наведеним у тачки (д) морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола.
- 2) Кандидати за лекарско уверење класе 2 са било којим стањем наведеним у тачки (д) морају да буду оцењени уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

(ф) Кандидати за лекарско уверење класе 1 који су били подвргнути пулмектомији морају да буду оцењени као неспособни.

### **MED.B.020 Дигестивни систем**

(a) Кандидати са било којом последицом болести или хируршког захвата у било ком делу дигестивног система или његових аднекса која би могла да изазове губитак способности у току лета, нарочито са било каквом врстом опструкције услед стриктуре или компресије, морају да буду оцењени као неспособни.

(б) Кандидати који имају хернију која би могла да доведе до симптома губитка способности, морају да буду оцењени као неспособни.

(ц) Кандидати са било којим од доленаведених поремећаја дигестивног система могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће гастроентеролошке оцене, после успешног лечења или потпуног опоравка након операције:

- 1) рекурентни диспептични поремећај контролисан лековима;
- 2) панкреатитис;

- 3) симптоматски камен у жучној кеси;
- 4) клиничка дијагноза или документована медицинска анамнеза о хроничној инфламаторној болести црева;
- 5) стање после операције на дигестивном систему или његовим аднексима, укључујући операцију делимичног или потпуног одвајања или одстрањивања било ког од ових органа.

(д) Ваздухопловно-медицинска оцена

- 1) Кандидати за лекарско уверење класе 1 са дијагнозом било ког стања наведеног у тач. (ц) 2), 4) и 5) морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола.
- 2) Здравствена способност кандидата за лекарско уверење класе 2 са дијагнозом стања наведеног у тачки (ц) 2), мора да буде оцењена уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозволе.

### **MED.V.025 Метаболички и ендокрини систем**

(а) Кандидати са метаболичком, нутритивном или ендокрином дисфункцијом могу да буду оцењени као способни ако се установи стабилно стање и задовољавајућа ваздухопловно-медицинска оцена.

(б) *Шећерна болест*

- 1) Кандидати који имају шећерну болест која захтева терапију инсулином морају да буду оцењени као неспособни.
- 2) Кандидати који имају шећерну болест која не захтева терапију инсулином морају да буду оцењени као неспособни ако није доказано да је постигнута стабилна гликорегулација.

(ц) *Ваздухопловно-медицинска оцена*

- 1) Кандидати за лекарско уверење класе 1 којима су за гликорегулацију потребни лекови, али не инсулин, морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозволе.
- 2) Здравствена способност кандидата за лекарско уверење класе 2 којима су за гликорегулацију потребни лекови, али не инсулин, мора да буде оцењена уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

### **MED.V.030 Хематологија**

(а) Кандидатима за лекарско уверење класе 1 хемоглобин мора да се провери приликом сваког ваздухопловно-медицинског прегледа.

(б) Кандидати са хематолошким обољењем могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће ваздухопловно-медицинске оцене.

(ц) Кандидати за лекарско уверење класе 1 са неким од следећих хематолошких стања морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола:

- 1) абнормалне вредности хемоглобина, укључујући, али се не ограничавајући на анемију, полицитемију или хемаглобинопатију;
- 2) значајно лимфатичко увећање;
- 3) увећање слезине;
- 4) поремећај коагулације, хеморагија или тромбоза;
- 5) леукемија.

(д) Здравствена способност кандидата за лекарско уверење класе 2 са било којим хематолошким стањем наведеним у тач. (ц) 4) и 5) мора да буде оцењена уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

### **MED.B.035 Генитоуринарни систем**

(а) Анализа мокраће мора да буде део сваког ваздухопловно-медицинског прегледа. Кандидати морају да буду оцењени као неспособни ако урин садржи патолошки значајне абнормалне елементе који могу да изазову степен функционалне неспособности која може да угрози безбедно коришћење права из дозволе или да доведе до изненадне неспособности коришћења тих права.

(б) Кандидати са било којом последицом болести или хируршког захвата на генитоуринарном систему или његовим аднексима која би могла да изазове губитак способности, посебно са било каквом врстом опструкције услед стриктуре или компресије, морају да буду оцењени као неспособни.

(ц) Кандидати са дијагнозом или медицинском анамнезом следећих стања могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће оцене генитоуринарног система:

1) обољење бубрега;

2) један или више камена у бубрегу или медицинска анамнеза бубрежних колика.

(д) Кандидати који су били подвргнути већој операцији на генитоуринарном систему или његовим аднексима, укључујући операцију делимичног или потпуног одвајања или одстрањивања било ког од наведених органа, морају да буду оцењени као неспособни. Ипак, након потпуног опоравка, они могу да буду оцењени као способни.

(е) Кандидати за лекарско уверење класе 1 из тач. (ц) и (д) морају да се упуте медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола.

### **MED.B.040 Инфективне болести**

(а) Кандидати морају да буду оцењени као неспособни када имају клиничку дијагнозу или анамнестички податак о било којој инфективној болести која би могла да угрози безбедно коришћење права из дозволе.

(б) Кандидати који су *HIV* позитивни могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће ваздухопловно-медицинске оцене. Такви кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да се упуте медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола.

### **MED.B.045 Акушерство и гинекологија**

(а) Кандидаткиње које су биле подвргнуте већој гинеколошкој операцији морају да буду оцењене као неспособне. Ипак, оне могу да буду оцењене као способне након потпуног опоравка.

(б) *Трудноћа*

1) У случају трудноће, кандидаткиња може да настави да користи своја права све до краја 26. недеље трудноће само ако ваздухопловно-медицински центар (*АеМС*) или овлашћени лекар (*АМЕ*) сматра да је она за то способна.

2) За имаоце лекарског уверења класе 1 који су у другом стању мора да се примени *OML*. Без обзира на *MED.B.001*, у овом случају *OML* може да одреди или укине ваздухопловно-медицински центар (*АеМС*) или овлашћени лекар (*АМЕ*).

3) Кандидаткиња може да настави да користи своја права после опоравка по завршетку трудноће.

### **MED.B.050 Мишићно-коштани систем**

(а) Кандидати који немају довољну висину у седећем положају, дужину руку и ногу и мишићну снагу за безбедно коришћење права из дозволе морају да буду оцењени као неспособни. Међутим, када је висина у седећем положају, дужина руку и ногу и мишићна снага довољна за безбедно коришћење права из дозволе за одређени тип ваздухоплова, што може да се

демонстрира медицинским тестом у лету или тестом на симулатору летења, кандидат може да буде оцењен као способан и његова права морају да буду ограничена у складу са тим.

(б) Кандидати који немају задовољавајући ниво функционалности мишићно-коштаног система који им омогућава безбедно коришћење права из дозволе морају да буду оцењени као неспособни. Међутим, ако је функционалност њиховог мишићно-коштаног система задовољавајућа за безбедно коришћење права за одређени тип вазухоплова, што може да се демонстрира медицинским тестом у лету или тестом на симулатору летења, кандидат може да буде оцењен као способан и његова права морају да буду ограничена у складу са тим.

(ц) У случају сумње проистекле у контексту оцењивања из тач. (а) и (б), кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да буду упућени медицинском оцењивачу надлежног органа за издавање дозволе, а кандидати за лекарско уверење класе 2 морају да буду оцењени уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

### **MED.B.055 Ментално здравље**

(а) Свеобухватна процена менталног здравља мора да буде део иницијалног ваздухопловно-медицинског прегледа класе 1.

(б) Скрининг на лекове и алкохол мора да буде део иницијалног ваздухопловно-медицинског прегледа класе 1.

(ц) Кандидати са менталним поремећајем или поремећајем у понашању које је условљено употребом или злоупотребом алкохола или других психоактивних супстанци морају да буду оцењени као неспособни до опоравка и престанка употребе или злоупотребе психоактивних супстанци и до добијања задовољавајуће психијатријске оцене након успешног лечења.

(д) Кандидати са клиничком дијагнозом или документованом медицинском анамнезом било којег од следећих психијатријских стања морају да прођу задовољавајућу психијатријску оцену, пре него што буду оцењени као способни:

- 1) поремећаји расположења;
- 2) неуротски поремећаји;
- 3) поремећаји личности;
- 4) ментални или поремећаји понашања;
- 5) злоупотреба психоактивних супстанци.

(е) Кандидати са документованом медицинском анамнезом о појединачним или понављаним актима намерног самоповређивања морају да буду оцењени као неспособни. Ипак, они могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће психијатријске оцене.

ф) Ваздухопловно-медицинска оцена:

- 1) Кандидати за лекарско уверење класе 1 са било којим од стања наведених у тач. (ц), (д) или (е) морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола.
- 2) Здравствена способност кандидата за лекарско уверење класе 2 са било којим од стања наведених у тач. (ц), (д) или (е) морају да буду оцењени уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

(г) Кандидати са документованом медицинском анамнезом или клиничком дијагнозом шизофреније, шизопатских поремећаја или поремећаја са суманутошћу морају да буду оцењени као неспособни.

### **MED.B.065 Неурологија**

(а) Кандидати са клиничком дијагнозом или документованом медицинском анамнезом било којег од следећих стања морају да буду оцењени као неспособни:

- 1) епилепсија, изузев у случајевима из тач. (б) 1) и 2);
- 2) поновљени поремећаји свести непознатог узрока.

(б) Кандидати са клиничком дијагнозом или документованом медицинском анамнезом било којег од следећих стања морају да прођу даљу оцену пре него што буду оцењени као способни:

- 1) епилепсија без рецидива након навршених пет година;
- 2) епилепсија без рецидива и без било које врсте лечења више од десет година;
- 3) епилептиформне *EEG* абнормалности и спори фокални таласи;
- 4) прогресивна или непрогресивна болест нервног система;
- 5) инфламаторне болести централног или периферног нервног система;
- б) мигрена;
- 7) једна епизода поремећаја свести непознатог узрока;
- 8) губитак свести након повреде главе;
- 9) перфоративна повреда мозга;
- 10) повреда спиналних или периферних нерава;
- 11) болести нервног система због васкуларних поремећаја, укључујући хеморагијске и исхемијске догађаје.

Кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола. Здравствена способност кандидата за лекарско уверење класе 2 мора да буде оцењена уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

## **MED.B.070 Офталмологија**

### *(а) Преглед*

- 1) За лекарско уверење класе 1:
  - (i) свеобухватни офталмолошки преглед мора да буде део иницијалног прегледа и мора се спровести ако постоје клиничке индикације или периодично, у зависности од рефракције и функционалне способности ока.
  - (ii) рутински офталмолошки преглед мора да буде део свих прегледа за продужење и обнову лекарских уверења.
- 2) За лекарско уверење класе 2:
  - (i) рутински офталмолошки преглед мора да буде део иницијалног прегледа и свих прегледа за продужење и обнову лекарских уверења.
  - (ii) свеобухватни офталмолошки преглед мора да буде спроведен када је клинички индиковано.

### *(б) Оштрина вида*

- 1) За лекарско уверење класе 1:
  - i) Видна оштрина на даљину, са или без корекције, мора да буде 6/9 (0,7) или боље на сваком оку посебно, а видна оштрина са оба ока мора да буде 6/6 (1,0) или боља.
  - ii) На иницијалном прегледу, кандидати са субстандардним видом на једном оку морају да буду оцењени као неспособни.
  - iii) На прегледима за продужења и обнову, без обзира на тачку (б) 1) (i), кандидати са стеченим субстандардним видом на једном оку или стеченом монокуларношћу морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола и могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће офталмолошке оцене.
- 2) За лекарско уверење класе 2:
  - i) видна оштрина за даљину, са или без корекције, мора да буде 6/12 (0,5) или боља на сваком оку посебно, а видна оштрина са оба ока мора да буде 6/9 (0,7) или боља.

ii) Без обзира на тачку (б) 2) (i), кандидати са субстандардним видом на једном оку могу да буду оцењени као способни, уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола и након задовољавајуће офталмолошке оцене.

3) Кандидати морају да буду у могућности да прочитају *N5* таблицу или еквивалент на удаљености од 30-50 *cm* и *N14* таблицу или еквивалент на удаљености од 100 *cm*, ако је потребно са корекцијом.

(ц) *Грешка рефракције и анизометропија*

1) Кандидати са грешком рефракције или анизометропијом могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће офталмолошке оцене.

2) Без обзира на тачку (ц) 1), кандидати за лекарско уверење класе 1 са било којим од следећих стања морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола и могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће офталмолошке оцене:

(i) миопија која прелази -6.0 диоптрија;

(ii) астигматизам који прелази 2.0 диоптрије;

(iii) анизометропија која прелази 2.0 диоптрије.

3) Без обзира на тачку (ц) 1), кандидати за лекарско уверење класе 1 са хиперметропијом која прелази +5.0 диоптрија морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола и могу да буду оцењени као способни након задовољавајуће офталмолошке оцене, под условом да постоје адекватне фузионалне резерве, нормални интраокуларни притисци и предњи углови и да нема значајне патологије која је доказана. Без обзира на тачку (б) 1) (i), коригована видна оштрина у сваком оку мора да буде 6/6 или боље.

4) Кандидати са клиничком дијагнозом кератоконуса могу да буду оцењени као способни након задовољавајућег прегледа офталмолога. Такви кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола.

(д) *Бинокуларна функција*

1) Кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да буду оцењени као неспособни, ако немају нормалну бинокуларну функцију и ако би то стање могло да угрози безбедно коришћење права из дозволе, узимајући у обзир све одговарајуће корективне мере тамо где су потребне.

2) Кандидати са диплопијом морају да буду оцењени као неспособни.

(е) *Видна поља*

Кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да буду оцењени као неспособни, ако немају нормална видна поља и ако би то стање могло да угрози безбедно коришћење права из дозволе, узимајући у обзир све одговарајуће корективне мере тамо где су потребне.

(е) *Хирургија ока*

Кандидати који су имали операцију ока морају да буду оцењени као неспособни. Међутим, они могу да буду оцењени као способни после потпуног опоравка видне функције и након задовољавајуће офталмолошке оцене.

(г) *Наочаре и контактна сочива*

1) Ако се задовољавајућа видна функција постиже само уз употребу корекције, наочаре или контактна сочива морају да обезбеде оптималну видну функцију, да се добро подносе и да су погодни у сврху летења.

2) Када се користе права из одговарајуће дозволе/дозвола, у циљу испуњавања видних захтева може да се користи само један пар наочара.

- 3) За оштрину вида на даљину, наочаре или контактна сочива морају да се носе када се користе права из одговарајуће дозволе/дозвола.
- 4) За оштрину вида на близину, пар наочара мора да буде на располагању када се користе права из одговарајуће дозволе/дозвола.
- 5) Резервни пар наочара са сличном корекцијом, за вид на даљину или близину, мора да буде одмах на располагању када се користе права из одговарајуће дозволе/дозвола.
- 6) Ако се носе контактна сочива када се користе права из одговарајуће дозволе/дозвола, она морају да буду за оштрину вида на даљину, монофокална, безбојна и добро подношљива.
- 7) Кандидати са великом грешком рефракције морају да користе контактна сочива или наочаре са стаклима великог индекса преламања.
- 8) Ортокератологијска сочива не смеју да се користе.

### **MED.V.075 Колорни вид**

(а) Кандидати морају да буду оцењени као неспособни ако не могу да демонстрирају способност лаког распознавања боја које су потребне за безбедно коришћење права из дозволе.

(б) *Преглед и процена*

- 1) За иницијално издавање лекарског уверења кандидати морају да прођу *Ishihara* тест. Кандидати који прођу овај тест могу да буду оцењени као способни.
- 2) За лекарско уверење класе 1:
  - (i) Кандидати који не прођу *Ishihara* тест морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола и морају да прођу додатна тестирања распознавања боја да би се установило да ли су сигурни за боје.
  - (ii) Кандидати морају да буду нормални трихромати или да буду сигурни за боје.
  - (iii) Кандидати који не прођу додатна тестирања распознавања боја морају да буду оцењени као неспособни.
- 3) За лекарско уверење класе 2:
  - (i) Кандидати који не прођу *Ishihara* тест морају да прођу додатна тестирања распознавања боја да би се установило да ли су сигурни за боје.
  - (ii) Кандидати који немају задовољавајући колорни вид, морају да буду ограничени у коришћењу права из одговарајуће дозволе само током дана.

### **MED.V.080 Оториноларингологија (ОРЛ)**

(а) *Преглед*

- 1) Слух кандидата мора да буде тестиран на сваком прегледу.
  - (i) За лекарско уверење класе 1 и лекарско уверење класе 2 ако се овлашћење за инструментално летење или за инструментално летење на рути уписује у дозволу, слух мора да се тестира чистом тоналном аудиометријом на иницијалном прегледу, потом сваких пет година док има лац дозволе не наврши 40 и након тога сваке две године.
  - (ii) Приликом тестирања чистом тоналном аудиометријом, кандидати на иницијалном прегледу не смеју да имају губитак слуха већи од 35 *dB* на фреквенцијама од 500, 1.000 или 2.000 *Hz*, или већи од 50 *dB* на фреквенцији од 3.000 *Hz*, на сваком уху посебно. Кандидати за продужење или обнову са већим губитком слуха морају да покажу задовољавајућу функционалну способност слуха.
- 2) Свеобухватан преглед уха, носа и грла мора да се спроведе приликом иницијалног прегледа за издавање лекарског уверења класе 1 и након тога периодично када је то клинички индиковано.



(б) Кандидати са било којим од следећих стања морају да буду подвргнути даљем прегледу да би се утврдило да ли стање утиче на безбедно коришћење права из одговарајуће дозволе/дозвола:

- 1) хипокузија;
- 2) активни патолошки процес унутрашњег или средњег ува;
- 3) незарасла перфорација или дисфункција бубне опне;
- 4) дисфункција Еустахијеве тубе/туба;
- 5) поремећај вестибуларне функције;
- 6) значајно сужење назалних путева;
- 7) дисфункција синуса;
- 8) значајна малформација или значајна инфекција усне дупље или горњих дисајних путева;
- 9) значајан поремећај говора или гласа;
- 10) било која последица операције унутрашњег или средњег ува.

(ц) Ваздухопловно-медицинска оцена

- 1) Кандидати за лекарско уверење класе 1 са било којим од стања наведених у тачки (б) 1), 4) и 5) морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола.
- 2) Здравствена способност кандидата за лекарско уверење класе 2 са било којим од стања наведених у тач. (б)4) и 5) морају да буду оцењени уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.
- 3) Ако се овлашћење за инструментално летење или за инструментално летење на рути уписује у дозволу, здравствена способност кандидата за лекарско уверење класе 2 са стањем наведеним у тачки (б) 1) мора да буде оцењена уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

### **MED.V.085 Дерматологија**

Кандидати морају да буду оцењени као неспособни ако имају било које утврђено дерматолошко стање које би могло да угрози безбедно коришћење права из дозволе.

### **MED.V.090 Онкологија**

(а) Пре даљег разматрања њиховог захтева, кандидати са примарном или секундарном малигном болешћу морају да прођу задовољавајућу онколошку оцену. Такви кандидати за лекарско уверење класе 1 морају да буду упућени медицинском оцењивачу органа надлежног за издавање дозвола. Такви кандидати за лекарско уверење класе 2 морају да буду оцењени уз консултацију са медицинским оцењивачем органа надлежног за издавање дозвола.

(б) Кандидати са документованом медицинском анамнезом или клиничком дијагнозом интрацеребралног малигног тумора морају да се оцене као неспособни.

## ОДЕЉАК 3

### ***Посебни захтеви за LAPL лекарска уверења***

### **MED.V.095 Лекарски прегледи и оцена кандидата за LAPL лекарска уверења**

(а) Кандидат за издавање LAPL лекарског уверења мора да буде оцењен на основу најбоље ваздухопловно-медицинске праксе.

(б) Посебна пажња мора да се посвети комплетној медицинској анамнези кандидата.

(ц) Иницијална оцена, све наредне оцене након што ималац дозволе наврши 50 година и све оцене у случајевима када медицинска анамнеза кандидата није доступна овлашћеном лекару, морају да обухвате најмање следеће:

- 1) клинички преглед;
- 2) крвни притисак;
- 3) анализу урина;
- 4) испитивање видних функција;
- 5) испитивање слуха.

(д) Након иницијалне оцене, наредне оцене све док има лац дозволе не наврши 50 година морају да укључе најмање следеће:

- 1) оцену медицинске анамнезе имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*);
- 2) ставке из тачке (ц) ако то ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*), овлашћени лекар (*AME*) или лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) сматра неопходним у складу са најбољом ваздухопловно-медицинском праксом.

## ГЛАВА Ц ЗАХТЕВИ ЗА ЗДРАВСТВЕНУ СПОСОБНОСТ КАБИНСКЕ ПОСАДЕ

### ОДЕЉАК 1 *Општи захтеви*

#### **MED.C.001 Опште**

Чланови кабинске посаде могу да обављају дужности и обавезе које се захтевају правилима безбедности ваздушног саобраћаја у ваздухоплову само ако испуњавају примењиве захтеве овог анекса.

#### **MED.C.005 Ваздухопловно-медицинска оцена**

(а) Чланови кабинске посаде морају да прођу ваздухопловно-медицинске оцене како би се потврдило одсуство било ког физичког или менталног обољења које би могло да доведе до онеспособљавања или немогућности вршења додељених дужности и обавеза везаних за безбедност.

(б) Сваки члан кабинске посаде мора да прође ваздухопловно-медицинску оцену пре него што им се први пут доделе дужности у ваздухоплову, а након тога у интервалима од највише 60 месеци.

(ц) Ваздухопловно-медицинске оцене мора да спроведе овлашћени лекар (*AME*), ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или лекар специјалиста медицине рада (*OHMP*) ако испуњава захтеве из *MED.D.040*.

### ОДЕЉАК 2

#### *Захтеви за ваздухопловно-медицинску оцену кабинске посаде*

#### **MED.C.020 Опште**

Чланови кабинске посаде не смеју да имају било коју:

- (а) абнормалност, урођену или стечену;
- (б) активну, латентну, акутну или хроничну болест или сметњу;
- (ц) рану, повреду или последицу операције; и
- (д) дејство или нежељени ефекат било које прописане или непрописане терапеутске, дијагностичке или превентивне употребе лекова која би могла да изазове степен функционалне неспособности и да тако доведе до онеспособљавања или немогућности обављања дужности и обавеза везаних за безбедност.

### **MED.C.025 Садржај ваздухопловно-медицинских оцена**

(а) Иницијална ваздухопловно-медицинска оцена мора да садржи најмање:

- 1) оцену медицинске анамнезе кандидата за члана кабинске посаде; и
- 2) клинички преглед који обухвата:
  - (i) кардиоваскуларни систем;
  - (ii) респираторни систем;
  - (iii) мишићно-коштани систем;
  - (iv) оториноларингологију;
  - (v) видни систем; и
  - (vi) колорни вид.

(б) Свака следећа ваздухопловно-медицинска оцена мора да укључи:

- 1) оцену медицинске анамнезе кандидата за члана кабинске посаде; и
- 2) клинички преглед ако се сматра неопходним у складу са најбољом ваздухопловно-медицинском праксом.

(ц) У сврху (а) и (б), у случају било какве сумње или клиничке индикације, ваздухопловно-медицинска оцена члана кабинске посаде мора такође да укључи и сваки додатни преглед, тест или испитивање које овлашћени лекар (АМЕ), ваздухопловно-медицински центар (АеМС) или лекар специјалиста медицине рада (ОНМР) сматра неопходним.

### **ОДЕЉАК 3**

#### ***Додатни захтеви за кандидате или имаоце потврде кабинске посаде***

### **MED.C.030 Лекарско уверење кабинске посаде**

(а) Након спроведене ваздухопловно-медицинске оцене, кандидати за потврду кабинске посаде и имаоци потврде кабинске посаде:

- 1) морају да добију лекарско уверење које издаје овлашћени лекар (АМЕ), ваздухопловно-медицински центар (АеМС) или лекар специјалиста медицине рада (ОНМР); и
- 2) морају да доставе одговарајуће информације или копију њиховог лекарског уверења оператеру/оператерима код кога су запослени.

(б) *Лекарско уверење кабинске посаде*

Лекарско уверење кабинске посаде мора да садржи датум ваздухопловно-медицинске оцене, информацију о томе да ли је члан кабинске посаде оцењен као способан или неспособан, датум следеће ваздухопловно-медицинске оцене и, ако је примењиво, сва ограничења. Сви остали елементи подлежу лекарској тајни у складу са *MED.A.015*.

### **MED.C.035 Ограничења**

(а) Ако имаоци потврде кабинске посаде не испуњавају у потпуности медицинске захтеве прописане у Одељку 2, овлашћени лекар (АМЕ), ваздухопловно-медицински центар (АеМС) или лекар специјалиста медицине рада (ОНМР) мора да размотри да ли су они способни да безбедно обављају дужности кабинске посаде у складу са једним или више ограничења.

(б) Било које ограничење/ограничења у коришћењу права из потврде кабинске посаде мора да се наведе у лекарском уверењу кабинске посаде и може да га укине само овлашћени лекар (АМЕ), ваздухопловно-медицински центар (АеМС) или лекар специјалиста медицине рада (ОНМР) уз консултацију са овлашћеним лекаром (АМЕ).

ГЛАВА Д  
**ОВЛАШЋЕНИ ЛЕКАРИ, ЛЕКАРИ СПЕЦИЈАЛИСТИ ОПШТЕ МЕДИЦИНЕ, ЛЕКАРИ  
СПЕЦИЈАЛИСТИ МЕДИЦИНЕ РАДА**

ОДЕЉАК 1  
**Овлашћени лекари**

**MED.D.001 Права**

(а) Права имаоца сертификата овлашћеног лекара (*AME*) су да издају, продужавају и обнављају лекарска уверења класе 2 и *LAPL* лекарска уверења и да обављају одговарајуће лекарске прегледе и оцене.

(б) Имаоци *AME* сертификата могу да поднесу захтев за проширење својих права тако да се укључе здравствени прегледи за продужење и обнову лекарских уверења класе 1, ако испуњавају захтеве прописане у *MED.D.015*.

(ц) Права имаоца *AME* сертификата из тач. (а) и (б) укључују спровођење ваздухопловно-медицинских прегледа и оцена и издавање лекарских уверења чланова кабинске посаде, у складу са овим анексом (*Part-MED*).

(д) Обим права имаоца *AME* сертификата и сви услови који из њих проистичу, морају да буду наведени у том сертификату.

(е) Ималац *AME* сертификата не сме ни у једном тренутку да има више од једног *AME* сертификата издатог у складу са овом уредбом.

(ф) Имаоци *AME* сертификата не могу да спроводе ваздухопловно-медицинске прегледе и оцене у другој држави чланици која није издала њихов *AME* сертификат, осим ако су испунили све следеће услове:

- 1) добили су одобрење друге државе чланице која се односи на обављање њихове професионалне активности као лекара специјалисте;
- 2) обавестили су надлежни орган те друге државе чланице о њиховој намери да обављају ваздухопловно-медицинске прегледе и оцене и издају лекарска уверења у оквиру обима њихових права овлашћеног лекара (*AME*);
- 3) добили су упутства од надлежног органа те друге државе чланице.

**MED.D.005 Подношење захтева**

(а) Захтев за издавање *AME* сертификата или за проширење права *AME* сертификата се подноси у облику и на начин који је прописао надлежни орган.

(б) Кандидати за издавање *AME* сертификата морају да доставе надлежном органу:

- 1) њихове личне податке и адресу радног места;
- 2) документацију којом потврђују да испуњавају услове из *MED.D.010*, укључујући потврду о успешно завршеној обуци из области ваздухопловне медицине која одговара правима за која подносе захтев;
- 3) писану изјаву да ће, по издавању *AME* сертификата, овлашћени лекар (*AME*) издавати лекарска уверења на основу захтева из ове уредбе.

(ц) Када овлашћени лекари (*AMEs*) обављају ваздухопловно-медицинске прегледе на више локација, они морају да доставе надлежном органу одговарајуће информације које се односе на све просторије и локације на којима обављају праксу.

**MED.D.010 Захтеви за издавање *AME* сертификата**

Кандидатима се издаје *AME* сертификат ако испуњавају све следеће услове:

- (а) потпуно су квалификовани и лиценцирани за лекарску праксу и имају доказ о завршеној специјализацији;

- (б) имају завршен основни курс из ваздухопловне медицине, укључујући практичну обуку која се односи на методе прегледа и ваздухопловно-медицинске оцене;
- (ц) докажу надлежном органу:
  - 1) да имају одговарајуће просторије, процедуре, документацију и функционалну опрему за ваздухопловно-медицинске прегледе;
  - 2) да су установили све потребне процедуре и услове како би се поштовала лекарска тајна.

#### **MED.D.011 Права имаоца АМЕ сертификата**

Издавањем АМЕ сертификата имаоцу се дају права за иницијално издавање, продужење и обнову:

- (а) лекарских уверења класе 2;
- (б) LAPL лекарских уверења;
- (ц) лекарских уверења чланова кабинске посаде.

#### **MED.D.015 Захтеви за проширење права**

Кандидатима ће се издати АМЕ сертификат са проширењем њихових права на продужење и обнову лекарских уверења класе 1 ако испуне све следеће услове:

- (а) имају важећи АМЕ сертификат;
- (б) обавили су најмање 30 прегледа за издавање, продужење или обнову лекарских уверења класе 2 или еквивалент током периода не дужег од три године који претходи подношењу захтева;
- (ц) успешно су завршили напредни курс из ваздухопловне медицине, укључујући практичну обуку која се односи на методе прегледа и ваздухопловно-медицинске оцене;
- (д) успешно су завршили практичну обуку у трајању од најмање два дана у ваздухопловно-медицинском центру (АеМС) или под надзором надлежног органа.

#### **MED.D.020 Обуке из ваздухопловне медицине**

- (а) Обуке из ваздухопловне медицине наведене у MED.D.010(б) и MED.D.015(ц) могу да се спроведу само ако их претходно одобри надлежни орган државе чланице у којој организација за обуку има своје главно место пословања. Да би добила такво одобрење, организација за обуку мора да докаже да наставни план садржи наставне циљеве за стицање потребне стручности и лица задужена за спровођење обуке имају одговарајуће знање и искуство.
- (б) Осим у случају обуке за освежење знања, обуке морају да се заврше писаним испитом из предмета који су обухваћени садржајем обуке.
- (ц) Након положеног испита, организација за обуку издаје учесницима сертификат о успешно завршеној обуци.

#### **MED.D.025 Измене АМЕ сертификата**

- (а) Имаоци АМЕ сертификата морају, без непотребног одлагања, да обавесте надлежни орган о следећим околностима које могу да утичу на њихове АМЕ сертификате:
  - 1) против овлашћеног лекара (АМЕ) је покренут дисциплински поступак или истрага од стране медицинског регулаторног тела;
  - 2) постоје промене у условима под којим је сертификат издат, укључујући садржај изјава датих приликом подношења захтева;
  - 3) више не испуњавају захтеве за издавање АМЕ сертификата;
  - 4) дошло је до промене локације на којој се обавља ваздухопловно-медицинска пракса или је промењена контакт адреса.

б) Пропуштање да се обавести надлежни орган у складу са тачком (а) мора да има за последицу суспензију или стављање ван снаге *AME* сертификата, у складу са *ARA.MED.250 (Part-ARA)*.

#### **MED.D.030 Важење *AME* сертификата**

*AME* сертификат се издаје на период од три године, осим ако надлежни орган одлучи да скрати тај период из оправданих разлога који се односе на појединачни случај.

На захтев имаоца, сертификат:

(а) се продужава, по условом да ималац:

- 1) и даље испуњава опште услове за лекарску праксу и одржава лекарску лиценцу;
- 2) има завршену обуку за освежење знања из ваздухопловне медицине током претходне три године;
- 3) има најмање десет обављених ваздухопловно-медицинских прегледа сваке године;
- 4) и даље испуњава услове из сертификата;
- 5) врши своја права у складу са захтевима овог анекса (*Part-MED*);
- 6) је доказао да одржава ваздухопловно-медицинску стручност у складу са процедурама које је установио надлежни орган.

(б) се обнавља, под условом да ималац испуњава захтеве за продужење прописане у тачки (а) или да испуњава све следеће захтеве:

- 1) и даље испуњава опште услове за лекарску праксу и одржава лекарску лиценцу;
- 2) има завршену обуку за освежење знања из ваздухопловне медицине током претходне године;
- 3) успешно је завршио практичну обуку током предходне године у ваздухопловно-медицинском центру (*AeMC*) или под надзором надлежног органа;
- 4) и даље је у сагласности са захтевима из *MED.D.010*;
- 5) доказао је да одржава ваздухопловно-медицинску стручност у складу са процедурама које је установио надлежни орган.

## ОДЕЉАК 2

### *Лекари специјалисти опште медицине*

#### **MED.D.035 Захтеви за лекаре специјалисте опште медицине**

Лекари специјалисти опште медицине (*GMPs*) могу да раде као овлашћени лекари (*AMEs*) за издавање *LAPL* лекарских уверења ако испуњавају све следеће услове:

- (а) обављају своју делатност у држави чланици у којој лекари специјалисти опште медицине (*GMPs*) имају приступ комплетној медицинској документацији кандидата;
- (б) обављају своју делатност у складу са свим додатним захтевима установљеним у националном закону државе чланице њиховог надлежног органа;
- (ц) потпуно су квалификовани и лиценцирани за лекарску праксу у складу са националним законом државе чланице њиховог надлежног органа;
- (д) обавестили су надлежни орган пре започињања такве активности.

## ОДЕЉАК 3

### *Лекари специјалисти медицине рада*

#### **MED.D.040 Захтеви за лекаре специјалисте медицине рада**

У државама чланицама у којима надлежни орган сматра да су захтеви националног здравственог система који се примењује на лекаре специјалисте медицине рада (*OHMPs*) такви да омогућавају усклађеност са захтевима овог анекса (*Part-MED*) примењивим на лекаре специјалисте

медицине рада (*OHMPs*), лекари специјалисти медицине рада (*OHMPs*) могу да спроводе ваздухопловно-медицинске оцене кабинске посаде, под условом:

- (а) да су потпуно квалификовани и лиценцирани за лекарску праксу и квалификовани у медицини рада;
- (б) да су радна средина током лета и безбедносне обавезе кабинске посаде обухваћени програмом обуке медицине рада или другом обуком или оперативним искуством;
- (ц) да су обавестили надлежни орган пре започињања такве активности.

**КВАЛИФИКАЦИЈЕ КАБИНСКЕ ПОСАДЕ УКЉУЧЕНЕ У ОПЕРАЦИЈЕ  
ЈАВНОГ АВИО-ПРЕВОЗА**

**[Part-CC]**

ГЛАВА GEN

**ЗАЈЕДНИЧКИ ЗАХТЕВИ**

**СС.GEN.001 Надлежни орган**

За потребе овог анекса, надлежни орган је орган који је одредила држава чланица у којој лице подноси захтев за издавање потврде кабинске посаде.

**СС.GEN.005 Предмет**

Овај анекс утврђује захтеве за стицање потврде кабинске посаде и услове под којима важи потврда и под којима имаоци могу да је користе.

**СС.GEN.015 Захтев за стицање потврде кабинске посаде**

Захтев за стицање потврде кабинске посаде мора да се поднесе у облику и на начин који је утврдио надлежни орган.

**СС.GEN.020 Минимална старосна граница**

Кандидат за стицање потврде кабинске посаде мора да буде старији од 18 година.

**СС.GEN.025 Права и услови**

(а) Права ималаца потврде кабинске посаде су да раде као чланови кабинске посаде у операцијама јавног авио-превоза ваздухоплова из члана 4 1) (б) и (ц) Уредбе (ЕЗ) број 216/2008.

(б) Чланови кабинске посаде могу да користе права наведена у тачки (а) само ако:

- 1) поседују важећу потврду кабинске посаде као што је дато у *СС.CCA.105*;
- 2) су у складу са одредбама *СС.GEN.030*, *СС.TRA.225* и одговарајућим захтевима *Part-MED*.

**СС.GEN.030 Документа и вођење документације**

Да би приказали усаглашеност са одговарајућим одредбама из *СС.GEN.025* (б), сваки ималац мора да чува и да на захтев покаже, потврду кабинске посаде, листу типова и/или варијанти ваздухоплова за које је оспособљен, документацију о обављеним обукама и проверама за те типове и/или варијанте ваздухоплова, осим ако оператер код којег ималац потврде врши права из потврде чува такву документацију и учини је доступном на захтев надлежног органа или имаоца потврде.



## ГЛАВА ССА

### СПЕЦИФИЧНИ ЗАХТЕВИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ПОТВРДУ КАБИНСКЕ ПОСАДЕ

#### **СС.ССА.100 Издавање потврде кабинске посаде**

(а) Потврда кабинске посаде се издаје само подносиоцима захтева који су положили испит након завршене почетне обуке, у складу са овим анексом.

(б) Потврде кабинске посаде издаје:

- 1) надлежни орган; и/или
- 2) организација којој је надлежни орган одобрио да то учини.

#### **СС.ССА.105 Рок важења потврде кабинске посаде**

Потврда кабинске посаде издаје се са неограниченим роком важења и остаје важећа осим ако:

- (а) је суспендована или стављена ван снаге од стране надлежног органа; или
- (б) ималац потврде није користио припадајућа права током претходних 60 месеци на најмање једном типу ваздухоплова.

#### **СС.ССА.110 Суспензија и стављање ван снаге потврде кабинске посаде**

(а) Ако имаоци потврде кабинске посаде нису у сагласности са овим анексом, надлежни орган може да суспендује или стави ван снаге њихову потврду кабинске посаде.

(б) У случају да надлежни орган суспендује или стави ван снаге потврду кабинске посаде, ималац потврде:

- 1) мора да буде обавештен о овој одлуци у писаној форми, која садржи поуку о праву на жалбу у складу са националним прописима;
- 2) не може да користи права из потврде кабинске посаде;
- 3) мора да обавести, без непотребног одлагања, оператера код којег ималац потврде врши права из потврде;
- 4) врати своју потврду у складу са одговарајућом процедуром коју је утврдио надлежни орган.

## ГЛАВА ТРА

### ЗАХТЕВИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ОБУКУ ИМАОЦА ПОТВРДЕ КАБИНСКЕ ПОСАДЕ И КАНДИДАТА ЗА ПОТВРДУ КАБИНСКЕ ПОСАДЕ

#### **СС.ТРА.215 Пружање обуке**

Обуку која се захтева овим анексом мора да:

- (а) спроведе организација за обуку или оператер у јавном авио-превозу којег је у ту сврху одобрио надлежни орган;
- (б) одржи особље са одговарајућим искуством које је квалификовано за елементе обуке који се спроводе;
- (ц) буде спроведена у складу са програмом обуке и наставним планом који је документован у одобрењу организације.

#### **СС.ТРА.220 Основна обука и испит**

(а) Подносиоци захтева за стицање потврде кабинске посаде морају да заврше основну обуку у циљу упознавања са ваздухопловним окружењем и стицања довољног основног знања и основне стручности потребне за обављање дужности и извршавање обавеза везаних за безбедност

путника и лета током нормалних операција, ванредних операција и операција у случају опасности.

(б) Програм основне обуке мора да обухвати најмање елементе наведене у Додатку 1 овог анекса. Програм основне обуке мора да обухвати теоријску и практичну обуку.

(ц) Подносиоци захтева за потврду кабинске посаде морају да положи испит који покрива све елементе програма обуке дате у тачки (б), осим обуке из унапређења потенцијала посаде (*CRM*), у циљу приказивања да су достигли ниво знања и стручности који се захтева у тачки (а).

### **CC.TRA.225 Оспособљавање за тип ваздухоплова или варијанту**

(а) Имаоци важеће потврде кабинске посаде могу да користе права из својих потврда само на ваздухоплову за који су оспособљени у складу са примењивим захтевима из *Part-ORO*.

(б) Да би био оспособљен за тип ваздухоплова или варијанту, ималац:

1) мора да испуни захтеве у погледу одговарајућих обука, провера и рокова важења, за све ваздухоплове на којима обавља послове кабинске посаде, а које укључују:

(i) обуку за тип ваздухоплова, прелазну обуку коју спроводи оператер и обуку у циљу упознавања;

(ii) обуку за разлике;

(iii) периодичну обуку;

2) мора да је у претходних шест месеци обављао послове кабинске посаде на типу ваздухоплова или да је завршио одговарајућу обуку освежења знања и проверу, пре него што поново почне да обавља послове кабинске посаде на том типу ваздухоплова.

*Додатак 1 на Part-CC*  
**Основна обука и испит**

**ПРОГРАМ ОБУКЕ**

Програм основне обуке мора да обухвати најмање следеће предмете и теме:

**1. Основе ваздухопловства и ваздухопловних прописа (обухвата све што је неопходно за обављање послова и вршење дужности које се захтевају од кабинске посаде) и то:**

- 1.1 важећу ваздухопловну терминологију, теорију летења, распоред путника у путничкој кабини, подручја летења, метеорологију и утицај контаминираности површине ваздухоплова;
- 1.2 ваздухопловне прописе који се односе на кабинску посаду и улогу надлежног органа;
- 1.3 послове и дужности кабинске посаде током лета и потребу за брзим и ефикасним реаговањем у ситуацијама у нужди;
- 1.4 одржавање здравствене способности и обучености кабинске посаде у циљу обављања послова члана кабинске посаде, укључујући и познавање прописа којим је регулисано ограничење времена летења, радно време и одмор чланова посаде;
- 1.5 значај ажурирања одговарајуће документације и пруричника, измена и допуна које публикује оператер;
- 1.6 значај поступања у складу са оперативним приручником оператера у току обављања послова члана кабинске посаде;
- 1.7 значај претполетног информисања кабинске посаде и давање неопходних безбедносних обавештења у случају специфичних дужности члана кабинске посаде;
- 1.8 важност одређивања случајева када чланови кабинске посаде имају овлашћење и одговорност да започну са евакуацијом путника и/или да започну друге поступке у ситуацијама у нужди.

**2. Комуникација:**

Током обуке мора да се истакне важност ефикасне комуникације између кабинске и летачке посаде, укључујући и технике комуникације, заједнички језик комуникације и терминологију.

**3. Уводни курс о људском фактору у ваздухопловству (*HF - Human Factors*) и унапређењу потенцијала посаде (*CRM - Crew Resource Management*)**

Овај курс спроводи најмање један инструктор из области унапређења потенцијала посаде. Следеће теме се морају детаљно разрадити:

- 3.1 опште одредбе из следећих области: људски фактор у ваздухопловству, опште о начелима и циљевима концепта унапређења потенцијала посаде, људским могућностима и ограничењима;
- 3.2 одредбе које се односе на сваког члана кабинске посаде: свест о сопственој личности, појам људске грешке и поузданости, ставови и понашање, процена сопствених способности, стрес и управљање стресом, замор и пажња, асертивност, свест о тренутној ситуацији, примање и обрада информација.

**4. Поступање са путницима и послови надзора путничке кабине:**

- 4.1 важност правилног распореда седења путника у путничкој кабини са становишта масе и тачке тежишта ваздухоплова, посебних категорија путника и неопходности распоређивања телесно способних путника непосредно уз излазе који нису под надзором члана кабинске посаде;
- 4.2 правила за безбедно смештање ручног пртљага и опреме која се користи за услуживање путника, ризик од потенцијалних повреда путника и особља које се могу задобити од ових

предмета, односно ризик од других врста сметњи, оштећење опреме за ванредне ситуације или излаза;

4.3 препознавање и поступање са агресивним путницима, путницима који су под дејством алкохола или под утицајем наркотика;

4.4 мере које се предузимају када се у путничкој кабини превозе живе животиње;

4.5 поступање у случају турбуленције, укључујући и обезбеђење простора за одлагање ручног пртљага;

4.6 методе за мотивисање путника и методе контроле над масом путника које су неопходне ради што ефикасније евакуације.

## **5. Ваздухопловна медицина и прва помоћ:**

5.1 основе ваздухопловне медицине и вештине преживљавања;

5.2 физиолошки утицај летења са посебним освртом на хипоксију и потребе за кисеоником;

5.3 основе прве помоћи, укључујући поступање у случају:

(а) мучнине проузроковане летом;

(б) хипервентилације;

(ц) опекотина;

(д) рана;

(е) стања без свести;

(ф) прелома и повреда меких ткива;

5.4 хитни медицински поступци у лету и пружање прве помоћи код:

(а) астме;

(б) реакције на стрес и алергијске реакције;

(ц) шока;

(д) дијабетеса;

(е) гушења;

(ф) епилепсије;

(г) порођаја;

(х) možданог удара;

(и) срчаног удара;

5.5 употреба одговарајуће опреме и познавање њиховог садржаја, укључујући опрему за кисеоник, прву помоћ и осталу опрему за хитне медицинске поступке;

5.6 сваки кандидат на основној обуци дужан је да прође практичну обуку пружања кардиопулмолошке прве помоћи на посебно направљеној лутки, узимајући у обзир специфичности средине у којој се пружа помоћ;

5.7 здравље и хигијена, укључујући:

(а) хигијену у ваздухоплову;

(б) ризик при контакту са инфективним болестима и начини за умањење оваквих ризика;

(ц) поступање са клиничким отпадом;

(д) дезинфекцију ваздухоплова;

(е) поступање у случају смрти лица у ваздухоплову;

(ф) узбуњивање, физиолошке ефекте замора, физиологију сна, биолошки ритам и промену временских зона.

## **6. Опасне материје у складу са важећим ICAO техничким упутствима (општи принципи, важност постојања и примене процедура и извештавања и одговарајући начини паковања и ограничења)**

**7. Основе обезбеђивања у ваздухопловству, укључујући и познавање прописа који уређују заједничка правила у области обезбеђивања у цивилном ваздухопловству, као и одредби наведеним у Уредби (ЕЗ) бр. 300/2008.**

**8. Заштита од пожара и дима:**

8.1 одговорност за благовремену реакцију кабинске посаде у ситуацијама у нужди, које се односе на појаву пожара и дима, са нагласком на значај одређивања стварног извора пожара;

8.2 значај хитног обавештавања летачког особља, као и конкретне мере неопходне за координацију и помоћ када се открију ватра или дим;

8.3 потреба честих провера потенцијалних зона које носе ризик од пожара, укључујући тоалете и детекторе дима;

8.4 класификација пожара и одговарајућих врста средстава за гашење пожара и процедура за одређене врсте пожара, технике примене средстава за гашење, последице погрешне употребе средстава и њихова употреба у затвореном простору;

8.5 општи принципи процедура које се односе на хитне аеродромске службе на аеродромима.

**9. Основи преживљавања:**

9.1 преживљавање на земљи, укључујући неприступачне терене (нпр. поларни предели, пустиња или прашума);

9.2 преживљавање у води, стављање и употреба појаса за спасавање у води и употреба чамаца за спасавање, односно сличне опреме, укључујући и практичну обуку у води.

**ЗАХТЕВИ ЗА ВАЗДУХОПЛОВНЕ ВЛАСТИ - ЛЕТАЧКО ОСОБЉЕ**

**[Part-ARA]**

ГЛАВА GEN

**ОПШТИ ЗАХТЕВИ**

ОДЕЉАК I

*Opште*

**ARA.GEN.115 Документација за надзор**

Надлежни орган мора да обезбеди све законске акте, стандарде, правила, техничке публикације и сва документа која се односе на одговарајуће особље како би им се омогућило да обављају своје задатке и да испуњавају своје обавезе.

**ARA.GEN.120 Начини усаглашавања**

(а) Агенција мора да развије прихватљиве начине усаглашавања (АМС), који могу да се користе ради утврђивања усаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење. Када се успостави усаглашеност са прихватљивим начинима усаглашавања (АМС), онда су испуњени и захтеви из правила за извршење уредбе.

(б) Алтернативни начини усаглашавања могу да се користе ради успостављања усаглашености са правилима за извршење уредбе.

(ц) Надлежни орган мора да успостави систем ради доследне процене да ли сви алтернативни начини усаглашавања које користе сам орган или организација и лица која су под надзором, омогућавају успостављање усаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење.

(д) Надлежни орган мора да оцени све алтернативне начине усаглашавања које је предложила организација у складу са *ORA.GEN.120* анализирањем документације и, ако се сматра неопходним, обављањем инспекције над организацијом.

Ако надлежни орган утврди да су алтернативни начини усаглашавања у складу са уредбама комисије, мора без одлагања да:

- 1) обавести подносиоца захтева да алтернативни начини усаглашавања могу да буду имплементирани и, ако је примењиво, измени одобрење или сертификат подносиоца захтева у складу са тим;
- 2) обавести Агенцију о њиховом садржају, укључујући и копије свих релевантних докумената;
- 3) информише друге државе чланице о алтернативним начинима усаглашавања који су прихваћени.

(е) Када надлежни орган и сам користи алтернативне начине усаглашавања ради постизања усаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, онда мора:

- 1) да их учини доступним свим организацијама и лицима која се налазе под њеним надзором;
- 2) да без одлагања обавести Агенцију.

Надлежни орган мора да достави Агенцији комплетан опис алтернативних начина усаглашавања, укључујући било које ревизије процедура које могу да буду релевантне, као и процену која показује да су испуњени захтеви из правила за извршење уредбе.

### **ARA.GEN.125 Обавештавање Агенције**

- (а) Надлежни орган мора без одлагања да обавести Агенцију у случају да постоје значајнији проблеми у вези са применом Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење.
- (б) Надлежни орган мора да достави Агенцији информације од значаја за безбедност које произилазе из пријава о догађајима које је примио.

### **ARA.GEN.135 Хитна реакција на безбедносни проблем**

- (а) Не доводећи у питање Директиву 2003/42/ЕЗ Европског Парламента и Савета надлежни орган мора да имплементира систем да би се на одговарајући начин прикупиле, анализирале и дистрибуирале информације о безбедности.
- (б) Агенција мора да имплементира систем да би на одговарајући начин анализирала било коју примљену информацију која је релевантна за безбедност и да без одлагања достави државама чланицама и Комисији информације, укључујући и препоруке или корективне мере које ће се предузети и које су њима неопходне ради правовремене реакције на проблем који се односи на безбедност и који укључује производе, делове, уређаје, лица или организације који су у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење.
- (ц) По пријему информације описане у тач. (а) и (б), надлежни орган предузима одговарајуће мере за решавање проблема који се односи на безбедност.
- (д) О предузетим мерама из тачке (ц) морају одмах да буду обавештена сва лица или организације који морају да буду усаглашени са њима према Уредби (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење. Надлежни орган мора да обавести Агенцију о тим мерама и мора да обавести и друге државе чланице ако је неопходно предузимање мера од стране више држава чланица.

## **ОДЕЉАК II** **Управљање**

### **ARA.GEN.200 Систем управљања**

- (а) Надлежни орган мора да успостави и одржава систем управљања, који укључује најмање:
- 1) документовану политику и процедуре које дају опис организације, начине и методе ради постизања усаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење. Процедуре морају да буду редовно ажуриране и да служе као основни радни документи надлежног органа за све одговарајуће задатке;
  - 2) довољан број особља које обавља своје задатке и испуњава своје обавезе. То особље мора да буде квалификовано за обављање додељених задатака и мора да има потребно знање, искуство, почетну и периодичну обуку како би се обезбедила стална оспособљеност. Мора да постоји систем за планирање доступности особља, како би се обезбедило правилно извршавање свих задатака;
  - 3) одговарајућа средства и канцеларије за обављање додељених задатака;
  - 4) функцију надзора усаглашености система управљања са релевантним захтевима и адекватности процедура, укључујући успостављање процеса интерне провере и процеса управљања безбедносним ризицима. Надзор усаглашености мора да садржи систем повратних информација о налазима провере које се упућују највишем руководству надлежног органа како би се осигурало спровођење корективних мера по потреби;
  - 5) лице или групу лица, који су крајње одговорни највишем руководству надлежног органа, за функцију надзора усаглашености.
- (б) Надлежни орган мора, за сваку област делатности укључујући систем управљања, да именује једно или више лица који су у потпуности одговорни за управљање одговарајућим задацима.

(ц) Надлежни орган мора да успостави процедуре за учешће у међусобној размени свих потребних информација и помоћ другим надлежним органима на које се то односи, укључујући информације о свим издатим налазима, накнадним корективним мерама предузетим на основу тих налаза и принудним мерама које су резултат надзора лица и организација које врше активности на територији државе чланице, али су сертифицирани од стране надлежног органа друге државе чланице или Агенције или су том органу или Агенцији поднели изјаву.

(д) Копија процедура и њихових измена које се односе на систем управљања морају да буду доступне Агенцији ради стандардизације.

#### **ARA.GEN.205 Расподела задатака квалификованим субјектима**

(а) Задатке који се односе на почетну сертификацију или стални надзор лица или организација који подлежу Уредби (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење држава чланица може да расподела само квалификованим субјектима. Приликом додељивања задатака, надлежни орган мора да обезбеди:

1) систем за почетну и континуирану оцену усаглашености квалификованог субјекта са Анексом V Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008.

Овај систем и резултати процена морају да буду документовани;

2) успостављен документовани споразум са квалификованим субјектом, који су одобриле обе стране на одговарајућем руководећем нивоу, који јасно дефинише:

(i) задатке који ће се извршавати;

(ii) декларације, извештаје и досијеа;

(iii) техничке услове који треба да се испуне за извршавање тих задатака;

(iv) одговарајућу покривеност по питању одговорности;

(v) заштиту информација стечених у обављању таквих задатака.

(б) Надлежни орган мора да обезбеди да процес интерне провере и процес управљања безбедоносним ризицима који се захтевају у *ARA.GEN.200* (а) 4) покривају све задатке у вези са сертификацијом или сталним надзором обављеним у њено име.

#### **ARA.GEN.210 Промене у систему управљања**

(а) Надлежни орган мора да има установљен систем идентификације промена које утичу на њену способност да обавља задатке и да испуни своје обавезе дефинисане у Уредби (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење. Овај систем мора да омогући да се предузму мере, према потреби, како би се обезбедило да њен систем управљања остане адекватан и ефикасан.

(б) Надлежни орган мора благовремено да ажурира свој систем управљања како би благовремено одражавао сваку промену у Уредби (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, чиме би се обезбедила ефикасна имплементација.

(ц) Надлежни орган мора да обавести Агенцију о променама које утичу на њену способност да обавља своје задатке и да извршава обавезе, како је дефинисано у Уредби (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење.

#### **ARA.GEN.220 Вођење документације**

(а) Надлежни орган мора да успостави систем вођења документације обезбеђујући одговарајуће складиштење, приступачност и поуздано праћење:

1) документованих правила и процедура система управљања;

2) обука, квалификација и ауторизација својих кадрова;

3) додељивања задатака, који покривају све елементе који се захтевају у *ARA.GEN.205*, као и детаље о додељеним задацима;

4) процеса сертификације и подношења изјаве, као и надзора сертифицираних и декларисаних организација;



- 5) процеса за издавање дозвола особља, овлашћења, сертификата и потврда и за стални надзор имаоца тих дозвола, овлашћења, сертификата и потврда;
- 6) процеса за издавање уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) и за стални надзор над уређајем за симулирање летења (*FSTD*) и над његовим оператером;
- 7) надзора над лицима и организацијама које обављају делатност на територији државе чланице, али које надгледа или сертификаује надлежни орган друге државе чланице или Агенција, како је договорено између ових органа;
- 8) процена и обавештења Агенцији о алтернативним начинима усаглашавања који су предложени од стране организација и процене алтернативних начина усаглашавања које користи и сам надлежни орган;
- 9) налаза, корективних мера и датум затварања тих мера;
- 10) предузимања принудних мера;
- 11) информација које се односе на безбедност и мера које се накнадно предузимају;
- 12) употребе одредби које омогућавају флексибилност у складу са чланом 14. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008.

(б) Надлежни орган мора да изради и ажурира листу свих сертификата организација, уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*), дозвола, сертификата и потврда које је издао, изјава декларисаних организација за обуку (*DTO*) које је примио и програма обуке декларисаних организација за обуку (*DTO*) које је верификовао или одобрио у складу са Анексом I (*Part-FCL*).

(ц) Сва досијеа морају да се чувају најмање током периода специфицираног у овој уредби. У недостатку такве назнаке, досијеи морају да се чувају у периоду од најмање пет година, у складу са одговарајућим законом о заштити података.

### ОДЕЉАК III

#### *Надзор, сертификација и предузимање принудних мера*

#### **ARA.GEN.300 Надзор**

(а) Надлежни орган мора да провери:

- 1) усаглашеност са захтевима примењивим на организације или лица пре него што се изда сертификат, одобрење, уверење о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) или дозволе особља, сертификати, овлашћења или потврде, како је примењиво;
- 2) сталну усаглашеност са захтевима који су примењиви на лица која поседују дозволе, овлашћења и сертификате, организације које је сертификовао, имаоце уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) и организације од којих је примио изјаву;
- 3) имплементацију одговарајућих мера безбедности под мандатом надлежног органа као што је дефинисано у *ARA.GEN.135* (ц) и (д).

(б) Ова провера мора:

- 1) да буде подржана документацијом која је посебно намењена да обезбеди особљу које је одговорно за вршење надзора упутство за обављање својих функција;
- 2) обезбеди лицима и организацијама резултате надзора безбедности;
- 3) да се заснива на проверама и инспекцијама, укључујући инспекције на платформи и ненајављене инспекције;
- 4) да пружи надлежном органу потребне доказе у случају када се захтева предузимање даљих мера, укључујући и мере предвиђене у *ARA.GEN.350* и *ARA.GEN.355*.

(ц) Обим надзора дефинисан у тач. (а) и (б) мора да узме у обзир резултате претходних надзорних активности и приоритете безбедности.

(д) Не доводећи у питање надлежности држава чланица и њихове обавезе које су дате у *ARO.RAMP*, обим активности надзора који се обавља на територији државе чланице од стране

лица или организације са седиштем, односно са пребивалиштем у другој држави чланици мора да се утврди на основу безбедносних приоритета, као и ранијих надзорних активности.

(е) Када активност лица или организације укључује више од једне државе чланице или Агенцију, надлежни орган који је одговоран за надзор из тачке (а) може да се договори да надзорне задатке обавља надлежни орган државе чланице где се одвија активност или да их обавља Агенција. Свако лице или организација која је предмет овог споразума мора да буде обавештена о његовом постојању и обиму.

(ф) Надлежни орган мора да прикупља и обрађује све информације које сматра корисним за надзор, укључујући инспекције на платформи и ненајављене инспекције.

### **ARA.GEN.305 Програм надзора**

(а) Надлежни орган мора да успостави и одржава програм надзора који обухвата надзорне активности које се захтевају у *ARA.GEN.300* и *ARO.RAMP*.

(б) За организације сертифициване од стране надлежног органа и имаоце уверења о градацији уређаја о симулирању летења (*FSTD*), програм надзора мора да се развије узимајући у обзир врсту организације, сложеност активности, резултате протеклих сертификација и/или надзорних активности и мора да се заснива на процени придружених ризика. Програм надзора за сваки циклус планирања мора да укључује:

- 1) провере и инспекције, укључујући инспекције на платформи и ненајављене инспекције, по потреби;
- 2) састанке између одговорног руководиоца и надлежног органа да би се обезбедило узајамно обавештавање о значајним питањима.

(ц) На организације сертифициване од стране надлежног органа и имаоце уверења о градацији уређаја о симулирању летења (*FSTD*) мора да се примени период планирања надзора који не прелази 24 месеца. Период планираног надзора може да буде умањен ако постоје докази да су безбедоносне перформансе организације или имаоца уверења о градацији уређаја о симулирању летења (*FSTD*) умањене.

Период планирања надзора може да се продужи на највише 36 месеци ако је надлежни орган утврдио, да је током претходна 24 месеца:

- 1) организација показала ефикасну идентификацију опасности по питању ваздухопловне безбедности и управљања ризицима;
- 2) организација континуирано показивала у оквиру *ORA.GEN.130* да има потпуну контролу над свим променама;
- 3) није издат ниједан налаз нивоа 1;
- 4) примењене све корективне мере у року који је прихватио или продужио надлежни орган, као што је дато у *ARA.GEN.350* (д) 2).

Период планираног надзора може да буде даље продужен на највише 48 месеци ако је, поред наведеног, организација успоставила, а надлежни орган одобрио, ефикасан систем сталног извештавања надлежног органа о безбедносним перформансама и регулаторној усаглашености саме организације.

(ца) Не доводећи у питање тачку (ц), на организације које спроводе обуку само за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозволу приватног пилота (*PPL*), дозволу пилота једрилице (*SPL*) или дозволу пилота балона (*BPL*) и пратећа овлашћења и сертификате, мора да се примени период планирања надзора који не прелази 48 месеци. Период планирања надзора може да буде умањен ако постоје докази да су безбедносне перформансе организације умањене. Период планирања надзора може да се продужи на највише 72 месеца, ако је надлежни орган утврдио да је током претходних 48 месеци:

- 1) организација показала ефикасну идентификацију опасности по питању ваздухопловне безбедности и управљања ризицима, кроз приказ резултата годишње провере у складу са *ORA.GEN.200* (ц);
- 2) организација континуирано показивала у оквиру *ORA.GEN.130* да има потпуну контролу над свим променама, кроз приказ резултата годишње провере у складу са *ORA.GEN.200* (ц);
- 3) није издат ниједан налаз нивоа 1;
- 4) примењене све корективне мере у року који је прихватио или продужио надлежни орган, као што је дато у *ARA.GEN.350* (д) 2).

(д) За лица која су имаоци дозволе, сертификата, овлашћења или потврде коју је издао надлежни орган, програм надзора мора да обухвати инспекције, укључујући и ненајављене инспекције.

(е) Програм надзора мора да обухвати евиденцију о датумима планираних провера, инспекција и састанака и датуме када су извршене те провере, инспекције и састанци.

(ф) Без обзира на тач. (б), (ц) и (ца), програм надзора декларисаних организација за обуку (*DTOs*) се израђује узимајући у обзир специфичну природу организације, сложеност њених активности и резултате протеклих надзорних активности и мора да буде заснован на процени ризика у односу на врсту обуке која се спроводи. Надзорне активности обухватају инспекције, укључујући и ненајављене инспекције, и могу, ако надлежни орган то сматра неопходним, да укључе провере.

#### **ARA.GEN.310 Процедура иницијалне сертификације - Организације**

(а) Након пријема захтева за иницијално издавање сертификата организацији, надлежни орган мора да верификује усаглашеност организације са примењивим захтевима.

(б) Када утврди да је организација у складу са примењивим захтевима, надлежни орган мора да изда сертификат, као што је утврђено у Додацима 3 и 5 овог анекса. Сертификат мора да се изда са неограниченим временом важења. Права и обим активности за које организација има одобрење да их спроводи морају да буду наведени у условима одобрења који су додати сертификату.

(ц) Ради омогућавања организацији да имплементира промене без претходног одобрења надлежног органа у складу са *ORA.GEN.130*, надлежни орган мора да одобри процедуру коју подноси организација, а којом се дефинише обим таквих промена и којом се описује на који начин ће се управљати тим променама и обавештавати о њима.

#### **ARA.GEN.315 Поступак за издавање, продужење, обнову или промену дозволе, овлашћења, сертификата или потврде - лица**

(а) Након пријема захтева за издавање, продужење, обнову или промену дозволе особља, овлашћења, сертификата или потврде и било којег пратећег документа, надлежни орган мора да верификује да ли подносилац захтева испуњава одговарајуће захтеве.

(б) Када утврди да подносилац захтева испуњава одговарајуће захтеве, надлежни орган мора да изда, продужи, обнови или промени дозволу, сертификат, овлашћење или потврду.

#### **ARA.GEN.330 - Промене - организације**

(а) По пријему захтева за промену за коју је потребно прибавити претходно одобрење, надлежни орган мора да провери да ли је организација у складу са важећим захтевима пре издавања одобрења.

Надлежни орган мора да пропише услове под којима организација може да ради за време промене, осим ако надлежни орган утврди да сертификат организације треба суспендовати. Када се увери да је организација у складу са одговарајућим захтевима, надлежни орган мора да одобри промену.

(б) Не доводећи у питање било које додатне принудне мере, када организација имплементира промене које захтевају претходно одобрење, а када није добила одобрење надлежног органа као што је дефинисано у тачки (а), надлежни орган мора да суспендује, ограничи или стави ван снаге сертификат организације.

(ц) За промене које не захтевају претходно одобрење, надлежни орган мора да процени информације из обавештења које је послала организација у складу са *ORA.GEN.130* како би верификовала усаглашеност са одговарајућим захтевима. У случају неусаглашености, надлежни орган мора:

- 1) да обавести организацију о неусаглашености и да захтева даље промене;
- 2) у случају налаза нивоа 1 или нивоа 2, да делује у складу са *ARA.GEN.350*.

(д) Без обзира на тач. (а), (б) и (ц), у случају промена информација садржаних у изјавама примљеним од декларисане организације за обуку (*DTO*) или у програму обуке који користи декларисана организација за обуку (*DTO*), а о којима је обавештен у складу са *DTO.GEN.116* Анекса VIII (*Part-DTO*), надлежни орган мора да поступи у складу са *ARA.DTO.105* и *ARA.DTO.110*, како је примењиво.

### **ARA.GEN.350 Налази и корективне акције - Организације**

(а) Надлежни орган за надзор у складу са *ARA.GEN.300* (а) мора да има успостављен систем за анализу налаза како би се утврдио њихов значај за безбедност.

(б) Налаз нивоа 1 издаје надлежни орган када открије било коју значајну неусаглашеност са одговарајућим захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, са процедурама и приручницима организације или са условима из одобрења или сертификата, која може да умањи ниво безбедности или озбиљно угрози безбедност летења.

Налази нивоа 1 обухватају:

- 1) неуспех да се надлежном органу омогући приступ објектима организације као што је дефинисано у *ORA.GEN.140* током уобичајених радних сати и након два захтева у писаној форми;
- 2) добијање или одржавање важења сертификата организације помоћу фалсификовања поднетог документованог доказа;
- 3) доказ злоупотребе сертификата или преваре од стране организације;
- 4) непостојање одговорног руководиоца.

(ц) Налаз нивоа 2 издаје надлежни орган за било коју откривену неусаглашеност са одговарајућим захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, са процедурама организације и приручницима или са условима из одобрења или сертификата, која може да умањи ниво безбедности или угрози безбедност летења.

(д) Када је налаз откривен током надзора или на било који други начин, надлежни орган мора, не доводећи у питање било коју додатну меру која се захтева у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, да достави налаз организацији у писаној форми и мора да захтева предузимање корективне мере која се односи на уочену неусаглашеност. Надлежни орган мора да обавести државу у којој је ваздухоплов регистрован, када је то релевантно.

- 1) У случају налаза нивоа 1 надлежни орган мора да предузме хитне и одговарајуће мере да забрани или ограничи активности и, ако је потребно, да предузме мере стављања ван снаге сертификата или посебног одобрења или да исте ограничи или суспендује у целини или делимично, у зависности од обима налаза нивоа 1, све док организација успешно не примени корективне мере.

2) У случају налаза нивоа 2, надлежни орган мора да:

- (i) дозволи организацији период имплементације корективних мера у складу са врстом налаза, који у сваком случају иницијално не може да буде дужи од три месеца. На крају овог периода, и у зависности од врсте налаза, надлежни орган

може да продужи тромесечни период у зависности од задовољавајућег плана корективних мера усаглашених са надлежним органом;

(ii) процени корективне мере и план имплементације које је предложила организација и, ако се проценом закључи да су они довољни за решавање свих неусаглашености, мора да их прихвати.

3) Ако организација не поднесе прихватљив план корективних мера, односно не спроведе корективне мере у року који је прихватио или продужио надлежни орган, налаз мора да буде подигнут на ниво 1 и предузимају се мере наведене у (д) 1).

4) Надлежни орган мора да евидентира све налазе које је утврдио или који су му достављени и, ако је примењиво, све принудне мере које је применио, као и све корективне мере и датуме затварања налаза.

(да) Без обзира на тач. (а)-(д), у случају декларисаних организација за обуку (*DTOs*), ако током надзора или на други начин надлежни орган пронађе доказ који указује на неусаглашеност декларисане организације за обуку (*DTO*) са битним захтевима прописаним у Анексу III Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 или са захтевима Анекса I (*Part-FCL*) и Анекса VIII (*Part-DTO*) ове уредбе, надлежни орган:

1) установљава налаз, бележи га, обавештава о њему писаним путем представника декларисане организације за обуку (*DTO*) и одређује разуман рок у коме декларисана организација за обуку (*DTO*) треба да предузме кораке одређене у *DTO.GEN.150* Анекса VIII (*Part-DTO*);

2) предузима хитне и одговарајуће мере ради ограничавања или забране активности обуке на које се односи неусаглашеност, све док декларисана организација за обуку (*DTO*) не предузме корективне мере из тачке 1), ако се догоди било која од следећих ситуација:

(i) утврђен је безбедносни проблем;

(ii) декларисана организација за обуку (*DTO*) није предузела корективне мере у складу са *DTO.GEN.150*;

3) у односу на програме обуке из *DTO.GEN.230(ц)* Анекса VIII (*Part-DTO*), ограничава, суспендује или ставља ван снаге одобрење програма обуке;

4) предузима било које додатне мере принуде потребне да би се постигао прекид неусаглашености и, ако је одговарајуће, отклањање њених последица.

(е) Не доводећи у питање било које додатне принудне мере, ако надлежни орган државе чланице, поступајући у складу са *ARA.GEN.300(д)*, утврди било коју неусаглашеност са битним захтевима прописаним у Анексу III Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 или са захтевима Анекса I (*Part-FCL*) и Анекса VIII (*Part-DTO*) ове уредбе организације коју је сертифицивао надлежни орган друге државе чланице или Агенција или која је том органу или Агенцији доставила изјаву, он мора да о тој неусаглашености обавести тај надлежни орган.

### **ARA.GEN.355 Налази и предузимање принудних мера - лица**

(а) Ако, током надзора или на било који други начин, надлежни орган одговоран за надзор у складу са *ARA.GEN.300* (а) пронађе доказ који указује на неусаглашеност са одговарајућим захтевима, код лица које је ималац дозволе, сертификата, овлашћења или потврде издате у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, надлежни орган мора да установи налаз, забележи га и достави у писаној форми имаоцу дозволе, сертификата, овлашћења или потврде.

(б) Када је такав налаз установљен, надлежни орган мора да спроведе истрагу. Ако је налаз потврђен, надлежни орган мора да:

1) ограничи, суспендује или стави ван снаге дозволу, сертификат, овлашћење или потврду, када је идентификован проблем који се односи на безбедност (*safety issue*);

- 2) предузме све даље принудне мере како би се спречила даља неусаглашеност.
- (ц) Надлежни орган мора да обавести лице или организацију која је издала лекарско уверење или потврду, када је то примењиво.
- (д) Не доводећи у питање било које додатне принудне мере, када надлежни орган државе чланице делујући у складу са одредбама из *ARA.GEN.300* (д) пронађе доказ о неусаглашености са одговарајућим захтевима код лица које је ималац дозволе, сертификата, овлашћења или потврде коју је издао надлежни орган било које друге државе чланице, он мора да о томе обавести надлежни орган.
- (е) Ако се током надзора или на било који други начин, пронађе доказ који указује на неусаглашеност са одговарајућим захтевима лица које подлеже захтевима датим у Уредби (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење и које не поседује дозволу, сертификат, овлашћење или потврду издату у складу са њима, надлежни орган који је утврдио неусаглашеност мора да предузме све потребне принудне мере како би се спречила даља неусаглашеност.

## ГЛАВА *FCL*

### ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ВЕЗАНИ ЗА ЛИЦЕНЦИРАЊЕ ЛЕТАЧКЕ ПОСАДЕ

#### ОДЕЉАК I *Опште*

##### **ARA.FCL.120 Вођење документације**

Поред документације која се захтева у *ARA.GEN.220* (а), надлежни орган мора да укључи у свој систем вођења документације и резултате са теоријских испита и процена способности пилота.

#### ОДЕЉАК II *Дозволе, овлашћења и сертификати*

##### **ARA.FCL.200 Процедуре за издавање, продужење важења или обнову дозволе, овлашћења или сертификата**

- (а) Издавање дозвола и овлашћења. Надлежни орган издаје дозволу члана летачке посаде и припадајућа овлашћења користећи образац одређен у Додатку I овог анекса. Ако пилот намерава да лети изван подручја Уније на ваздухоплову регистрованим у држави чланице која није држава чланица која је издала дозволу члана летачке посаде, надлежни орган:
- 1) додаје следећу напомену у рубрику XIII дозволе члана летачке посаде: „Ова дозвола је аутоматски прихваћена у складу са *ICAO* додатком овој дозволи”; и
  - 2) ставља на располагање пилоту *ICAO* додаток у штампаном или електронском облику.
- (б) Издавање сертификата инструктора и испитивача. Надлежни орган издаје сертификат инструктора или испитивача као:
- 1) упис одговарајућих права у дозволу пилота као што је утврђено у Додатку I овог анекса; или
  - 2) посебан документ, на обрасцу и на начин који је утврдио надлежни орган.
- (ц) Уписивање у дозволу од стране испитивача. Пре посебног овлашћивања одређених испитивача за продужење или обнову овлашћења или сертификата, надлежни орган мора да развије одговарајуће процедуре.
- (д) Уписивање у дозволу од стране инструктора. Пре посебног овлашћивања одређених инструктора за продужење класе једномоторних авиона са клипном погонском групом или моторних једрилица - *TMG*, надлежни орган мора да развије одговарајуће процедуре.

#### **ARA.FCL.205 Надзор над испитивачима**

(a) Надлежни орган мора да развије програм надзора ради праћења спровођења испита и учинка испитивача, узимајући у обзир:

- 1) број испитивача које је сертифициовао;
- 2) број испитивача које су сертифициовале други надлежни органи, а који користе своја права унутар територије на којој надлежни орган врши надзор.

(б) Надлежни орган мора да води листу испитивача које је сертифицивала. У листи испитивача морају да буду наведена права испитивача, а листу испитивача мора да објави и ажурира надлежни орган.

(ц) Надлежни орган мора да развије процедуре ради одређивања испитивача за спровођење практичних испита.

#### **ARA.FCL.210 Обавештење за испитиваче**

(a) Надлежни орган обавештава Агенцију о националним административним процедурама, захтевима за заштиту личних података, одговорностима, осигурању у случају незгода и накнадама које се примењују на његовој територији и које ће користити испитивачи када спроводе практичне испите, провере стручности или процене оспособљености кандидата чији надлежни орган није исти као надлежни орган који је испитивачу издао сертификат.

(б) Да би олакшала размену информација и приступ информацијама добијених од надлежних органа у складу са тачком (a), Агенција мора да објави ове информације у формату који је прописала.

(ц) Надлежни орган може да обавести испитиваче које је сертифициовао, као и испитиваче које су сертифициовали други надлежни органи, а који користе своја права на његовој територији, о безбедносним процедурама на које је потребно обратити пажњу када се практични испити и провере стручности спроводе у ваздухоплову.

#### **ARA.FCL.215 Период важења**

(a) У случају издавања или обнове овлашћења или сертификата, надлежни орган или, у случају обнове, испитивач посебно овлашћен од надлежног органа, мора да прошири период важења до краја одговарајућег месеца.

(б) У случају продужења овлашћења, сертификата инструктора или сертификата испитивача, надлежни орган или испитивач посебно овлашћен од надлежног органа, мора да прошири период важења овлашћења или сертификата до краја одговарајућег месеца.

(ц) Надлежни орган или испитивач посебно овлашћен од надлежног органа, мора да унесе датум истицања важења у дозволу или сертификат.

(д) Надлежни орган може да развије процедуре како би дозволио да ималац дозволе или сертификата користи права из дозволе, односно сертификата, најдуже осам недеља након успешно завршеног одговарајућег испита, до уписа у дозволу или сертификат.

#### **ARA.FCL.220 Процедуре за поновно издавање дозволе пилота**

(a) Надлежни орган мора поново да изда дозволу увек када је то потребно из административних разлога и:

- 1) након првог издавања овлашћења; или
- 2) када је рубрика XII дозволе приказане у Додатку I овог анекса попуњена и нема простора за даље уписивање.

(б) Само важећа овлашћења и сертификати се пребацују у нови документ.

## **ARA.FCL.250 Ограничење, суспензија или стављање ван снаге дозволе, овлашћења и сертификата**

(а) Надлежни орган ограничава, суспендује или ставља ван снаге дозволу пилота и припадајућа овлашћења или сертификате у складу са *ARA.GEN.355* у следећим околностима, али не ограничавајући се само на њих:

- 1) стицање дозволе пилота, овлашћења или сертификата путем фалсификовања доказа у достављеној документацији;
- 2) фалсификовање записа у књижици летења и дозволи или сертификату;
- 3) када ималац дозволе престане да испуњава захтеве из *Part-FCL* који се на њега односе;
- 4) када се користе права из дозволе, овлашћења или сертификата под утицајем алкохола или дрога;
- 5) неусаглашеност са одговарајућим захтевима прописа којим се уређује обављање јавног авио-превоза;
- 6) доказ о злоупотреби или несавесно поступање приликом коришћења права из сертификата; или
- 7) неприхватљиво извршавање испитивачевих дужности или одговорности у било којој фази лета.

(б) Надлежни орган може да ограничи, суспендује или стави ван снаге дозволу, овлашћење или сертификат на основу писменог захтева имаоца дозволе или сертификата.

(ц) Сви практични испити, провере стручности или процене оспособљености спроведене током суспензије или након стављања ван снаге сертификата испитивача сматрају се неважећим.

## **ОДЕЉАК III Теоријски испити**

### **ARA.FCL.300 Испитне процедуре**

(а) Надлежни орган мора да успостави неопходне мере и процедуре како би кандидатима омогућио полагање теоријских испита у складу са одговарајућим захтевима *Part-FCL*.

(б) У случају дозволе транспортног пилота (*ATPL*), дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*), дозволе професионалног пилота (*CPL*) и овлашћења за инструментално летење (*IR*), испитне процедуре морају да испуне све следеће захтеве:

- 1) испити морају да се спроведу у писаној форми или на рачунару.
- 2) питања за испит мора да изабере надлежни орган, према заједничкој методи која омогућава покривеност целокупног наставног садржаја у сваком предмету, из Европске централне банке питања (*ECQB*). *ECQB* је база питања са вишеструким избором одговора која се налази у поседу Агенције (*EASA*).
- 3) испит из комуникација може да се спроведе одвојено од других предмета. Кандидат који је претходно положио један или оба испита из комуникације према правилима визуелног летења (*VFR*) и из комуникација према правилима инструменталног летења (*IFR*) не мора поново да полаже одговарајуће секције.

(ц) Надлежни орган мора да обавести кандидате о језицима на којима се спроводи испит.

(д) Надлежни орган мора да успостави адекватне процедуре у циљу очувања интегритета испита.

(е) Ако се утврди да кандидат није поступао у складу са испитним процедурама у току полагања испита, надлежни орган ће проценити да ли кандидат није положио испит из једног предмета или испит у целини.

(ф) Ако се докаже да је кандидат покушао да положи испит на преварни начин, надлежни орган ће забранити кандидату даље полагање испита на период од најмање 12 месеци од датума полагања испита који је кандидат покушао да положи на преварни начин.



## ГЛАВА СС

### СПЕЦИФИЧНИ ЗАХТЕВИ ЗА КАБИНСКУ ПОСАДУ

#### ОДЕЉАК I

##### *Потврде кабинске посаде*

#### **ARA.CC.100** Процедуре за потврде кабинске посаде

(a) Надлежни орган мора да успостави процедуре за издавање, вођење документације и надзор над имаоцима потврде кабинске посаде у складу са *ARA.GEN.315*, *ARA.GEN.220* и *ARA.GEN.300*.

(б) Потврде кабинске посаде издаје у формату и у складу са спецификацијама датим у Додатку II овог анекса:

- 1) надлежни орган;  
и/или, ако тако одлучи држава чланица
- 2) организација коју је у ту сврху одобрио надлежни орган.

(ц) Надлежни орган мора да објави јавности:

- 1) које тело или тела издају потврде кабинске посаде на њеној територији;
- 2) ако су организације одобрене за издавање, списак тих организација.

#### **ARA.CC.105** Суспензија или стављање ван снаге потврда кабинске посаде

Надлежни орган предузима мере у складу са *ARA.GEN.355*, укључујући суспензију или стављање ван снаге потврде кабинске посаде, најмање у следећим случајевима:

- (a) непридржавања одредаба из *Part-CC* или одговарајућих захтева *Part-ORO* и *Part-CAT*, када је идентификовано безбедносно питање (*safety issue*);
- (б) стицања или одржавања важења потврде кабинске посаде путем фалсификовања доказа у достављеној документацији;
- (ц) коришћења права из потврде кабинске посаде под утицајем алкохола или дроге;
- (д) постојања доказа о злоупотреби или несавесном поступању приликом коришћења права из потврде кабинске посаде.

#### ОДЕЉАК II

##### *Организације за обуку кабинске посаде или за издавање потврда кабинске посаде*

#### **ARA.CC.200** Одобравање организација за обуку кабинске посаде или за издавање потврда кабинске посаде

(a) Пре издавања одобрења организацији за обуку или оператеру јавног авио-превоза за обуку кабинске посаде, надлежни орган је дужан да провери:

- 1) да су спровођење обуке, наставни планови и програми обуке организације у складу са одговарајућим захтевима *Part-CC*;
- 2) да уређаји за обуку које користи организација представљају реално окружење путничке кабине типа ваздухоплова и да опрема има техничке карактеристике оне опреме коју користи кабинска посада;
- 3) да су предавачи и инструктори који спроводе обуку одговарајуће квалификовани и искусни за обуку из предмета које треба да предају.

(б) Ако је могуће одобрити организације у државама чланицама да издају потврде кабинске посаде, надлежни орган издаје такво одобрење организацијама које су у складу са захтевима из

(a). Пре издавања таквог одобрења, надлежни орган мора да:

- 1) оцени способност и одговорност организације да обавља одговарајуће задатке;

2) утврди да је организација успоставила документоване процедуре за обављање одговарајућих послова, укључујући спровођење испита од стране особља које је квалификовано за ову сврху и није у сукобу интереса, и за издавање потврде кабинске посаде у складу са *ARA.GEN.315* и *ARA.CC.100* (б);

3) захтева од организације да обезбеди информације и документацију у вези са потврдама кабинске посаде које издаје и са њиховим имаоцима, а које су релевантне за надлежни орган како би могао да спроводи своје задатке вођења документације, надзора и предузимања принудних мера.

## ГЛАВА АТО

### СПЕЦИФИЧНИ ЗАХТЕВИ ЗА ОДОБрене ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ОБУКУ (АТО)

#### ОДЕЉАК I

##### *Opште*

#### **ARA.ATO.105 Програм надзора**

Програм надзора над одобреним организацијама за обуку (АТО) мора да обухвати надзор над стандардима обуке, укључујући и надзор над летовима у току практичне обуке са ученицима, по принципу узорковања, ако је могуће на ваздухоплову који се користи.

#### **ARA.ATO.120 Вођење документације**

Поред документације која се захтева у *ARA.GEN.220*, надлежни орган мора да у свом систему вођења документације дода све детаље о обукама које спроводи одобрена организација за обуку (АТО), и ако је примењиво, документацију која се односи на уређаје за симулирање летења (FSTD) који се користе за обуку.

## ГЛАВА FSTD

### СПЕЦИФИЧНИ ЗАХТЕВИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА КВАЛИФИКАЦИЈУ УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА (FSTD)

#### ОДЕЉАК I

##### *Opште*

#### **ARA.FSTD.100 Процедура иницијалне процене**

(а) По пријему захтева за стицање уверења о градацији уређаја за симулирање летења (FSTD), надлежни орган мора да:

1) оцени уређај за симулирање летења (FSTD) за који је поднет захтев за иницијално стицање уверења о градацији или за стицање вишег нивоа градације на основу већ одређеног;

2) процени уређај за симулирање летења (FSTD) у оним областима које су од суштинске важности за обуку летачког особља, испитне процесе и процесе провере, како је применљиво;

3) спроведе објективне, субјективне и функционалне тестове у складу са нивоом градације и прегледа резултате таквих тестова како би утврдио упутство за тест градације (QTG);

4) провери да ли је организација оператера уређаја за симулирање летења (*FSTD*) у складу са одговарајућим примењивим захтевима, с тим да се ово не примењује код иницијалне процене уређаја за основну обуку инструменталног летења (*BITD*).

(б) Надлежни орган може да одобри упутство за тест градације (*QTG*) само након завршене иницијалне процене уређаја за симулирање летења (*FSTD*) и када су све разлике из упутства за тест градације (*QTG*) отклоњене на начин који је задовољавајући за надлежни орган. Упутство за тест градације (*QTG*) које је резултат поступка иницијалне процене је основно упутство за тест градације (*MQTG*) и оно служи као основа за ниво градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*) код иницијалне и накнадних периодичних процена уређаја за симулирање летења (*FSTD*).

(ц) Ниво градације и посебни услови.

1) Надлежни орган може да пропише посебне услове за ниво градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*) када су испуњени захтеви из *ORA.FSTD.210* (а), и када се прикаже да посебни услови обезбеђују исти ниво безбедности као онај који је утврђен у одговарајућим сертификационим захтевима.

2) Ако надлежни орган, а не Агенција (*EASA*), успостави посебне услове за нивое градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*), он о истим мора без одлагања да обавести Агенцију. Обавештење мора да буде пропраћено пуним описом прописаних посебних услова и проценом безбедности која приказује да је достигнут еквивалентан ниво безбедности у односу на важеће сертификационе захтеве.

#### **ARA.FSTD.110 Издавање уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*)**

(а) Након завршетка процене уређаја за симулирање летења (*FSTD*) и када се утврди да уређај за симулирање летења (*FSTD*) задовољава одговарајући ниво градације у складу са *ORA.FSTD.210* и да организација оператера испуњава одговарајуће захтеве за одржавање нивоа градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*) у складу са *ORA.FSTD.100*, надлежни орган издаје уверење о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) са неограниченим временом важења, на обрасцу који је дефинисан у Додатку IV овог анекса.

#### **ARA.FSTD.115 Привремена градација уређаја за симулирање летења (*FSTD*)**

(а) У случају увођења програма нових ваздухоплова, када није могуће постићи усаглашеност са захтевима утврђеним у овој глави за градацију уређаја за симулирање летења (*FSTD*), надлежни орган може да изда уверење о привременом нивоу градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*).

(б) За уређаје за потпуно симулирање летења (*FFS*) привремени ниво градације може да се изда само за нивое А, Б или Ц.

(ц) Ово уверење о привременом нивоу градације важи до стицања сталног нивоа градације и, у сваком случају, не може да важи више од три године.

#### **ARA.FSTD.120 Континуирана градација уређаја за симулирање летења (*FSTD*)**

(а) Надлежни орган мора стално да врши надзор над организацијом оператера уређаја за симулирање летења (*FSTD*) да би проверио:

1) да се комплет тестова из основног упутства за тест градације (*MQTG*) прогресивно понавља током 12-месечног периода;

2) да су резултати периодичних процена у складу са стандардима градације, да су датирани и сачувани;

3) да постоји систем контроле конфигурације ради обезбеђења сталног интегритета хардвера и софтвера за градирану уређај за симулирање летења (*FSTD*).

(б) Надлежни орган врши периодичне процене уређаја за симулирање летења (*FSTD*) у складу са процедурама датим у *ARA.FSTD.100*. Ове процене морају да се изврше:

- 1) сваке године, у случају уређаја за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажера летења (*FTD*) или уређаја за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*); почетак сваког 12-месечног периода је датум иницијалне градације. Периодична процена уређаја за симулирање летења (*FSTD*) мора да се изврши у року од 60 дана који претходе крају овог 12-месечног периода који је предвиђен за периодичне процене;
- 2) сваке три године, у случају уређаја за основну обуку инструменталног летења (*BITD*).

#### **ARA.FSTD.130 Измене**

(а) По пријему захтева за било какву измену уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*), надлежни орган мора да испуни одговарајуће елементе процедуре иницијалне процене у складу са *ARA.FSTD.100* (а) и (б).

(б) Надлежни орган може да изврши посебну процену након великих измена или када уређај за симулирање летења (*FSTD*) не ради на свом почетном нивоу градације.

(ц) Надлежни орган мора увек да изврши посебну процену пре давања вишег нивоа градације уређају за симулирање летења (*FSTD*).

#### **ARA.FSTD.135 Налази и корективне мере - уверење о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*)**

Надлежни орган ограничава, суспендује или ставља ван снаге, ако је примењиво, уверење о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) у складу са *ARA.GEN.350*, у следећим околностима, али не ограничавајући се само на њих:

- (а) стицање уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) путем фалсификовања доказа у достављеној документацији;
- (б) организација оператера уређаја за симулирање летења (*FSTD*) више не може да докаже да је уређај за симулирање летења (*FSTD*) у складу са одређеним нивоом градације; или
- (ц) организација оператера уређаја за симулирање летења (*FSTD*) више није у складу са одговарајућим захтевима *Part-ORA*.

#### **ARA.FSTD.140 Вођење документације**

Поред документације која се захтева у *ARA.GEN.220*, надлежни орган мора да чува и ажурира листу уређаја за симулирање летења (*FSTD*) који имају уверење о градацији и над којима врши надзор, са датумима планираних процена и датумима када су такве процене извршене.

### **ГЛАВА *AeMC***

#### **ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ВАЗДУХОПЛОВНО-МЕДИЦИНСКЕ ЦЕНТРЕ (*AeMCs*)**

##### **ОДЕЉАК 1**

##### ***Opште***

#### **ARA.*AeMC*.110 Процедура иницијалне сертификације**

Поступак сертификације ваздухопловно-медицинских центара (*AeMCs*) мора да се врши према одредбама дефинисаним у *ARA.GEN.310*.

### **ARA.AeMC.150 Налази и корективне мере - ваздухопловно-медицински центар (AeMC)**

Не доводећи у питање *ARA.GEN.350*, налази нивоа 1 укључују, али се не ограничавају, на следеће:

- (a) неименовање руководиоца ваздухопловно-медицинског центра (*AeMC*);
- (б) непоштовање лекарске тајне по питању ваздухопловно-медицинских података; и
- (ц) непружање медицинских и статистичких података надлежном органу у сврхе надзора.

## ГЛАВА *MED*

### **ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ВАЗДУХОПЛОВНО-МЕДИЦИНСКУ СЕРТИФИКАЦИЈУ**

#### ОДЕЉАК I

##### *Opште*

#### **ARA.MED.120 Медицински оцењивачи**

Надлежни орган мора да именује једног или више медицинских оцењивача који ће обављати дужности описане у овом одељку. Медицински оцењивач мора да буде лиценциран и квалификован у медицини и мора да има:

- (a) постдипломско радно искуство у медицини од најмање пет година;
- (б) посебно знање и искуство у ваздухопловној медицини; и
- (ц) посебну обуку у медицинској сертификацији.

#### **ARA.MED.125 Упућивање органу надлежном за издавање дозвола**

Када ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) или овлашћени лекар (*AME*) упути подносиоца захтева органу надлежном за издавање дозвола ради доношења одлуке о његовој здравственој способности:

- (a) медицински оцењивач или медицинско особље које је именовано надлежни орган, мора да процени одговарајућу медицинску документацију и да захтева додатну медицинску документацију, прегледе и тестове када је то потребно; и
- (б) медицински оцењивач мора да установи здравствену способност подносиоца захтева за издавање лекарског уверења, са једним или више ограничења, ако је то неопходно.

#### **ARA.MED.130 Формат лекарског уверења**

Лекарско уверење мора да буде усклађено са следећим спецификацијама:

- (a) Садржај
  - (1) Држава која је издала дозволу пилота или у којој је поднет захтев за издавање (I);
  - (2) Класа лекарског уверења (II);
  - (3) Број уверења почиње са *UN* кодом државе у којој је дозвола пилота издата или у којој је поднео захтев за издавање, а наставља се бројчаним кодом и/или словима са арапском нумерацијом и латиничним писмом (III);
  - (4) Име имаоца (IV);
  - (5) Држављанство имаоца (VI);
  - (6) Датум рођења имаоца: (дд/мм/гггг) (XIV);
  - (7) Потпис имаоца (VII);
  - (8) Ограничење/ограничења (XIII);
  - (9) Датум истицања лекарског уверења (IX) за:
    - (i) Класу 1 за комерцијалне операције превоза путника са једним пилотом,
    - (ii) Класу 1 за остале комерцијалне операције,

- (iii) Класу 2,
- (iv) *LAPL*;

(10) Датум лекарског прегледа;

(11) Датум последњег електрокардиограма;

(12) Датум последњег аудиограма;

(13) Датум издавања и потпис овлашћеног лекара (*AME*) или медицинског оцењивача који је издао уверење. Лекар специјалиста опште медицине (*GMP*) може да буде додат у ово поље ако има права да издаје лекарска уверења у оквиру националног закона државе чланице где је дозвола издата;

(14) Жиг или печат (XI).

(б) Материјал: Осим у случају *LAPL* уверења које је издао лекар специјалиста опште медицине (*GMP*), папир или други материјал који се користи мора да је такав да спречи или да јасно покаже било какве измене или брисања. Сваки унос или брисање у обрасцу мора да јасно одобри орган надлежан за издавање дозвола.

(ц) Језик: Уверења морају да буду написана на националном језику/језицима, на енглеском и другим језицима које орган надлежан за издавање дозвола сматра одговарајућим.

(д) Сви датуми на лекарском уверењу морају да буду написани у формату дд/мм/гггг.

#### **ARA.MED.135 Ваздухопловно-медицински обрасци**

Надлежни орган мора да користи обрасце за:

(а) захтев за издавање лекарског уверења;

(б) извештај о прегледу за подносиоце захтева за класу 1 и класу 2; и

(ц) извештај о прегледу за подносиоце захтева за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*).

#### **ARA.MED.145 Обавештења која лекари специјалисти опште медицине (*GMP*) упућују надлежном органу**

Надлежни орган, када је то примењиво, мора да успостави процес обавештавања за лекаре специјалисте опште медицине (*GMPs*), како би се обезбедило да они буду упознати са медицинским захтевима утврђеним у *MED.B.095*.

#### **ARA.MED.150 Вођење евиденције**

(а) Поред документације која се захтева у *ARA.GEN.220*, надлежни орган мора да укључи у свој систем вођења документације и детаље ваздухопловно-медицинских прегледа и оцена које му подносе овлашћени лекари (*AMEs*), ваздухопловно-медицински центри (*AeMCs*) или лекари специјалисти опште медицине (*GMPs*).

(б) Сва ваздухопловно-медицинска документација имаоца дозвола мора да се чува најмање десет година након истека важења последњег лекарског уверења.

(ц) За потребе ваздухопловно-медицинских оцена и стандардизације, ваздухопловно-медицинска документација мора да буде, уз писану сагласност кандидата/имаоца дозволе, доступна:

1) ваздухопловно-медицинском центру (*AeMC*), овлашћеном лекару (*AME*) или лекару специјалисти опште медицине (*GMP*), у сврху доношења ваздухопловно-медицинске оцене;

2) лекарској комисији за другостепени преглед граничних случајева, коју може да формира надлежни орган;

3) одговарајућим лекарима специјалистима, за сврху доношења ваздухопловно-медицинске оцене;

- 4) медицинском оцењивачу надлежног органа друге државе чланице, ради заједничког надзора;
  - 5) подносиоцу захтева/имаоцу дозволе на његов захтев у писаној форми; и
  - б) Агенцији за потребе стандардизације, након уклањања идентификације подносиоца захтева/имаоца дозволе.
- (д) Надлежни орган може да дозволи приступ ваздухопловно-медицинској документацији у друге сврхе, поред оних наведених у (ц) у складу са Директивом 95/46/ЕЗ примењеном у оквиру националног закона.
- (е) Надлежни орган мора да има листе:
- 1) свих овлашћених лекара (*AMEs*) који поседују важећи сертификат издат од стране тог органа;
  - 2) свих лекара специјалиста опште медицине (*GMPs*) који раде као овлашћени лекари (*AMEs*) на његовој територији, где је то примењиво.
- Ове листе морају да буду доступне другим државама чланицама и Агенцији на захтев.

#### **ARA.MED.160 Размена информација о лекарским уверењима преко централне базе**

- (а) Агенција мора да оснује и води централну базу, Европску базу ваздухопловно-медицинских података (*EAMR*).
- (б) У сврхе медицинске сертификације и надзора подносиоца захтева или имаоца лекарског уверења класе 1 и надзора овлашћених лекара (*AMEs*) и ваздухопловно-медицинских центара (*AeMCs*), лица из тачке (ц) морају да размењују следеће информације путем *EAMR*:
- 1) основне податке о подносиоцу захтева или имаоцу лекарског уверења класе 1: орган надлежан за издавање дозвола; презиме и име; датум рођења; држављанство; *email* адреса и број једног или више идентификационих докумената (лична карта или пасош) достављених од подносиоца захтева;
  - 2) подаци лекарског уверења класе 1: датум лекарског прегледа или, у случају ако лекарски преглед није завршен, датум иницијалног лекарског прегледа; датум издавања и истека лекарског уверења класе 1; место прегледа; статус ограничења; статус тог уверења (нов, одбијен, суспендован или стављен ван снаге); јединствен референтни број медицинског оцењивача органа надлежног за издавање дозвола; овлашћени лекар (*AME*) или ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) који је издао то лекарско уверење и његов надлежни орган.
- (ц) У сврху тачке (б), следећа лица морају да имају приступ *EAMR* и информацијама садржаним у тој бази:
- 1) медицински оцењивачи органа надлежног за издавање дозвола подносиоца захтева или имаоца лекарског уверења класе 1, као и било које друго особље овлашћено од тог органа у сврху израде или управљања подацима подносиоца захтева или имаоца лекарског уверења, као што се захтева овом уредбом;
  - 2) овлашћени лекари (*AMEs*) и друго овлашћено особље ваздухопловно-медицинских центара (*AeMCs*) којима је подносилац захтева или ималац лекарског уверења дао изјаву у складу са *MED.A.035* (б) 2);
  - 3) овлашћено особље надлежног органа одговорно за надзор овлашћених лекара (*AMEs*) или ваздухопловно-медицинских центара (*AeMCs*) који спроводе ваздухопловно-медицинске оцене тих подносилаца захтева или ималаца лекарског уверења.
- Додатно, Агенција и национални надлежни органи могу да одобре другим лицима приступ *EAMR* и информацијама садржаним у њој, тамо где је то потребно ради осигуравања правилног функционисања *EAMR*, посебно њеног техничког одржавања. У том случају, Агенција или конкретни национални надлежни орган мора да осигура да су та лица прописно овлашћена и квалификована, да њихов приступ остане ограничен на оно због чега им је одобрен

приступ и да су претходно добили обуку о примењивим прописима о заштити личних података и повезаним мерама заштите. Увек када надлежни орган одобрава лицу такав приступ, мора унапред да обавести Агенцију.

(д) Органи надлежни за издавање дозвола, овлашћени лекари (*AMEs*) и ваздухопловно-медицински центри (*AeMCs*) из тачке (ц) морају сваки пут, одмах након прегледа кандидата или имаоца лекарског уверења класе 1, да унесу податке из тачке (б) у *EAMR* или да ажурирају податке ако је потребно.

(е) Када подаци представљају личне податке као што је дефинисано у тачки (а) члана 2. Уредбе (ЕЗ) бр. 45/2001, они морају да, сваки пут када уносе или ажурирају податке, о томе унапред обавесте подносиоца захтева или имаоца лекарског уверења класе 1.

(ф) Агенција мора да осигура интегритет и безбедност *EAMR* и информација садржаних у њој путем одговарајуће информатичке инфраструктуре. Она мора да успостави и примени, уз консултацију са националним надлежним органима, протоколе и технолошке мере потребне да се осигура да сваки приступ *EAMR* и информацијама садржаним у њој буде законит и сигуран.

(г) Агенција мора да обезбеди да се свака информација садржана у *EAMR* брише после периода од десет година. Тај период мора да се рачуна од дана истека последњег лекарског уверења класе 1 или од дана последњег уноса или ажурирања података у погледу тог подносиоца захтева или имаоца лекарског уверења, у зависности од тога који датум је касније.

(х) Агенција мора да обезбеди да подносиоци захтева или имаоци лекарског уверења класе 1 могу да приступе свакој информацији која се односи на њих, а која се налази у *EAMR* и да су информисани о томе да могу захтевати да се те информације исправе или избришу. Органи надлежни за издавање дозвола морају да оцене такве захтеве и, када сматрају да су те информације нетачне или непотребне у сврху тачке (б), обезбеде да се информације исправе или избришу.

## ОДЕЉАК II

### *Овлашћени лекари (AMEs)*

#### **ARA.MED.200 Процедура издавања, продужења, обнове или измене *AME* сертификата**

(а) Процедура сертификације овлашћеног лекара (*AME*) мора да поштује одредбе дефинисане у *ARA.GEN.315*. Пре издавања сертификата, надлежни орган мора да има доказе да је овлашћени лекар (*AME*) у потпуности опремљен за обављање ваздухопловно-медицинских прегледа предвиђених у *AME* сертификату за који је поднет захтев.

(б) Када утврди да овлашћени лекар (*AME*) испуњава одговарајуће захтеве, надлежни орган издаје, продужава, обнавља или мења *AME* сертификат на период не дужи од три године, користећи образац прописан у Додатку VII овог анекса.

#### **ARA.MED.240 Лекари специјалисти опште медицине (*GMPs*) који раде као овлашћени лекари (*AMEs*)**

Надлежни орган државе чланице мора да обавести Агенцију и надлежне органе других држава чланица ако на територији те државе ваздухопловно-медицинске прегледе за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*) могу да обављају лекари специјалисти опште медицине (*GMPs*).

#### **ARA.MED.245 Стални надзор рада овлашћених лекара (*AMEs*) и лекара специјалиста опште медицине (*GMPs*)**

Током израде програма континуираног надзора наведеног у *ARA.GEN.305*, надлежни орган мора да води рачуна о броју овлашћених лекара (*AMEs*) и лекара специјалиста опште медицине (*GMPs*) који користе своја права унутар територије где надлежни орган спроводи надзор.



### **ARA.MED.250 Ограничење, суспензија или стављање ван снаге АМЕ сертификата**

(а) Надлежни орган мора да ограничи, суспендује или стави ван снаге АМЕ сертификат у случајевима када овлашћени лекар (АМЕ):

- 1) више не испуњава одговарајуће захтеве;
- 2) не испуњава критеријуме за сертификацију или наставак сертификације;
- 3) не чува на одговарајући начин ваздухопловно-медицинску документацију или доставља нетачне податке или информације;
- 4) фалсификује медицинске податке, сертификате или документацију;
- 5) прикрива чињенице које се односе на подносиоца захтева или имаоца лекарског уверења или даје нетачне или лажне изјаве надлежном органу;
- 6) није успео да коригује налазе након извршене провере рада овлашћеног лекара (АМЕ);
- 7) сам то захтева.

(б) АМЕ сертификат се аутоматски ставља ван снаге у следећим околностима:

- 1) стављање ван снаге лекарске лиценце; или
- 2) брисање из регистра лекарске коморе.

### **ARA.MED.255 Предузимање принудних мера**

Ако се, током надзора или на било који други начин, установи доказ о неусаглашености ваздухопловно-медицинског центра (АеМС), овлашћеног лекара (АМЕ) или лекара специјалисте опште медицине (GMP), орган надлежан за издавање дозвола мора да има процедуру разматрања лекарских уверења које је издао ваздухопловно-медицински центар (АеМС), овлашћени лекар (АМЕ) или лекар специјалиста опште медицине (GMP) и њиховог проглашења неважећим, када је то неопходно због безбедности летења.

## **ОДЕЉАК III**

### **Медицинска сертификација**

### **ARA.MED.315 Разматрање лекарских извештаја**

Орган надлежан за издавање дозвола мора да има установљену процедуру:

- (а) за разматрање извештаја и оцена које прими од ваздухопловно-медицинских центара (АеМСs), овлашћених лекара (АМЕs) и лекара специјалиста опште медицине (GMPs) и за њихово информисање о било којим недоследностима, пропустима или грешкама направљеним у процесу оцењивања; и
- (б) за помоћ овлашћеним лекарима (АМЕs) и ваздухопловно-медицинским центрима (АеМСs), на њихов захтев, у доношењу одлука о ваздухопловно-медицинској способности у спорним случајевима.

### **ARA.MED.325 Процедура другостепеног прегледа**

Надлежни орган мора да успостави процедуру прегледа и разматрања у граничним и спорним случајевима од стране независних медицинских саветника са искуством у ваздухопловној медицини, који разматрају и дају савет о здравственој способности подносиоца захтева.

### **ARA.MED 330 Посебне медицинске околности**

(а) Када се установе нове медицинске технологије, лекови или процедуре помоћу којих се подносиоци захтева, који иначе не задовољавају критеријуме, могу оценити као способни, у том случају се може спровести истраживање у циљу прикупљања доказа о безбедном коришћењу права из дозволе.

(б) У циљу спровођења истраживања, надлежни орган у сарадњи са најмање још једним надлежним органом, може да развије и оцени протокол за медицинско процењивање, на основу

којег ови надлежни органи могу да издају одређени број лекарских уверења за пилоте, уз одговарајућа ограничења.

(ц) Ваздухопловно-медицински центри (*AeMCs*) и овлашћени лекари (*AMEs*) могу да издају лекарска уверења на основу истраживачког протокола само ако добију упутства од надлежног органа.

(д) Протокол мора да буде договорен између надлежних органа који су укључени у процес и да обухвати најмање:

- 1) процену ризика;
- 2) преглед и оцену литературе у циљу доказивања да издавање лекарских уверења на основу истраживачког протокола неће угрозити безбедно коришћење права из дозволе;
- 3) детаљне критеријуме за избор пилота који ће бити обухваћени протоколом;
- 4) ограничења која ће се унети у лекарско уверење;
- 5) процедуре праћења које ће применити надлежни органи укључени у процес;
- 6) одређивање крајњих тачака за прекид протокола.

(е) Протокол мора да буде у складу са одговарајућим етичким принципима.

(ф) Имаоцима дозвола којима је лекарско уверење издато на основу протокола коришћење права из дозволе се ограничава на летове у ваздухопловима који су регистровани у државама чланицама укљученим у истраживачки протокол. Ово ограничење мора да буде наведено у лекарском уверењу.

(г) Надлежни органи укључени у процес морају да:

- 1) доставе Агенцији:
  - (i) истраживачки протокол пре његове примене;
  - (ii) податке и квалификације именованих представника за сваки надлежни орган;
  - (iii) документоване извештаје о редовним оценама ефикасности протокола;
- 2) доставе ваздухопловно-медицинским центрима (*AeMCs*) и овлашћеним лекарима (*AMEs*) који су у њиховој надлежности детаље из протокола пре његове примене, у циљу информисања.

## ГЛАВА *DTO*

### ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ДЕКЛАРИСАНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ОБУКУ (*DTOs*)

#### **ARA.DTO.100 Подношење изјаве надлежном органу**

(а) Након што прими изјаву од декларисане организације за обуку (*DTO*), надлежни орган проверава да ли изјава садржи све информације прописане у *DTO.GEN.115* Анекса VIII (*Part-DTO*), потврђује да је примио изјаву и додељује овлашћеном представнику декларисане организације за обуку (*DTO*) појединачни референтни број декларисане организације за обуку (*DTO*).

(б) Ако изјава не садржи неопходне информације или садржи информације који указују на неусаглашеност са битним захтевима прописаним у Анексу III Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 или са захтевима Анекса I (*Part-FCL*) и Анекса VIII (*Part-DTO*) ове уредбе, надлежни орган мора да поступи у складу са *ARA.GEN.350* (да).

#### **ARA.DTO.105 Промене изјава**

Након што прими обавештење о измени информација садржаних у изјави декларисане организације за обуку (*DTO*), надлежни орган поступа у складу са *ARA.DTO.100*.

### **ARA.DTO.110 Провера усаглашености програма обуке**

(а) Након што прими програм обуке декларисане организације за обуку (*DTO*), као и свих измена о којима је обавештен у складу са *DTO.GEN.115*(ц) Анекса VIII (*Part-DTO*) или прими захтев за одобрење програма обуке декларисане организације за обуку (*DTO*) који је поднет у складу са *DTO.GEN.230*(ц) тог анекса, надлежни орган проверава усаглашеност тих програма обуке са захтевима Анекса I (*Part-FCL*).

(б) Када утврди да су програм обуке декларисане организације за обуку (*DTO*) и све његове измене у складу са тим захтевима, надлежни орган обавештава о томе писаним путем представника декларисане организације за обуку (*DTO*) или, у случају из *DTO.GEN.230*(ц) Анекса VIII (*Part-DTO*), одобрава програм обуке. За то одобрење користи се образац садржан у Додатку VIII овог анекса (*Part-ARA*).

(ц) У случају било које неусаглашености, надлежни орган поступа у складу са *ARA.GEN.350*(да) или, у случају из *DTO.GEN.230*(ц) Анекса VIII (*Part-DTO*), одбија захтев за одобрење програма обуке.

*Додатак I Анекса VI Part-ARA*  
**Дозвола члана летачке посаде**

Дозвола члана летачке посаде коју је издала држава чланица у складу са *Part-FCL* мора да буде у складу са следећим спецификацијама:

(а) Садржај. Број приказане рубрике мора увек да буде штампан у комбинацији са насловом рубрике. Рубрике од I до XI су „сталне”, а рубрике од XII до XIV су „променљиве” и могу да се појаве на посебном или одвојеном делу основног обрасца дозволе. Сваки посебан или одвојени део дозволе мора да буде јасно препознатљив као део дозволе.

1) Сталне рубрике:

- (I) држава издавања дозволе;
- (II) назив дозволе;
- (III) серијски број дозволе започиње са УН кодом државе издаваоца дозволе након чега следи „*FCL*” и код бројева и/или слова арапским бројевима и на латиничном писму;
- (IV) име имаоца (латиничним писмом, ако писмо националног језика није латинично);
- (IVa) датум рођења;
- (V) адреса имаоца;
- (VI) држављанство имаоца;
- (VII) потпис имаоца;
- (VIII) надлежни орган и, тамо где је потребно, услови под којима је дозвола издата;
- (IX) потврда рока важења и одобрена права из дозволе;
- (X) потпис службеног лица које издаје дозволу и датум издавања;
- (XI) жиг или печат надлежног органа.

2) Променљиве рубрике:

- (XII) овлашћења и сертификати: класа, тип, сертификат инструктора, итд, са датумима истицања. Права из радио-телефоније (*R/T*) могу да се појаве на обрасцу дозволе или на посебном сертификату;
- (XIII) напомене: тј. посебни уписи који се односе на ограничења и уписи права, укључујући уписе знања језика, напомене о аутоматском прихватању дозволе и овлашћења за ваздухоплове из Анекса II када се користе у јавном авио-превозу; и
- (XIV) било које друге детаље које захтева надлежни орган (нпр. место рођења/место пребивалишта).

(б) Материјал. Папир или други материјал који се користи мора да буде такав да лако спречи или покаже било какве измене или брисања. Сваки унос или брисање у обрасцу мора јасно да одобри надлежни орган.

(ц) Језик. Дозволе морају да буду написане на националном језику (језицима) и на енглеском језику и другим језицима које надлежни орган сматра потребним.

Насловна страна

<p>Назив и лого надлежног органа (енглески и други језик(ци) који(е) је одредио надлежни орган)</p> <p>ЕВРОПСКА УНИЈА (само на енглеском језику)</p> <p>ДОЗВОЛА ЧЛАНА ЛЕТАЧКЕ ПОСАДЕ (енглески и други језик(ци) који(е) је одредио надлежни орган)</p> <p>Издато у складу са <i>Part-FCL</i></p> <p>Ова дозвола испуњава <i>ICAO</i> стандарде, осим права за <i>LAPL</i> и <i>EIR</i> (енглески и други језик(ци) који(е) је одредио надлежни орган)</p> <p><i>EASA</i> Образац 141 Издање 2</p>	<p>Захтеви</p> <p>„Европска унија” се брише за државе које нису чланице ЕУ</p> <p>Величина сваке стране мора да буде једна осмина А4 формата</p>
--	--

Страна 2

I	Држава издавања	Захтеви
III	Број дозволе	Серијски број дозволе увек почиње са УН кодом државе издаваоца дозволе након чега следи „FCL.”.
IV	Презиме и име имаоца	
IVa	Датум рођења (видети упутство)	Користи се стандардни формат датума, дан/месец/година пуним бројем.
XIV	Место рођења	
V	Адреса имаоца Улица, град, област, поштански број	
VI	Држављанство	
VII	Потпис имаоца	
VIII	Надлежни орган издавалац дозволе Нпр.: Ова <i>CPL(A)</i> је издата на основу <i>ATPL</i> издате од .....(трећа држава).....	
X	Потпис службеног лица и датум	
XI	Жиг или печат надлежног органа издаваоца дозволе	

<b>II</b>	<b>Назив дозволе, датум првог издавања и код државе</b>	Користе се скраћенице које се користе у <i>PART-FCL</i> (нпр. <i>PPL(H)</i> , <i>ATPL(A)</i> , итд.). Користи се стандардни формат датума, дан/месец/година пуним бројем.
<b>IX</b>	<b>Важење:</b> Права из дозволе могу да се користе само ако ималац има важеће лекарско уверење за захтевана права.  Документ који садржи фотографију мора да се носи у сврху идентификације имаоца дозволе.	Овај документ није одређен, али пасош би био довољан изван државе која је издала дозволу.
<b>XII</b>	<b>Права радио-телефоније:</b> Ималац ове дозволе је доказао оспособљеност за рад са уграђеном <i>R/T</i> опремом на ваздухоплову на ..... (навести језик(е)).	
<b>XIII</b>	<b>Напомене:</b>  Знање језика: (језик(ци)/ниво/датум важења)	Овде се уносе све додатне захтеване информације о дозволи и права утврђена од стране <i>ICAO</i> или у директивама/уредбама ЕУ и ЕЗ. Упис(и) знања језика, ниво и датум важења морају да буду обухваћени. У случају <i>LAPL</i> : <i>LAPL</i> није издат у складу са <i>ICAO</i> стандардима.

## Додатне стране - Захтеви:

Стране 1, 2 и 3 морају да буду у складу са обрасцем утврђеним у моделу из ове тачке. Надлежни орган мора да укључи додатне прилагођене стране са табелама које садрже најмање следеће податке:

- Овлашћења, сертификате, одобрења и права;
- Датуме истека важења овлашћења, права из сертификата инструктора и испитивача;
- Датуме испита или провера;
- Напомене и ограничења (оперативна ограничења);
- Број сертификата испитивача и/или инструктора и потпис, ако је примењиво;
- Скраћенице.

Ове додатне стране су намењене за употребу од стране надлежног органа или посебно овлашћених инструктора или испитивача.

Иницијално издавање овлашћења или сертификата увек врши надлежни орган. Продужење или обнову овлашћења или сертификата уноси надлежни орган или посебно овлашћени инструктори или испитивачи.

Оперативна ограничења се уносе у „Напомене и ограничења” насупрот одговарајућег ограниченог права, нпр. *IR* практичан испит извршен са копилотом, ограничено право да врши обуку на једном типу ваздухоплова.

Овлашћења која нису продужавана могу да буду избрисана из дозволе од стране надлежног органа.

*Додатак II Анекса VI Part-ARA*  
**Стандардни EASA формат потврде кабинске посаде**

Потврде кабинске посаде издате у складу са *Part-CC* у држави чланици морају да буду у складу са следећим спецификацијама:

<p style="text-align: center;"><b>1. ПОТВРДА КАБИНСКЕ ПОСАДЕ</b> Издата у складу са <i>Part-CC</i></p> <p><b>2. Референтни број:</b> <b>3. Држава издавања:</b> <b>4. Презиме и име имаоца:</b> <b>5. Датум и место рођења:</b> <b>6. Држављанство:</b> <b>7. Потпис имаоца:</b> <b>8. Надлежни орган:</b> <b>9. Издавалац потврде:</b> Службени жиг, печат или лого <b>10. Потпис овлашћеног лица:</b> <b>11. Датум издавања:</b> 12. Ималац ове потврде може да обавља послове кабинске посаде на ваздухоплову који се користи у јавном авио-превозу ако испуњава услове из <i>Part-CC</i> у погледу здравствене способности и оспособљености за тип ваздухоплова.</p> <p style="text-align: center;"><i>EASA</i> Образац 142 Издање 1</p>
--

Упутства:

- (а) Потврда кабинске посаде мора да садржи све рубрике наведене у обрасцу *EASA* 142 у складу са рубрикама 1-12 и као што је доле описано.
- (б) Величина мора да буде *105 mm x 74 mm* (једна осмина формата А4) или *85 mm x 54 mm* и материјал који се користи мора да буде такав да спречи или лако покаже било какве измене или брисања.
- (ц) Документ мора да се штампа на енглеском језику и другим језицима које надлежни орган сматра потребним.
- (д) Документ издаје надлежни орган или организација која је одобрена за издавање потврда кабинске посаде. У другом случају мора да се наведе референца одобрења надлежног органа државе чланице.
- (е) Потврда кабинске посаде се признаје у свим државама чланицама и није неопходно да се замени документ приликом рада у другој држави чланици.

Рубрика 1: Назив „ПОТВРДА КАБИНСКЕ ПОСАДЕ” и упућивање на *Part-CC*.

Рубрика 2: Референтни број потврде почиње са УН кодом државе чланице иза којег следе најмање последње две цифре године издавања и појединачна референца/број према коду који је успоставио надлежни орган (нпр. *BE-08-xxxx*).

Рубрика 3: Држава чланица у којој је издата потврда.

Рубрика 4: Пуно име (презиме и име) како је наведено у званичном личном документу имаоца.

Рубрике 5 и 6: Датум и место рођења, као и држављанство, као што је наведено у званичном личном документу имаоца.

Рубрика 7: Потпис имаоца.

Рубрика 8: Уносе се идентификациони детаљи надлежног органа државе чланице у којој је издата потврда, са пуним именом надлежног органа, поштанском адресом и службеним жигом, печатом или логом, према потреби.

Рубрика 9: Ако је надлежни орган издавалац потврде, израз „надлежни орган” и службени жиг, печат или лого се морају унети. Само у том случају надлежни орган може да одреди да ли се службени жиг, печат или лого морају такође унети у рубрику 8.

Рубрика 10: Потпис службеног лица органа који издаје потврду.

Рубрика 11: Користи се стандардни формат датума: тј. дан/месец/година пуним бројем (нпр. 22/02/2008).

Рубрика 12: Иста реченица на енглеском језику и њен потпун и прецизан превод на друге језике које надлежни орган сматра потребним.



*Додатак III Анекса VI Part-ORA*  
**СЕРТИФИКАТ ОДОБРЕНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА ОБУКУ (ATOs)**

Европска унија (\*)

Надлежни орган

**СЕРТИФИКАТ ОДОБрене ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ОБУКУ**

[БРОЈ СЕРТИФИКАТА/РЕФЕРЕНЦА]

У складу са Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 и доленаведеним условима, [надлежни орган] овим потврђује да је

[НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ОБУКУ]

[АДРЕСА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ОБУКУ]

*Part-ORA* сертифицивана организација за обуку са правима спровођења *Part-FCL* обука, укључујући коришћење уређаја за симулирање летења (*FSTDs*), као што је наведено у прилогу који садржи списак одобрених обука.

УСЛОВИ:

Овај сертификат је ограничен на права и обим спровођења обука, укључујући коришћење уређаја за симулирање летења (*FSTDs*), као што је наведено у приложеном списку одобрених обука.

Овај сертификат је важећи све док је одобрена организација у складу са *Part-ORA*, *Part-FCL* и другим примењивим прописима.

Под условом да су испуњени горенаведени услови, овај сертификат остаје на снази, осим ако се организација одрекне сертификата или је сертификат замењен, ограничен, суспендован или стављен ван снаге.

Датум издавања:

Потпис:

[Надлежни орган]

---

(\*) „Европска унија” се бреше за државе које нису чланице ЕУ.  
*EASA* Образац 143 Издање 1 - страна 1/2

## СЕРТИФИКАТ ОДОБРЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ОБУКУ

### ОДОБРЕЊЕ ОБУКЕ

Прилог АТО сертификату број:

[БРОЈ СЕРТИФИКАТА/РЕФЕРЕНЦА]

[НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ОБУКУ]

је стекао право да спроводи следеће *Part-FCL* обуке и да користи следеће уређаје за симулирање летења (*FSTDs*):

Обука	Уређаји за симулирање летења ( <i>FSTDs</i> ) који се користе, укључујући словни код <sup>(1)</sup>

<sup>(1)</sup> Као што је наведено у уверењу о градацији.

Ово одобрење обуке је важеће све док се:

(а) организација за обуку не одрекне АТО сертификата или он не буде замењен, ограничен, суспендован или стављен ван снаге; и

(б) све обуке спроводе у складу са *Part-ORA*, *Part-FCL*, другим примењивим прописима и, када је одговарајуће, са процедурама из документације организације за обуку као што се захтева у *Part-ORA*.

Датум издавања:

Потпис: [Надлежни орган]

За државу чланицу/*EASA*

*EASA* Образац 143 Издање 1 - страна 2/2

## УВЕРЕЊЕ О ГРАДАЦИЈИ УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА

### Увод

Образац *EASA 145* се користи за уверење о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*). Овај документ садржи спецификацију уређаја за симулирање летења (*FSTD*), укључујући ограничења, посебна овлашћења или одобрења која су одговарајућа за односни уређај за симулирање летења (*FSTD*). Уверење о градацији мора да се штампа на енглеском језику и на било ком другом језику који је одредио надлежни орган.

Промењиви уређаји за симулирање летења (*FSTDs*) морају да имају посебно уверење о градацији за сваки тип ваздухоплова. За различите моторе и опрему на уређају за симулирање летења (*FSTD*) се не захтева посебно уверење о градацији. Сва уверења о градацији морају да имају серијски број коме претходи словни код, који је додељен том уређају за симулирање летења (*FSTD*). Словни код мора да буде специфичан за надлежни орган који издаје уверење о градацији.

Европска унија (\*)

Надлежни орган

**УВЕРЕЊЕ О ГРАДАЦИЈИ УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА**

РЕФЕРЕНЦА:

У складу са Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 и доленаведеним условима, [надлежни орган] овим потврђује да

*FSTD* [ТИП И СЛОВНИ КОД]

који се налази у [НАЗИВ и АДРЕСА ОРГАНИЗАЦИЈЕ]

који испуњава захтеве за ниво градације прописан у *Part-OR*, под условима из приложене спецификације уверења о градацији уређаја за симулирање летења *FSTD*.

Ово уверење о градацији је важеће под условом да су уређај за симулирање летења (*FSTD*) и ималац уверења о градацији усаглашени са одговарајућим захтевима *Part-OR*, осим ако се ималац одрекне уверења или оно буде замењено, суспендовано или стављено ван снаге.

Датум издавања: .....

Потпис:.....

---

(\*) „Европска унија” се брише за државе које нису чланице ЕУ.  
*EASA* Образац 145 Издање 1 - страна 1/2

[Надлежни орган]

УВЕРЕЊЕ О ГРАДАЦИЈИ УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА: [Референца]

СПЕЦИФИКАЦИЈА УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА

- А. Тип или варијанта ваздухоплова:
- Б. Ниво градације уређаја за симулирање летења:
- Ц. Примарни референтни документ:
- Д. Визуелни систем:
- Е. Систем кретања:
- Ф. Уграђен мотор:
- Г. Уграђени инструменти:
- Х. Уграђен ACAS:
- И. Смицање ветра:
- Ј. Додатне могућности:
- К. Забране или ограничења:

Л. Упутство за обуку, испитивање и провере

<i>CAT I</i>	<i>RVR</i>	<i>m</i>	<i>DH</i>	<i>ft</i>	
<i>CAT II</i>	<i>RVR</i>	<i>m</i>	<i>DH</i>	<i>ft</i>	
<i>CAT III</i>	<i>RVR</i>	<i>m</i>	<i>DH</i>	<i>ft</i>	
(најмања вредност)					
<i>LVT0</i>	<i>RVR</i>	<i>m</i>			
Скорашње искуство					
<i>IFR</i> - обука / провера					/
Овлашћење за летење на типу					
Провере стручности					
Аутоматски прилаз					
Аутоматско слетање/ Изравнавање ваздухоплова по средишњој линији					/
<i>ACAS I/II</i>					/
Систем упозорења на подручје смицања ветра/пројектовано подручје смицања ветра					/
<i>WX</i> - радар					
<i>HUD/HUGS</i>					/
<i>FANS</i>					
<i>GPWS/EGPWS</i>					/
<i>ETOPS</i> способност					
<i>GPS</i>					
Друго					

Датум издавања: .....

Потпис: .....

За државу чланицу/EASA  
EASA Образац 145 Издање 1 - страна 2/2

*Додатак V Анекса VI Part-ARA*  
**СЕРТИФИКАТ ВАЗДУХОПЛОВНО-МЕДИЦИНСКИХ ЦЕНТРА (AeMCs)**

Европска унија <sup>(1)</sup>

[Надлежни орган]

**СЕРТИФИКАТ ВАЗДУХОПЛОВНО-МЕДИЦИНСКОГ ЦЕНТРА**

РЕФЕРЕНЦА:

У складу са Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 и доленаведеним условима, [надлежни орган] овим сертифицикује

[НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ]

[АДРЕСА ОРГАНИЗАЦИЈЕ]

као *Part-ORA* сертифициковани ваздухопловни-медицински центар са правима и обимом активности као што је наведено у приложеним условима за одобрење.

УСЛОВИ:

1. Овај сертификат је ограничен на оно што је наведено у секцији одобрења у приручнику одобрене организације.
2. Овај сертификат захтева усаглашеност са процедурама наведеним у документацији организације као што се захтева у *Part-ORA*.
3. Овај сертификат је важећи под условом да је усаглашен са захтевима *Part-ORA*, осим ако се организација одрекне сертификата или он буде замењен, суспендован или стављен ван снаге.

Датум издавања: .....

Потпис: .....

---

<sup>(1)</sup> „Европска унија” се бреше за државе које нису чланице ЕУ.  
EASA Образац 146 Издање 1

*Додатак VI Анекса VI Part-ARA (Овај додатак је брисан)*

Додатак VII Анекса VI Part-ARA  
**СЕРТИФИКАТ ОВЛАШЋЕНИХ ЛЕКАРА (AMEs)**

**Европска унија (\*)**

**Надлежни орган**

**СЕРТИФИКАТ ОВЛАШЋЕНОГ ЛЕКАРА**

БРОЈ СЕРТИФИКАТА/РЕФЕРЕНЦА:

У складу са Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 и доленаведеним условима, [надлежни орган] овим сертифицикује

[ПРЕЗИМЕ И ИМЕ ОВЛАШЋЕНОГ ЛЕКАРА]

[АДРЕСА ОВЛАШЋЕНОГ ЛЕКАРА]

као овлашћеног лекара.

УСЛОВИ:

1. Овај сертификат је ограничен на права наведена у прилогу овог *AME* сертификата.
2. Овај сертификат захтева усаглашеност са правилима примене и процедурама утврђеним у *Part-MED*.
3. Овај сертификат важи за период од три године, односно до [xx/yy/yyyy(\*)] под условом да је усаглашен са захтевима *Part-MED*, осим ако се ималац одрекне сертификата или он буде замењен, суспендован или стављен ван снаге.

Датум издавања: xx/yy/yyyy

Потпис: [Надлежни орган]

---

(\*) „Европска унија” се брише за државе које нису чланице ЕУ.

(\*\*) Датум истека важења: дан/месец/година

EASA Образац 148 Издање 1

## СЕРТИФИКАТ ОВЛАШЋЕНОГ ЛЕКАРА

Прилог АМЕ сертификату број:

### ПРАВА И ОБИМ

[Презиме, име и академска титула овлашћеног лекара] је стекао право(а) да обавља ваздухопловно-медицинске прегледе и оцене за издавање лекарских уверења, како је наведено у доњој табели и да издаје лекарска уверења за:

LAPL	[да/датум]
Класа 2	[да/датум]
Класа 1 продужење / обнова	[да/датум] / [не]

Датум издавања: xx/yy/yyyy

Потпис: [Надлежни орган]



Додатак VIII Анекса VI (Part-ARA)

**Одобрење програма обуке**  
за декларисану организацију за обуку (DTO)

Европска унија (\*)

Надлежни орган

---

Орган издавалац:

---

Назив DTO:

---

Референтни број DTO:

---

Одобрени програм(и) обуке:

Стандардизација испитивача - FE(S), FIE(S), FE(B), FIE(B)(\*\*)  
Обука освежења знања за испитиваче - FE(S), FIE(S), FE(B), FIE(B)(\*\*)

Референтни  
документ:

Напомене:

---

Горенаведен(е) програм(е) обуке је верификовао горенаведени надлежни орган и утврдио да је (су) усаглашен(и) са захтевима из Анекса I (Part-FCL) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011.

---

Датум издавања:

---

Потпис: [надлежни орган]

---

(\*) „Европска унија” избрисати за државе које нису чланице ЕУ.

(\*\*) Прилагодити према потреби.

EASA Образац XXX Издање 1 - Страна 1/1

**ЗАХТЕВИ ЗА ОРГАНИЗАЦИЈЕ - ЛЕТАЧКО ОСОБЉЕ**

**[PART-ORA]**

**ГЛАВА GEN  
ОПШТИ ЗАХТЕВИ**

**ОДЕЉАК I  
Opште**

**ORA.GEN.105 Надлежни орган**

(a) За потребе овог анекса, надлежни орган који врши надзор над:

- 1) организацијама које су предмет обавезне сертификације мора да буде:
  - (i) за организације које имају главно место пословања у држави чланице, орган који одреди та држава чланица;
  - (ii) за организације које имају главно место пословања у трећој држави, Агенција;
- 2) уређајима за симулирање летења (*FSTD*) мора да буде:
  - (i) Агенција, за уређаје за симулирање летења (*FSTD*):
    - када се налази изван територије државе чланице, или,
    - када се налази на територији државе чланице и када је оператер уређаја организација која има главно место пословања у трећој држави,
  - (ii) за уређаје за симулирање летења (*FSTD*) који се налазе на територији државе чланице и чији је оператер организација која има главно место пословања на територији државе чланице, орган који одреди држава чланица на чијој територији се налази главно место пословања, или Агенција ако то од ње захтева та држава чланица.

(б) Када се уређај за симулирање летења (*FSTD*) налази изван територије државе чланице и када је оператер организација коју је сертифицивала држава чланица, Агенција одређује ниво градације оваквог уређаја за симулирање летења (*FSTD*) у сарадњи са државом чланицом која је сертифицивала организацију која је оператер уређаја за симулирање летења (*FSTD*).

**ORA.GEN.115 Подношење захтева за стицање сертификата организације**

(a) Подношење захтева за стицање сертификата организације или допуну постојећег сертификата врши се у облику и начин који је утврдио надлежни орган, узимајући у обзир одговарајуће захтеве Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење.

(б) Подносиоци захтева за иницијално стицање сертификата морају да доставе надлежном органу документацију којом приказују на који начин су усаглашени са захтевима утврђеним у Уредби (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење. Документација мора да обухвати процедуре којима се описује начин управљања променама које не захтевају претходно одобрење и начин обавештавања надлежног органа.

**ORA.GEN.120 Начини усаглашавања**

(a) Алтернативне начине усаглашавања са прихватљивим начинима усаглашавања (*АМС*) које доноси Агенција организација може да користи ради усклађивања са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење.

(б) Када организација жели да користи алтернативне начине усаглашавања, она мора, пре примене истих, да достави надлежном органу пун опис алтернативних начина усаглашавања.

Опис мора да садржи ревизије приручника или процедура које су релевантне, као и процене које показују да су испуњени захтеви из Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење. Организација може да имплементира ове алтернативне начине усаглашавања уз претходно одобрење надлежног органа и након пријема обавештења, како је прописано у *ARA.GEN.120* (д).

#### **ORA.GEN.125 Услови одобрења и права организације**

Сертификована организација мора да се придржава обима и права која су дефинисана у условима одобрења из прилога сертификата организације.

#### **ORA.GEN.130 Измене у организацијама**

(а) Свака промена која утиче на:

- 1) обим сертификата или услове одобрења организације; или
- 2) неки од елемената система управљања организацијом који се захтева у *ORA.GEN.200* (а) 1) и (а) 2),

захтева претходно одобрење надлежног органа.

(б) За промене које захтевају претходно одобрење у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, организација мора да поднесе захтев и да стекне одобрење надлежног органа. Захтев мора да се достави пре него што се промена примени, како би се омогућило надлежном органу да утврди сталну усаглашеност са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, и да промени, ако је потребно, сертификат организације и одређене услове одобрења који су додатак сертификату.

Организација мора да обезбеди надлежном органу сву релевантну документацију.

Промена може да се имплементира само након пријема званичног одобрења надлежног органа у складу са *ARA.GEN.330*.

Организација мора да ради под условима које је прописао надлежни орган у току тих промена, како је примењиво.

(ц) Свим променама, које не захтевају претходно одобрење, мора да се управља и о њима мора да се обавештава надлежни орган, као што је дефинисано у процедури коју је одобрио надлежни орган у складу са *ARA.GEN.310* (ц).

#### **ORA.GEN.135 Континуирано време важења**

(а) Сертификат организације важи под условом:

- 1) да организација остане усаглашена са одговарајућим захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење, узимајући у обзир одредбе које се односе на поступање са налазима, као што је наведено у *ORA.GEN.150*;
- 2) да се надлежном органу омогућава приступ организацији као што је дефинисано у *ORA.GEN.140* ради утврђивања сталне усаглашености са одговарајућим захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење;
- 3) да организација није вратила сертификат или да га надлежни орган није ставио ван снаге.

(б) Након стављања ван снаге или одрицања, сертификат мора да се врати надлежном органу без одлагања.

#### **ORA.GEN.140 Приступ**

У циљу утврђивања усаглашености са одговарајућим захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење, организација мора да омогући приступ било ком објекту, ваздухоплову, документу, досијеу, подацима, процедурама или било ком другом материјалу од значаја за њене активности које су предмет сертификације, без обзира да ли је та активност

предмет уговора са неком другом организацијом и тај приступ мора да омогући било ком лицу које је овлашћено од стране:

- (а) надлежног органа, како је дефинисано у *ORA.GEN.105*; или
- (б) органа који поступа у складу са одредбама *ARA.GEN.300* (д), *ARA.GEN.300* (е) или *ARO.RAMP*.

### **ORA.GEN.150 Налази**

Након пријема извештаја који садржи налазе, организација мора да:

- (а) идентификује узрок неусаглашености;
- (б) дефинише план корективних мера;
- (ц) прикаже имплементацију корективних мера на начин који надлежни орган сматра задовољавајућим, у року који је договорен са органом, како је дефинисано у *ARA.GEN.350* (д).

### **ORA.GEN.155 Хитна реакција на безбедносни проблем**

Организација мора да имплементира:

- (а) сваку безбедносну меру коју наложи надлежни орган у складу са *ARA.GEN.135* (ц);
- (б) сваку релевантну обавезну информацију која се односи на безбедност, а коју изда Агенција, укључујући и налоге за пловидбеност.

### **ORA.GEN.160 Пријављивање догађаја**

(а) Организација мора да пријави надлежном органу, као и било којој другој организацији за коју држава оператера одреди да је потребно да буде информисана, сваки удес, озбиљну незгоду и догађај дефинисан у Уредби (ЕУ) бр. 996/2010 Европског парламента и Савета и Директиви 2003/42/ЕЗ Европског парламента и Савета.

(б) Не доводећи у питање тачку (а), организација мора да пријави надлежном органу и организацији одговорној за пројектовање ваздухоплова сваку незгоду, неисправност, технички квар, прекорачење техничких ограничења и било који догађај који би могао да разјасни нетачне, непотпуне или двосмислене информације садржане у подацима за коришћење утврђеним у складу са Уредбом (ЕУ) 748/2012 или другу неправилност која је угрозила или могла да угрози безбедан рад ваздухоплова, а која није проузроковала удес или озбиљну незгоду.

(ц) Не доводећи у питање Уредбу (ЕУ) бр. 996/2010, Директиву 2003/42/ЕЗ, Уредбу Комисије (ЕЗ) бр. 1321/2007 и Уредбу Комисије (ЕЗ) бр. 1330/2007, пријаве из тач. (а) и (б) морају да буду у облику и на начин који утврди надлежни орган и да садрже све битне информације о стању које је познато организацији.

(д) Пријаве морају да буду сачињене чим то буде изводљиво, али у сваком случају у року од 72 сата од када организација идентификује стање за које се подноси пријава, осим ако изузетне околности то спречавају.

(е) Где је то потребно, организација мора да направи накнадни извештај ради пружања детаља мера које намерава да предузме да би спречила сличне појаве у будућности, чим се ове мере идентификују. Ова пријава мора да се сачини у облику и на начин који утврди надлежни орган.

## **ОДЕЉАК II** **Управљање**

### **ORA.GEN.200 Систем управљања**

(а) Организација мора да успостави, имплементира и одржава систем управљања који обухвата:

- 1) јасно дефинисане линије одговорности и одговорности у целокупној организацији, укључујући и директну одговорност за безбедност одговорног руководиоца;

- 2) опис општих филозофија и начела организације у погледу безбедности, са референцом на политику безбедности;
- 3) идентификацију потенцијалних опасности за ваздухопловну безбедност које проистичу из активности организације, њихову процену и управљање повезаним ризицима, укључујући и предузимање мера за ублажавање ризика и верификацију њихове ефикасности;
- 4) одржавање нивоа обучености и компетентности особља за обављање њихових задатака;
- 5) документацију о свим кључним процесима система управљања, укључујући и процес развијања свесности особља о својим одговорностима и процедуру за измену ове документације;
- 6) функцију надзора усаглашености организације са одговарајућим захтевима. Надзор усаглашености мора да обухвати систем повратних информација о налазима које се достављају одговорном руководиоцу, како би се обезбедила ефикасна имплементација неопходних корективних мера;
- 7) сваки додатни захтев који је прописан у одговарајућим главама овог анекса или других одговарајућих анекса.

(б) Систем управљања мора да одговара величини организације и природи и сложености активности, узимајући у обзир потенцијалне опасности и повезане ризике који проистичу из ових активности.

(ц) Не доводећи у питање тачку (а), у организацији која спроводи обуку само за дозволу пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозволу приватног пилота (*PPL*), дозволу пилота једрилице (*SPL*) или дозволу пилота балона (*BPL*) и пратећа овлашћења и сертификате, управљање безбедносним ризицима и надзор усаглашености дефинисано у тач. (а) 3) и (а) 6) може да се спроведе током интерне провере организације најмање једном годишње. Организација је дужна да, без непотребног одлагања, обавести надлежни орган о резултатима провере.

#### **ORA.GEN.205 Уговорене активности**

(а) Уговорене активности обухватају све активности у оквиру одобрења организације које обављају друге организације које су или сертификоване за обављање те активности или, ако нису сертификоване, раде у оквиру одобрења организације наручиоца. Организација мора да обезбеди да, када уговори или купи било који део своје активности, уговорена или купљена услуга или производ испуњава важеће захтеве.

(б) Када сертификована организација уговара било који део своје активности са организацијом која није сертификована складу са овим анексом за обављање те активности, та организација мора да ради у оквиру одобрења организације наручиоца. Организација наручилац мора да обезбеди надлежном органу приступ организацији са којом има закључен уговор, да би се установила стална усаглашеност са одговарајућим захтевима.

#### **ORA.GEN.210 Захтеви - особље**

(а) Организација мора да именује одговорног руководиоца, који има овлашћење да обезбеди да се све активности финансирају и да се спроведе у складу са важећим захтевима. Одговорни руководилац је одговоран за успостављање и одржавање ефикасног система управљања.

(б) Организација мора да именује лице или групу лица, са задатком да обезбеди да организација буде усаглашена са одговарајућим захтевима. Таква особа или особе су, у крајњој линији, одговорне одговорном руководиоцу.

(ц) Организација мора да има довољно квалификованог особља у односу на планиране задатке и активности које спроводи у складу са важећим захтевима.

(д) Организација мора да одржава одговарајуће искуство, квалификације и документацију са обука ради приказа усаглашености са тачком (ц).

(е) Организација мора да обезбеди да сво особље буде свесно правила и процедура које се односе на извршавање њихових дужности.

#### **ORA.GEN.215 Захтеви - просторије и опрема**

Организација мора да има просторије и опрему која омогућава извођење и управљање свим планираним задацима и активностима у складу са одговарајућим захтевима.

#### **ORA.GEN.220 Вођење документације**

(а) Организација мора да успостави систем вођења документације који омогућава одговарајуће складиштење и поуздано праћење свих активности које се спроводе, укључујући појединачно све елементе који су наведени у *ORA.GEN.200*.

(б) Формат документације мора да се утврди у процедурама организације.

(ц) Документација мора да се чува на начин који обезбеђује њихову заштиту од оштећења, промене и крађе.

## ГЛАВА АТО

### ОДОБрене организације за обуку

#### ОДЕЉАК I

##### *Опште*

#### **ORA.АТО.100 Примена**

Ова глава утврђује захтеве које мора да испуни организација која пружа обуку за стицање дозвола пилота и припадајућих овлашћења и сертификата.

#### **ORA.АТО.105 Подношење захтева**

(а) Подносилац захтева за стицање сертификата за одобрену организацију за обуку (*АТО*) мора да достави надлежном органу:

1) следеће информације:

(i) назив и адресу организације за обуку;

(ii) датум почетка планираних активности;

(iii) личне податке и квалификације руководиоца обуке (*HT*), инструктора летења, инструктора за обуку на симулатору летења и инструктора теорије;

(iv) назив и адресу аеродрома и/или оперативних места на којима ће се обука обављати;

(v) списак ваздухоплова за обуку, укључујући њихове групе, класе или типове, регистрације, власнике и категорије потврда о пловидбености, ако је применљиво;

(vi) списак уређаја за симулирање летења (*FSTD*) које организација за обуку намерава да користи, ако је применљиво;

(vii) врсту обуке које организација за обуку жели да пружа и одговарајуће програме обуке;

2) оперативне приручнике и приручнике о обуци.

(б) Организације за обуку за пробне летове. Без обзира на тачку (а) 1) (iv) и (v), организације за обуку које спроводе обуку за стицање овлашћења за пробне летове морају да доставе само:

1) назив и адресу главних аеродрома и/или оперативних места на којима ће обука да се спроводи;

2) списак типова или категорија ваздухоплова који ће да се користе за обуку.

(ц) У случају промене сертификата, подносилац захтева мора да достави надлежном органу одговарајуће делове информација и документације наведене у тачки (а).

#### **ORA.ATO.110 Особље**

(а) Руководилац обуке (*HT*) мора да буде именован. Руководилац обуке (*HT*) мора да има обимно искуство као инструктор у областима релевантним за обуку коју пружа одобрена организација за обуку (*ATO*) и мора да има изражене способности у области руковођења.

(б) Обавезе руководиоца обуке (*HT*) морају да обухвате следеће:

1) да обезбеди да се обука спроводи у складу са *Part-FCL* и, у случају обуке за пробне летове, да су остварени одговарајући захтеви из *Part-21* и програма обуке;

2) да обезбеди задовољавајућу интеграцију практичне обуке на ваздухоплову или уређају за симулирање летења (*FSTD*) и теоријске обуке;

3) надзор напретка сваког појединачног ученика.

(ц) Инструктори теорије морају да имају:

1) практично искуство у ваздухопловству у областима релевантним за обуку коју пружају и да су прошли обуку из методике наставе; или

2) претходно искуство у спровођењу теоријске обуке и одговарајуће теоријско образовање из предмета које ће предавати у оквиру теоријске обуке.

(д) Инструктори летења и инструктори на симулатору летења морају да поседују квалификације које се захтевају у *Part-FCL* за врсте обуке које спроводе.

#### **ORA.ATO.120 Чување документације**

Следећа документација мора да се чува током трајања обуке и у периоду од три године након завршетка обуке:

(а) детаљи теоријске обуке, практичне обуке и обуке на уређају за симулирање летења сваког појединачног ученика;

(б) детаљни и редовни извештаји инструктора о напредовању, укључујући процене, и редовни тестови напредовања у оквиру практичне обуке и теоријски испити; и

(ц) информације о дозволама и припадајућим овлашћењима и сертификатима ученика, укључујући датуме истицања лекарских уверења и овлашћења.

#### **ORA.ATO.125 Програм обуке**

(а) Програм обуке мора да се развије за сваку врсту обуке која се спроводи.

(б) Програм обуке мора да буде у складу са захтевима *Part-FCL* и, у случају обуке за пробне летове, одговарајућим захтевима *Part-21*.

#### **ORA.ATO.130 Приручник о обуци и оперативни приручник**

(а) Одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да изради и ажурира приручник о обуци и оперативни приручник који садрже информације и упутства да би се омогућило особљу да обавља своје дужности и да би се ученици упутили како да испуне захтеве обуке.

(б) Одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да стави на располагање особљу и, према потреби ученицима, информације садржане у приручнику о обуци, оперативном приручнику и сертификату одобрене организације за обуку (*ATO*).

(ц) У случају одобрене организације за обуку (*ATO*) која пружа обуку за пробне летове, оперативни приручник мора да буде у складу са захтевима за оперативни приручник за пробне летове, који су дефинисани у *Part-21*.

(д) Оперативни приручник утврђује ограничења времена летења за инструкторе летења, укључујући и максималан број сати летења, максималан број сати летачке дужности и минимално време одмора између дужности инструктора у складу са *Part-ORO*.

#### **ORA.ATO.135 Ваздухоплови и уређаји за симулирање летења (*FSTD*) који се користе за обуку**

(а) Одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да користи адекватну флоту ваздухоплова за обуку или уређаје за симулирање летења (*FSTDs*) који имају одговарајућу опрему за врсту обуке коју пружа.

(б) Одобрена организација за обуку (*ATO*) може да спроводи обуку на уређају за симулирање летења (*FSTD*) само ако прикаже надлежном органу:

- 1) усаглашеност између спецификација уређаја за симулирање летења (*FSTD*) и одговарајућих програма обуке;
- 2) да су уређаји за симулирање летења (*FSTD*) који се користе у складу са одговарајућим захтевима *Part-FCL*;
- 3) у случају уређаја за потпуно симулирање летења (*FFS*), да тај уређај адекватно представља одговарајући тип ваздухоплова;
- 4) да је успоставила систем за адекватни надзор измена које настају код уређаја за симулирање летења (*FSTD*) и да је осигурала да те измене не утичу на адекватно спровођење програма обуке.

(ц) Ако се на практичном испиту користи ваздухоплов другог типа у односу на онај који је коришћен на уређају за потпуно симулирање летења (*FFS*) у оквиру практичне обуке по правилима визуелног летења, максимално признавање се ограничава на летове остварене на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II*) за авионе и на уређају за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT II/III*) за хеликоптере у оквиру релевантног програма практичне обуке.

(д) Одобрена организација за обуку за пробне летове. Ваздухоплов који се користи за обуку за стицање овлашћења за пробне летове мора да буде адекватно опремљен инструментима за испитивање у лету, у складу са циљем обуке.

#### **ORA.ATO.140 Аеродроми и оперативна места**

Током спровођења практичне обуке на ваздухоплову, одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да користи аеродроме или оперативна места која имају одговарајуће просторије, опрему и карактеристике које омогућавају увежбавање одговарајућих маневара, узимајући у обзир врсту обуке, категорију и тип ваздухоплова који се користе.

#### **ORA.ATO.145 Предуслови за приступање обуци**

(а) Одобрена организација за обуку (*ATO*) мора да обезбеди да ученици испуњавају све предуслове за приступање обуци који су утврђени у *Part-Medical*, *Part-FCL* и, ако је примењиво, оне који су дефинисани у обавезном делу података за коришћење утврђених у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 748/2012.

(б) У случају одобрене организације за обуку (*ATO*) која пружа обуку за стицање овлашћења за пробне летове, ученици морају да испуњавају све предуслове за приступање обуци утврђене у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 748/2012.

#### **ORA.ATO.150 Обука у трећим државама**

Када је одобрена организација за обуку (*ATO*) овлашћена да пружа обуку за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) у трећим државама:



- (а) програм обуке мора да обухвати летове за аклиматизацију у једној од држава чланица пре полагања практичног испита за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*);
- (б) практичан испит за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*) мора да се полаже у једној од држава чланица.

## ОДЕЉАК II

### ***Додатни захтеви за одобрене организације за обуку (АТО) који пружају обуку за стицање дозволе професионалног пилота (CPL), дозволе транспортног пилота (ATPL) и дозволе пилота вишечлане посаде (MPL) и припадајућих овлашћења и сертификата***

#### **ORA.ATO.210 Особље - захтеви**

(а) *Руководилац обуке (HT)*. Осим у случају одобрене организације за обуку (*АТО*) која пружа обуку за пробне летове, именовани руководилац обуке (*HT*) мора да има обимно искуство у обуци као инструктор за стицање професионалних дозвола пилота и припадајућих овлашћења или сертификата.

(б) *Руководилац практичне обуке (CFI)*. Одобрена организација за обуку (*АТО*) која пружа практичну обуку мора да именује руководиоца практичне обуке (*CFI*) који је одговоран за надзор над радом инструктора летења и инструктора на уређајима за симулирање летења и за стандардизацију свих практичних обука и обука на симулатору летења. Руководилац практичне обуке (*CFI*) мора да поседује највиши ниво професионалне дозволе пилота и припадајућа овлашћења која се односе на обуке које се спроводе и мора да поседује сертификате инструктора са правима да врши обуку на најмање једном од курсева обуке која се спроводи у тој организацији.

(ц) *Руководилац теоријске обуке (CTKI)*. Одобрена организација за обуку (*АТО*) која пружа теоријску обуку мора да именује руководиоца теоријске обуке (*CTKI*) који је одговоран за надзор над радом свих инструктора теорије и за стандардизацију свих теоријских обука. Руководилац теоријске обуке (*CTKI*) мора да има велико искуство као инструктор теоријске обуке у релевантним областима за обуку која се спроводи у тој организацији.

#### **ORA.ATO.225 Програм обуке**

(а) Програм обуке мора да обухвати детаљан распоред практичне и теоријске обуке, који је представљен у форми недељног или фазног распореда, списак стандардних вежби и садржај наставног плана.

(б) Садржај и редослед програма обуке мора да се наведе у приручнику о обуци.

#### **ORA.ATO.230 Приручник о обуци и оперативни приручник**

(а) У приручнику о обуци мора да се наведу стандарди, сврха и циљеви обуке за сваку фазу обуке коју ученици морају да испуне и мора да се односи на следеће теме:

- план обуке,
- претполетно информисање (брифинг) и вежбе у ваздуху,
- практична обука на уређају за симулирање летења (*FSTD*), ако је примењиво,
- теоријска обука.

(б) Оперативни приручник мора да пружи одговарајуће информације појединим групама особља, као што су инструктори летења, инструктори летења на уређају за симулирање летења и инструктори теорије, особље за одржавање ваздухоплова и операције, и мора да обухвати опште, техничке, рутне и информације за обуку особља.

## ОДЕЉАК III

### Додатни захтеви за одобрене организације за обуку (АТО) које пружају одређене типове обуке

#### Пододељак I

#### Обука за учење на даљину

##### **ORA.ATO.300 Опште**

Одобрена организација за обуку (АТО) може да се одобри за спровођење обука модуларног програма помоћу учења на даљину у следећим случајевима:

- (a) модуларна теоријска обука;
- (б) додатна теоријска обука за стицање овлашћења за летење на класи или типу; или
- (ц) одобрена теоријска обука пре приступања обуци за прво стицање овлашћења за летење на типу вишемоторног хеликоптера.

##### **ORA.ATO.305 Обука у учионици**

(a) Обука у учионици мора да буде заступљена из свих предмета модуларне обуке за учење на даљину.

(б) Време проведено у учионици не може да буде мање од 10 % од укупног времена трајања обуке.

(ц) У том смислу, смештај у учионици мора да буде доступан или у месту које је главно место пословања одобрене организације за обуку (АТО) или у одговарајућем објекту на другом месту.

##### **ORA.ATO.310 Инструктори**

Сви инструктори морају да буду у потпуности упознати са захтевима програма обуке за учење на даљину.

#### Пододељак 2

#### Обука за овлашћење за летење на типу авиона која се спроводи само на симулатору (ZFTT)

##### **ORA.ATO.330 Опште**

(a) Одобрење за спровођење обуке за овлашћење за летење на типу авиона која се спроводи само на симулатору (ZFTT), како је наведено у *Part-FCL*, може да се да само одобреној организацији за обуку (АТО) која има и право за обављање делатности јавног авио-превоза или одобреној организацији за обуку (АТО) која има посебан споразум са оператером јавног авио-превоза.

(б) Одобрење за спровођење обуке за овлашћење за летење на типу авиона која се спроводи само на симулатору (ZFTT) може да се да само ако оператер има најмање 90 дана оперативног искуства на типу авиона.

(ц) У случају обуке за овлашћење за летење на типу авиона која се спроводи само на симулатору (ZFTT), коју пружа одобрена организација за обуку (АТО) која има посебан споразум са оператером, захтев од 90 дана оперативног искуства се не примењује ако инструктор за летење на типу авиона (*TRI(A)*) који је укључен у додатна полетања и слетања, према захтевима *Part-ORO*, има оперативно искуство на типу авиона.

##### **ORA.ATO.335 Уређај за потпуно симулирање летења (FFS)**

(a) Уређај за потпуно симулирање летења (FFS) одобрен за спровођење обуке за овлашћење за летење на типу авиона која се спроводи само на симулатору (ZFTT) мора да се употребљава у складу са критеријумима система руковођења одобрене организације за обуку (АТО).

(б) Визуелни систем и систем кретања уређаја за потпуно симулирање летења (*FFS*) мора да буде у потпуности употребљив, у складу са важећим спецификацијама уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*), као што је описано у *ORA.FSTD.205*.

#### Пододељак 3

### Обука за дозволу пилота вишечлане посаде (*MPL*)

#### **ORA.ATO.350 Опште**

Права да спроводе интегрисану обуку за стицање дозволе пилота вишечлане посаде и обуку за инструктора пилота вишечлане посаде могу да се дају само одобреним организацијама за обуку (*ATO*) које имају и право за обављање операција јавног авио-превоза или имају посебан споразум са оператером јавног авио-превоза.

#### Пододељак 4

### Обука за пробне летове

#### **ORA.ATO.355 Организација за обуку за пробне летове**

(а) Одобрена организација за обуку (*ATO*) која је овлашћена да пружа обуку за стицање овлашћења за пробне летове категорије 1 или 2 у складу са *Part-FCL*, може да прошири своја права на пружање обуке за остале категорије пробних летова и друге категорије особља, под условом:

- 1) да испуњава одговарајуће захтеве из *Part-21*;
- 2) да постоји посебан споразум између одобрене организације за обуку (*ATO*) и *Part-21* организације која запошљава, или намерава да запосли, такво особље.

(б) Документација са обуке мора да обухвата извештаје писане од стране ученика, као што се захтева програмом обуке, укључујући, где је то примењиво, обраду података и анализу снимљених параметара од значаја за врсту пробног лета.

## ГЛАВА *FSTD*

### ЗАХТЕВИ ЗА ОПЕРАТЕРЕ УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА (*FSTD*) И ГРАДАЦИЈА УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА (*FSTD*)

#### ОДЕЉАК I

### *Захтеви за оператере уређаја за симулирање летења (FSTD)*

#### **ORA.FSTD.100 Опште**

(а) Кандидат за уверење о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) мора да прикаже надлежном органу да је успостављен систем управљања у складу са *ORA.GEN*, Одељак II. Овај приказ мора да обезбеди да кандидат има, непосредно или преко уговора, способност да одржава перформансе, функције и друге карактеристике утврђене за ниво градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*) и да контролише постављање уређаја за симулирање летења (*FSTD*).

(б) Ако је кандидат ималац уверења о градацији које је издато у складу са овим анексом, спецификација уређаја за симулирање летења (*FSTD*) мора да буде детаљно описана:

- 1) у условима који су дефинисани у сертификату одобрене организације за обуку (*ATO*); или
- 2) у приручнику о обуци, у случају имаоца сертификата ваздухопловног оператера (*AOC*).

### **ORA.FSTD.105 Одржавање нивоа градације уређаја за симулирање летења (FSTD)**

(а) У циљу одржавања нивоа градације уређаја за симулирање летења (FSTD), ималац уверења о градацији уређаја за симулирање летења (FSTD) мора да спроведе комплетан низ тестова садржаних у оквиру основног упутства за тест градације (MQTG) и функционалне и објективне тестове прогресивно током 12-месечног периода.

(б) Резултати морају да буду датирани, означени, анализирани и оцењени, као и сачувани у складу са ORA.FSTD.240, у циљу приказивања одржавања стандарда уређаја за симулирање летења (FSTD).

(ц) Конфигурација система контроле мора да буде успостављена тако да се осигура стални интегритет хардвера и софтвера за ниво градације уређаја за симулирање летења (FSTD).

### **ORA.FSTD.110 Модификације**

(а) Ималац уверења о градацији уређаја за симулирање летења (FSTD) мора да успостави и одржава систем за идентификацију, процену и инкорпорацију свих битних измена на уређају за симулирање летења (FSTD) чији је оператер, а посебно:

- 1) сваку модификацију ваздухоплова која је од суштинског значаја за обуку, испитивање и проверу, без обзира да ли је уведена или не на основу налога за пловидбеност;
- 2) сваку модификацију уређаја за симулирање летења (FSTD), укључујући визуелни и систем кретања, када је од суштинске важности за обуку, тестирање и проверу, као у случају ревизија података.

(б) Модификације уређаја за симулирање летења (FSTD) хардвера и софтвера које утичу на руковање, перформансе и функционисање система или свака велика модификација визуелног система или система кретања мора да се оцени да би се утврдио утицај на оригинални ниво градације. Организација мора да припреми измене и допуне за сваки тест валидације на који утиче модификација. Организација мора да тестира уређај за симулирање летења (FSTD) за нови ниво градације.

(ц) Организација је дужна да унапред обавести надлежни орган за сваку већу промену како би се утврдило да ли су спроведени тестови задовољавајући. Надлежни орган мора да утврди да ли је потребна посебна процена уређаја за симулирање летења (FSTD) пре поновног почетка обуке након модификације.

### **ORA.FSTD.115 Постављање**

(а) Ималац уверења о градацији уређаја за симулирање летења (FSTD) мора да обезбеди:

- 1) да се уређај за симулирање летења (FSTD) налази у погодном окружењу које подржава сигуран и поуздан рад;
- 2) да сва лица у уређају за симулирање летења (FSTD) и особље које одржава уређај буду информисана о безбедности уређаја за симулирање летења (FSTD), како би се осигурало да су свесни безбедносне опреме и процедура у уређају за симулирање летења (FSTD) у случајевима опасности;
- 3) да уређај за симулирање летења (FSTD) и његове инсталације буду у складу са локалним прописима који се односе на здравље и безбедност.

(б) Безбедносне карактеристике уређаја за симулирање летења (FSTD), као што су заустављање и осветљење у случају опасности, морају да се провере и забележе најмање једном годишње.

### **ORA.FSTD.120 Додатна опрема**

Када се додаје опрема на уређај за симулирање летења (FSTD), чак и ако се не захтева за одређивање нивоа градације, надлежни орган мора да је процени, како би се обезбедило да не утиче негативно на квалитет обуке.

## ОДЕЉАК II

### Услови за стицање уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*)

#### **ORA.FSTD.200** Подношење захтева за стицање уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*)

(а) Захтев за стицање уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) се подноси у облику и на начин који утврди надлежни орган, и то:

- 1) у случају уређаја за основну обуку инструменталног летења (*BITD*), од стране произвођача уређаја за основну обуку инструменталног летења (*BITD*);
- 2) у свим осталим случајевима, од стране оператера уређаја за симулирање летења (*FSTD*).

(б) Подносиоци захтева за иницијално стицање уверења о градацији достављају надлежном органу документацију којом приказују на који начин испуњавају захтеве утврђене у овој уредби и која обухвата процедуре за обезбеђење усаглашености са *ORA.GEN.130* и *ORA.FSTD.230*.

#### **ORA.FSTD.205** Сертификациони захтеви (*CS*) који се односе на уређаје за симулирање летења (*FSTDs*)

(а) Агенција издаје, у складу са чланом 19. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, сертификационе захтеве као стандардно средство за показивање усаглашености уређаја за симулирање летења (*FSTDs*) са битним захтевима Анекса III Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008.

(б) Такви сертификациони захтеви морају да буду довољно детаљни и специфични да укажу подносиоцима захтева на услове под којима се издаје уверење о градацији.

#### **ORA.FSTD.210** Ниво градације

(а) Ниво градације за издавање уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) се састоји од:

- 1) применљивих сертификационих захтева које је установила Агенција, а који су важећи на дан подношења захтева за иницијално издавање уверења;
- 2) валидационих података ваздухоплова који су дефинисани у обавезном делу података за коришћење у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 748/2012, ако је примењиво;
- 3) свих посебних услова надлежног органа, ако односни сертификациони захтеви не садрже одговарајуће или потребне стандарде за уређај за симулирање летења (*FSTD*), јер уређај за симулирање летења (*FSTD*) има нове или другачије карактеристике у односу на оне на којима су засновани сертификациони захтеви.

(б) Ниво градације мора да буде примењив на будуће периодичне провере уређаја за симулирање летења (*FSTD*), осим ако му се не одреди нови ниво градације.

#### **ORA.FSTD.225** Трајање и континуирано време важења

(а) Уверење о градацији уређаја за потпуно симулирање летења (*FFS*), тренажера летења (*FTD*) или уређаја за обуку летачко-навигационих процедура (*FNPT*) важи под условом:

- 1) да уређај за симулирање летења (*FSTD*) и организација која је оператер испуњавају применљиве захтеве;
- 2) да је надлежном органу омогућен приступ организацији, као што је дефинисано у *ORA.GEN.140*, ради утврђивања сталне усаглашености са одговарајућим захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење;
- 3) да се организација није одрекла уверења о градацији или да га није ставио ван снаге надлежни орган.

(б) Период од 12 месеци који је утврђен у *ARA.FSTD.120* (б) 1) може да се продужи до највише 36 месеци, у следећим околностима:

- 1) ако је уређај за симулирање летења (*FSTD*) предмет иницијалне и најмање једне периодичне процене на основу које је установљена усаглашеност са нивоом градације;
- 2) ако ималац уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) има задовољавајућу евиденцију успешних регулаторних процена уређаја за симулирање летења (*FSTD*) у току претходних 36 месеци;
- 3) ако надлежни орган врши формалну проверу (одит) усаглашености система надзора организације који је дефинисан у *ORA.GEN.200* (а) б) сваких 12 месеци;
- 4) ако је одређено лице из организације са адекватним искуством да врши анализу редовних понављања упутства за тест градације (*QTG*), да спроводи одговарајуће функционалне и субјективне тестове сваких 12 месеци и да шаље извештај са резултатима надлежном органу.

(ц) Уверење о градацији уређаја за основну обуку инструменталног летења (*BITD*) важи у зависности од редовне процене усаглашености са важећим нивоом градације надлежног органа у складу са *ARA.FSTD.120*.

(д) Након одрицања или стављања ван снаге, уверење о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) мора да се врати надлежном органу.

### **ORA.FSTD.230 Промена нивоа градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*)**

(а) Ималац уверења о градацији уређаја за симулирање летења (*FSTD*) мора да обавести надлежни орган о свим предложеним променама код уређаја за симулирање летења (*FSTD*), као што су:

- 1) главне модификације;
- 2) промена локације уређаја за симулирање летења (*FSTD*);
- 3) свако деактивирање уређаја за симулирање летења (*FSTD*).

(б) У случају преласка на виши ниво градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*), организација мора да поднесе захтев надлежном органу за процену вишег нивоа градације. Организација мора да спроведе све валидационе тестове за тражени ниво градације. Резултати претходних процена не могу да се користе приликом провере перформанси уређаја за симулирање летења (*FSTD*) за прелазак на виши ниво градације.

(ц) Када се уређај за симулирање летења (*FSTD*) премешта на нову локацију, организација мора да обавести надлежни орган пре спровођења планиране активности, као и да га обавести о распореду одговарајућих догађаја.

Пре активирања уређаја за симулирање летења (*FSTD*) на новој локацији, организација мора да обави најмање једну трећину тестова валидације, као и функционалне и субјективне тестове, како би се осигурало да перформансе уређаја за симулирање летења (*FSTD*) испуњавају своје стандарде првобитног нивоа градације. Копије документације са тестова морају да се сачувају заједно са документацијом уређаја за симулирање летења (*FSTD*) након ревизије од стране надлежног органа.

Надлежни орган може да изврши процену уређаја за симулирање летења (*FSTD*) након промене локације. Процена мора да се врши у складу са иницијалним нивоом градације уређаја за симулирање летења (*FSTD*).

(д) Ако организација планира да уклони уређај за симулирање летења (*FSTD*) из активног статуса током дужег временског периода, надлежни орган мора да буде о томе обавештен и мора да се успостави одговарајућа контрола за период током којег је уређај за симулирање летења (*FSTD*) неактиван.

Организација мора да се договори са надлежним органом око плана за деактивирање, свако складиштење и поновно активирање, ради обезбеђења да уређај за симулирање летења (*FSTD*) може да буде враћен у активан статус на свом оригиналном нивоу градације.

### **ORA.FSTD.235 Преносивост нивоа градације уређаја за симулирање летења (FSTD)**

(а) Када се мења организација која је оператер уређаја за симулирање летења (FSTD), нова организација мора унапред да обавести надлежни орган, како би договорили план преноса уређаја за симулирање летења (FSTD).

(б) Надлежни орган може да изврши процену у складу са иницијалним нивоом градације уређаја за симулирање летења (FSTD).

(ц) Када уређај за симулирање летења (FSTD) више не испуњава иницијални ниво градације, организација мора да поднесе захтев за стицање новог уверења о градацији уређаја за симулирање летења (FSTD).

### **ORA.FSTD.240 Вођење документације**

Ималац уверења о градацији уређаја за симулирање летења (FSTD) мора да чува:

(а) сва документа која описују и доказују иницијални ниво градације уређаја за симулирање летења (FSTD) за време рока употребе уређаја за симулирање летења (FSTD);

(б) сва периодична документа и извештаје који се односе на сваки уређај за симулирање летења (FSTD) и на активности надзора усаглашености за период од најмање пет година.

## ГЛАВА *АеМС*

### **ВАЗДУХОПЛОВНО-МЕДИЦИНСКИ ЦЕНТРИ**

#### ОДЕЉАК I

#### *Опште*

### **ORA.АеМС.105 Обим**

Ова глава успоставља додатне захтеве које мора да испуњава организација да би се квалификовала за издавање или за наставак важења одобрења ваздухопловно-медицинског центра (АеМС), а у циљу издавања лекарских уверења, укључујући и иницијална уверења за класу 1.

### **ORA.АеМС.115 Подношење захтева**

Подносиоци захтева за АеМС сертификат морају:

(а) да буду у складу са *MED.D.005*; и

(б) да, поред документације за одобрење организације која се захтева у *ORA.GEN.115*, пруже детаље о клиничкој сарадњи или повезаности са одређеним болницама или медицинским институтима, у сврху обављања специјалистичких здравствених прегледа.

### **ORA.АеМС.135 Трајно важење**

АеМС сертификат се издаје на неодређено време. Он остаје важећи под условом да ималац сертификата и овлашћени лекари тог центра:

(а) испуњавају услове из *MED.D.030*; и

(б) континуирано стичу искуство обављајући одговарајући број лекарских прегледа за класу 1 сваке године.

## ОДЕЉАК II Управљање

### **ORA.AeMC.200 Систем управљања**

Ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) мора да успостави и одржава систем управљања који обухвата тачке наведене у *ORA.GEN.200*, као и процедуре за:

- (а) медицинску сертификацију у складу са *Part-MED*; и
- (б) поштовање лекарске тајне у сваком тренутку.

### **ORA.AeMC.210 Захтеви у погледу особља**

(а) Ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) мора да има:

- 1) овлашћеног лекара (*AME*) именованог за руководиоца ваздухопловно-медицинског центра (*AeMC*), са правом да издаје лекарска уверења класе 1 и са одговарајућим искуством у ваздухопловној медицини за обављање дужности;
- 2) одговарајући број потпуно квалификованих овлашћених лекара (*AMEs*) и другог техничког особља и стручњака.

(б) Руководилац ваздухопловно-медицинског центра (*AeMC*) је одговоран за координацију оцена резултата прегледа и за потписивање извештаја, уверења и иницијалних лекарских уверења класе 1.

### **ORA.AeMC.215 Захтеви у погледу просторија и опреме**

Ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) мора да има одговарајуће медицинско-техничку опрему и просторије потребне за обављање ваздухопловно-медицинских прегледа који су неопходни за коришћење права у оквиру одобрења.

### **ORA.AeMC.220 Вођење документације**

Поред документације која се захтева у *ORA.GEN.220*, ваздухопловно-медицински центар (*AeMC*) мора да:

- (а) води документацију са детаљима здравствених прегледа и оценама за издавање, продужење или обнову лекарских уверења и њиховим резултатима, у периоду од најмање десет година након датума последњег прегледа; и
- (б) чува сву медицинску документацију на начин који обезбеђује поштовање лекарске тајне у сваком тренутку.



**ЗАХТЕВИ ЗА ДЕКЛАРИСАНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ОБУКУ (DTOs)**

**(PART-DTO)**

**DTO.GEN.100 Опште**

У складу са чланом 10а став 1. подстав 2, овим анексом (*Part-DTO*) се утврђују захтеви који у примењиви на организације за обуку пилота које спроводе обуку из *DTO.GEN.110* на основу изјаве поднете у складу са *DTO.GEN.115*.

**DTO.GEN.105 Надлежни орган**

За потребе овог анекса (*Part-DTO*), надлежни орган у односу на декларисану организацију за обуку (*DTO*) је орган именован од државе чланице на чијој територији декларисана организација за обуку (*DTO*) има главно место пословања.

**DTO.GEN.105 Обим обуке**

(а) Декларисана организација за обуку (*DTO*) је овлашћена да спроводи следеће обуке, под условом да је поднела изјаву у складу са *DTO.GEN.115*:

1) за авионе:

(а) теоријску обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* и дозволу приватног пилота авиона (*PPL(A)*);

(б) практичну обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - *LAPL(A)* и дозволу приватног пилота авиона (*PPL(A)*);

(ц) обуку за стицање овлашћења за летење на класи једномоторних клипних авиона (копно) - *SEP(land)*, једномоторних клипних авиона (вода) - *SEP(sea)* и моторних једрилица - *TMG*;

(д) обуку за стицање додатних овлашћења: ноћно летење, акробатско летење, летење у планинским пределима, вуча једрилица и транспарената;

2) за хеликоптере:

(а) теоријску обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* и дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*);

(б) практичну обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - *LAPL(H)* и дозволу приватног пилота хеликоптера (*PPL(H)*);

(ц) обуку за стицање овлашћења за летење на типу једномоторног хеликоптера са максимално сертификованих пет седишта;

(д) обуку за стицање овлашћења за ноћно летење;

3) за једрилице:

(а) теоријску обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* и дозволу пилота једрилице (*SPL*);

(б) практичну обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - *LAPL(S)* и дозволу пилота једрилице (*SPL*);

(ц) обуку за проширење права на моторне једрилице - *TMG* у складу са *FCL.135.S*;

(д) обуку за додатне методе полетања у складу са *FCL.130.S*;

(е) обуку за стицање додатних овлашћења: акробатско летење, вуча једрилица и летење једрилицом у облацима;

(ф) обуку за стицање сертификата инструктора летења једрилицом (*FI(S)*);

(г) обуку освежења знања за инструктора летења једрилицом (*FI(S)*);

4) за балоне:

- (а) теоријску обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* и дозволу пилота балона (*BPL*);
  - (б) практичну обуку за дозволу пилота лаких ваздухоплова (балон) - *LAPL(B)* и дозволу пилота балона (*BPL*);
  - (ц) обуку за проширење права на другу класу балона у складу са *FCL.135.B*;
  - (д) обуку за проширење права на другу класу или групу балона у складу са *FCL.225.B*;
  - (е) обуку за проширење права на везане летове у складу са *FCL.130.B*;
  - (ф) обуку за стицање овлашћења за ноћно летење;
  - (г) обуку за стицање сертификата инструктора летења балоном (*FI(B)*);
  - (х) обуку освежења знања за инструктора летења балоном (*FI(B)*);
- (б) Декларисана организација за обуку (*DTO*) је такође овлашћена да спроводи обуку за испитиваче из *FCL.1015(a)* и *FCL.1025(б)2Part-FCL*) за испитиваче у лету (једрилица) - *FE(S)*, испитиваче инструктора летења (једрилица) - *FIE(S)*, испитиваче у лету (балон) - *FE(B)* и испитиваче инструктора летења (балон) - *FIE(B)*, под условом да је поднела изјаву у складу са *DTO.GEN.115* и да је надлежни орган одобрио програм обуке у складу са *DTO.GEN.230(ц)*.

### **DTO.GEN.115 Изјава**

(а) Пре спровођења било које обуке наведене у *DTO.GEN.110*, организација која намерава да спроводи такву обуку мора да поднесе изјаву надлежном органу. Изјава мора да садржи најмање следеће податке:

- 1) назив декларисане организације за обуку (*DTO*);
- 2) контакт податке главног места пословања декларисане организације за обуку (*DTO*) и, ако је примењиво, контакт податке о аеродромима и оперативним местима декларисане организације за обуку (*DTO*);
- 3) имена и контакт податке за следећа лица:
  - (i) представника декларисане организације за обуку (*DTO*);
  - (ii) руководиоца обуке декларисане организације за обуку (*DTO*);
  - (iii) свих заменика руководиоца обуке, ако се то захтева у *DTO.GEN.250(б)1*);
- 4) врсту обуке, као што је наведено у *DTO.GEN.110*, која ће се спроводити на сваком аеродрому и/или оперативном месту;
- 5) листу свих ваздухоплова и уређаја за симулирано летење (*FSTDs*) који ће се користити за обуку, ако је примењиво;
- 6) датум планираног почетка обуке;
- 7) изјаву којом се потврђује да је декларисана организација за обуку (*DTO*) израдила безбедносну политику и да ће примењивати ту политику током свих активности обуке обухваћених изјавом, у складу са *DTO.GEN.210 (a)1(ii)*;
- 8) изјаву којом се потврђује да декларисана организација за обуку (*DTO*) испуњава и да ће, током свих активности обуке обухваћених изјавом, наставити да испуњава битне захтеве утврђене у Анексу III Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и захтеве Анекса I (*Part-FCL*) и Анекса VIII (*Part-DTO*) ове уредбе.

(б) Изјава, као и све њене накнадне промене, предају се на обрасцу који се налази у Додатку 1.

(ц) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора, заједно са изјавом, да поднесе надлежном органу програм или програме обуке које користи или намерава да користи за спровођење обуке, као и пријаву за одобрење програма обуке или обука, ако се такво одобрење захтева у складу са *DTO.GEN.230(ц)*.

(д) Одступајући од тачке (ц), организација која поседује одобрење издато у складу са Главом *ATO* Анекса VII (*Part-ORA*) може, заједно са изјавом, да поднесе само референцу на већ одобрени приручник или приручнике за обуку.

#### **DTO.GEN.116 Обавештавање о променама и престанку активности обуке**

Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да без непотребног одлагања обавести надлежни орган о следећем:

- (а) било којој промени података које обухвата изјава из *DTO.GEN.115*(а) и програма обуке/а или одобрених приручника за обуку/е из *DTO.GEN.115*(ц), односно (д);
- (б) престанку неких или свих активности обуке обухваћених изјавом.

#### **DTO.GEN.135 Престанак права на спровођење обуке**

Декларисана организација за обуку (*DTO*) неће више бити овлашћена за спровођење неке или свих обука наведених у њеној изјави, ако се догоди нешто од следећег:

- (а) декларисана организација за обуку (*DTO*) је обавестила надлежни орган о престанку спровођења свих или неких активности обуке које обухвата изјава у складу са *DTO.GEN.116*(б);
- (б) декларисана организација за обуку (*DTO*) није спроводила обуку дуже од 36 узастопних месеци.

#### **DTO.GEN.140 Приступ**

У циљу утврђивања да ли декларисана организација за обуку (*DTO*) поступа у складу са њеном изјавом, декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да омогући, у било које време, било ком лицу које је овлашћено од стране надлежног органа, приступ било ком објекту, ваздухоплову, документу, досијеу, податку, процедури или другом материјалу релевантном за активности обуке које су обухваћене изјавом.

#### **DTO.GEN.150 Налази**

Након што надлежни орган обавести декларисану организацију за обуку (*DTO*) о налазу у складу са *ARA.GEN.350* (да) 1), декларисана организација за обуку (*DTO*) мора, у року који је одредио надлежни орган, да предузме следеће кораке:

- (а) да утврди основни узрок неусаглашености;
- (б) да предузме неопходне корективне мере за прекид неусаглашености и, према потреби, уклони њене последице;
- (ц) да обавести надлежни орган о корективним мерама које је предузео.

#### **DTO.GEN.155 Реакција на безбедносни проблем**

Као реакцију на безбедносни проблем, декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да имплементира:

- (а) безбедносне мере које наложи надлежни орган у складу са *ARA.GEN.135*(ц);
- (б) одговарајуће обавезне безбедносне информације које је издала Агенција, укључујући налоге за пловидбеност.

#### **DTO.GEN.210 Захтеви за особље**

(а) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да именује:

- 1) представника, који је одговоран и прописно овлашћен да ради најмање следеће:
  - (i) да обезбеди усаглашеност декларисане организације за обуку (*DTO*) и њених активности са примењивим захтевима и њеном изјавом;

- (ii) да изрази и успостави безбедносну политику којом се осигурава да се активности декларисане организације за обуку (*DTO*) изводе безбедно, осигура да се декларисана организација за обуку (*DTO*) придржава те безбедносне политике и предузме неопходне мере за постизање циљева те безбедносне политике;
- (iii) да промовише безбедност у оквиру декларисане организације за обуку (*DTO*);
- (iv) да обезбеди доступност довољно ресурса у оквиру декларисане организације за обуку (*DTO*), како би се активности из тач. (i) (ii) и (iii) могле спровести на ефикасан начин.

2) руководиоца обуке, који је одговоран и прописно овлашћен да обезбеди најмање следеће:

- (i) да обука која се спроводи буде усаглашена са захтевима Анекса I (*Part-FCL*) и са програмом обуке декларисане организације за обуку (*DTO*);
- (ii) да обезбеди задовољавајућу интеграцију практичне обуке на ваздухоплову или уређају за симулирано летење (*FSTD*) и теоријске обуке;
- (iii) да надзире напредак ученика;
- (iv) да, у случају из *DTO.GEN.250*(б), надзире заменика(е) руководиоца обуке.

(б) Декларисана организација за обуку (*DTO*) може да именује исто лице као свог представника и свог руководиоца обуке.

(ц) Декларисана организација за обуку (*DTO*) не сме да именује одређено лице за свог представника или руководиоца обуке ако постоје објективне назнаке да се том лицу не може веровати да ће задатке наведене у тачки (а) обављати на начин који штити и унапређује безбедност ваздушног саобраћаја. Чињеница да је то лице било предмет принудне мере предузете на основу *ARA.GEN.355* у последње три године се сматра таквом објективном знаком, осим ако то лице може да докаже да налаз, на основу кога је предузета та мера, због своје природе, обима или утицаја на безбедност у ваздухопловству, није такав да указује на то да се тој особи не може веровати да ће обављати задатке на тај начин.

(д) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да осигура да њени инструктори теоријске обуке поседују једну од следећих квалификација:

- 1) практично искуство у ваздухопловству у областима које су одговарајуће за обуку коју спроводе и завршен курс методике обуке;
- 2) претходно искуство у спровођењу теоријске обуке и одговарајуће теоријско искуство из предмета за који ће спроводити обуку.

(е) Инструктори практичне обуке и инструктори практичне обуке на симулатору морају да поседују квалификације које се захтевају у Анексу I (*Part-FCL*) за врсту обуке коју ће спроводити.

### **DTO.GEN.215 Захтеви у погледу просторија и опреме**

Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да има просторије и опрему који омогућавају извођење свих њених активности у складу са битним захтевима Анекса III Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и захтевима овог анекса (*Part-DTO*).

### **DTO.GEN.220 Чување документације**

(а) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да чува следећу документацију за сваког појединог ученика током трајања обуке и три године након завршетка последње обуке:

- 1) детаље теоријске обуке, практичне обуке и обуке на уређају за симулирање летења;
- 2) податке о појединачном напретку;
- 3) податке о дозволама и припадајућим овлашћењима који су релевантни за спроведену обуку, укључујући датуме истицања овлашћења и лекарских уверења.

(б) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да чува извештај о годишњем интерном прегледу и извештај о раду из *DTO.GEN.270(a)*, односно (б), три године од дана када је декларисана организација за обуку (*DTO*) сачинила те извештаје.

(ц) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да чува свој програм обуке три године од дана када је спровела последњу обуку у складу са тим програмом.

(д) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да, у складу са одговарајућим законом о заштити личних података, похрани документацију из тачке (а) тако да се одговарајућим средствима и протоколима обезбеди заштита и да предузима потребне мере да би се ограничио приступ тој документацији на лица која су прописно овлашћена да јој приступи.

#### **DTO.GEN.230 Програм обуке декларисане организације за обуку (*DTO*)**

(а) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да изради програм обуке за сваку од обука наведених у *DTO.GEN.110* коју она спроводи.

(б) Програми обуке морају да испуњавају захтеве Анекса I (*Part-FCL*).

(ц) Декларисана организација за обуку (*DTO*) је овлашћена за спровођење програма обуке из *DTO.GEN.110(б)*, само ако је програм за ту обуку, као и све накнадне измене тог програма, по захтеву декларисане организације за обуку (*DTO*), на основу *ARA.DTO* одобрио надлежни орган и на тај начин потврдио да су програм обуке као и све накнадне измене у складу са захтевима Анекса I (*Part-FCL*). За такво одобрење декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да поднесе изјаву у складу са *DTO.GEN.115*.

(д) Тачка (ц) се не примењује на организацију која поседује одобрење, издато у складу са Главом *ATO* Анекса VII (*Part-ORA*), које укључује права за ту обуку.

#### **DTO.GEN.240 Ваздухоплови за обуку и уређаји за симулирање летења (*FSTDs*)**

(а) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да користи адекватну флоту ваздухоплова за обуку или уређаје за симулирање летења (*FSTDs*), који су одговарајући за обуку коју спроводи.

(б) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да установи и ажурира листу ваздухоплова које користи за обуку коју спроводи, укључујући њихове ознаке регистрације.

#### **DTO.GEN.250 Аеродроми и оперативна места**

(а) Када спроводи практичну обуку на ваздухоплову, декларисана организација за обуку (*DTO*) може да користи само аеродроме или оперативна места која имају одговарајуће објекте и карактеристике које дозвољавају увежбавање одговарајућих маневара, узимајући у обзир обуку која се спроводи и категорију и тип ваздухоплова који се користи.

(б) Ако користи више од једног аеродрома за спровођење било које обуке наведене у *DTO.GEN.110(a)* 1) и 2), декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да:

1) за сваки додатни аеродром именује заменика руководиоца обуке, који је одговоран за задатке из *DTO.GEN.210(a)* 2) (i)-(iii) на том аеродрому; и

2) обезбеди расположивост довољно ресурса за безбедно спровођење операција на свим аеродромима, у складу са захтевима из овог анекса (*Part-DTO*).

#### **DTO.GEN.260 Теоријска обука**

(а) Када спроводи теоријску обуку, декларисана организација за обуку (*DTO*) може да је спроводи у учионици или помоћу учења на даљину.

(б) Декларисана организација за обуку (*DTO*) мора да прати и бележи напредак свих ученика који похађају теоријску обуку.

#### **DTO.GEN.270 Годишњи интерни преглед и годишњи извештај о раду**

Декларисана организација за обуку (*DTO*) предузима следеће кораке:

- (a) спроводи годишњи интерни преглед задатака и одговорности наведених у *DTO.GEN.210* и саставља извештај о том прегледу;
- (б) саставља годишњи извештај о раду;
- (ц) доставља надлежном органу извештај о годишњем интерном прегледу и годишњи извештај о раду до датума који је одредио надлежни орган.

Додатак 1 Анекса VIII (Part- DTO)

**ИЗЈАВА**

на основу Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011

	<input type="checkbox"/> Иницијална изјава <input type="checkbox"/> Обавештење о променама <sup>(1)</sup> - <i>DTO</i> референтни број:
<b>1.</b>	<b>Декларисана организација за обуку (<i>DTO</i>)</b> Назив:
<b>2.</b>	<b>Главно(а) место(а) пословања</b> Контакт подаци (адреса, телефон, <i>e-mail</i> ) главног места пословања <i>DTO</i> :
<b>3.</b>	<b>Особље</b>  Име и контакт подаци (адреса, телефон, <i>e-mail</i> ) представника <i>DTO</i> :  Име и контакт подаци (адреса, телефон, <i>e-mail</i> ) руководиоца обуке <i>DTO</i> и, ако је примењиво, заменика руководиоца обуке <i>DTO</i> :
<b>4.</b>	<b>Обим обуке:</b>  Листа свих обука које се спроводе:  Листа свих програма обуке који се користе за спровођење обуке (документи се прилажу уз ову изјаву) или, у случају из <i>DTO.GEN.230(д)</i> Анекса VIII ( <i>Part-DTO</i> ) Уредбе (ЕУ) бр. 1178/2011, референце на све одобрене приручнике за обуку који се користе за спровођење обуке:
<b>5.</b>	<b>Ваздухоплови за обуку и уређаји за симулирано летење (<i>FSTDs</i>)</b>  Листа ваздухоплова који се користе за обуку:  Листа одобрених уређаја за симулирано летење ( <i>FSTDs</i> ) који се користе за обуку (ако је примењиво, укључујући словни код као што је наведено у уверењу о градацији уређаја):
<b>6.</b>	<b>Аеродром(и) и оперативно(а) место(а)</b>  Контакт подаци (адреса, телефон, <i>e-mail</i> ) свих аеродрома и оперативних места које <i>DTO</i> користи за спровођење обуке:
<b>7.</b>	<b>Датум планираног почетка обуке:</b>

8.	<p><b>Захтев за одобрење курса за стандардизацију испитивача и обуке освежења знања испитивача (ако је примењиво)</b></p> <p><input type="checkbox"/> <i>DTO</i> подноси захтев за одобрење горенаведених програма обуке за испитиваче за једрилице или балоне у складу са <i>DTO.GEN.110(б)</i> и <i>DTO.GEN.230(ц)</i> Анекса VIII (<i>Part-DTO</i>) Уредбе (ЕУ) бр. 1178/2011.</p>
9.	<p><b>Изјаве</b></p> <p><i>DTO</i> је израдила безбедносну политику у складу са Анексом VIII (<i>Part-DTO</i>) Уредбе (ЕУ) бр. 1178/2011, посебно са <i>DTO.GEN.210(а) 1) (ii)</i>, и примењиваће ту политику током свих активности обуке обухваћених изјавом.</p> <p><i>DTO</i> испуњава и наставиће, током свих активности обуке обухваћених изјавом, да испуњава битне захтеве утврђене у Анексу III Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и захтеве Анекса I (<i>Part-FCL</i>) и Анекса VIII (<i>Part-DTO</i>) Уредбе (ЕУ) бр. 1178/2011.</p> <p>Потврђујемо да су сви подаци садржани у овој изјави, укључујући њене прилоге (ако је примењиво), потпуни и тачни.</p> <p>Име, датум и потпис представника <i>DTO</i></p> <p>Име, датум и потпис руководиоца обуке <i>DTO</i></p>

<sup>(1)</sup> У случају промена, треба попунити само тачку 1. и она поља на која се промене односе.



Допунски услови за примену Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 у Републици Србији

**1. Допунски услови за примену члана 4. Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Имаоцима *JAR* неусаглашених дозвола пилота авиона и хеликоптера који нису поднели захтев за конверзију у *Part-FCL* дозволу издаје се нов образац дозволе.

Одредбе овог правилника сходно се примењују на продужење и обнову важења овлашћења и сертификата у *JAR* неусаглашеним дозволама.

У погледу спецификација *JAR* неусаглашених дозвола летачког особља примењују се све одредбе Додатка I Анекса VI (*Part-ARA*), осим што се изоставља ознака „*FCL*” у серијском броју дозволе.



За стицање овлашћења за летење на типу ваздухоплова који има *EASA* потврду о типу кандидат мора да поседује *PART-FCL* дозволу.

Обуку пилота за стицање овлашћења за летење на типу ваздухоплова који нема *EASA* потврду о типу може да врши инструктор летења на том типу ваздухоплова који поседује специјално одобрење за вршење те обуке издато од стране Директората.

У погледу осталих услова који се односе на стицање овлашћења за летење на типу ваздухоплова који нема *EASA* потврду о типу сходно се примењују Прилога 1. овог правилника.

*JAR* неусаглашена дозвола пилота авиона и хеликоптера се издаје на следећем образцу:

Насловна страна

<p>ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ</p>  <p>CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA</p>
<p><b>ДОЗВОЛА ЛЕТАЧКОГ ОСОБЉА</b> <i>FLIGHT CREW LICENCE</i></p>

<p>Издата у складу са <i>ICAO</i> стандардима <i>Issued in accordance with ICAO standards</i></p>

Страна 2

<b>I</b>	Држава издавања <i>State of issue</i>	Република Србија <i>Republic of Serbia</i>
<b>III</b>	Број дозволе <i>Licence number</i>	<b>SRB.</b>
<b>IV</b>	Презиме и име имаоца <i>Last and first name of holder</i>	
<b>IVa</b>	Датум рођења <i>Date of birth</i>	
<b>XIV</b>	Место рођења <i>Place of birth</i>	
<b>V</b>	Адреса имаоца Улица, град, област, поштански број <i>Address of holder Street, town, area, postal code</i>	
<b>VI</b>	Држављанство <i>Nationality</i>	
<b>VII</b>	Потпис имаоца <i>Signature of holder</i>	
<b>VIII</b>	Надлежни орган издавалац дозволе <i>Issuing competent authority</i>	ДЦВ Републике Србије <i>CAD of the Republic of Serbia</i>
<b>X</b>	Потпис службеног лица и датум <i>Signature of issuing officer and date</i>	
<b>XI</b>	Жиг или печат надлежног органа - издаваоца дозволе <i>Seal or stamp of issuing competent authority</i>	





- испуни услове прописане у *FCL.210.A* односно *FCL.210.H* који се односе на искуство и признавање времена летења;
  - положи испит из предмета „Ваздухопловни прописи” из одредбе *FCL.215*;
  - положи практичан испит у складу са одредбом *FCL.235*.
- 2) За стицање дозволе професионалног пилота авиона или хеликоптера (*CPL(A/H)*), кандидат мора да:
- испуни услове који се односе на искуство прописане у Додатку 3 Анекса I (*CPL* модуларни програм обуке - Авиони - тачка 12, односно, *CPL* модуларни програм обуке - Хеликоптери - тачка 11);
  - положи теоријски испит из предмета прописаних у *FCL.310*;
  - положи практичан испит у складу са одредбом *FCL.320*.
- 3) За стицање дозволе транспортног пилота авиона или хеликоптера (*ATPL(A/H)*), кандидат мора да:
- испуни услове прописане у *FCL.510.A(б)*, односно *FCL.510.H(б)*, који се односе на захтевано искуство;
  - заврши теоријску обуку у одобреном центру за обуку у складу са *FCL.515(a)*;
  - положи теоријски испит из предмета прописаних у *FCL.515 (б)*;
  - положи практичан испит у складу са одредбом *FCL.520.A*, односно *FCL.520.H*.
- 4) За стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*), кандидат мора да:
- испуни услове прописане у *FCL.610*;
  - испуни услове прописане у *FCL.615(a) 2*) који се односе на захтевану практичну обуку;
  - заврши додатну практичну обуку, ако руководилац обуке одобреног центра за обуку процени да је она потребна;
  - заврши теоријску обуку у одобреном центру за обуку у складу са *FCL.615(a)*;
  - положи теоријски испит из предмета прописаних у *FCL.615(б)*;
  - положи практичан испит у складу са одредбом *FCL.620*.
- 5) За стицање овлашћења за летење на класи или типу ваздухоплова кандидат мора да достави доказ да је завршио обуку за одговарајућу класу или тип ваздухоплова у војсци, да испуњава услове из *FCL.720.A* за авионе, односно *FCL.720.H* за хеликоптере који се односе на потребно искуство и да положи практичан испит у складу са одредбом *FCL.725(ц)*.

Испит за стицање овлашћења за инструментално летење може да се комбинује са испитом за стицање овлашћења за летење на класи или типу ваздухоплова.

Пре приступања практичном испиту из става 1. ове тачке на одговарајућој класи или типу цивилног ваздухоплова који поседује *EASA* потврду о типу, кандидат мора да, у одобреном центру за обуку, заврши додатну обуку, ако руководилац обуке тог центра процени да је обука потребна.

Практичан испит из става 1. ове тачке може да се спроведе на одговарајућој класи или типу војног ваздухоплова за који је кандидат оспособљен у војсци, ако је тај ваздухоплов одговарајуће опремљен за ту намену и ако постоји еквивалентна класа или тип ваздухоплова који поседује *EASA* потврду о типу.

Ако је испит за стицање дозволе или овлашћења спроведен на класи или типу војног ваздухоплова у складу са ставом 4. ове тачке, у рубрику XII дозволе („Овлашћења, сертификати и права”) се уписује ограничење за летење само на ваздухопловима који су уписани у Регистар ваздухоплова Републике Србије.

Ограничење из става 5. ове тачке се укида кад ималац дозволе изврши проверу стручности или практичан испит на одговарајућем цивилном ваздухоплову који поседује *EASA* потврду о типу.

**5. Допунски услови за примену члана 10. Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 у погледу сертификата инструктора и овлашћења за акробатско летење**

За стицање сертификата инструктора летења на авиону или хеликоптеру (*FI(A/H)*), кандидат мора да достави доказе о томе да је завршио војни курс наставника летења и да положи процену способности у складу са одредбом *FCL.935*.

Права стечена у складу са ставом 1. ове тачке су ограничена на начин прописан у *FCL.910.FI* тач. (а) и (б), осим ако кандидат достави доказе да је у Војсци Србије, односно у оружаним снагама држава претходница, испунио услове прописане у *FCL.910.FI(ц)*.

За стицање овлашћења за акробатско летење кандидат мора да достави доказе о томе да је у Војсци Србије, односно у оружаним снагама држава претходница, завршио обуку за акробатско летење.

Права стечена у складу са ставом 3. ове тачке су ограничена на летење на класи или типу ваздухоплова на којем је завршена обука за акробатско летење, под условом да кандидат поседује важеће овлашћење за летење на одговарајућој класи или типу ваздухоплова.

**6. Допунски услов за примену члана 11а Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Имаоцу дозволе кабинског особља која је издата на основу прописа који је важио пре Правилника о летачком особљу („Службени гласник РС”, бр. 33/13, 61/15, 37/18, 63/18 и 69/18), а чији је рок важења истекао, издаје се дозвола кабинског особља на обрасцу који је утврђен овим правилником, ако имаоца дозволе у одобреном центру за обуку заврши основну обуку и положи испит у складу са *CC.TRA.220*.

**7. Допунски услов за примену Анекса I (*FCL.015(ц)*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Изузетно од одредбе *FCL.015(ц)* Анекса I Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011, имаоци пилотских дозвола издатих у Републици Србији у складу са Анексом I Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011, који стекну дозволу у некој од држава чланица ЕУ, могу да наставе да користе права из дозволе издате у Републици Србији све до пуноправног признавања те дозволе од стране држава чланица ЕУ.

**8. Допунски услови за примену Анекса I (*FCL.020*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Одобрен центар за обуку је дужан да, пре почетка практичне обуке, поднесе Директорату захтев за издавање ауторизације пилота ученика.

Ако је пилот ученик малолетно лице, уз захтев за издавање ауторизације одобрени центар за обуку подноси и оверену писану сагласност оба родитеља или старатеља за похађање обуке.

Пилот ученик је дужан да носи са собом ауторизацију пилота ученика током спровођења практичне обуке на ваздухоплову.

Ауторизација пилота ученика се издаје са роком важења од три године.

Ауторизација пилота ученика се издаје на следећем обрасцу:



## АУТОРИЗАЦИЈА ПИЛОТА УЧЕНИКА (\*)

*Student Pilot Authorization (\*)*

--	--	--	--

Број ауторизације  
*Authorization No.*

У складу са чланом 187. став 2. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 - др. закон и 83/18) и тачком 8. Прилога 2. Правилника о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије ауторизује  
*Pursuant to Article 187, paragraph 2 of the Air Transport Law (“Official Gazette of the Republic of Serbia”, No 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 - other law and 83/18) and point 8 of Attachment 2 to the Regulation on Licenses, Training Organizations and Medical Fitness of Air Crew, the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia hereby authorizes*

Име, име родитеља/старатеља, презиме  
*Name, name of parent/guardian, surname*

ЈМБГ/Број пасоша  
*ID/Passport No.*

да користи права пилота ученика  
*to exercise privileges of student pilot*

Датум издавања: \_\_\_\_\_  
*Date of issue:*

Важи до: \_\_\_\_\_  
*Valid until:*

Потпис имаоца  
*Signature of holder*

м.п.  
*s.p.*

Потпис овлашћеног лица  
*Signature of issuing officer*

\* Уписати категорију ваздухоплова (авион, хеликоптер и сл.).  
*Enter the category of aircraft (airplane, helicopter, etc.).*

### 9. Допунски услов за примену Анекса I (FCL.025) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011

Препорука за полагање теоријских испита издата од стране одобреног центра за обуку у складу са FCL.025(a) 3) важи 12 месеци, рачунајући од дана када је кандидат завршио теоријску обуку у одобреном центру за обуку.

### 10. Допунски услов за примену Анекса I (FCL.030) и Анекса VI (ARA.FCL.205) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011

Приликом одобравања полагања практичног испита или процене оспособљености Директорат одређује испитивача за спровођење практичног испита или процене оспособљености са листе која је у складу са ARA.FCL.205(б), а у случају спровођења провере стручности, као и процене оспособљености у циљу продужења или обнове сертификата инструктора, кандидат сам бира испитивача са те листе.

### 11. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.030(б)) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011

Препорука за полагање практичног испита из одредбе FCL.030(б) важи шест месеци од дана када је кандидат завршио практичну обуку или додатну практичну обуку, осим препоруке за стицање овлашћења за летење на класи или типу ваздухоплова.

Ако у року из става 1. ове тачке не приступи полагању практичног испита, кандидат мора да, пре полагања практичног испита, заврши додатну практичну обуку, коју одређује одобрени центар за обуку (АТО), у зависности од нивоа оспособљености кандидата.

**12. Допунски услов за примену Анекса I (FCL.050) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Пилот води евиденцију са свим подацима о летовима које је обавио на начин који је прописан у *AMC1 FCL.050*.

**13. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.055(a)) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Право коришћења радио-телефоније на српском и/или на енглеском језику се уписује у рубрику XII пилотске дозволе („Права радио-телефоније”) и то на језику на којем је вођена радио-комуникација током практичног испита или провере стручности.

Пре полагања практичног испита или провере стручности током којег ће се радио-комуникација водити на енглеском језику, кандидат мора да положи испит из знања енглеског језика, најмање на оперативном нивоу (ниво 4).

Кандидату коме је српски језик матерњи језик уписује се у пилотску дозволу експертски ниво знања српског језика (ниво 6).

У току полагања практичног испита или провере стручности током којег ће се радио-комуникација водити на српском језику, кандидат коме српски језик није матерњи језик мора да положи испит из знања српског језика пред овлашћеним испитивачем, најмање на оперативном нивоу (ниво 4).

**14. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.055(a) и (ц)) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Рок важења оперативног и напредног нивоа знања енглеског језика се рачуна од дана када је кандидат положио одговарајући испит.

Изузетно од става 1. ове тачке, у случају продужења важења права, рок тече од датума истицања важења, под условом да је кандидат положио одговарајући испит у оквиру последњих шест месеци важења.

Имаоцима дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозволе пилота балона (*BPL*) и дозволе пилота једрилице (*SPL*) Директорат може да упише знање енглеског језика у дозволу под условима прописаним у одредби *FCL.055*.

**15. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.055(a) и (ц)) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Знање енглеског језика које је стечено у иностранству може да се призна ради иницијалног уписа у дозволу пилота авиона, хеликоптера, ваздухоплова са вертикалним узлетањем и ваздушног брода коју издаје Директорат, под условом да је то право уписано у важећу дозволу или издато као посебан сертификат од стране ваздухопловних власти државе чланице Међународне организације цивилног ваздухопловства (*ICAO*) или од стране центра за обуку који је одобрен од тих ваздухопловних власти.

Пре признавања из става 1. ове тачке, Директорат од ваздухопловних власти државе која је издала дозволу, односно сертификат прибавља потврду веродостојности права које је предмет признавања.

Знање енглеског језика које је стечено у иностранству може да се призна као основ за продужење важења нивоа знања енглеског језика које је већ уписано у дозволу, ако из документације може да се установи датум када је извршена провера знања језика и ниво знања који је кандидат показао.

**16. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.055) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

У току спровођења практичног испита, провере стручности, процене оспособљености или компанијске провере стручности, испитивач који поседује експертски ниво знања енглеског језика и са којим је Директорат спровео одговарајућу припрему, може да изврши процену знања енглеског језика кандидата у циљу продужења важења оперативног и напредног нивоа знања енглеског језика.

У току спровођења практичног испита, провере стручности, процене оспособљености или компанијске провере стручности, испитивач који поседује напредни ниво знања енглеског језика и са којим је Директорат спровео одговарајућу припрему, може да изврши процену знања енглеског језика кандидата у циљу продужења важења оперативног нивоа знања енглеског језика.

**17. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.065(ц)) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Изузетно од одредбе FCL.065(ц), ималац дозволе пилота балона или једрилице који је навршио 65 година живота не може да врши дужност пилота балона или једрилице у јавном авио-превозу.

**18. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.070) и Анекса VI (ARA.GEN.355; ARA.FCL.250) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Поред случајева прописаних у ARA.FCL.250(а), Директорат суспендује или ставља ван снаге сертификат испитивача и у следећим случајевима:

- 1) ако је испитивач кажњен за ваздухопловни прекршај;
- 2) ако је донето решење о делимичној или потпуној суспензији коришћења пилотске дозволе испитивача;
- 3) ако се установи да се испитивач приликом спровођења испита и провера стручности није придржавао стандарда прописаних овим правилником и Приручником за испитиваче (*Flight Examiner Manual*);
- 4) ако је испитивач правоснажно осуђен за кривично дело које се односи на безбедност ваздушног саобраћаја;
- 5) ако је учинио други пропуст који га дискредитује за обављање послова испитивача.

Суспензија сертификата испитивача може да траје најдуже шест месеци од дана достављања решења о суспензији.

Обавештење о суспензији сертификата испитивача Директорат објављује на својој званичној интернет страници.

Ако се по доношењу решења о суспензији сертификата испитивача утврди да постоје разлози због којих ималац сертификата више не може да обавља послове испитивача, Директорат доноси решење о стављању ван снаге сертификата испитивача.

Ако до истека рока од шест месеци из става 2. ове тачке Директорат не донесе решење о стављању ван снаге сертификата или решење о укидању суспензије, сматраће се да је суспензија престала.

**19. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.740(б) 1)) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Кандидат за обнову важења овлашћења у дозволи пилота авиона, односно хеликоптера није дужан да заврши обуку освежења знања из FCL.740(б) 1) ако испуњава следеће услове:



- 1) поседује важећу инострану дозволу истог ранга издату у складу са Анексом 1 Чикашке конвенције, са истоветним важећим овлашћењем за летење на типу или класи авиона, односно хеликоптера;
- 2) у периоду од годину дана који претходе подношењу захтева за обнову важења овлашћења остварио је најмање десет рутних сектора као пилот на одговарајућој класи или типу авиона, односно у случају хеликоптера најмање два сата летења на одговарајућем типу хеликоптера.

**20. Допунски услови за примену Анекса I (FCL.740.A; FCL.740.H; FCL.740.PL; FCL.740.As; FCL.625 IR) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Провера стручности коју кандидат изврши пре рока прописаног у *FCL.740.A(a)* 1) или (б) 1) се признаје за продужење рока важења овлашћења за летење на типу или класи авиона ако кандидат испуњава услов из *FCL.740.A(a)* 2), односно из *FCL.740.A(б)* 1) (ii) за класу једномоторних авиона са једним пилотом.

Провера стручности коју кандидат изврши пре рока прописаног у *FCL.740.H(a)* 1) се признаје за продужење рока важења овлашћења за летење на типу хеликоптера ако кандидат испуњава услов из *FCL.740.H(a)* 2).

Провера стручности коју кандидат изврши пре рока прописаног у *FCL.740.PL(a)* 1) се признаје за продужење рока важења овлашћења за летење на типу ваздухоплова са вертикалним узлетањем ако кандидат испуњава услов из *FCL.740.PL(a)* 2).

Провера стручности коју кандидат изврши пре рока прописаног у *FCL.740.As(a)* 1) се признаје за продужење рока важења овлашћења за летење на типу ваздушног брода ако кандидат испуњава услов из *FCL.740.As(a)* 2).

Провера стручности коју кандидат изврши пре рока прописаног у *FCL.625 IR(б)* 1) се признаје за продужење рока важења овлашћења за инструментално летење (*IR*) на авиону, хеликоптеру или ваздушном броду.

У случајевима из ст. 1-5. ове тачке, почетак важења овлашћења за летење на типу или класи ваздухоплова, односно овлашћења за инструментално летење, рачуна се од дана извршене провере.

**21. Допунски услови за примену Анекса III (Глава А тач. 1. и 2.) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Ималац дозволе кабинског особља или потврде кабинске посаде која је издата у иностранству може да поднесе Директорату захтев за валидацију (привремено прихватање) такве дозволе, односно потврде.

За валидацију дозволе, односно потврде из става 1. ове тачке кандидат мора да положи испит из предмета „Основе ваздухопловства и ваздухопловних прописа” и да поседује лекарско уверење издато у складу са Анексом IV (*Part-Medical*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011.

Период валидације дозволе, односно потврде из става 1. ове тачке не може да буде дужи од једне године, под условом да основна дозвола, односно потврда остане важећа.

**22. Допунски услов за примену Анекса III (Глава А, тачка 3.) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

За валидацију пилотске дозволе за јавни авио-превоз или друге комерцијалне активности коју је издала трећа држава у складу са захтевима Анекса 1 Чикашке конвенције, ималац дозволе мора, осим испуњења захтева прописаних у Анексу III Глава А тачка 3, да положи испит из предмета „Ваздухопловни прописи”, на нивоу који је одговарајући дозволи која се прихвата.

**23. Допунски услови за примену Анекса III (Глава Б) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Ималац дозволе кабинског особља или потврде кабинске посаде која је издата у иностранству може да поднесе Директорату захтев за конверзију такве дозволе, односно потврде.

За конверзију дозволе, односно потврде из става 1. ове тачке, ималац дозволе, односно потврде мора да положи испит из свих предмета прописаних у Додатку I Анекса V (*Part-CC*) и да поседује лекарско уверење издато у складу са Анексом IV (*Part-Medical*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011.

**24. Допунски услов за примену Анекса IV (*MED.C.005(б)*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

У погледу важења лекарских уверења кабинског особља сходно се примењује одредба *MED.A.045(a) 3*).

**25. Допунски услови за примену Анекса VI (*ARA.FCL.200(б)*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Директорат издаје сертификат инструктора у виду уписа одговарајућих права у дозволу пилота, осим сертификата инструктора на тренажеру (*STI*), инструктора за сарадњу вишечлане посаде (*MCCI*) и инструктора летења на уређају за симулирано летење (*SFI*), који се издају као засебна исправа.

Директорат издаје сертификат испитивача у виду засебне исправе.

**26. Допунски услови за примену Анекса VI (*ARA.FCL.300(ц)*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Теоријски испит за стицање дозволе пилота лаких ваздухоплова (*LAPL*), дозволе приватног пилота ваздухоплова (*PPL*), дозволе пилота једрилице (*SPL*) и дозволе пилота балона (*BPL*) се спроводи на српском или на енглеском језику, према избору кандидата.

Теоријски испити за стицање дозволе професионалног пилота ваздухоплова (*CPL*), дозволе транспортног пилота ваздухоплова (*ATPL*), дозволе пилота вишечлане посаде (*MPL*), као и за стицање овлашћења за инструментално летење (*IR*), се спровode на енглеском језику.

**27. Допунски услови за примену Анекса VI (Додатак I, тачка (а) 2), рубрика XIII) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**



Кандидат који је положио теоријски испит за стицање дозволе транспортног пилота ваздухоплова може да поднесе Директорату захтев за издавање потврде о положеном испиту или захтев да му се у важећу дозволу приватног или професионалног пилота ваздухоплова упише напомена о положеном испиту.

Напомена о положеном испиту са датумом када је кандидат положио последњи предмет се уписује у рубрику XIII дозволе („Напомене”) и то као „*ATPL Theory credit*”.

**28. Допунски услов за примену Анекса VI (Додатак I) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

*Part-FCL* дозвола летачког особља се издаје на следећем обрасцу:

Насловна страна

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ		CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA
<h2>ДОЗВОЛА ЛЕТАЧКОГ ОСОБЉА</h2> <h3>FLIGHT CREW LICENCE</h3>		
		
Издато у складу са <i>Part-FCL</i> <i>Issued in accordance with Part-FCL</i>		
Ова дозвола испуњава <i>ICAO</i> стандарде, осим права за <i>LAPL</i> и <i>EIR</i> <i>This licence complies with ICAO standards, except                  for the LAPL and EIR privileges</i>		
<i>EASA Form 141 Issue 2</i>		

Страна 2

<b>I</b>	Држава издавања <i>State of issue</i>	Република Србија <i>Republic of Serbia</i>
<b>III</b>	Број дозволе <i>Licence number</i>	<b>SRB.FCL.</b>
<b>IV</b>	Презиме и име имаоца <i>Last and first name of holder</i>	
<b>IVa</b>	Датум рођења <i>Date of birth</i>	
<b>XIV</b>	Место рођења <i>Place of birth</i>	
<b>V</b>	Адреса имаоца Улица, град, област, поштански број <i>Address of holder Street, town, area, postal code</i>	
<b>VI</b>	Држављанство <i>Nationality</i>	
<b>VII</b>	Потпис имаоца <i>Signature of holder</i>	
<b>VIII</b>	Надлежни орган издавалац дозволе <i>Issuing competent authority</i>	ДЦВ Републике Србије <i>CAD of the Republic of Serbia</i>
<b>X</b>	Потпис службеног лица и датум <i>Signature of issuing officer and date</i>	
<b>XI</b>	Жиг или печат надлежног органа - издаваоца дозволе <i>Seal or stamp of issuing competent authority</i>	

Страна 3

<b>II</b>	Називи дозвола, датум првог издавања и код државе <i>Titles of licences, date of initial issue and country code</i>
<b>IX</b>	<p><b>Важење:</b> Права из дозволе могу да се користе само ако ималац има важеће лекарско уверење за захтевана права.  <i>Validity: The privileges of the licence shall be exercised only if the holder has a valid medical certificate for the required privilege.</i></p> <p>Документ који садржи фотографију мора да се носи у сврху идентификације имаоца дозволе.  <i>A document containing a photo shall be carried for the purposes of identification of the licence holder.</i></p>
<b>XII</b>	<p><b>Права радио-телефоније:</b> Ималац ове дозволе је доказао оспособљеност за рад са уграђеном <i>R/T</i> опремом на ваздухоплову на ..... (навести језик(-е)).  <i>Radiotelephony privileges: The holder of this licence has demonstrated competence to operate R/T equipment onboard aircraft in ..... (specify the language(s)).</i></p>
<b>XIII</b>	<p><b>Напомене:</b>  <i>Remarks:</i>                  Знање језика:                  (језик(-ци)/ниво/датум важења)  <i>Language Proficiency:                  (language(s)/level/validity date)</i></p>

Страна 4

<b>XII Овлашћења, сертификати и права</b> <i>Ratings, certificates and privileges</i> <b>Овлашћења која се продужавају</b> <i>Ratings to be revalidated</i>	
<b>Класа/Тип/IR</b> <i>Class/Type/IR</i>	<b>Напомене и ограничења</b> <i>Remarks and restrictions</i>
<b>Инструктори/Instructors</b>	
<b>Испитивачи/Examiners:</b>	

Страна 5

Скраћенице које се користе у овој дозволи <i>Abbreviations used in this licence</i>	

Страна 6

ХП/ХШ
<b>Овлашћење/Rating Сертификат/Certificate Упис/Endorsement</b>

Страна 7

ХП/ХШ		
Датум провере стручне способности за овлашћење <i>Date of rating test</i>	Датум провере стручне способности за <i>IR</i> <i>Date of IR test</i>	Важи до <i>Valid until</i>


Страна 8

ХП/ХШ	
Број сертификата испитивача <i>Examiner's certificate no.</i>	Потпис испитивача или овлашћеног лица <i>Examiner's or issuing officer's signature</i>

**29. Допунски услов за примену Анекса VI (Додатак II) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Дозвола кабинског особља се издаје на следећем обрасцу:

Насловна страна

 <p>ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA</p> <p><b>ДОЗВОЛА КАБИНСКОГ ОСОБЉА</b> <i>CABIN CREW ATTESTATION</i> Издата у складу са <i>Part-CC</i> <i>Issued in accordance with Part-CC</i></p>	
<b>2. Број:</b> <i>Number:</i>	<b>SRB-</b>
<b>3. Држава издавања:</b> <i>State of issue:</i>	<b>Република Србија</b> <i>Republic of Serbia</i>
<b>4. Презиме и име имаоца:</b> <i>Full name of holder:</i>	
<b>5. Датум и место рођења:</b> <i>Date and place of birth:</i>	
<b>6. Држављанство:</b> <i>Nationality:</i>	
<b>7. Потпис имаоца:</b> <i>Signature of holder:</i>	
<b>8/9. Издавалац дозволе:</b> <i>Competent/Issuing authority:</i>	<b>ДЦВ Републике Србије</b> <i>CAD of the Republic of Serbia</i>
<b>10. Потпис овлашћеног лица:</b> <i>Signature of issuing officer:</i>	<b>м.п.</b> <i>s.p.</i>
<b>11. Датум издавања:</b> <i>Date of issue:</i>	
<b>12. Ималац ове потврде може да обавља послове кабинске посаде на ваздухоплову који се користи у јавном авио-превозу ако испуњава услове из <i>Part-CC</i> у погледу здравствене способности и осposобљености за тип ваздухоплова.</b> <i>The holder may only exercise the privileges to act as cabin crew on aircraft engaged in commercial air transport operations if he/she complies with the requirements in Part-CC for continuous fitness and valid aircraft type qualifications.</i>	
EASA Образац 142 Издање 1 EASA Form 142 Issue 1	

Полеђина

Намерно остављено празно <i>Intentionally left blank</i>
---

**30. Допунски услов за примену Анекса VI (Додатак III) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Потврда о праву на обучавање ваздухопловног особља се издаје на следећем образцу:



ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ  
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

**ПОТВРДА О ПРАВУ НА ОБУЧАВАЊЕ ВАЗДУХОПЛОВНОГ ОСОБЉА**  
**APPROVED TRAINING ORGANISATION CERTIFICATE**

[БРОЈ ПОТВРДЕ/РЕФЕРЕНЦА]  
[CERTIFICATE NUMBER/REFERENCE]

У складу са Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 и доленаведеним условима, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије овим потврђује да је  
*Pursuant to Commission Regulation (EU) No 1178/2011 and subject to the conditions specified below, the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia hereby certifies*

[НАЗИВ ЦЕНТРА ЗА ОБУКУ]  
[NAME OF THE TRAINING ORGANISATION]

[АДРЕСА ЦЕНТРА ЗА ОБУКУ]  
[ADDRESS OF THE TRAINING ORGANISATION]

*Part-ORA* сертификовани центар за обуку који је стекао право да спроводи *Part-FCL* обуке, укључујући коришћење уређаја за симуирање летења (*FSTDs*), као што је наведено у прилогу који садржи списак одобрених обука.  
*as a Part-ORA certified training organisation with the privilege to provide Part-FCL training courses, including the use of FSTDs, as listed in the attached training course approval.*

**УСЛОВИ:**

Ова потврда је ограничена на права и обим спровођења обука, укључујући коришћење уређаја за симуирање летења (*FSTDs*), као што је наведено у приложеном списку одобрених обука.

Ова потврда је важећа све док је центар за обуку усаглашен са *Part-ORA*, *Part-FCL* и другим примењивим прописима.

Ако су испуњени горенаведени услови, ова потврда остаје на снази, осим ако се центар за обуку одрекне потврде или је потврда замењена, ограничена, суспендована или стављена ван снаге.

**CONDITIONS:**

*This certificate is limited to the privileges and the scope of providing the training courses, including the use of FSTDs, as listed in the attached training course approval.*

*This certificate is valid whilst the approved organisation remains in compliance with Part-ORA, Part-FCL and other applicable regulations.*

*Subject to compliance with the foregoing conditions, this certificate shall remain valid unless the certificate has been surrendered, superseded, limited, suspended or revoked.*

Датум издавања:

*Date of issue:*

Потпис:

*Signed:*

**ПОТВРДА О ПРАВУ НА ОБУЧАВАЊЕ ВАЗДУХОПЛОВНОГ ОСОБЉА**  
**APPROVED TRAINING ORGANISATION CERTIFICATE**

**ОДОБРЕЊЕ ОБУКЕ**  
**TRAINING COURSE APPROVAL**

Прилог потврде о праву на обучавање ваздухопловног особља:  
*Attachment to ATO Certificate Number:*

[БРОЈ ПОТВРДЕ/РЕФЕРЕНЦА]  
[CERTIFICATE NUMBER/REFERENCE]

[НАЗИВ ЦЕНТРА ЗА ОБУКУ]  
[NAME OF THE TRAINING ORGANISATION]

је стекао право да спроводи следеће *Part-FCL* обуке и да користи следеће уређаје за симулирање летења (*FSTDs*):  
*has obtained the privilege to provide and conduct the following Part-FCL training courses and to use the following FSTDs:*

Обука <i>Training course</i>	Уређаји за симулирање летења ( <i>FSTDs</i> ) који се користе, укључујући словни код <sup>(1)</sup> <i>Used FSTD(s), including letter code <sup>(1)</sup></i>

<sup>(1)</sup> Као што је наведено у уверењу о градацији.  
<sup>(1)</sup> *As indicated on the qualification certificate.*

Ово одобрење обуке је важеће све док се:

- (a) центар за обуку не одрекне потврде о праву на обучавање или она не буде замењена, ограничена, суспендована или стављена ван снаге; и
- (b) све обуке спроводе у складу са *Part-ORA*, *Part-FCL* и другим примењивим прописима и, када је одговарајуће, са процедурама из документације центра за обуку као што се захтева у *Part-ORA*.

*This training course approval is valid as long as:*

- (a) the ATO certificate has not been surrendered, superseded, limited, suspended or revoked; and*
- (b) all operations are conducted in compliance with Part-ORA, Part-FCL, other applicable regulations, and, when relevant, with the procedures in the organisation's documentation as required by Part-ORA.*

Датум издавања:  
*Date of issue:*

Потпис:  
*Signed:*

**31. Допунски услов за примену Анекса VI (Додатак IV) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Уверење о градацији уређаја за симулирање летења се издаје на следећем обрасцу:



ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ  
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

**УВЕРЕЊЕ О ГРАДАЦИЈИ УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА  
FLIGHT SIMULATION TRAINING DEVICE QUALIFICATION CERTIFICATE**

РЕФЕРЕНЦА:  
REFERENCE:

У складу са Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 и доленаведеним условима, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије овим потврђује да  
*Pursuant to Commission Regulation (EU) No 1178/2011 and subject to the conditions specified below, the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia hereby certifies that*

*FSTD* [ТИП И СЛОВНИ КОД]  
*FSTD* [TYPE AND LETTER CODE]

који се налази у [НАЗИВ и АДРЕСА ОРГАНИЗАЦИЈЕ]  
*located at [NAME and ADDRESS OF THE ORGANISATION]*

испуњава захтеве за ниво градације прописане у *Part-OR*, под условима из приложене спецификације уверења о градацији уређаја за симулирање летења *FSTD*.  
*has satisfied the qualification requirements prescribed in Part-OR, subject to the conditions of the attached FSTD specification.*

Ово уверење о градацији је важеће под условом да су уређај за симулирање летења (*FSTD*) и ималац уверења о градацији усаглашени са одговарајућим захтевима *Part-OR*, осим ако се ималац одрекне уверења или оно буде замењено, ограничено, суспендовано или стављено ван снаге.  
*This qualification certificate shall remain valid subject to the FSTD and the holder of the qualification certificate remaining in compliance with the applicable requirements of Part-OR, unless it has been surrendered, superseded, suspended or revoked.*

Датум издавања: .....  
*Date of issue:*

Потпис:.....  
*Signed:*





УВЕРЕЊЕ О ГРАДАЦИЈИ УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА (FSTD): [Референца]  
FSTD QUALIFICATION CERTIFICATE: [Reference]

**СПЕЦИФИКАЦИЈА УРЕЂАЈА ЗА СИМУЛИРАЊЕ ЛЕТЕЊА (FSTD)**  
**FSTD SPECIFICATIONS**

- А. Тип или варијанта ваздухоплова:  
*Type or variant of aircraft:*
- Б. Ниво градације уређаја за симулирање летења (FSTD):  
*FSTD qualification level:*
- Ц. Примарни референтни документ:  
*Primary reference document:*
- Д. Визуелни систем:  
*Visual system:*
- Е. Систем кретања:  
*Motion system:*
- Ф. Уграђен мотор:  
*Engine fit:*
- Г. Уграђени инструменти:  
*Instrument fit:*
- Х. Уграђени ACAS:  
*ACAS fit:*
- И. Смицање ветра:  
*Windshear:*
- Ј. Додатне могућности:  
*Additional capabilities:*
- К. Недостаци или ограничења:  
*Restrictions or limitations:*

**Л. Упутство за обуку, испитивање и провере**

***Guidance information for training, testing and checking considerations***

CAT I	RVR	m	DH	ft	
CAT II	RVR	m	DH	ft	
CAT III	RVR	m	DH	ft	
(најмања вредност) (lower minimum)					
LVT0	RVR	m			
Скорашње искуство <i>Recency</i>					
IFR - обука/провера <i>IFR - training/checking</i>					/
Овлашћење за летење на типу <i>Type Rating</i>					
Провере стручности <i>Proficiency checks</i>					
Аутоматски прилаз <i>Autocoupled approach</i>					
Аутоматско слетање/изравнавање ваздухоплова по средишњој линији <i>Autoland/roll out guidance</i>					/
ACAS I/II					/

Систем упозорења на подручје смицања ветра/пројектовано подручје смицања ветра <i>Windshear warning system/predictive windshear</i>	/
<i>WX</i> - радар <i>WX - radar</i>	
<i>HUD/HUGS</i>	/
<i>FANS</i>	
<i>GPWS/EGPWS</i>	/
<i>ETOPS</i> способност <i>ETOPS capability</i>	
<i>GPS</i>	
Друго <i>Other</i>	

Датум издавања: .....  
*Date of issue:*

Потпис: .....  
*Signed:*

**32. Допунски услов за примену Анекса VI (Додатак V) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Потврда о праву на испитивање здравствене способности се издаје ваздухопловно-медицинском центру на следећем образцу:



ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ  
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

**ПОТВРДА О ПРАВУ НА ИСПИТИВАЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ СПОСОБНОСТИ –  
ВАЗДУХОПЛОВНО-МЕДИЦИНСКИ ЦЕНТАР  
AERO-MEDICAL CENTRE CERTIFICATE**

РЕФЕРЕНЦА:  
REFERENCE:

У складу са Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 и доленаведеним условима, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије потврђује да је  
*Pursuant to Commission Regulation (EU) No 1178/2011 and subject to the conditions specified bellow, the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia hereby certifies*

[НАЗИВ ОРГАНИЗАЦИЈЕ]  
[NAME OF THE ORGANISATION]

[АДРЕСА ОРГАНИЗАЦИЈЕ]  
[ADDRESS OF THE ORGANISATION]

*Part-ORA* сертификовани ваздухопловни-медицински центар са правима и обимом активности као што је наведено у приложеним условима за одобрење.  
*as a Part-ORA certified Aero-medical centre with the privileges and the scope of activities as listed in the attached terms of approval.*

УСЛОВИ:

1. Ова потврда је ограничена на оно што је наведено у секцији одобрења у приручнику одобрене организације.
2. Ова потврда захтева усаглашеност са процедурама наведеним у документацији организације, као што се захтева у *Part-ORA*.
3. Ова потврда је важећа под условом да је усаглашена са захтевима *Part-ORA*, осим ако се организација одрекне потврде или она буде замењена, суспендована или стављена ван снаге.

CONDITIONS:

1. *This certificate is limited to that specified in the scope of approval section of the approved organization manual.*
2. *This certificate requires compliance with the procedures specified in the organization documentation as required by Part-ORA.*
3. *This certificate shall remain valid subject to compliance with the requirements of Part-ORA unless it has been surrendered, superseded, suspended or revoked.*

Датум издавања: .....  
Date of issue:

Потпис: .....  
Signed:

**33. Допунски услов за примену Анекса VI (Додатак VII) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Потврда о праву на испитивање здравствене способности се издаје овлашћеном лекару на следећем обрасцу:



ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ  
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

**ПОТВРДА О ПРАВУ НА ИСПИТИВАЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ СПОСОБНОСТИ - ОВЛАШЋЕНИ ЛЕКАР**  
*AERO-MEDICAL EXAMINER CERTIFICATE*

БРОЈ СЕРТИФИКАТА/РЕФЕРЕНЦА:  
*CERTIFICATE NUMBER/REFERENCE:*

У складу са Уредбом Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 и доленаведеним условима, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије потврђује да је  
*Pursuant to Commission Regulation (EU) No 1178/2011 and subject to the conditions specified bellow, the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia hereby certifies*

[ПРЕЗИМЕ И ИМЕ ОВЛАШЋЕНОГ ЛЕКАРА]  
*[NAME OF THE AERO-MEDICAL EXAMINER]*

[АДРЕСА ОВЛАШЋЕНОГ ЛЕКАРА]  
*[ADDRESS OF THE AERO-MEDICAL EXAMINER]*

овлашћени лекар.  
*as aero-medical examiner.*

**УСЛОВИ:**

1. Ова потврда је ограничена на права наведена у прилогу АМЕ потврде.
2. Ова потврда захтева усаглашеност са правилима примене и процедурама утврђеним у *Part-MED*.
3. Ова потврда важи три године, односно до [xx/yy/zzzz(\*)] под условом да је усаглашена са захтевима *Part-MED*, осим ако се имаалац одрекне потврде или она буде замењена, суспендована или стављена ван снаге.

**CONDITIONS:**

1. *This certificate is limited to the privileges specified in the attachment to this AME certificate.*
2. *This certificate requires compliance with the implementing rules and procedures specified in Part-MED.*
3. *This certificate shall remain valid for a period of 3 years until [(xx/yy/zzzz)(\*)] subject to compliance with the requirements of Part-MED unless it has been surrendered, superseded, suspended or revoked.*

Датум издавања: .....  
*Date of issue:*

Потпис: .....  
*Signature:*

(\*) Датум престанка важења (дан/месец/година)

(\*) *Expiry date (day/month/year)*

*EASA* Образац 148 Издање 1  
*EASA Form 148 Issue 1*

**ПОТВРДА О ПРАВУ НА ИСПИТИВАЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ СПОСОБНОСТИ - ОВЛАШЋЕНИ ЛЕКАР  
AERO-MEDICAL EXAMINER CERTIFICATE**

Прилог АМЕ потврде број:  
*Attachment to AME certificate number:*

**ПРАВА И ОБИМ  
PRIVILEGES AND SCOPE**

[Презиме, име и академска титула овлашћеног лекара] је стекао право(а) да обавља ваздухопловно-медицинске прегледе и оцене за издавање лекарских уверења, како је наведено у доњој табели и да издаје лекарска уверења за:  
*[Name and academic title of the aero-medical examiner] has obtained the privilege(s) to undertake aero-medical examinations and assessments for the issuance of medical certificates as stated in the table below and to issue this medical certificates for:*

LAPL	[да/датум]
LAPL	[yes/date]
Класа 2 Class 2	[да/датум] [yes/date]
Класа 1 продужење / обнова Class 1 revalidation / renewal	[да/датум] / [не] [yes/date] / [no]

Датум издавања: .....  
*Date of issue:*

Потпис: .....  
*Signature:*

**34. Допунски услов за примену Анекса VII (ORA.GEN.115) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011**

Организација на коју се примењује Анекс VII (*Part-ORA*) Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 1178/2011 је дужна да поднесе захтев за спровођење периодичне провере најкасније 30 дана пре дана који је програмом надзора из *ARA.GEN.305* планиран за спровођење те провере.